

LIBRA

मुद्रा ६ आषाढ़ा.

॥ अथ कर्मवेदीयनिल्यविभारंभः ॥

ऋग्वेदीयनित्यविवेचिष्यानुक्रमः ।

—

विषयः	पृष्ठांकः	विषयः	पृष्ठांकः	विषयः	पृष्ठांकः
१ प्रातःसरण्य्	...	१ वैश्वदेवः	११	११ वैश्वदेवः	२६
२ सानविष्णिः	...	२ भूतयज्ञः	१२	१२ भूतयज्ञः	३२
३ अस्पारणविष्णिः	...	३ मनुष्ययज्ञः	१३	१३ मनुष्ययज्ञः	३३
४ प्रातःसंध्या	...	४ सायंसंध्या	१४	१४ सायंसंध्या	३३
५ तुच्छकलपत्नमस्कारातः	...	५ यजोपवीतसंस्कारविष्णिः	१५	१५ यजोपवीतसंस्कारविष्णिः	३४
६ सीरघ्रकम्	...	६ देवेसंज्ञामन्त्राः	१६	१६ देवेसंज्ञामन्त्राः	३७
७ पंचायतनपूजा	...	७ कृद्रः	१७	१७ कृद्रः	४०
८ पुष्पघ्रहकम्	...	८ निषुपण्य्	१८	१८ निषुपण्य्	४८
९ सद्याहसंध्या	...	९ विष्णुवृक्तम्	१९	१९ विष्णुवृक्तम्	५०
१० व्रह्मयज्ञः	...	१० श्रीसूक्तम्	२०	२० श्रीसूक्तम्	५२
		११ गणपत्यथर्वशीर्षम्	२१	२१ गणपत्यथर्वशीर्षम्	५३

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ ग्रातःसरणम् ॥ ॥ हरिः उ॒० ग्रात
एवंग्रातार्द्वंहवामहे प्रातामित्रावरुणाप्रातरुश्चना ॥ ॥ ग्रातभगंपृष्ठं ब्र
होणपतिं प्रातः सोमेसुतद्वंहवेम ॥ ॥ ग्रातजितंभगंसुअंहवेमवयपृत्रम
दितेयाविद्यता ॥ ॥ आग्रश्चिद्यंभग्न्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभग्न्यक्षील्या
हे ॥ ॥ भग्नप्रणेतर्भग्नस्त्वरायोभग्नेमांधियसुदवाददत्तः ॥ ॥ भग्नप्रणोज
नयगोमिरश्चेभग्नप्रन्थभिन्नवंतःस्याम ॥ ॥ उतेदानीभग्नवंतःस्यामोतप्रपि
त्वद्वत्तमध्येऽह्लां ॥ ॥ उतोदितामधवन्तस्त्वयंदेवानीसुमतीस्याम ॥
भग्नाऽपवभग्नवाऽअस्तुदेवासोनवयंभग्नवंतःस्याम ॥ ॥ तंत्वाभग्नसर्वद्व
ज्ञोहवीतिसनोभग्नपुरङ्गुताभविह ॥ ॥ समेच्चरायोषसोनमंतदधिकावेव
शुचयेपदाय ॥ ॥ अव्याचीनंक्षुविद्वभग्नतोरथमिवाश्वाजिन्तआवहंतु ॥

अश्वायतीनोम्मतीर्नद्दुष्यासौविरवेतीःसदैसुच्छातुभूद्राः ॥ उद्गुंडुहून्ना ॥
सिश्वंतुःप्रपौताच्युंपातस्त्वुस्तिभिः सदानः ॥ ॥ ॥ नमामि
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ स्नानविधिः प्रारम्भते ॥ ॥ ॥
गंगे तव पादपंकजं सुरासुरेवंदितदिव्यलपम् ॥ भुक्ति च सुक्ति च
ददासि नित्यं भावातुसारेण सदा नराणाम् ॥ १ ॥ गंगागंगेति यो
ब्रुयायोजनानां शतेरपि ॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ॥
श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराजाया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो
द्वितीये परार्थे विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वतरे कलियुगे
प्रथमचरणे भरतवर्षे भरतवर्षे जंबुद्वीपे दंडकारणे देवदो गोदावर्याः
दक्षिणे तीरे कृष्णावेण्योरुत्तरे तीरे शालिवाहनशके वौद्वावतारे राम-
क्षेत्रे रामरामाश्रमे अस्मिन्वर्तमाने अमुकन्नामसंवर्तस्तरे आमुकअयने अ-

मुक्त्रतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अद्य दि-
वसनक्षत्रं विष्णुदिवसनक्षत्रे विष्णुमहानक्षत्रे विष्णुस्ये वर्तमाने चंद्रे
विष्णुस्ये सर्वे विष्णुस्ये देवगुरो शेषेषु ग्रहेषु यथास्थानस्थितेषु सत्यु
एवं विष्णविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ ममआत्मनः श्रुतिरस्यतिपु-
राणोकफलश्राद्यर्थं कायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकज्ञाताज्ञातस्यु-
प्रास्पृष्टमुक्ताभुक्तपीतसकलपापक्षयार्थं गंगाभागीरथीतीर्थं ल्लान-
महं करिष्ये ॥ उँआपोहित्तामयो भुवृस्तानकुञ्जदधातन ॥ महेरणाय
चक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयत्वेहनः ॥ उक्षतीरिवमातरः ॥
तस्माऽरंगमयोपस्यक्षयायुजिन्यथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ आपो
वाइद् ५सर्वविश्वाभृतान्यापः प्रणावावाआपः पश्वाआपो ल्लमापो मृतमापः
सम्राद्यापोविशाडापः स्वराङ्गपुरुषेन्द्रा भृत्यापुरोज्येती ल्लयापुरोज्येत्या

पः सल्यमापुः सर्वद्विवत्ता आपो भूर्भुवः सुवर्यप्रओम् ॥ स्वानं कृत्वा ॥ ३०८
संमेतं गीयमुने सरस्वति शुतु द्विस्तो मैसचतुर्पक्षण्या ॥ अस्मिक्यामरहृषे
वितस्तयाजीं कीर्णे शृणु ह्यासु पोमेया ॥ अवमर्पणम् ॥ ३०९ ऋतं च सुख्यन्वचा
भीड्हान्तपुसो ध्वजायत ॥ ततो याव्यजायतु ततः समुद्रो अणीवः ॥ सुमुद्रा
द्वर्णवादधिसंवत्सरो अजायत ॥ अहेऽरात्राणिलिदधिश्वस्य मिष्टो वृ
शी ॥ सर्याच्छ्रद्धमसौ ध्याता यथापर्वमकलपयत् ॥ दिवं च पूर्णिवीचांतार
क्षमयोस्वः ॥ इति त्रिरात्रुत्याघमर्पणं कुर्यात् ॥ अथ अद्यमन्वाः ॥ नमः
कमलनाभाय नमस्ते जलयायिने ॥ नमस्ते केशवानंत गृहाणाद्य नमो
इरहु ते ॥ एहि सर्वं सहस्रांशो तेजोरासो जगत्पते ॥ अनुकंपय मां
भक्तया गृहाणाद्य नमोऽरहु ते ॥ धातुः कमंडलद्वृते गंगे विपथगामि
नि ॥ त्रैलोक्यवंदिते देवि गृहाणाद्य नमोऽरहु ते ॥ ३ ॥ स्वानं गत-

पर्णं कुर्यात् ॥ ब्रह्मादयो ये देवा: ॥ तान् देवांस्तपर्यामि ॥ भूर्देवांस्त-
पर्यामि ॥ अुवदेवांस्तपर्यामि ॥ स्वदेवांस्तपर्यामि ॥ मूर्खुवःस्वदेव-
यामि ॥ निवीती ॥ कुण्ठेपायनादयोयक्रमयः ॥ तानुषी-
स्तपर्यामि ॥ भूर्कषीस्तपर्यामि ॥ अुवक्रिषीस्तपर्यामि ॥ स्वक्रिषीस्तपर्य-
यामि ॥ मूर्खुवःस्वक्रिषीस्तपर्यामि ॥ (सव्येन वा अपसव्येन) ॥
सोमःपितृमान्त्यमोगिरस्वाननिष्टवात्ताःकठयवाहनादयोयेपितरः ॥ तान्
पितृस्तपर्यामि ॥ भूःपितृस्तपर्यामि ॥ भुवःपितृस्तपर्यामि ॥ स्वः
पितृस्तपर्यामि ॥ मूर्खुवःस्वःपितृस्तपर्यामि ॥ यन्मयाद्बृषितंतोयंद्वा-
रीरमलसंभवात् ॥ तदोषपरिहारार्थ्यक्षमाणंतपर्याम्यहं ॥ इतिय-
द्वमतपूर्णंकुर्यात् ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ भगवारणविधिः ॥ आचम्य पवित्रंथुत्वा त्राणा-

यामंकृत्वा ॥ अदेत्यादिपूर्वोऽशारद्यार्थं भस्यारणमहं करिष्ये ॥
उम्मानेस्तोकेतनयेमानेआयोमानेगोपुमानेओअश्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मा
नोरुद्भास्तिवधीहुविष्टमेतःसदुमित्याहव्यामहे ॥ (इति हस्ते भस्य गृही
त्वाजलमिश्रतं कृत्वा)उम्मैशानः सर्वविद्युनामीश्वरः सर्वभूतानांब्रह्मा
धिपतिवृत्याणोधिपतिन्नद्याशिवोमेऽस्तुसदाशिवोम् ॥ शिरसि ॥ ३५
तत्क्षेत्रद्वयित्वाहमहाद्वेवायधीमहि ॥ तत्क्षेत्रद्वयोद्यात् ॥ मुखे ॥
उम्मौरेष्योथ्योरेष्योधोरुधोरेष्यः ॥ सर्वम्यः सर्वशर्वम्योनमस्तोअ
स्तुत्युद्धरेष्यः ॥ हृदये ॥ ३६ वामद्वयायनमोज्येप्रायनमोज्येप्रायनमो
यनमः कालायनमः कलाविकरणायनमोवलविकरणायनमोवलयनमो
वलप्रसथनायनमः सर्वभूतद्वमनायनमोमनमनायनमः ॥ गृह्ण
उम्मसद्योजातंप्रपद्याभिसद्योजातायवेनमोनमः ॥ भवेभवेभवस्व

मां भुवोद्भवायुनमः ॥ पादयोः ॥ अग्निरिति भस्म ॥ वायुरिति भस्म ।
जलमिति भस्म । स्थलमिति भस्म । व्योमेति भस्म । सर्वंह वा इदं
भस्म । मन एतानि चक्षुषि भस्मानि ॥ तच्च ॥ ॐनमः शिवाय इति
त्रिवारोचारितेन सर्वाङ्गे विलेपयेत् ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ प्रातःसंध्याप्रारंभः ॥ ॐकेशवाय नमः ।
नारायणाय नमः । माधवाय नमः । गोविंदाय नमः । विष्णवे नमः ।
महासूदनाय नमः । त्रिविक्रमाय नमः । वामनाय नमः । श्रीधराय नमः ।
हृषीकेशाय नमः । पद्मनाभाय नमः । दामोदराय नमः । संकर्षणाय
नमः । वासुदेवाय नमः । प्रद्युम्नाय नमः । अनिरुद्धाय नमः । पुरु
षोत्तमाय नमः । अर्योक्तजाय नमः । नारसिंहाय नमः । अच्युताय
नमः । जनार्दनाय नमः । उपेन्द्राय नमः । हरये नमः । श्रीकृष्णाय

नमः । प्रणवस्य परवहा ऋषिः । परमात्मा देवता । द्वैवीगायत्री छंदः ।
सप्तानां व्याहृतीनां विश्वामित्रजमद्विभरद्वाजगोतमात्रिवसिष्ठकश्य-
पा ऋषयः । अभिवाच्वादित्यवृहस्पतिवर्णोद्विश्वेदेवा देवताः ।
गायत्र्युपिण्डानुष्टुव्युहतीपंक्तिनिष्टुप्जगत्यश्छंदासि । गायत्र्या वि-
श्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः । गायत्रीशिरसः
प्रणवपतिर्गिषिः । त्रह्लाशिवाच्वादित्या देवता: । यजुर्वल्लेष्टः । प्राणायामे
विनियोगः ॥ ॐमृः ॐसुवः ॐस्वः ॐमहः उच्चजनः ॐतपः ॐसत्यं
ॐ भूर्बुवःस्वः तत्सवितुर्वरेण्यंभगद्विवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोद-
यात् ॥ ॐआपोज्योतीरसोम्यत्रहस्यभूर्बुवःस्वरोम् ॥ ममोपात्तदुरितकश्य-
द्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंक्ष्यामुपासिष्ये । आपोहिष्टुति तुच्चस्या-
वरीषः सिंधुद्वीपऋषिः । आपो देवता । गायत्री छंदः । मार्जने विनि-

योगः ॥ उँौआपेहिप्रामयोभुवरसानक्षेत्रधातन ॥ महेरणीयचक्षसे ॥
योद्धःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहतः ॥ उश्टातीरिवमातरः ॥ तस्माआ
रंगमामव्योपस्थक्षयायजिन्वथ ॥ आपेजनयथाचनः ॥ सूर्यश्वेति
मंगस्य याजवलवय उपनिषद् क्रष्णः । सूर्यमन्युपतिरात्रयो
देवता: । प्रकृतिश्छुदः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐसूर्यश्वमान्यु
श्वमन्युपतयश्वमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेन्योरक्षेत्राम् ॥ यद्वावियापापम
कार्यः ॥ मनसानाचोहस्ताम्यां ॥ पञ्चामुदरेणाश्वा ॥ राग्रिस्तदद्व
लंपतु ॥ यात्किंच्चुरितंमायि ॥ इदमहंसाममृतयोनौ ॥ सूर्यज्योतिषिञ्चु
हामिस्त्राहा ॥ इति जलं पीत्वा आचम्य ॥ आपोहितुति नवचर्चस्य
सूक्ष्यांवरीपः सिंधुद्वीप आपो गायत्री ॥ पंचमी वर्धमाना सप्तमी
प्रतिष्ठा अंले हे अनुष्टुभौ ॥ मार्जने विनियोगः ॥ उँौआपोहितुति

ऋक्तवायम् ॥ यांनोदिवीरभिट्युआपैभवंतुपृष्ठेष्वे ॥ शंयोरभिस्त्वंतु
तः ॥ इशान्ताकायीणांक्षयंतीश्चर्पणीनाम् ॥ अपोयाचामिभेषजम् ॥
अप्युमेसोमोअत्रवीदुतर्विश्वानिभेषुजा । आभिन्विश्वरामुवम् ॥ आ
पःपृष्ठीतभेषुजवहेष्टुत्येषुमन् ॥ ज्योक्षस्तुवहेषु । इद्दमोपःप्रवह
तयतिक्षुडितंमयि ॥ यहुहमभिद्वेहुह्यद्विषेपउतान्ततम् ॥ आपो
अद्यान्वचारिषंरसेनुसमग्रस्माहि ॥ पयस्वानस्तुआग्नहितमासंस्तुजवन्व
सा ॥ सस्तुषीस्तदपसुोदिव्यानकंचस्तुषुषीः ॥ चरेष्यकत्तुहमादुवीरवसे
हुवे ॥ क्रतं चेति तुचस्य माधुन्छंदसोऽध्यमर्षण ऋषिः । भाववृति-
देवता । अनुष्टुप् लंदः । अधमर्षण विनियोगः ॥ उङ्गतंचस्तु
चाभीद्वानपुसोऽद्यजायत ॥ ततोरात्यजायतततःसमुद्दोअर्णवः
समुद्रादर्णवादधिंसंवत्सरोअजायत ॥ अहोरात्राणिविद्धिश्वस्यमिष

तौवृक्षी ॥ सर्यांचंद्रमसौध्यातायथापुर्वमेकलपयत् ॥ दिव्यंचपृथिवींचां
तरिक्षमथोस्वः ॥ दक्षिणनासया पापपुरुषं निरस्य तज्जलं नावलोक्य
यामभागे द्वितीय द्विपैत् ॥ आचम्य ॥ गायत्र्या विश्वामित्रः सविता
गायत्री । श्रीसूर्यायाहृदाने विनियोगः ॥ उम्भूभूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्व॒०
श्रीसवितस्युननारायणाय इदमध्यं दुत्तं न मम ॥ इतित्रिः । आच
म्यप्राणायामं कृत्वा । पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः । कूमो देवता ।
सुतलं लंडः । आसने विनियोगः ॥ उम्भूपृथिव त्वया धूता लोका देवि
त्वं विष्णुना धूता ॥ त्वं च धारय सां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥
ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितमक्षणे ॥ तिष्ठ देवि शिखावंधे
चामुडे हृषपराजिते ॥ अपसपंतु ते भूता ये धूता भूमिसंस्थि-
ताः ॥ ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छतु शिवाज्ञया ॥ अपक्रामतु

भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥ सर्वे पामवरोधेन ब्रह्मकर्म समा-
रमे ॥ गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः ।
न्यासे विनियोगः । उँतस्पितुहृदयाय नमः । वरेण्यं शिरसे स्वाहा ।
भगोटिवस्य शिखायै वषट् । धीमहि कवचाय हुम् । धियोगोनो नेत्र-
न्याय वौषट् । प्रचोदयात् आल्याय फट् । इति दिग्बन्धः ॥ वाला-
वालादित्यमंडलमध्यस्थां रक्तवणा रक्तावरानुलेपनस्त्रगाभरणा चतु-
र्चक्रां दुंडकमंडलवक्षसुत्रामयांकचतुर्भुजां हंसासनाळुठां ब्रह्मदेवल्या-
मुण्डेदमुदाहरंतीं भूलौकाधिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यायामि ॥
आगच्छु वरदे देवि जपे मे संनिधीं भव ॥ गायत्रं त्रायसे यस्माद्याय
त्री त्वं ततः स्मृता ॥ गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ आष्टोत्ररथातमष्टाविंश-
तिर्दशावारं वा गायत्रीं जप्तवा ॥ पुनः तत्सवितुरिति षड्गान्त्यासं कृत्वा

उपस्थानं कुर्यात् ॥ जातवेदसे मारीचः कद्यपो जातवेदा अभिलिप्तुप् ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ जातवेदसे सुनवामसोममरातीयतोनिदृहातिवेदः ॥ सन्तः पर्षदतिदुर्गणिविश्वानावेद्यसिंहुदिताल्यसिः ॥ मित्रोजनानिति नवर्चस्य सुकरस्य गर्गिथिनो विश्वामित्रः साविता त्रिष्टुप्अंत्याश्रतस्मो गायऋयः । सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ मित्रोजनानियातयातिद्वयाणोमित्रोदधारपृथिवीमुत्तद्यां ॥ मित्रः कट्टीरनिमिषाभिच्छेष्टिमित्रायहुव्यंधुतवज्जुहोत ॥ प्रसमित्रमतौ अस्तत्रयस्वान्यस्तेआदित्यशिक्षातिश्वतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनेनमहो अश्वोत्यंतितोनदरात् ॥ अनमीवासइक्लयामद्दोमितज्ञोवारिमङ्गलापृथिव्याः ॥ आदित्यस्य ब्रह्मतमुपक्षियंतोयुयमित्रस्य सुमतोस्याम ॥ अयं मित्रोनेमस्यः सुरो वोराजासुअनोअजनिएवेधाः ॥ तस्य वृत्यंसुभूतोयुज्वल्यापि भूद्देसोम

नसेस्याम ॥ महांआदिलोनमसोपुसयोंयातयज्ञनोगृणतेसुशेवः ॥
तस्माएतत्पन्थ्यतमायजुटम्नोमित्रायहुविराजुहोत ॥ मित्रस्यचर्पणी
धृतोऽवोदिवस्यसानसि ॥ द्युम्नाचित्रश्चवरसमम् ॥ अभियोमहिनादिवं
मित्रोद्यमूद्यसप्रथाः ॥ अभिश्रवोभिःपृथिवीम् ॥ मित्रायपञ्चयेमिरेज
नोअभिष्टश्रवसे ॥ सद्वेवान्विश्वान्विभाति ॥ मित्रोद्वेष्वायुषजनायव
कवोहिषे ॥ इपद्गुटवेताअकः ॥ ऋयवकं मैत्रावरुणिवसिष्ठो रुद्रोऽनु-
ष्टुप् ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ उँऋयवकंयजामहेसुगाधिषुष्टिवर्धनम् ॥
उवारुकामैववंधनान्मूल्योद्युक्षीयमामृतात् ॥ तच्छ्रवोः शंयुविश्वेदेवाः
शकरी । उपस्थाने विनियोगः ॥ उँतच्छ्रवोरात्मृणीमहेश्वात्यज्ञा-
त्यज्ञपतयेद्वास्त्रितरस्तुनःस्वरितमात्मृपेष्यः ॥ ऊर्ध्वजिगातुभेष-
जम् ॥ यंनोअस्तुहिपदेश्वचतुर्जपदे ॥ नमो अहमेण प्रजापतिविं-

श्वेदेवा जगती । उपस्थाने विनियोगः ॥ ३७८नमोत्तरहणेनमोअ
स्त्वयन्मयेनमः पृथिव्यैनमुओपवीर्यः ॥ नमोयाचेनमोवाचस्पतयेनमो
विष्णवेमहतेकरोमि ॥ प्राच्यै दिशे इंद्राय च नमः । आनन्द्यै दिशे
अग्नयै च नमः । दक्षिणायै दिशे यमाय च नमः । नैऋत्यै दिशे
निर्ऋतयै च नमः । प्रतीच्यै दिशे वरुणाय च नमः । वायव्यै दिशे ईश्व-
राय च नमः । उदीच्यै दिशे सोमाय च नमः । ईशान्यै दिशे ईश्व-
राय च नमः । उध्यायै दिशे ऋषणे च नमः । अधरायै दिशे अन-
ताय च नमः । संध्यायै नमः । गायत्र्यै नमः । सावित्र्यै नमः । सरस्वतै
नमः । सर्वान्यो देवतान्यो नमः ॥ यां सदा सर्वभूतानि स्थावराणि
चराणि च ॥ सायं प्रातर्नमस्थंति सा मां संध्याऽभिरक्षतु ॥ अमुक-
गोत्रामुकप्रवरोत्पत्तोऽहमसुकर्त्ता भो गुरो त्वामभिवादयामि ॥

॥ १ ॥

उत्तमे निरवरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि ॥ ब्रह्मणेऽन्युनुज्ञाता
गच्छ देवि यथासुरवम् ॥ अँभुद्गनोअपिवातयुमनः ॥ अँशांतिःशांतिः
शांतिः ॥ ऋदक्षिणं परिअमन् ॥ आसत्यलोकादापातालादालोकालो-
कपर्वतात् ॥ ये संति ब्राह्मणा देवास्तेऽन्यो निल्यं नमो नमः ॥ इति
गुरुनाभिवाद्येत् । अनेन प्रातःसंध्यावंदनेन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः
श्रीयताम् ॥ अँतल्सद्गुरुपाणमस्तु ॥ ॥

॥ २ ॥

आचम्य श्राणा-
श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ तुच्चाकल्पनमस्काराः ॥ आचम्य श्राणा-
यामं कृत्वा ॥ अद्येत्यादिद० श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलत्रास्यर्थं श्रीसवितु-
सूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तुच्चाकल्पविधिना एकावृत्या नमस्कारात्युं कर्म
करिष्ये ॥ ध्येयः सदा सवितुमंडलमध्यवतीं नारायणः सरसिजासन-
संनिविटः ॥ केषुरवान्मकरकुडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्वुत-

रांखचकः । इति ध्यात्वा ॥ ॐ हा॒ उद्यज्ञयमित्रमहः । नहा॑ ॐ मित्राय
नमः ॥ ॐ ही॑ आरोहुशुत्रं दिवेम् । नही॑ ॐ रवये नमः ॥ ॐ हू॒ हृद्गोगं
समसूर्यं । हू॒ ॐ सूर्याय नमः ॥ ॐ है॑ हरिमाणं चनाशय । नहै॑ ॐ भानवे
नमः ॥ ॐ हौ॑ शुकेपुमेहरिमाणम् । नही॑ ॐ रवगाय नमः ॥ ॐ हृ॒
रोपणाकासुदध्मसि । नहै॑ ॐ पृष्ठो नमः ॥ ॐ नहा॑ अथोहारिद्वेषुमे
नहा॑ ॐ हिरण्यगर्भाय नमः ॥ ॐ ही॑ हरिमाणं निदध्मसि । नही॑ ॐ म-
शीचये नमः ॥ ॐ हू॒ उद्गाद्यमादित्यः । नहै॑ ॐ आदित्याय नमः ॥
ॐ है॑ विश्वेनसहस्रासह । नहै॑ ॐ सवित्रे नमः ॥ ॐ है॑ द्विष्टंतं महायं ध-
यन् । नही॑ ॐ अर्काय नमः ॥ ॐ हृ॒ मो अहं द्विष्टतेरधम् । नहै॑ ॐ भा-
स्कराय नमः ॥ ॐ ही॑ नही॑ ॐ उद्यज्ञयमित्रमहाऽरोहुशुत्रं दिवेम् । नहा॑
नही॑ ॐ मित्रवरविद्यां नमः ॥ ॐ है॑ हृद्गोगं सूर्यहरिमाणं चना

राय नहुं नहुं औस्तुर्यभातुर्यां नमः ॥ औकेपुमेहप्रिमाणैरो
पणाकासुदध्मसि नहीं नहः उँखगपूष्यां नमः ॥ औन्हां नहीं अथो
हारिङ्गेपुमेहप्रिमाणैर्निदध्मसि नहां नहीं औहिएप्यगमर्मरीचिभ्यो
नमः ॥ औन्हुं नहुं नहे उद्गादयमादित्योविश्वेनसहस्रासुह नहुं नहुं औआ-
दिलासवित्तुर्यांनमः ॥ औन्हां नहः दिवत्तमल्यांधयन्मोअहृदिष्टतेरधम्
नहीं नहः औअर्कभास्कर्यां नमः ॥ औन्हां-हीं-हुं-हुं उद्यक्षद्यामित्रमहुं
ताशय ॥ नहां-हीं-हुं-हुं औसित्रविस्तुर्यभानुर्यो नमः ॥ औन्हां-हुं-हुं-
नहीं शुकेपुमेऽध्मसि नहों नहः नहां नहीं औखगपूष्याहिएप्यगमर्मरीचि-
भ्यो नमः ॥ औन्हुं-हुं-हीं-हुं-हुं-हुं-हुं-हुं-हुं औआ-
दिलासवित्तकभास्कर्यो नमः ॥ औन्हां नहीं-हुं-हुं-हुं-हुं नहः १ उद्यत
चेति ऋक्त्वयं नहां-हीं-हुं-हुं-हुं-हुं नहीं नहः २ मित्रविस्तुर्यभानुर्यापुष्पहि-

रथ्यग्रन्थमरीच्यादित्यसवित्रकंभास्करेभ्यो नमः ॥ इति त्रिः ॥ विनता-
तनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेर्श्वरः ॥ सप्ताश्वः सप्तरश्च अरुणो मे प्रसी-
दतु ॥ अहणाय नमः ॥ आदित्यस्य नमस्कारं ये कुर्वति दिने दिने ॥
जन्मांतरसहस्रेषु द्वारिद्र्यं नोपजायते ॥ अकालमृत्युहरणं सर्वठयाधि-
विनाशनं ॥ सुर्पपादोदकं तीर्थं जठरे धारयामयहं ॥ अनेन तुचा-
कल्पोक्तनमस्कारात्येन कर्मणा श्रीसवित्रसूर्यनारायणः श्रीयताम् ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ सौरप्रारंभः ॥ ॥ उद्गत्यमितित्रयो
दशार्चस्यसूक्तस्यकाणवः प्रस्कप्तवः सूर्योनवाद्यागायत्र्योद्याश्वतस्वोऽनुष्टु-
भोत्यस्तुचोरोगग्रउपनिपदंत्योर्धचोद्धिष्ठनः ॥ चित्रंदेवानामितिषड
चिस्यसूक्तस्यआंगिरसः कुत्सः सूर्योद्विष्टुप् ॥ इंद्रंमित्रमितिद्वयोरैच्यो
दीर्घतमाः सूर्योद्विष्टुप् ॥ हंसः शुचिषष्ठिद्वयगौतमोवामदेवः सूर्योज

गती ॥ यत्त्वेति भौमान्निः सूर्योऽनुदुप् ॥ यद्येते काउतसूर्य इतिसाः उ-
हेतीति चत्वार्थो धैर्यं च माः एतासां मैत्रावरुणीवर्णिषिष्ठः सूर्यस्तिष्ठुप् ॥ उदुल्य
हर्षता मितित्वच स्य मैत्रावरुणीवर्णिषिष्ठः सूर्यः आद्याद्युहतीद्वितीयासतो द्युह-
तीद्वितीयापुरउलिणक् ॥ वण्महानितिहयो भर्गवो जमद्विमः सूर्यो वाहृत-
प्रगाथः ॥ नमो मित्रस्येतिहादद्वाचं स्य सुक्तस्य सौख्योभितपाः सूर्यो जगती
दशमीनिष्ठुप् ॥ सूर्यो नदितिपंचचर्चस्य सुक्तस्य सौख्यश्रद्धुः सूर्यो गायत्री ॥
विञ्चाइद्युह दिति चतुर्क्षच स्य सुक्तस्य सौख्यो विअदसूर्यो जगती ॥ अंत्या प्र-
स्तारपंक्तिः ॥ आयं गोरितितु च स्य सार्पराङ्गी सूर्यो गायत्री ॥ क्रुतं चेति ट
च स्य माधुच्छंदसोऽध्यमर्षणो भावद्युतिरुष्टुप् ॥ श्रीसवित्रसूर्यनारायण
प्रीत्यथेऽसूक्तजपेविनियोगः ॥ हारिः ॥ उदुल्यं जातवेदसंदेवं वैहंतिके-
तवः ॥ द्युशेविश्वाय सुर्ये ॥ अपलेत्तायवेऽपथ्यानक्षंत्रायंत्यकुम्भिः ॥ ॥ सुरा-

यविश्वचक्षसे ॥ अदश्रमस्यकेतवोविरुमयोजनाऽअनु ॥ आजंतो
ऽअग्नयोगथा ॥ तरणीविश्वदशतोजयोतिष्ठुक्तद्विसमर्थे ॥ विश्वमाभा
सिरोचनं ॥ प्रत्यड्डवान्तविद्वःप्रत्यड्डेपिमातुषान् ॥ प्रत्यड्डविश्वं
स्वंहृषे ॥ १ ॥ येनोपावकवक्षेत्रायुपन्तजनांअत्तिवंवरुपक्षर्थसि ॥
विद्यामैपिरजस्पृश्वहमिमानोऽअकुभिः ॥ पश्यन्जनमानिस्त्वय ॥ सुस
त्वाहुरितोरथेवहृतिदेवमर्थे ॥ शोचिच्छकेशंविचक्षण ॥ अयुक्तसप्तशु
वःसुरोरथस्यन्तर्थः ॥ ताम्भिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उहयतस्सपरिज्योति
पपश्यतउत्तरं ॥ देवंदेववत्वायस्यमान्मज्योतिकत्तमं ॥ उच्यत्वायमित्रमह
आरोहुत्तरांदिव्य ॥ हुद्गोगांसमस्यवहिमाणीचनाशय ॥ शुकेषुमेहरि
माणीरोपणाकासुदध्मसि ॥ अथोहारिद्वेषुमेहरिमाणीनिदध्मसि ॥ उ
द्गाहयमादिलोविश्वनसहस्रासद ॥ द्विष्टप्तमल्लुरध्युन्मोऽअहंदेषुतेर

धं ॥ २ ॥ चित्रद्विवाना मुद्गादनीकं च धृमित्रस्य वरुणस्याद्येः ॥ आपा
द्यावो पृथिवी अंतरिक्षसूर्ये इआत्माजगतस्तथूषेश्वा ॥ सूर्यो द्विवीमुवस-
रो च मानां मयौ नयो पाम्बन्येति पश्चात् ॥ यत्रानरोदिव्यं तोयुगान्तिवित्त्व-
तेप्रतिभूद्वायभद्रं ॥ भद्राऽअश्वाहुरितः सूर्यो सप्तचित्राऽष्टतर्वाऽनन्मा
योसः ॥ न स्यं तोद्विव्य इआपृष्ठमस्थः परिद्यावापुथिवीयंति सद्यः ॥ त
त्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्याकरोवितं संज्ञभार ॥ यदेद्युक्तहरितः सूर्यो
धस्थादाद्रात्रीवासे स्ततु तो सुमस्मे ॥ तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षेसुर्यो
रूपकृष्णतेव्योरुपस्थे ॥ अनंतमन्यद्वद्यपातः कण्ठमन्यद्वहरितः संभ-
रंति ॥ अद्याद्वाऽउदित्वा सूर्यनिरहसः पिपुतानिरव्यात ॥ तत्रांसि
त्रोवरुणो मामहत्तामदितिः सिर्वुः पृथिवी इतद्योः ॥ ३॥ इदं द्विमित्रं वरुणम्
जिमाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुहमान् ॥ एकं सद्विप्रावहु यावद्यन्मियमं मा

तारि श्योनमा हुः ॥ कर्णनि यानं हरयः सुपर्णाऽ अपोवसाना दिव मुह पर्ति ॥
तङ्ग आव वृत्तन्त सदना दृष्टस्थादि द्वृते न पृथिवी न युध्यते ॥ हंसः कुंचि पद्म सुरं
तरिक्ष सद्वौतविदिपदतिथिर्दुरण्सत् ॥ नपद्वैरसद्वृतसद्व्योम सद्भावा
गोजाऽक्रेतजाओदिजाकृतं ॥ यत्वा सर्वे स्वभानुस्तमसाविध्यदासरः ॥
अदेवतविद्ययामुरथो मुरुवनान्यदीधयुः ॥ ४ ॥ यद्यथ सर्वे वोनागाऽउ-
चनिमत्रायवरुणायसुल्यं ॥ वर्यंदेव यत्रादितेरयामुतवर्तप्रियासोऽर्थमन्न
पंतेः ॥ उत्सूर्यो नृहद्वर्चील्यशेत्पुरुषिव्याजनिममनुष्ठाणां ॥ समोदिवा
ददेवोरोचमानः क्रत्वा कृतः कुकृतः कर्तृभिर्भूत ॥ समर्थनप्रतिपुरोन्तउद्दा॒
एभिः स्तोमेभिरेत्तयेभिरेवैः ॥ प्रनोमित्रायवरुणायवोचोनागसोऽर्थ
ग्नोऽवस्थयेच ॥ विनाः सहस्रं शुरुघोरदल्युतावान्वोवरहणोमित्रोऽभिः ॥
यच्छ्लेत्तुचंद्राऽउपमनोऽर्कमानः कामं पूरुषं तुस्तवयनाः ॥ ५ ॥ उद्देविसु

भगोविश्वच्छ्राः साधारणः सूर्यो मातुषाणां ॥ चक्षुमित्रस्यवरुणस्यदेव
श्रमेवयः समविठ्यकमासि ॥ उद्देतिप्रसवीताजनानां मुहान्केतुरपुर्णवः
सूर्यस्य ॥ समानं चक्रं पैर्याविश्वृत्स्य यदेतशोवहातिथपुरुयकः ॥ विश्राजे
मानऽउषसा मुपस्थाद्विमेरुदेवयनुमध्यमानः ॥ एषमद्वयः सविताच्छुद्व
यः समानं प्रसिनातिथाम् ॥ द्विवोरुवस्तु चक्षाऽउद्देतिद्वेऽअर्थस्त
रणिश्राजमानः ॥ ननंजनाः सूर्येण प्रसंताऽअयन्नथानिकणवलपासि ॥
यत्राच्छुद्वमुतोगातुमसेष्येनोनदीयक्षन्वेतिपाथः ॥ उद्देत्यद्वशुतंवयु
द्विवऽपेतिप्रतिक्षरे ॥ यदीमाशुवहृतिद्वेवऽएतशोविश्वस्मैचक्षेसेऽअ
द्विवऽपेतिप्रतिक्षरे ॥ शीषणः शीषणो जगतस्तरुषपरपातिसमयाविश्वमारजः ॥ सप्तस्य
सारः सुविताय सूर्यवहृतिहरितोरथे ॥ ६ ॥ तच्छुद्ववहितं शुक्रमवरत ॥ प
श्वेष्यमश्वरदः शांतं जीवेमश्वरदः श्वतम् ॥ वर्णमहां औसिस्मर्यवक्षिद्विष्यमहां अ

सि॥मुहस्तेसुतोमहिमापनस्यतेऽदादेवमहौअसि ॥ वदसूर्यश्रवंसामहौ
असिसुत्रादेवमहौअसि ॥ महादेवानामस्यःपुरोहितोविभुजयोतिरदाम्य
॥७॥नमोमित्रस्यवरुणस्यवरुणस्यायत्तद्वायत्तदेवजा
तायकेतवेदिवस्युत्रायशंसत ॥ सामासल्योक्तिःपरिपातुविश्वतो
श्वावोचयत्रततनश्वहानिच ॥ विश्वमन्यनिविश्वातेयदेजतिविश्वाहापोवि
श्वाहोदेतिरस्यः॥नतेअदेवःप्रदिवोनिवासतेयदेतशोभिःपत्तेरथर्यसि ॥
प्राचीनमन्यदग्नवत्तेरजद्ग्नेनज्योतिषायासिस्मृर्य ॥ येनस्युज्यो
तिषायाधसेतमोजाचाविश्वादिविश्वातुना ॥ तेनासद्विश्वामनिराम
नाहुलिमपामीवामपद्मःच्छायसुव ॥ विश्वस्यहिप्रेषितोरक्षसित्रतमहैळ
यश्वुचरसिरव्यधाऽअतु ॥ यदध्यत्वोसुयोपब्रवामहितनोदेवाऽअनुमंसीर
तकर्तु ॥ तद्वेच्यावापुष्टिवीतम्भुआपुदंद्रःशूण्वंतुमुखतेहव्यवच्चः ॥ मा

यत्नैभूमसपैस्यसंदीशि भद्रंजीवंतोजरुणामशीमहि ॥ ८ ॥ विश्वाहात्वा
सुमनेसः सुचक्षेसः प्रजावैतोऽनमीवाऽननागसः ॥ उद्यन्तंत्वामित्रम
होहिवेदिवेज्योजजीवाः प्रतिपद्येमस्य ॥ महिज्योतिविज्रत्वाविचक्षणं
मास्वत्तुचक्षुषेचक्षुषेमयः ॥ आरोहत्वृहतः पाजस्यपरिवयंजीवाः प्रतिप
द्येमस्य ॥ वस्त्रतिविवाऽस्वनानिकेतुनाप्रचेतेनिविशंते ॥ अकुमिः ॥
अनागारवेनहरिकेशसुयाहोहानोवस्थसावस्यसोद्दिहि ॥ ऋनोभव
क्षसाशनोऽआहाशंभानुनाशंहिमाशंधणेन ॥ यथाशामध्वंचलमसहु
रोगेतत्सुखद्विण्धेहिचित्रं ॥ अस्माकदेवाऽउभयोयुजनमनेशमैयच्छु
ताहिपद्मचतुषपदे ॥ अद्विपवद्मज्जयमानुमाशितदमेशंयोरुपेदधात
न ॥ यद्वादेवाश्वकमजिह्याग्रहमनेशोवाप्रथुतीदेवृहेक्लनं ॥ अरोवा
योनोऽभिदुच्छुनायतेतस्मृतदनोवस्वोनिधेतन ॥ ९ ॥ सद्योनादि

वह पातु वा तोऽन्तरिक्षात् ॥ अभिन्नः पार्थिवैभ्यः ॥ जोषासावितर्यस्य
ते हरः शूतं सव्याऽअहति ॥ प्राहिनोदिद्युतः पर्तत्या ॥ चक्षुनोद्देवः सविता
चक्षुन्निर्भृतपर्वतः ॥ चक्षुधीर्ताद्यथातुनः ॥ चक्षुनेधिहिन्चक्षुपे चक्षुलि
र्णयेत्तनुभ्यः ॥ संचेदं विचपश्येम ॥ सुसंहशौत्वावयं प्रातिपश्येम ममूर्य ॥ विषे
इयेमनुचक्षसः ॥ १० ॥ विश्राङ्गविहिपवत्तु सोमव्यं मध्यायुद्धध्यापत्ताववि
हृतं ॥ वातेजतोयोऽभिरक्षतिसनां प्रजाः पुषोषपुरुध्याविरोजति ॥ वि
श्राङ्गवहत्युप्रवृत्तवाजसातमध्यमिद्विद्युरुणेसुल्यमपितं ॥ अभिग्रहावृत्वा
दस्युहतमंज्योतिर्जिहोऽअसुरहासपल्लवा ॥ इदं श्रेष्ठं ज्योतिर्ज्योतिरुतमं
विश्वजिहन्तजिहुच्यतेवहत् ॥ विश्वश्राट्थ्याजोमहिसुर्योदशाऽउरुप्रथे
सहृओजोऽअच्युतं ॥ विश्राजं ज्योतिषास्व॑ १ रगच्छोरोचनं दिवः ॥ ए
तेमा विश्वा अवेनान्यावृत्ताविश्वकर्मणविश्वदेव्यावता ॥ ११ ॥ आयं

गौः पुक्षेरकमीदसंदनमातैरेपुरः ॥ पितैर्चप्रयन्तस्यः ॥ अंतश्चेरतिरो
चनास्यप्राणादुपानती ॥ उद्यैरल्यन्महिषोदिव्यै ॥ त्रिशाङ्कामविराजति वा
कपंतंगायधीयते ॥ प्रतिवस्तुरहुयुभिः ॥ १२ ॥ क्रुतं च सल्वं चामी
द्वाचपुसोऽयजायत ॥ ततोरात्यजायततातः समुद्रोऽअर्णवः ॥ समुद्रा
दुर्गावादधिंसंवत्सरोऽअंजायत ॥ अहोरात्राणिविदध्यादिभ्यस्मिषतो
वशी ॥ सयोर्चंद्रमसौधातायथापुर्वमकलपयत् ॥ दिवं च पृथिवीं चांतरि
क्षमथोस्यः ॥ १३ ॥ सवितापुश्चातोत्सवितापुरस्तोतसवितोत्तरात्तोत्स
विताध्यरात्तोत् ॥ सवितानन्दः सुवतुसुर्वतातिं सवितानोरासतोदीर्घमाद्युः ॥
श्रीसवितसुर्वनारायणार्पणमस्तु ॥ इति सौरं समाप्तम् ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ पञ्चायतनपुजाप्रारंभः ॥ आचम्य प्रा-
णायामं कृत्या ॥ श्रीमन्महागणाधिपतये नमः ॥ इष्टदेवतान्यो नमः ॥

कुलदेवताभ्यो नमः ॥ ग्रामदेवताभ्यो नमः ॥ स्थानदेवताभ्यो नमः ॥
वास्तुदेवताभ्यो नमः ॥ आदित्यादिनवग्रहदेवताभ्यो नमः ॥ सर्वेष्यो
देवेभ्यो नमः ॥ सर्वेभ्यो ब्रह्मणेभ्यो नमो नमः ॥ एतत्कर्मिन्द्रधानदेवता-
भ्यो नमः ॥ अविक्रमस्तु ॥ सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णीकः ॥ लंबो-
दरश्च विकटो विघ्ननाशो जणाधिपः ॥ धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो
गजाननः ॥ हादृशैतानि नामानि यः पठुच्छुयादपि ॥ विद्यारम-
विवाहे च प्रवेशो निर्गमे तथा ॥ संग्रामे संकटे चैव विव्रस्तस्य न जायते ॥
उक्तांनवधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ॥ प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविज्ञो
पशांतये ॥ सर्वमंगलमांगलये शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरणये ऋष्यवके गौरि
तारायणि नमोस्तु ते ॥ सर्वदा सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममंगलम् ॥ येषां
हृदिदृश्यो भगवान्मंगलायतनं हरिः ॥ तदेव लभ्यं सुदिनं तदेव तारावलं
चंद्रवलं तदेव ॥ विद्यावलं देववलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽधियुगं सरामि ॥

लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ॥ येषामिदीवरङ्ग्यामो हृदय-
स्थो जनार्दनः ॥ विनायकं गृहं भानुं ऋहस्यिण्महेश्वरान् ॥ सरस्वतीं
प्रणाम्यादौं सर्वकार्यार्थसिद्धेण ॥ अभीष्मिताश्रसिद्धार्थं पूजितो यः
गुरासुरैः ॥ सर्वविश्वहरस्तम्भं गणाधिपतये नमः ॥ सर्वेऽवारवधकार्येषु
त्रयाल्लिभुवनेश्वराः ॥ देवा दिशांतु नः सिद्धिं वहेशानजनार्दनाः ॥

श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञाया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो
द्वितीये परार्थं विष्णिपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे अष्टा-
विंशतितम्भुगचतुर्थके कलिल्युगे प्रथमचरणे जंत्यद्वृपे भरतवर्षे दक्ष-
णापये रामक्षेत्रे तुङ्गावतारे दुङ्डकारण्ये देशे गोदावर्याः दक्षिणादिग्भागे
(वामुकादिग्भागे)शालियाहनशके अस्थानवर्तमाने अमुकमस्वत्सरे
अमुकअयने अमुकक्रतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुक-
वासरे अमुकदिवसनक्षत्रे अमुकस्थिते वर्तमाने चब्दे अमुकस्थिते

श्रीसह्यं अमुकस्थिते देवगुरुसे शेषेषु ग्रहेषु यथायर्थं राशिस्थानस्थि-
तेषु सत्यु एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपूण्यतिथो मम आत्मनः
श्रुतिस्थृतिपुराणोक्तफलप्राप्यर्थं अस्माकं सकुरुद्धवानां सपरिवारणां
द्विपदचतुष्पदसहितानां क्षेमस्थैर्यायुरारोग्येश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं समस्ता-
भ्युदयार्थं च श्रीअमुकदेवताप्रीत्यर्थं यथामिलितोपचारद्रढन्यैः द्याना-
वाहनादिपोडशोपचारपूजां करिष्ये ॥ आसनादिकलशाश्रयंखंटापू-
जनं च करिष्ये ॥ शरीरशुद्ध्यर्थं पुरुषस्तुतन्यासंषड्ङ्गन्यासं च क० ॥
आदौ निर्विघ्रतासिद्ध्यर्थं महागणपतिस्परणं च क० ॥ गणानांत्याशोन-
कोगृहसमदोगणपतिर्जगती गणपतिस्परणविनियोगः ॥ औगणानांत्वा
गणपतिहवामहेकविंकवीनासुप्रमश्रवस्तमं ॥ ज्येष्ठपुराजुञ्जवहृष्णस्प-
ताआनंऽप्यव्युत्तिभिःसीद्वादुनं ॥ महागणपितये नमो नमः ॥

पृथ्वीति मंत्रस्य । मेरुपृष्ठु ऋषिः । कूमो देवता । सुतलं छंदः ॥ आसने
विनियोगः ॥ उँपृथिव त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अपसर्पतु वामदेवो
भूतान्यनुपुष् । भूतोत्सादने विनियोगः ॥ उँअपसर्पतु० पूजाकर्मस
मारमे ॥ इति वामपादतलपाश्चेन भूमि त्रिः प्रहृत्य ॥ देवा आयांतु ॥
यातुधाना अपयांतु ॥ विष्णो देवयजनं रक्षस्य ॥ भूमो प्रादेशं कुर्यात् ॥
येभ्योमाता इत्यस्य ग्रायः प्रातो विश्वेदेवाजगती ॥ एवापित्रद्वयस्य
वामदेवो वृहस्पतिर्विश्वेदेवाखिपुष् ॥ मनुज्यगंधनिवारणे विनियोगः ॥
उँ येभ्योमातामधुमित्यन्तेपत्यः पूज्युपच्यौरदितिरक्षिनवर्द्धः ॥ उक्थ-
कुण्डमान्युषभरान्दयप्रसस्तोऽआदित्यौऽअनुमदास्त्रस्तये ॥ औ एवापि
ओविश्वेदेवायपृष्ठेमनस्ताहुविभिः ॥ वृहस्पतेसुन्तजावीरवं

तोवर्यंस्यामपतयोर्यीणाम् ॥ सहस्रशीर्षेति नारायणः पुरुषाऽनुष्टुप् ॥
अंत्यानिष्टुप् । स्वांगनन्यासे विनियोगः ॥ अ०स॒हस्रशीर्षा॑० वामकराय
नमः ॥ अ०पुरुषपुरुषेदं० दृक्षिणकराय नमः । अ०ए॒तावीनस्य॑० वाम-
पादाय॑० । अ०नि॒पाद॒धर्म॑० दृक्षिणपादाय॑० । अ०तस्माहुराक्ठ॑० वाम-
जानवे॑० । अ०य॒पुरुषेणा॑० दृक्षिणजानवे॑० । अ०तयह॑० वामकल्पे॑० ।
अ०तस्माच्छात्स॑० दृक्षिणकल्पे॑० । अ०तस्माच्छात्सर्वहुतात्सर्वः॑० ना-
मै॑० । अ०तस्माद॒धर्म॑० हृदयाय॑० । अ०य॒पुरुषं॑० कंठाय॑० । अ० ब्रा-
ह्मणोऽस्य॑० वामवाहवे॑० । अ०चंद्रमामनसो॑० दक्षिणवाहवे॑० । अ०
नाम्योआसीदं॑० मुखाय॑० । अ०स॒त्पास्योसनन्॑० नेत्राम्यां॑० । अ०य॒हौते
यह॑० शिरसे स्वाहा ॥ अ०य॒पुरुषं॑० अंगुष्ठाम्यां हृदयाय॑० । अ०ब्रा॒ह्मणो
ऽस्य॑० तर्जनीम्यां शिरसे स्वाहा ॥ । अ०चंद्रमा॑० मध्यमाम्यां शिरवाये

वपट ॥ उ॒नाम्यो० अनामिकाम्यां कवचाय हुम् ॥ उ॒सुसास्या०
कनिष्ठिकाम्यां नेत्रनयाय वौषट् ॥ उ॒यज्ञोने॒यज्ञो० करतलकरपृष्ठाम्या०
अख्याय फट् । इति द्विग्यंथः । कलशास्य सुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रि-
तः ॥ मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगण्णाः स्मृताः ॥ कुक्षो तु सागराः
सर्वे सप्तद्वीपा वसुंधरा ॥ क्रज्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥
अंगेश्च सहिताः सर्वे कलशांशु समाश्रिताः ॥ अत्र जायत्री सावित्री
शांतिषुष्टिकरी तथा ॥ आयांतु देवपूजार्थं द्विरितक्षयकारकाः ॥ जंगे
च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ॥ नर्मदे सिंधु कावेति जलेऽस्मिन्
सञ्जिधि कुरु ॥ वरुणाय नमः सर्वोपचारार्थं गंधाक्षतपुष्पं समर्प ॥ पृष्ठ-
धेनुमुद्रा॒ प्रदद्य ॥ शंखादो॒ चंद्रदेवल्यं कुक्षो वरुणदेवता ॥ एवु-
प्रजापालिश्चेव अग्ने गंगा सरस्वती ॥ ऋलोकये यानि तीर्थानि वासु-
देवस्य चाङ्गया ॥ शंखे तिष्ठुंति विष्णेद् तस्माल्लंखं प्रपूजयेत् ॥ त्वं

पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ॥ नमितः सर्वदेवैश्च पांच-
जन्य नमोस्तु ते ॥ पांचजन्याच् विद्वाहं पावमानाच् धीमहि ॥ तत्रः
शंखः प्रचोदयात् ॥ शंखाय ॥ सर्वोपचारार्थं गंधपुण्यं सम ॥ शंख-
मुद्रां प्रदक्षिणं ॥ आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ॥ कुवं
चंटारवं तत्र देवताक्षानलक्षणम् ॥ चंटायै ॥ सर्वोपचारार्थं गंधपुण्यं
सम ॥ भो दीप व्रह्मलपल्लवं ज्योतिषां प्रभुरूप्ययः ॥ आरोग्यं देहि
पुत्रांश्च सर्वार्थांश्च प्रयच्छ मे ॥ दीपदेवतायै ॥ गंधाक्षतपु ॥ अपवित्रः
पवित्रो वा सर्ववस्थां गतोऽपि वा ॥ यः सरित् पुडरीकाक्षं स वाह्या-
शंखतरः शुचिः ॥ ॥ पूजाद्रव्याणि संप्रोक्ष्य आत्मानं प्रोक्षेत् ॥ अथ
द्यानम् ॥ शांताकारं उजगदायनं पद्मनाभं सुरेशं विश्वायारं गगन-
सहरां मेघवर्णं शुभांगम् ॥ लक्ष्मीकारं तं कमलनयनं योगिग्निमध्यनग-
स्त्रं वंदे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकेकनाथम् ॥ इयायामि ॥ उँसहस्राशी

पूर्णो आगच्छ देवदेवेशा तेजोराशो जगतपते ॥ कियमाणो मया पूजां
गृहण सुरसन्तम ॥ श्रीअमुकदेवताभ्यो नमः आवाहनार्थं पुष्पांज-
लिं समपूजामि ॥ ॐ पुरुषएवेदं० नानारब्लसमायुक्तं कार्तस्वरविभूषि-
तम् ॥ आसनं देवदेवेशं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० आस०
तुलसीपतं स० ॥ ॐ एतावानस्य० पाद्यं गृहण देवेशा सर्वक्षेमसमर्थं
भौ ॥ भक्तया समर्पितं देव लोकनाथं नमोऽस्तु ते ॥ श्रीअ० पाद्यं
सम० ॥ ॐ त्रिपादुर्धर्तुं० नमस्ते देवदेवेशा नमस्ते धरणीधर ॥
नमस्ते जगदाधार अर्थं नः प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० अर्थं स० ॥
ॐ तस्माद्विराळं० कर्पूरवासितं तोर्यं मंद्वाकिन्याः समाहृतम् ॥
आचम्यतां जगद्वाथ मया दृचं हि भक्तिः ॥ श्रीअ० आचम-
नीर्यं सम० ॥ ॐ यत्पुरुषेणागृह्यते० जंगमसरस्वतीरेवापयोऽग्निर्मदा-

जलैः ॥ स्वापितोऽसि मया देव तथा शांतिं कुरुष्व मे ॥ श्रीआ०
स्वानीयं स० ॥ पंचामूर्ते: स्वपयिष्ये ॥ अ० आप्यायस्वरमेतुतेविश्व-
ते:सोमवृण्ण्ये ॥ भवावाजस्यसंग्रये ॥ कामधेनोः समुद्रतं देवार्थिपि-
त्वत्विसिद्म् ॥ पयो ददामि देवेश स्वानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीआ०
स्वानार्थं पयःस्वानानंतरं शुद्धोदकस्नानं सम० ॥ स-
कलपूजार्थं गंधाक्षतान् समर्प० ॥ अ०दृथिक्राठणोऽकारिघञ्जणोरश्व-
स्यवाजिनेः ॥ सुशमनोमुखोकरत्प्रणायार्थिलारिषत् ॥ चंद्रमंडल-
संकाशं सर्वदेवप्रियं दृथि ॥ स्वानार्थं ते मया दत्तं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्य-
ताम् ॥ श्रीआ० दृथि० सम० गंधा० ॥ अ०घृतंमिक्षेवृतमस्ययोनिर्धनि-
त्रितोघृतम्बल्युधामे । अनुघृथमावहमादप्यस्याहृकृतवृषभवाङ्गि-
हृव्यं ॥ आज्ञं सुराणामाहार आज्ञं यज्ञो प्रतिष्ठितम् ॥ आज्ञं पवित्रं

परमं स्वानार्थं प्रतिगृह्यता म् ॥ श्रीअ० यत० स० गंधा० ॥ ॐ धुवाता०
ऋतायतेमधुक्षरं तिस्त्वं धयः ॥ माध्यीर्तिः सुत्वो धयीः । मधुनक्तमुतोषस्मीम
धुमलपाथ्यं वरजः । मधुद्योररत्नः पिता ॥ मधुमात्रोवलस्पतिमधुमौअ
स्तुस्यैः । माध्यीर्गावोभवं तुनः ॥ सवैषधिसमुत्पन्नं पीयुषसदद्यां मधु ॥
स्वानार्थं ते प्रयच्छामि गृहाणा परमेश्वर ॥ श्रीअ० मधु० स० गंधा० ॥
ॐ स्वादुः पवस्त्वद्वित्यायुजनमनेस्वादुर्द्वायसुहवीतुनाम्बे । स्वादुमित्रा
यवरुणायवायवेदुद्वरपतयैमधुमौ अद्वयः । इक्षुदुङ्डसमद्वृतादिव्यशक्क-
रया हरिम् ॥ स्वापयामि महाभत्या प्रीतो भव सुरे श्वरा ॥ श्रीअ० शक्करा०
स० गंधा० ॥ ॐ गंधुरारंडुराध्यांशीनिलघुष्टाकरीषिणी ॥ ईश्वरीसर्वमू
त्रानांतामिहोपक्षेश्वरम् ॥ कपूरेलासमायुक्तं सुगंधद्रव्यसंयुतम् ॥
गंधोदकं मया दत्तं स्वानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० पर्वतं गंधोदकस्त्रा०

स० गं० ॥ नाममन्त्रेण चंदनाद्युपचारैः पूजयेत् ॥ अनेन पूर्वाराधनेन
अमुकदेवता श्रीयताम् ॥ उचरे निर्मल्यं विस्तुज्य आभिषेकं कुर्यात् ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः असहस्रशीर्षापुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥
समूमिंविश्वतोविल्याल्यतिउद्दागुलं ॥ पुरुषएवेदुंसवृथङ्कृतयच्चभव्ये ॥
उतामृतत्वस्थेशानोयद्वेनातिरोहति ॥ एतावानस्यमाहिमातोज्याना
श्वपुरुषः ॥ पादाद्यविश्वाभितानित्रिपादस्यामृतौद्विवि ॥ त्रिपादाद्विवित्तु
पुरुषः पादोस्येहामृतपुनः ॥ ततोविष्वद्विकामस्ताद्यानशनेऽन्नि ॥ तस्माद्विराळजायतविराजोअधिपुरुषः ॥ सजातोअत्यरिच्यत
पश्चाद्विमयोपुरुषः ॥ १ ॥ यत्पुरुषेणहविपदिवायज्ञमतन्वत ॥ वसंतोअ
स्यासीदाज्यशीर्षापुरुषः शराङ्गविः ॥ तंयज्ञवाहिपूर्णपञ्चातमश
तः ॥ तेनद्वेवाअथजंतसाध्याक्रमयश्चये ॥ तस्माद्यज्ञातसर्विहुतः संभृत

पुष्पदाङ्गम् ॥ पृश्नन्तौ श्वकेवायुव्योनारुण्यानयाश्रये ॥ तस्माद्यजा-
त्सर्वहुतक्षयः सामानिजाज्ञिरे ॥ छंदांसिजहिरेतस्माच्युस्तस्माद्या-
ग्रत ॥ तस्मादश्वाअजायंतयेकेचोभयादतः ॥ गावोहजविरेतस्मात-
साज्ञाताअजायः ॥ २॥ यत्पुरुषंयदेहुः कतिथाव्येकलपयन् ॥ मुख्यंकि-
मस्यकोवाहुकालुकपादाउच्येते ॥ वाह्यणात्यमुखमासीहाहराजन्मः
कृतः ॥ उल्लतदस्ययदेहर्यः पञ्चांशाद्वोअजायत ॥ चंद्रमनसोजात-
श्वल्खोः सूर्योअजायत ॥ मुखादिद्रश्यामिश्रंप्राणाहायुरजायत ॥ नाम्नो
आसीदुंतारिक्षंशीणोद्योः समवर्तेत ॥ पञ्चांशुमिदिशः श्रोत्राचत्थाल्टो-
काँअकलपयन् ॥ सप्तस्यासनपरिधयालिः सप्तस्यामिधः कृताः ॥ द्वेवाय-
द्यज्ञोनयानाअवेद्यान्पुरुषंयद्युः ॥ यज्ञोनयज्ञतदेवास्तानिधमाणिप्र-
श्यमान्यसन् ॥ तेहुनाकैमहिमान्तः सचंतयत्पूर्वमाध्याः संतिदेवाः ॥ ३ ॥

ॐ अतोदिवा अवंतुनो यतो विष्णुर्विचक्रमे ॥ पथिथ्याः सूसधामभिः ॥ इदं
विष्णुर्विचक्रमेत्रयानिदृयेपदं ॥ समृहमस्यपासुरे ॥ त्रीणिपुदाविचक्र-
मेविष्णुर्गोपाऽअदीशः ॥ अतोधमाणिधारयन् ॥ विष्णोः कर्मणि
पदयत्यतोचतानिपदपुरो ॥ इदंस्युज्यः सर्वा ॥ तद्विष्णोः परमंपदं
सदोपक्षयंतिसुरयः ॥ दिवीव्यक्षयतं ॥ तद्विष्णोसोविपन्न्यवोजागवा-
सुः समिधते ॥ विष्णोर्यत्परमंपदं ॥ देवस्यत्वासवितुः प्रसवेश्वनोवा-
हुन्यांपणोहस्ताभ्यासमेस्तोजसास्यर्यस्यवर्चस्त्र्यविष्णुभिर्विचासि ॥
वलायश्रेयशसेक्षाचाय अँभूर्भुवः स्वः अमृताभिषेकोस्तु शांतिः पु-
ष्टिस्तुष्टिशास्तु ॥ श्रीअमुकदेव० महाभिषेकस्वानं समर्पयासि ॥ महा-
भिः ॥ आचमनीयं समर्पयासि ॥ उत्तदृत्तुमित्रावरुणातदेवंयोरुम्भ-
मिदमेस्तुशस्तं ॥ अशीमाहिंगाधमुत्त्रतिष्ठानमोद्विवेद्वृहत्तेसादनाय ॥

गृहावे प्रतिपासुकं तत्प्रतिपुततमया वाचा शंस्तव्यं तसाद्यद्यपि
दुरइव पश्येष्टुभते गृहानेवैनानाजिगमिषति गृहाहि पशुनां प्रतिपा-
प्रतिपा ॥ उ॒नर्थ॑प्रजांमैगोपाय ॥ अ॒मत॑वायजीवसे ॥ जातांजनिष्यमा-
णांच ॥ अ॒मृत॑त्वेप्रतिपितां ॥ सुप्रतिपुतमर्हतु ॥ उ॒त्य॒हांवाहिषि० ॥
सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकलज्ञानिवारणे । मयोपपादिते तुर्यं वाससी
प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअमु० देव०वस्त्रं ॥ उ॒त्साद्यज्ञात्सर्वदुतःसंभृ० ॥
देवदेव नमस्तेऽरहु ऋहि मां भवसागरात् ॥ ब्रह्मसूत्रं सोन्तरीयं गृहाण
सुरपोतम ॥ श्रीअमु० देव० यज्ञोप० ॥ (हरिद्रा स्वर्णवर्णना सर्व-
सौभाग्यदायिनी ॥ सर्वलंकारमुख्या हि देवि ल्वं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअ० हरिद्रां स० ॥ हरिद्राचूणीसंयुक्त कुंकुमं कामदायकं ॥ वस्त्रा-
लंकरणं सर्वं देवि ल्वं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० कुंकुमं समर्पयामि ॥

कञ्जलं कामिकं रम्यं कामिनीकामसंभवं ॥ नेत्रयोभूषणाथायि कञ्जलं
प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० कञ्जलं स० ॥ उदितारुणसंकाशं जपाकुसुम-
संनिभं ॥ सीमंतभूषणाथायि सिंदूरं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० सिंदूरं
स० ॥ मांगल्यतंतुमणिमिर्चकाफलविराजितम् ॥ कंठस्य भूषणाथाय
प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० कंठसूत्रं स० ॥ काचस्य निर्मितं दिव्यं
कंकणं च सुरेश्वरि ॥ हस्तालंकरणाथायि कंकणं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअ० कंकणं स० ॥ अलंकारान्मया देवि सुवर्णेन विनिर्मितान् ॥
प्रीत्यर्थं तव देवेशि भूषणं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० नानाभूषणानि
स० ॥ नानाभरणशोभालयं नानारब्लोपशोभितं ॥ आपितं च मया
देवि ताङ्गप्रं प्रगृह्यताम् ॥ श्रीअ० ताङ्गप्रं स० ॥) औ अहि-
रियमूर्गोःपर्यालिवाहुज्यायहितिपरिवाधमानः ॥ हस्तद्वोविश्वावृयुना-

निविद्वान् पुमां संपरिपातु विश्वतः ॥ ज्योत्स्नापते नमस्तुम्यं नमस्ते
विश्वरूपेण ॥ नानापरिमलद्वयं गृहण परमेश्वर ॥ श्रीअ० नाना-
परिमलद्वयाणि स ० ॥ उँतस्माच्यज्ञासंवृहुतक्षचः० ॥ श्रीखंडं चंदनं
दिन्यं गंधाळ्यं सुमनोहरं ॥ विलेपनं सुरश्रेष्ठं चंदनं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअ० चंदनं स ० ॥ अक्षतासंडुलाः शुआः कुङ्कमेन विराजिताः ॥
मया निवेदिता भक्तया गृहण परमेश्वर ॥ श्रीअ० अक्षतान् स ० ॥
उँ तस्मादश्वो० ॥ मालयादीनि सुगंधीनि मालत्यादीनि वै प्रभो ॥
मया हृतानि पूजार्थं गृह्यतां परमेश्वर ॥ संवंतिकावकुलचपकपाट-
लाड्जैः पुशागाजातिकरवीरसालयुज्जेः ॥ विलवप्रवालतुलसीद्लसा-
लतीभिरत्वां पूजयामि जगदीश्वर में प्रसीद ॥ श्रीअ० पुष्पाणि
स ० ॥ केशवादिचतुर्विश्वातिनामभिरतुलसीदलैः पूजयेत् ॥ ॥

ॐ यत्पुरुषं ॥ वनस्पतिरसोऽनुतो गंथाद्वौ गंथ उत्तमः ॥ आग्रेयः सर्व-
देवानां धूपोऽयं प्रतिशृह्यताम् ॥ श्रीअमु० धूपं स० ॥ ॐ ब्राह्मणोस्य-
मुख० ॥ आज्ञं च वर्तिसंयुक्तं वल्लिना योजितं मया ॥ दीपं गृहाण
देवेश ऐलोक्यतिमिरापह ॥ भक्त्या दीपं प्रयच्छानि देवाय परमा-
सने ॥ नाहि मां निरचाद्वैरादीपल्लोक्तिनभोरतुते ॥ श्रीअमु० दीपं
स० ॥ ॐ चन्द्रमुमनतो० ॥ नेवेद्यं गृह्यतां देव भक्तिं मे हृचलां कुरु ॥
इंप्रिसतं मे वरं देहि परत्र च परां गतिम् ॥ शक्करवंडरवाच्यानि दधिदीर-
घृतानि च ॥ आहारं भद्रमोऽनं च नैवेद्यं प्रतिशृह्यताम् ॥ श्रीअमु०
नेवेद्यं स० ॥ ॐ प्राणाय स्वाहा अपानाय० व्यानाय० उदानाय०
समानाय० ऋह्यो० ॥ नैवेद्यमध्ये पानीयं स० उत्तरापोशनं स० हस्त-
प्रक्षालनं० स० ॥ मुख्यक्षालनं स० करोहृत्तनाथं चंद्रनं स० ॥ पूर्णिफलं

महादिव्यं नागवल्लीदैर्युतं ॥ कपूरैलासमायुक्तं तांवृलं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअमु० तांवृलं स० ॥ इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे
सुफलायासि भवेजन्मनि जन्मनि ॥ फलेन कर्त्तुं सर्व ब्रैलोक्यं सच-
राचरं ॥ तस्मात्कलप्रदानेन सफलाश्रमनोरथाः ॥ श्रीअमु० फलं स० ॥
हिरण्यगर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः
शांतिं प्रयच्छ मे ॥ श्रीअमु० दक्षिणां स० ॥ ॐ श्रीयेजातःश्रीयआनिर-
यायश्रीयंवयोजरित्योदाति ॥ श्रीयंवसानाऽमृतलवभायन्भवैतिसु-
त्यासंसिध्यामितद्वै ॥ श्रीयएवेनं तत् श्रीयामादधातिसंततमृत्यावपट्-
कृत्यं संतलै संधीयते प्रजया पशुभिर्य एवं वेद ॥ चंद्रादिल्लौ च धरणि-
लिंघुदग्निस्तथैव च ॥ त्वमेव सर्वज्योतीपि आर्तिक्यं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअमु० महानीराजनदीपं स० ॥ कपूरगौरं करुणावतारं संसारसारं

भुजन्नोद्भवारं ॥ सदा वसेतं हृदयारविंदे भवं भवानीसहितं नमामि ॥
श्रीअ०कपूरुषार्तक्यदीपं स० ॥ उँ॒नाम्याँआसी० ॥ नमः सर्वहिताथर्थाय
जगदाधारहेतवे ॥ साटांगोडयं प्रणामस्ते प्रयत्नेन मया कृतः ॥ नमो
स्त्वन्नताय ॥ सहस्रमूर्तिये सहस्रपादाक्षिणिरोरुचाहैवे ॥ सहस्रनामे
पुरुपाय शाश्वते सहस्रकोटीयुगाधारिणे नमः ॥ श्रीअमु० नमस्तकारात्
स० ॥ उँ॒सुसास्यासन्० ॥ यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च ॥
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥ श्रीअमु० प्रदक्षिणां स० ॥
उँ॒यज्ञोनयज्ञ० ॥ करचरणकृतं वाक्कायज्ञं कर्मजं वा श्रवणनवनजं वा
मानसं वापराधं ॥ विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्तु जय जय करु-
णाव्ये श्रीमहादेव शंभो॥ श्रीअमु० मंत्रपुण्यं स०॥ आवाहनं न जाननामि
न जाननामि तवार्चनं ॥ पूजां चैव त जाननामि क्षमस्तु परमेश्वर ॥

मंत्रहीनं किंचाहीनं भक्तिहीनं शुरेश्वर ॥ यदपूजितं मया देव परिपूर्ण
तदरहु मे ॥ अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ॥ तस्मात्का-
रण्यभावेन रक्षस्व परमेश्वर ॥ अपराधसहस्रं च क्रियते इहनिः
मया ॥ दासोऽयमिति मां मत्या क्षमस्व परमेश्वर ॥ जतं पापं
गतं दुःखं गतं द्वारिश्वरमेव च ॥ आगता सुखसंपन्निः पुण्याच्च तव
दर्शनात् ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ पुकार देहि
धनं देहि सर्वान्कामांश्च देहि मे ॥ यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपां
पूजाक्रियादिपु ॥ न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वेद तमच्युतं ॥ इति
प्रार्थना ॥ अनेन मया यथाहानेन यथामीलितोपचारद्रव्यैः कृतपू-
जनेन श्रीअमुकदेवता: प्रीयंताम् ॥ घंटां पूजयेत ॥ शंखमध्ये स्थितं
तोयं आमितं केशवोपरि ॥ अंगलमं मनुष्याणां ब्रह्महत्यां व्यपो-

हृति ॥ अकालभृत्युहरणं सर्वच्छयाधिविनाशनं ॥ विष्णुपादोदकं
तीर्थं जठरे धारयाम्यहं ॥ अन्युतानंत गोविंद् नामोच्चारणमेपजात् ॥
नश्यन्ति सकलां शेगा: सल्यं सल्यं वदाम्यहम् ॥ तीर्थं ग्राह्यं ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणानायन्य ॥ ममोपाचान्दुरितक्षय-
द्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याक्षसंध्यामुपासिष्ये ॥ आपोहितुति
हृत्येन पूर्ववल्पयमं मार्जनं कृत्वा ॥ मंत्राचमनं यथा ॥ आपः पुनः
त्विलस्यानुवाकस्य तारायण आपो ओष्ठिः । मंत्राचमने विनियोगः ॥
ॐ आपः पुनंतु पृथिवीपृथिवीपुत्रापुत्रातुमां ॥ पुनंतु ब्रह्माणस्पतिर्वैष्ण-
वापुत्रातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यदृढश्चरितमम ॥ सर्वे पुनंतु मामा-
पोसुत्रांचत्रतिश्रुत्यस्याहा ॥ इति अपः पीत्वा । आचम्य प्रातः संध्या-
वत् द्वितीयं मार्जनं अवसर्पणातं कृत्वा ॥ हंसः शुचिष्ठिदिति मंत्रस्य

गोतमोवामदेवः सूर्यो जगती ॥ अधर्यदाने विनियोगः ॥ ॐ हुंसः हुं-
चिष्ठदहुरंतरिक्षसङ्क्रोताविद्विषदातिथिर्दुरोणसत् ॥ तपष्ठद्देसदृतसञ्चो-
मसदुजाग्रोजाऋत्तजाअद्विजाऋतं ॥ श्रीसूर्याय इदमव्य दृतं न-
मम ॥ आत्मानं परिपिच्छ्य ह्विराचम्य ॥ उद्वर्तवाहुरमुरवः सूर्यसुप-
तिष्ठत ॥ उद्वयमिति त्रयोदशाचर्चस्य सूकरस्य काणवः प्रस्कण्व ऋषिः ॥
श्रीसूर्यो देवता ॥ नवाच्या गायत्र्यः अंलाश्चतख्योनुपुमः ॥ चित्रं देवा-
नमिति पडुचरस्य सूकरस्य आंगिरसः कुत्सः सूर्यस्तिष्ठपु ॥ सूर्योपस्थाने
विनियोगः ॥ ॐ उदुल्यंजातवेदसंदिवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायस्त्वयः ॥
अपुलेतायवोयथानक्षत्रायलकुभिः ॥ सूर्यायविश्वचक्षसे ॥ अहश्रम-
स्यकेतव्योविरुद्धमयोजनाऽउतु ॥ आजंतोऽआत्मयोग्यथा ॥ तुरणिविश्वद-
र्दर्शतोज्योतिष्ठुद्दिसस्त्वयः ॥ विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यहुद्देवानांविशः

प्रलङ्घदृष्टिमातुं धान् ॥ प्रलङ्घदृष्टिं स्वर्वैश्च ॥ १ ॥ येनोपावकुचक्ष-
सा मुरण्यंतं जन्माऽन्तु ॥ लंबवरणपरम्यैसि ॥ विद्यामैषिरजस्यवहामि-
मानोऽन्तुभिः ॥ पश्यन्नजन्मान्निस्तुर्य ॥ सुसत्त्वाहुरितोरथेवहंतिदेवस्तु-
र्य ॥ गोचरिक्षेष्वनिचक्षण ॥ अयुक्तसुसम्भूत्युवः सूर्यरथस्यनुस्तुर्यः ॥
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्दूर्यंतमलस्परिज्योतिष्ठायंतउत्तरं ॥ द्वृं
देवतासर्यमग्न्मज्योतिरुत्तमं ॥ उच्यन्नद्यामित्रमहऽआरोहुत्तरांदिवं ॥
हृद्दोग्ममस्युवहरिमाणौरोपुणाकासुदधम-
सि ॥ अथोहारिद्वैपुमेहारिमाणनिर्दधमसि ॥ उद्दगाहुर्यमादित्योवि-
शेनसहस्रासह ॥ हिष्ठंतमहैर्यन्मोऽअहंदिष्ठतेरथं ॥ २ ॥ चित्रदेवा-
तामुद्दगादनीकुचक्षीर्मत्रस्यवरुणस्याख्यः ॥ आप्नाद्यावाप्तुथिवीऽअंतरिक्षं
स्तुर्येऽआतमाजाग्रेतस्तस्त्वुषेश्च ॥ स्तुर्यादिवीमुषसुरेचमान्मयोनेषाम्-

अवतिपश्चात् ॥ यत्रानरैदिवयंतोऽग्निवितन्युतेप्रातिभृत्यभृद्दं ॥ भृदा
अश्वाहिरितःसूर्यस्यचिन्नाऽप्तंगवाऽनुमायोसः ॥ तमस्यंतोद्विवृद्धा
पृथमस्थःपरियावापृथिवीर्यंतिस्वयः ॥ ततस्यैस्यदेवव्यतन्महित्यमध्या
कर्त्तावितंसंज्ञभार ॥ यदेद्युक्तहरितःसधस्यादाद्राजीवासस्तुतेसि
मस्मै ॥ तनिमत्रस्यवरुणस्यामिचक्षेस्योरुपकृष्टेव्योरुपस्ये ॥ अनंत
मन्यदुश्चदस्यपाजःकरणमन्यज्ञहरितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाऽदित्यास्मृथ-
स्यानिरहसः पिपृतानिरवध्यात् ॥ तत्रोमित्रोवरुणोमामहत्यामदिनिः
सिंधुःपृथिवीऽउत्तद्योः ॥ ३ ॥ इद्युपस्थाय उपविश्याचम्य प्राणायाम
कृत्या ॥ युवतीं युवादित्यमध्यस्यां श्वेतवर्णा श्वेतांवरानुलेपन-
स्यामरणां चरुर्वक्रां प्रतिवक्रंत्रिनेत्रां चंद्रशोखरां विशूलखड्यखट्टां-
गडमर्वकचतुर्भुजां वृषभासनारुढां स्तद्देवत्यां यजुर्वेदमुदाहरंतीं भुव-

लोकाधिग्राहीं गायत्रीं नाम देवतां ध्याल्वा संपूज्य यथेष्टुकामजपं
कुर्यात् ॥ अन्यत् प्रातःसंध्यावत् ॥ इति मध्याह्नसंध्या ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ व्रह्मयज्ञप्रारंभः ॥ आचम्य ग्राणानाथम्
देवज्योत्तर्यापितृसिद्धारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं ब्रह्मयज्ञेन यद्देये ॥ मु-
थिवीतिमंत्र० रमे ॥ विद्युदसीतिमंत्रस्य ॥ अग्निक्रिंषिः ॥ वरुणोदेवता ॥

उदकोपस्पर्शने विनियोगः ॥ ॐ विचुदसुविच्युमेपाप्मानमृतस्त्वमु-
पेत्यमि (इतिमंत्रेणाप उपस्पृश्य वामजानूपारि दक्षिणं पादं निधाय दक्षि-
णजानुनि कुशपवित्रगामं ग्राणं गुलितुचानं सव्यपाणि निधाय तटुपरि
दक्षिणं पाणि ग्राणं गुलिमेवं न्यन्तं निधाय व्याहृतिपूर्वा पञ्चठोर्धर्चेशः
सर्वा सावित्रीं पठिला) ॐ मूर्खवःस्वः तत्सवितुरु० इतिपादः अर्थ ऋक्
ॐ अग्निमील्पुरोहितं यज्ञस्त्रिवमृत्यजै ॥ होतारं रुद्धातं ॥ अग्निः पूर्व-

ऐसक्रियपिभीड्योनृतनैकृत ॥ सदेवौऽपहवक्षति ॥ अभिनारथिमश्ववर्तपो
क्षमेवद्विवेदिवे ॥ यशसंचीरवत्तमं ॥ अद्येष्यज्ञामध्यरंविश्वतःपरिभूर
स्ति ॥ सङ्कहुवेपुगच्छति ॥ अभिहौतकविकितुःसुल्याश्चित्रश्ववस्तमः ॥
द्वयोद्वेभिरागमत ॥ १ ॥ यद्युगदायुषेल्यमसेभुद्दकिएत्यासे ॥ तवेत
तस्त्वयमंगिरः । उपत्वास्त्रोद्वेद्यदोषावस्त्राध्यावयं ॥ नमीभर्तुपसं
सि ॥ राज्ञेतत्मध्यराणांगोपामृतस्यदीदीवि ॥ वर्धमानंसेदम् ॥ सनाःपि
तेवसुनवेन्नेस्त्रूपायनोभेव ॥ स्वस्त्रये ॥ २ ॥ वायवायाहिदश्वत
॥ ॥ अभिर्वेदेवानामवमो विष्णुः परमः ॥ अथ महात्रतं एष पंथाएत-
त्कर्म ॥ अथातः संहिताया उपनिषत् ॥ विदा मध्यवन्निवदा ॥ महाब्रतस्य
पञ्चविंशतिसामिधेन्यः ॥ इषेत्वेऽवेत्वा ॥ अश्वआयाहिवीत्यै ॥ शश्वेद्वि-
वीर्यभिट्टये ॥ अथेतस्यसमाचायस्य ॥ समाश्वायःसमाश्वातः ॥ मयरस-

तज्जनलगसंभितं ॥ गौः । जमा ॥ पञ्चसंवलसरमयं ॥ अथ शिक्षां प्रव-
द्यानि ॥ वृद्धिरादेन् ॥ (यदिद्वोदाराज्ञेमानुपंड्यगाहथ्या: ॥ इदंज-
न्धाउपश्चुत) ॥ योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं ॥ नारायणं नमस्कृत्य ॥ अथातो
धर्मं व्याल्यास्यामः ॥ अथातो धर्मजिज्ञासा ॥ अथातो व्रहस्पितिज्ञासा ॥
तेऽन्तच्छुल्योरात्मीमहे गातुंयज्ञायगातुंयज्ञपतेयेदेवीस्वस्तिरस्तु
तःस्यादित्यमानुपेन्द्रियः ॥ कुर्वक्यंजिगातुंपेन्द्रियः ॥ शब्दोऽस्तुहिपदेशांचतु-
पदे ॥ उम्भनमोव्रहस्योऽन्तिति त्रिः ॥ उम्भवृद्धिरसिवृश्चमिपाप्मानुभृतात्स-
लासुपाणगमिल्यपः सपृश्वा ॥ प्रजापतिरहयतु ॥ व्रहसा - टृष्ण्यतु ॥ वे-
दास्तुपाण्यतु ॥ देवास्तुपाण्यतु ॥ क्रपयस्तुपाण्यतु ॥ सर्वोणि छंदांसि
तपाण्यतु ॥ उम्भकारस्तुपाण्यतु ॥ वरपट्कारस्तुपाण्यतु ॥ व्याहृतयस्तुपाण्यतु ॥
सामिक्री रुप्यतु ॥ वज्ञास्तुपाण्यतु ॥ वाचापुरुषिवी तुप्यतां ॥ अंत-

रिक्षं तुप्यतु ॥ अहोरात्राणि तुप्यतु ॥ सांख्यास्तुप्यतु ॥ सिद्धास्तु-
प्यतु ॥ समुद्रास्तुप्यतु ॥ नद्यास्तुप्यतु ॥ गिरयस्तुप्यतु ॥ क्षेत्रौषधिः-
वनसपतिं धर्वाप्सरसस्तुप्यतु ॥ नागास्तुप्यतु ॥ वयांसि तुप्यतु ॥
गावस्तुप्यतु ॥ साध्यास्तुप्यतु ॥ विप्रास्तुप्यतु ॥ यक्षास्तुप्यतु ॥
रक्षांसि तुप्यतु ॥ भूतानि तुप्यतु ॥ एवमंतानिटप्यंतिवेकोननिरा-
नमंत्रैः कुशाश्रेद्वतीथेनैकवारं तप्यते ॥ निवीती ॥ शताच्चिन्नस्तुप्य-
तु ॥ माध्यमास्तुप्यतु ॥ गृहसमदरप्यतु ॥ विश्वामित्रस्तुप्यतु ॥
वामदेवस्तुप्यतु ॥ आत्रिस्तुप्यतु ॥ भरद्वाजस्तुप्यतु ॥ वसिष्ठस्तु-
प्यतु ॥ प्रगाथास्तुप्यतु ॥ पावमान्यस्तुप्यतु ॥ शुद्धसूक्तास्तुप्यतु ॥
महासूक्तास्तुप्यंतिविति द्वादशार्थैः कुदामधेन ऋषितीर्थेन द्विःप्रलेकं
तप्यत्वा ॥ प्राचीनावीती ॥ उमंतुजैसिनैशंपायनपैलसूत्रभाष्य-

भारतमहाभारतधर्मचार्यस्तुप्यंतु ॥ जानंतिवाहविगार्थगोतमशा-
कल्पवाऽन्नमाङ्गल्यमाङ्गुष्ठेयास्तुप्यंतु ॥ गर्भीयाचकवी टृप्यंतु ॥
यडवाप्रातीश्वरी तृप्यं ॥ सुलभामैत्रेयी तृप्यं ॥ कहोलं तप्यामि ॥
कौपीतकं तं ॥ महाकौपीतकं तं ॥ त्यंतं तं ॥ महापैत्र्यं तं ॥
सुयहं तं ॥ सांख्यायनं तं ॥ ऐतरेयं तं ॥ मैहतरेयं तं ॥
शाकलं तं ॥ वाटकलं तं ॥ सुजातवकं तं ॥ औद्याहिं तं ॥
महोद्याहिं तं ॥ सौजामि तं ॥ शौनकं तं ॥ आश्वलायनं तं ॥
ये चान्ये आचार्यास्ते सर्वे तृप्यंतु ॥ इति त्रयोविंशतिमैः पितृती-
थेन कुशामूलैस्तप्येत् ॥ ततः अस्मिप्यतरं असुकरामाणं असुकगोत्रं
वसुरुपं स्वधानमस्तप्यामि ॥ एवं पितामहादीर्खीनंजलीन् दृच्वा ॥
(तातांनानितयं सप्तलजननी मातामहादित्रयं सखि ल्हीतनयादि-

तातजननीस्वध्नातरः सखियः ॥ तातांचात्मभगिन्यपल्यधवयुजाया-
पिता सहुरः शिष्यासाः पितरो महालयविधौ तीर्थं तथा तर्पणे ॥)
आब्रहसंचपर्यंतं देवार्पितुमानवाः ॥ तुप्यंतु पितरः सर्वे माट-
मातामहादयः ॥ अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनां ॥ आन्ध्र-
मुखनाल्लोकादिदमरतु तिलोदकमिति त्रिर्दृत्वा ॥ ये के चास्तकुले-
जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः ॥ ते गृहंतु मया दृतं वखनिष्पीडनो-
दकमिति ॥ उपवीती चतुर्णां उपरिदृशां वस्त्रं स्थले वामभागे
निष्पीड्य द्विराचामेत् ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ वैश्वदेवप्रयोगः ॥ अस्मै पश्चात्प्राज्ञात्वं उपविध-
य आचम्य देशकालौ निर्दिश्य ममोपात्तदुरितक्षयपूर्वकमात्मसंस्करा-
गवसंस्कारद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं त्रातःसायंवैश्वदेवो तंत्रेण करि-

ल्ये ॥ (पृथक् कर्तव्य श्रेत् प्रातर्वं श्वदेवं करिष्य इति प्रातः ॥ सार्वं तु सा
यैवे श्वदेवभिति ॥) ऊष्टोदमूना आत्रेयोवसुश्रुतोग्निलिप्तुप् ॥ एहस्ते रा-
हूणो गोतमोग्निलिप्तुप् ॥ अद्यावाहनेविनियोगः ॥ ॐ ऊष्टोदमूनाऽ
आतीयिर्द्विणामन्तोऽव्यासुप्याहिविद्वान् ॥ विश्वाऽअस्तेऽग्नियुजाविद्वा-
त्योश्चत्रयतामाभैरामोजनानि ॥ ॐ एह्येन्नाऽहृहोत्तानिष्ठीदादृधःसुषुर
एतामवानः ॥ अवेतांत्यारोदसीविश्वमिन्वेयजोमुहेसौमनसावदेवान् ॥
इत्यक्षतेरावाह्य आच्छादनं दूरीकृत्य समस्तव्याहृतीनां परमेष्ठी प्रजा-
पतिः प्रजापतिर्द्विती ॥ आग्निप्रतिथापने विनियोगः ॥ ॐ भूर्भुवः
सः पावकनामानमस्ति प्रतिष्ठापयामि ॥ ग्रोक्षितेऽधननानि निक्षिप्य ॥
वेणुधमन्या प्रवोध्य ॥ चत्वारिंश्चुगांगोत्तमो वामदेवोग्निलिप्तुप् ॥
अग्निपूर्तिव्याने विनियोगः ॥ ॐ चत्वारिंश्चुगांगो अस्यपादाद्वृश्चीघ्रस-

सहस्रोऽस्य ॥ विधावद्वैष्णवोर्वीतिसुहोद्देवोमल्याऽआविवेश ॥
सप्तहस्तश्चतुःश्चुः सप्तजिह्वा हितीर्पकः ॥ निपात्रप्रसन्नवदनः सु-
खासीनः शुचिस्मितः ॥ स्वाहा तु दक्षिणे पाञ्चेदेवीं वासे स्वधां-
तया ॥ विअदक्षिणहस्तेरतु शक्तिमन्त्रं सुचं सुवं ॥ तोमरं वयजनं-
वामिर्दृतपात्रं च धारयन् ॥ आत्माभिसुखमासीन एवंल्पो हुताशा-
नः ॥ अमे वेश्वानर शांडिल्यगोत्र मेषध्वजं प्राञ्छालो देव मम
संसुखो वरदो भव ॥ इति ध्यात्वा परिसमूहनपर्युक्षणे कृत्वा ॥ सिद्धमन्त्रं-
पात्रांतरे निधायाशावधिश्चित्त्वं ग्रोद्योदग्नदास्य पश्चिमभगे निधाय
निधा विभज्य निः ग्रोद्यं पर्यन्तिकृत्वा सर्वपान्यज्य अस्मि विश्वानिन
इत्यलंकृत्य ॥ विश्वानिन इति तिक्षणां वसुश्रुतोऽग्निश्चिद्गुप्त ॥ द्वयोरच-
नेऽन्त्याया उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ विश्वानिनोद्गर्होजातवेदःसिद्धुन्

नावादुर्दितातिपर्षि ॥ अन्ने अत्रिवद्वामसारुणानो ईस्माकैवो ध्यावितात्
नूना० ॥ यस्त्वाहृदाकृतिरिणामन्यमानो मल्यमल्यो जोहवीमि ॥ जातेवेदोय-
शो अस्यासुधेहि अज्ञानिरमेआमृतत्वमङ्गया० । यस्मैत्यं सुकृतेजातवेदउल्लो-
कमन्निकृणवेःस्योनं ॥ अश्विनं सपुत्रिणीविरवंतगीर्मन्तर्यननशतस्यस्ति ॥
आत्मानं चालंकृत्य हस्तं प्रक्षाल्य ॥ अवस्थाभिमधार्याश्वाविधिश्रियोद-
गुहास्य सञ्चयं पाणितलं हृदि न्यस्य दक्षिणहस्तेन दक्षिणभागादक्षमा-
दायां गुप्तामेण पीडितं संहतांगुल्युतानपाणिना समन्तं जुहुयात् ॥ तच
प्रातरित्यं ॥ उम्मुक्त्याय स्वाहा ॥ सोमाय वनस्पतये स्वाहा ॥ अम्बिषोमा-
इयः ॥ प्रजापतये स्वाहा ॥ सौमाय वनस्पतये स्वाहा ॥ धन्वंतरये स्वाहा ॥
इंद्राय० ॥ विश्वेष्योदेवेष्यः० ॥ ब्रह्मणे स्वाहेति ॥ सायंतनवैश्वेष्याहुता-

यस्तु ॥ अम्बरे स्थाहा ॥ प्रजापतय इत्यादिं अहाण् इत्यंतं पूर्ववदवाहुतीहु-
त्वा ॥ परिसमूहनपर्युक्षणे कृत्या अस्यलंकरणं पंचोपचारपूजाते विभू-
ति धारयेत् ॥ मानस्तोकइतिकुलसोलद्वोजगती ॥ विभूतिग्रहणे विनि-
योगः ॥ ॐमानस्तोकेतनयैमानं आयोमानोगोषमानोअश्वेषुरीरिषः ॥
वीरान्मानोलद्भास्तोवधीहुविषमतःसदामिरवाहवामहे ॥ ऋयायुषं ज-
मद्भैरिति ललाटे ॥ करेयपस्य ऋयायुषं केठे ॥ अगस्त्यस्य ऋयायुषं
नामो ॥ यदेवानां ऋयायुषं दक्षिणस्कंधे ॥ तन्मे अस्तु ऋयायुषं वाम-
स्कंधे ॥ सर्वमस्तु शतायुषं शिरासि ॥ ओंचमेस्वरश्यमेयज्ञोपचतेन-
मश्य ॥ यत्ते न्यूनं तस्मै त उपयनेऽतिरिक्तं तस्मै ते नमः ॥ अग्नये
नमः ॥ स्वास्ति ॥ श्रद्धां मेधां यशाः प्रजां विद्यां द्युद्धिं श्रियं वर्णं ॥
आयुषं तेज आरोग्यं देहि मे हव्यवाहन ॥ द्विति देवयज्ञः ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ भूतयज्ञः ॥ भूमि प्रोक्ष्य मध्यभागादन-
मादाय प्राचीमारम्य ईशानीपर्यंतं चकाकारं नैरंतर्येण संस्थाय स्वा-
हेति पूर्वोक्तदर्शाभिः अत्यः स्वाहा ओषधिवनस्पतिम्यः० गुहाय०
गुहदेवताम्यः० वासुदेवताम्यः स्वाहेति पञ्चाभिश्च दत्या चकाद्विहिः
प्राच्यां प्राकृसंस्थं ॥ इन्द्राय० इन्द्रपुरपेम्यः ॥ दक्षिणत उदकृसंस्थं ॥
यमाय० यमपुरपेम्यः ॥ पश्चिमतः प्राकृसंस्थं ॥ वरणाय० वरणपुर-
पेम्यः० ॥ उत्तरस्यामुदकृसंस्थं ॥ सौमाय० सौमपुरपेम्यः० ॥ चक्रमध्ये
व्रहणे स्वाहा तत्प्राच्यां व्रहणपुरपेम्यः० व्रहणो दक्षिणतो विश्वेम्यो
देवेम्यः० व्रहणः पश्चिमतः सर्वेम्यो भूतेम्यः० व्रहण उत्तरतो दिवा-
चारिम्यः० चक्राङ्कुरतो रक्षोम्यः स्वाहेति दत्याप उपरपुरश्य तदु-
कुरतो भूमि प्रोक्ष्य द्वितीयभूतयज्ञं कुर्यात् ॥ तत्र सूर्यपदस्थानेऽसि-

पदं दिवापदस्थाने नक्तमिति विशेषः ॥ इति भूतयज्ञाः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पितृयज्ञः ॥ प्राचीनावीती ॥ आग्नेययमि-
सुरः सूर्यंजान्वाच्योत्तरभागाद्गुह्यपर्वमात्रमन्वं गृहीत्वा पराचीन-
पाणिना चक्राद्विक्षणतः स्वधारिपत्रम्य इति मंत्रेण वालिं दत्त्वाप उप-
स्थृत्य ॥ द्वितीयचक्रमित्यभागे च तथैव दत्त्वाप उपस्थृत्य पितृयज्ञा-
त्रोपेणैव चक्राद्विनैकल्यकोणे श्यामाय चक्राद्वायठयकोणे शच-
लाय इत्युभयत्र स्वाहाकारवज्यं वालिं दत्त्वा गृहांगणे जलमासिन्यं श्व-
चांडालपतितमूत्रवायसेभ्योन्नं विकिरेत् ॥ एदद्वारणवायठया याम्या
तैर्क्रितिकाश्च ये ॥ ते काकाः प्रतिपृह्लंतु भूम्यां पिंडं मन्योजिह्वतम् ॥
इति पितृयज्ञोषेण दृथात् ॥ वैवस्वतकुले जातौ हौ इयामशावल्लो
कुन्नो ॥ ताम्यां पिंडो मया दत्तो रक्षेतां पथि मां सदा ॥ ये भूताः

प्रचरंति दिव्यानां वलिमिच्छंतो वितुदस्य प्रेषा: ॥ ते भ्यो वालिं पुष्टि कामो
ददामि मयि पुष्टि पुष्टि पतिर्ददातु स्वाहा ॥ शांत्रौ चेनकमिति ब्रूयादि-
ति शौनकोक्तश्चकाकारः प्रयोगः ॥ प्रक्षालितपणिपादः आचम्य गुह्य-
प्रविश्य ॥ शांता पृथिवीत्यादि जपित्वा विष्णुं स्मृत्वा कर्माप्येत् ॥
श्रीगणोशाय नमः ॥ अथ मतुज्ययज्ञः ॥ अतिथिमोजनपर्यासं षोड-
शआसमितं वा ग्रासमितं वाक्तं सनकादिमनुज्ये-
भ्यो हंतेति दद्यात् ॥ वहुपु भिक्षुकेज्ज्वागते एव शक्तेन विभ्यो ग्रास-
क्यं देयम् ॥ ॥ इति मतुज्ययज्ञः ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणोशाय नमः ॥ अथ सायं संध्या प्रारंभः ॥ प्रातः कालवदाचमनं
प्राणायामं च कुर्यात् ॥ सायं संध्या वृद्धा कृपणा कृष्णवर्णा कृष्ण-
वस्त्रा कृष्णांधा कृष्णामाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदेवत्या आ-

हृत्यनीचाऽनुपस्थाना सामवेदसंहिता हृतीया विष्णुसंध्या सल्यवती-
नास्त्री ममोपाचान्दुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीलर्थं सायंसंध्योपास्ति
करिष्ये ॥ ततः अपःप्राशनमंत्रपर्यंतं प्रातःकालवत् ॥ अग्निश्वेतिमंत्रस्य
याज्ञवल्क्य उपनिषद्क्राणिः ॥ अग्निमन्त्र्युपतयो रात्रिश्व देवता: ॥
प्रकृतिश्छंदः ॥ मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐ अग्निश्वमन्त्र्युपत-
यश्वमन्त्र्युक्तेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यद्गङ्गापापमकार्ष ॥ मनसावा-
चोहस्ताम्यां ॥ पञ्चामुदरेणिश्वा ॥ अहुस्तद्वल्लुपतु ॥ यत्किञ्चुदुषि-
तमर्थ ॥ इदमहममृतयोनौ ॥ सल्येन्द्र्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ आ-
चम्य ॥ प्रातःकालवत् नवऋग्भिः मार्जनं कृत्या ॥ तथा गायत्रीम-
न्नेण वरुणाय त्रिवारमध्यं दत्या ॥ असावादिद्यो ब्रह्म ॥ द्विराच-
मनं प्राणायामं च कृत्या ॥ प्रातःकालवत् दिग्बन्धासनं घडंगं तथा च

गायत्रीजपः पुनश्च पदंगं कृत्वा यच्चिद्ब्रित इति दशाचर्माजीणार्तिः
शुनःशेषः सकृत्रिमोवैश्वामिन्नोदेवरातक्रपिः ॥ वरुणो देवता ॥ गायत्री
छंदः ॥ वरुणोपस्थाने वि० ॥ अ० याच्छिद्वितेविशेषोयथाप्रदेववरुणब्रतं ॥
सिन्नीमासिद्यविद्यविति ॥ मानोवधायहृत्यैनिहील्लानस्तरीरधः ॥ माहौ-
णानस्यमन्यवै ॥ विमुल्लिकायत्तुमनोरथीरश्चन्नसंदितं ॥ गीर्भिर्वरुण-
सीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवृपत्तिवस्यइष्टए ॥ वयोनवेसुतीरुपं ॥
कृदाक्षत्रश्रियन्नसावरुणंकरामहे ॥ मूल्लिकायोरुचक्षसं ॥ १ ॥ तदित्से
मानमाशातेवेन्नतानप्रयुच्छुतः ॥ धृतब्रातायदायुषे ॥ वेदायोवीनांपद-
मंतरिक्षेणपतेतां ॥ वेदनावःसमुद्दिकः ॥ वेदमासोधृतव्रततोद्वादशाप्र-
जावतः ॥ वेदायउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तीनिमुरोक्तवस्यवृहतः ॥
वेदायेऽध्यासति ॥ निष्ठसादधृतव्रतोवरुणःपरुद्या तु स्वा ॥ साम्राज्ञा

यस्तुकर्तुः ॥ यांसदासर्वभूतानीतिसमाप्तिपर्यंतंप्रातःकालवक्तुर्गोत्र ॥ ॥
हृति सायंसंध्या समाप्ता ॥ ॥ अथ यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः ॥ द्विराचम्ब
श्रीगणेश्याय नमः ॥ ॥ संकीर्त्य श्रौतस्मार्तकमर्जुष्टानसिद्ध्यर्थ्यज्ञोप
प्राणायामं कृत्या देशकालौ संकीर्त्य श्रौतस्मार्तकमर्जुष्टानसिद्ध्यर्थ्यज्ञोप
वीतसंस्कारमहं करिष्ये ॥ यज्ञोपवीतं पलाशेषपर्णं निधाय ॥ ॐ आपोहि
प्रामः जनयथाचनः ॥ हिरण्यवर्णोःश्चिन्त्यःपावकायाद्युजातःकर्त्यपेया
स्तिद्वः ॥ अस्तियागभैर्दध्यरेविरुपास्तानुआपुःश्चस्योनाभवेतु ॥ या
साऽराजावरुणोयातिमध्येसत्यानुते अवपश्यंजनानां ॥ मध्यश्रुतःशुच
योयाःपावकास्तानुआपुःश्चस्योनाभवेतु ॥ यासाद्वियादिवेकुण्ठितमध्य
याऽअंतरिक्षेवहुधाभवेति ॥ याःपृथिवींपर्यमौदंतिशूक्रस्तानुआपःश्च
स्योनाभवेतु ॥ शिवेनमाचक्षुषापश्यतापः शिवयात्तदुयोपस्पृशात्वव्य

मे॥सर्वीं अस्मीं प्रसुषदौहुवेयोमयिवचौबल्मोजोनिधन्त ॥ पवमानः
सुवर्जनः ॥ पवित्रेणविचर्षणः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनर्तुमादेवज्ञ
नाः ॥ पुनर्तुमनवोधिया ॥ पुनर्तुविश्वायाकर्त्तुरन् ॥ यत्तेप
पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शकेणदिवदीर्घत ॥ अस्मेकल्याकर्त्तुरन् ॥ यत्तेप
वित्रमन्विषि ॥ अस्मेविततमंतरा ॥ त्रह्वतेनपुनीमहे ॥ उभास्यादिवसवि
तः ॥ पवित्रेणसवेनच ॥ इदंवह्वपुनीमहे ॥ वैश्वदेवीपुनतीदिव्यगात् ॥
यस्यैवह्लीस्तनुवौवितपृष्ठाः ॥ तथामदृतःसध्यमाव्येषु ॥ वयस्यामपते
योरर्थीणां ॥ वैश्वानरोशिमभिर्मापुनातु ॥ वातेःश्राणेनेषिरेमयोम्बूः ॥
व्यावापुश्चिवीपर्यसापयोमिः ॥ कृतावरीयहित्येमापुनीतां ॥ वृहद्भिः स
वित्तस्त्वमिः ॥ वाधिष्ठिदेवमन्वमिः ॥ अस्मेदक्षेषुपुनाहिमा ॥ येनदेवाऽआ
सुनत ॥ येनापोदिव्यकर्तः ॥ तेनदिव्येनवह्वण ॥ इदंवह्वपुनीमहे ॥

यः पावमानी एव्येति ॥ ऋषिभिः संभृतं भरसं ॥ सर्वं लैस पुत्रमंश्चाति ॥
स्थादितं मोत्तरि श्वना ॥ पावमानी योऽअध्येति ॥ ऋषिभिः संभृतं भरसं ॥
तस्मै सरस्वती दुहे ॥ क्षीरं सुपिंस्यदकं ॥ पावमानीः स्वस्त्रयेनीः
सुहुद्याहि पश्चतीः ॥ ऋषिभिः संभृतोरसः ॥ आहुणेऽव्यमृतं लहितं ॥
पावमानी दिशं तुनः ॥ इमंलौकमथोऽअसुं ॥ कामान्तसमधियतुनः ॥
द्वयोद्दुव्यः समाभृता ॥ पावमानीः स्वस्त्रयेनीः ॥ सुहुद्याहि धृतश्वतः ॥
ऋषिभिः संभृतोरसः ॥ आहुणेऽव्यमृतं लहितं ॥ चेनदेवा: पुवित्रेण ॥
आलमानं पुनतेरसदो ॥ तनसुहस्तं ब्रारेण ॥ पावमान्यः पुनं तुमा ॥ प्राजा-
पत्यं पुवित्र ॥ शतोद्यामं लहिरपमयै ॥ तेन त्रहस्तिविदोव्यं ॥ पुत्रं त्रहस्तिपुनी
महे ॥ इदं: सुन्तीतीसुहस्तापुनातु ॥ सोमाः स्वस्त्रयावरुणः समीच्यो ॥ यमो-
राजा प्रमृणाभिः पुनातुमा ॥ जातवेदामोर्जयं त्यापुनातु ॥ ओऽभुराजित्वं पुष्टि-

चीं चमांचे ॥ त्री॒श्वेलोकान्तसैवत्सुरंचे ॥ प्रजापतिस्त्वया सादृयतु ॥
तयोद्दिवतेयांगिरस्यह्यासीद् ॥ भुवोव्याद्युचांतारिक्षं चमांचे ॥ त्री॒श्वेलो
कान् ॥ प्रजापति० ॥ तयोद्दिवतेयां ॥ स्वरादिलं चादिवं चमांचे ॥
त्री॒श्वेलोकान् ॥ प्रजापति० ॥ तयोद्दिवतेयां० ॥ भुभुवः सुवेश्वं
द्रमसंचादिश्वमांचे ॥ त्री॒श्वेलोकान्० ॥ प्रजापति० ॥ तयोद्दिव
तयां० ॥ अ॒कारं प्रथमतंतो न्यसामि ॥ अन्ति द्वितीयतंतो न्यसामि ॥
नागांस्तुतीयतंतो० ॥ सौमं चतुर्थतंतो० ॥ पितृपञ्चमतंतो० ॥ प्रजा-
पतिषष्ठुतंतो० ॥ वायुं सप्तमतंतो० ॥ सूर्यं अष्टमतंतो० ॥ विश्वानदेवानि-
वमतंतो० न्यसामि ॥ ऋग्वेदं प्रथमदोरके न्यसामि । यजुर्वेदं द्विती-
यदोरके न्यसामि । सामवेदं दृतीयदोरके न्यसामि । अथर्ववेदं प्र-
थमी॒न्यसामि । प्रतियज्ञोपवीतं दृशगायत्रीमंत्रं जाह्नवा । उद्द्यन्तमस्-

सप्तरित्योगिष्ठयंतुत्तरम् । देवंदेवतासूर्यमान्मज्जोतिरक्षमं ॥
उच्यते वेति तित्तुभिः सूर्याय दर्शन्यित्वा । देवस्यैत्यासाचितुः प्रसुवैश्वनो-
र्गो हुम्यां पृष्ठो हस्तोऽन्याम्भेत्तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्यैन्द्रियेणाभि-
तिं चामित्तस्ववितुवरेण्यं भगोदिवस्यधीमहि । धियोयोनेनः प्रचोदयोत् ॥
इति निरसाङ्गेत् ॥ यज्ञोपवीतमिति मंत्रस्य परनक्षपरमाल्मानिष्टप् ।
श्रौतसार्तकमानुष्टुपानसिद्धयर्थं यज्ञोपवीतधारणे विनियोगः । अ॒ यज्ञो-
पवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् । आयुष्यमश्यं प्रतिमुख-
कुञ्जं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः । इति मंत्रेण प्रथमं दक्षिणवाहुमु-
हुत्य पश्चात् कण्ठे धारयेत् ॥ आचम्य ॥ समुद्रं गच्छ स्वाहा ।
इति जीर्णायज्ञोपवीतं जले विसर्जयेत् ॥
॥ इति यज्ञोपवीतधारणविधिः ॥

॥ अथ देवेप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ १ ॥ उम्भैरुपानांत्वागणपतिहवामहे कविंकवीनामुप-
मश्ववस्तमं ॥ ज्येष्ठराजं ब्रह्मणं च हवणं स्फुत आनंः ३ पूष्वन्तिभिः सीदुसा-
दनं ॥ २ ॥ नमो मुहूर्मयोनमोऽप्तेकम्यौनमोयुवेन्योनमेऽआश्चिनेभ्यः ॥
यजामदेवान्यदिक्षकवोममाज्यायसः यांसमावृक्षिदेवाः ॥ ३ ॥ सुमत्तेनः प
रिज्मावस्थहर्मस्त्रवातोऽपांवृष्णवान् ॥ शिशीतिभिं द्रापवितायुवन्तस्त
लोविश्वेवरिवस्यं तुदेवाः ॥ ४ ॥ कथातेऽअमेश्यचयंत आयोददाश्चिवा-
जौभिराशुषाणाः ॥ उभेयत्तोकेतन्यिदधानाकुलस्युसामञ्च्रणयंतदेवाः
॥ ५ ॥ यज्ञोनयुज्ञमयजंतदेवास्त्रानिधमाणिप्रथमान्यासन् ॥ तेहुनाके-

१ अंगणा० नमो भग कथा यहे परा ल्वेग उपा उत । तब दिव यंसा विरु नापा अम कोव
लम ॥ पूर्वा नाभि तेनो येके असे परि प्रया येमि । अनु गुणा सम वस सयो इदं चपद क्रमान् ॥

महिमानः सचंतयन्तपूर्वैसाध्या: संनिदिवा: ॥ ४ ॥ पराश्रामाऽन्यासोद्य-
व्यासोधारण्येवमरुतोमिथुः ॥ नरोदसीऽपनुदत्योराजुषंतयूधंस-
रव्यायदेवा: ॥ ५ ॥ त्वेरायंदत्तोशतमाः प्रणतारः करस्यचिदत्तायोः ॥
तेषुणोग्नमरुतोमूलयत्येषामुरागात्युपतोवदेवा: ॥ ६ ॥ उभाश्चसानय-
मासमित्यामैमासनीअवसासचेता ॥ भूरीरचिदर्यः सदास्तरायेषामद-
तऽइपयेमदेवा: ॥ ७ ॥ उतनईमरुतोवृद्धसेनामासद्वादसीसमनसः स-
दंतु ॥ पृष्ठदश्वासोवनयोनरथारिशादसोमित्युजोनदुवा: ॥ ८ ॥ तत्व-
सामपुरुषीरस्यामश्वरक्षांसस्यवस्थाप्रणेतः ॥ ९ ॥ श्रयननः पुत्राऽअदितेरद-
व्याऽअभिक्षेमध्यंतुज्यायदेवा: ॥ १० ॥ अपोयदश्वात्याध्यवनेषुहोत्मदस्यपनयंतदे-
वा: ॥ १० ॥ योसामुहामिद्यप्रस्तुमित्याऽआकृष्ट्यः सोमपा: काममव्य-

न ॥ यंसुकर्तुंधिपेणीविभवतुंधयन्विक्राणीजनयंतदेवा: ॥ ११ ॥ निर्द
त्तमादुणशारे चुनानि चोराजंलसुरस्यवीरा: ॥ १२ ॥ ऋतावानऽइषिराट
लभासुस्त्रिरादिविद्येषंसंतुदेवा: ॥ १३ ॥ नापाभृतनवोतीतिवृषमानि
शशस्त्राक्रुभवोयहोइअस्मिन् ॥ सामिद्वेणमद्यथसंमरुद्गःसंराजभीरलवेष
योयदेवा: ॥ १४ ॥ अप्रतीतोजयतिसंधनानिप्रतिजन्यान्युतयासज
न्या ॥ अवस्थयेयोवरिवःकृणोतिव्रहणेराजातमवंतिदेवा: ॥ १४ ॥ को
वेखातावसयःकोवृक्षतावावाभूसीऽअदितेत्रासीथानः ॥ सहीयसोवरु
णमित्यमत्तोकोवैच्युरेवरिवोधातिदेवा: ॥ १५ ॥ त्वमपोयदवेतुर्वशा
यारमयःसुदुधाःपुरद्वद् ॥ उभमयातमवहोहुकुलसंसहयद्वामुशनरतदि
या: ॥ १६ ॥ मध्यानिदिवोऽस्तिपृथिव्यावैश्वानरमृताआजातमुम्भि ॥
कुविल्पुश्वाजमतिर्यजनानामुसञ्चापात्रंजनयंतदेवा: ॥ १७ ॥ नाम्भि

युज्ञानांसदंनरयीणांमृहावामा हालमुभिसंनेवंत ॥ वैश्वानरं रुच्यमध्वराणा
यज्ञस्यकिंतुजनयंतदेवाः ॥ १८ ॥ तेनोऽप्योद्यमतोवाजेवतोदांतारेभ
तनवतःपुद्दक्षोः ॥ दृशस्यंतोद्वित्याः पार्थिवासौगोजात्वाऽप्यामृक्ता
चदेवाः ॥ १९ ॥ येकेच्चज्ञमामहिनोऽआहिमायादिवोजाङ्गिरेऽपांसु
धस्ये ॥ तेऽअसम्यमिष्येविश्वमायुः क्षप्तुस्वावृतिवस्यतुदेवाः ॥ २० ॥
असेष्टद्वामेहनापर्वतासोद्वन्नहल्येभरहृत्सजोषाः ॥ यःशंसतेस्तुवते
धायिप्रजाइद्वज्येप्राऽअसाँ॒अवंतुदेवाः ॥ २१ ॥ परिप्रथन्वेद्रायसोम
स्यादुम्सत्रायपूणोभगीय ॥ इद्वस्तेसोमसुतस्यपियाः कल्येदक्षोयुविश्वे
चदेवाः ॥ २२ ॥ प्रयाजान्मैऽनुयाजांश्चकेवलानूजस्वतंहृविषोदता
भागां ॥ घृतंचापांपुष्ट्योषीयनामसेश्चट्टीर्धमायुरस्तुदेवाः ॥ २३ ॥
ऐभिद्वयुएण्यापौस्यानियेभिरोक्तेहृत्वाययुज्री ॥ येकमैणः क्वियमा

णस्यमलंकरेतेकर्मसुदंजायंतदेवा: ॥ २४ ॥ अनध्यराज्ञजवः संतुपथाये
भिः सर्वोयोर्यंतिनोवरेण्यं ॥ समर्थमासंभगोनोनिनीयात्संजास्त्यप्यत्यंसु
यमंमस्तुदेवा: ॥ २५ ॥ गृणामितर्सौभगत्यायुहस्तमयापत्याजरदं
ष्टिर्यथासः ॥ भगोऽअर्थमासंवितापुर्वं धिर्महीत्वादुग्नाहपत्यायदेवा:
॥ २६ ॥ समस्तिन्जायमानङ्गास्तमाडत्वात्तेमवर्धम्बुद्ध्ये स्वग्रहोताः ॥ महे
यच्चत्वापुलरयोरणायावर्धयन्दरयुहत्यायदेवा: ॥ २७ ॥ ब्रह्मचारीचरनि
वेविष्ठियः सदेवानांभवुलेकमङ्गः ॥ तेनजायामन्विवद्दृहस्पतिः सोम
ननीतांजुक्लङ्कदेवा: ॥ २८ ॥ सुव्योजातोव्यमिमीतयज्ञमिद्वाना
मभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुः प्रदिश्यतस्ययाचिस्वादाकृतं हविर्दंतुद
वा: ॥ २९ ॥ इदंतेपात्रं सत्वितमिद्विपित्वा सोमैनाशतकतो ॥ पूर्ण
ओहावोम्बिरस्यमध्योर्यंविश्वाहदमिहश्वतिदेवा: ॥ ३० ॥ अङ्गजातवे

दसेसुनवामस्तोममरातीयतोनिदंहातिवेदः ॥ सर्वापर्वदातिदुग्धाणिग्निः
श्वोनविवासिंधुद्वितालयन्निः ॥ और्यवक्षयजामहेसुगंधिपुष्टिवर्धनं ॥
उवारुकमिवंधनान्मूल्योमुक्षीयमामृतात् ॥ और्यारीमिमायसलिला
नितक्षुलेकपदीहिपदीसाचतुष्पदी ॥ अष्टापदीनवपदीवभुवुषीसुहस्ता
क्षरापरमेठयोमन् ॥ और्यसरुमिवतितेउनापुनंतोयत्रधीरामनस्नावाचम
केत ॥ अत्रासखायःसर्वयानिजानतेभुद्वेषांलक्ष्मीनिहिताधिकाचि ॥
और्यगोदिवीसरस्वतीवाजेभिवाजिनीवती ॥ धीनामविश्ववतु ॥ और्य
यागंपूर्यासिनीवालीयायुकायासरस्वती ॥ इद्याणीमहाकृतवरुणानी
स्वस्त्वे ॥ और्यनिपुस्तोद्वाणपतेगणेषुव्यामहुव्यप्रतंमकवीनां ॥ न॒ऋं
तेत्वलिंकथतोक्त्यनरेमुहामक्मध्यंवचित्रमन्वे ॥ और्यआतृन्दद्वक्षमंतैचि
वंयामंसगृभाय ॥ महाहस्तीदक्षिणेन ॥ और्यवधट्टेविल्पायासआकुणो

मितन्मेजुषस्वशिपिविष्टहृन्यं ॥ वर्धतुत्यालुक्तयोगिरेमेयंपातस्त्
स्तिभिःसदानः ॥ अ॒राजाधिराजायप्रसहस्राहिते ॥ नमैवयंवैश्व
णायकुम्हे ॥ समेकामान्कामायमह्य ॥ कासैश्वरोवैश्वर्णोददा
तु ॥ कुद्येरायवैश्वरणाय ॥ महाराजायनमः ॥ उँस्विति ॥ साश्राद्यं
भीजंस्वाराजयवैराज्यं पारमेषुव्यराज्यमाहाराज्यमाधिपत्यमयं समंत
पर्यग्नीस्थात्सार्वभौमःसार्वयुषआंतादापराधीत् पृथिवैसमुद्पर्यता
याएकराक्षिति ॥ तद्यैपःश्लोकोभगीतुमल्लतःपरिवेष्टारोमलतस्या
वसन्तग्नहे ॥ आगचिक्षितस्यकाम्प्रेवैश्वेदेवाःस्यभासदद्विति ॥ गोवितांन
हेणोवेद् अमृतेनामृतापुरी ॥ तस्मैवहाचेत्रह्याच आयुःकीर्तिप्रजादं
द्वः ॥ उ॒विश्वतेश्वरुतवि श्वतोमुखोविश्वतोवाहुकृतविश्वतस्पात् ॥
संवाहुयांधमतिसंपत्तिविद्याभ्यसज्जितनवन्देवपकः ॥ संस्कृतंधनमय

हरिःॐ ॥ इडोदेवहूर्मुक्यनीवृहसपतिश्चथामृदानिशाल्सिष्ठद्वैदु

॥ अथ रुद्रः ॥

॥

समाकृतमस्त्वंदत्तांवर्णणश्चमन्तुः ॥ मियंदधीनाहृदयेषुक्त्रव्यःपरा
जितास्तोअपुनिल्यंतां ॥ त्रिनयनमभिसुखवनिःस्वतामिमायइहपठेत्प्र
यतश्चसदाह्विजः ॥ सभवतिधनधान्यपश्चिपुत्रकीर्तिमानतुल्यसुखवंसम्
शुतेदिवीतिदिवीति ॥ अँत्तारायणायविभृहवासुदुदेवायधीमहि ॥ तत्वा
निष्णुःप्रचोदयोत् ॥ अँतपुरेषायविभृहै महादेवायधीमहि ॥ तत्वोरुद्रः
प्रचोदयोत् ॥ अँएकदंतायविभृहै वकतुंडायधीमहि ॥ तत्वोदंतीप्रचो
दयोत् ॥ अँमारकरायविभृहै महद्वितिकरायधीमहि ॥ तत्वोआदित्यः
प्रचोदयोत् ॥ अँमहालक्ष्मीचविभृहै विष्णुपलीचधीमहि ॥ तत्वोलक्ष्मीः
प्रचोदयोत् ॥

वा: संकृतवाचः पृथिविमातृमामीहि ८ सीर्वं द्युमनिष्ठेमध्युजनिष्ठेमध्युव
द्युमिमध्युवदिष्यामि मध्युमतीद्वेष्योवाच्च मुद्यास ६४३ श्रेष्ठेमनुष्ये
अयस्तं साद्विवा अवेतुशोभायेषितरोनुमदंतु ॥ ३५४ शांतिः शांतिः ॥
३५५ नमस्तोरुमुच्यवत्तोत्तेहवेनमः । नमस्तेआस्तुधन्यनवाहुभ्यामुत्त
तेनमः । यातइष्युः शिवतमाणिवंवभूवेधन्तुः । शिवाशौर्भ्योयातवेत
योनोरुद्गमुड्य । यातेरुद्गशिवातनुरुद्योरापोपकाशिनी । तयोनस्तुत्तुवा
शंतमयागिरियात्ताभिचाकडीहि । यामिमुत्तिगिरियात्तहस्तेविभुज्यरस्तवि ।
शिवांगिरित्रितांकुरुस्ताहि ८ सीर्वुर्वंजनात् । शिवेनवचसात्त्वागिरिशा
च्छीवदामसि ॥ यथानुः सर्वमिलगद्युक्तम् ८ युमनुआसत् । अध्यवेच
दधिवुक्ताप्रभ्यमेद्वौभिष्पक् । अही८श्वसवीन्जुभयन्तसवीश्वयातुधा
न्यः । असौयरस्तोम्बोअसुणाडतवस्तुः सुमंगलः । येचेमालुद्गाअभितोद्वि

कुशिताः सहस्ररोवेषा ल्लहैड़िमहे । असौयोवसपैतिनीलग्रीवोनिलो
हितः । उत्तेनंगोपा अद्यान्वदशकुद्दहार्यः । उत्तेनंविश्वाभूतानिसदुष्टोम्भ
ड्यातिनः । नमो अरतुनीलग्रीवायसहस्राक्षायेमीदुष्टे । अथोये अस्यस
त्वानोहंतेन्योकरुनमः । प्रसुचूधन्येनस्यमयोरालियोज्या । याश्वति
हरप्रदपवः प्रसातभगवोवप । अवतट्यधन्तस्य इसहस्राक्षातेषुधे ॥
निशीर्धशलयानां मुखवाहिवोनः सुमनोभव । विजयंधर्तुः कपुद्दनोविशालयो
वाणीवा ल्लउत । अनेश्वरस्येपवआभुरस्यनिषंगाथिः । यातेहुतिमीडुष्टम
हरतेवभूवतेधर्तुः । तयासमान्विश्वतस्यमयक्षमयापरिष्ठमुज । नमरते अ
स्याद्युधानीततायधुणावे । उभाभ्यामुततनमोवाहुः यातव्यधन्यनि ।
परितेवन्येनोहुतिएसमान्विष्टकुविश्वतः । अथोयाइषधिरतवोरे अस्मनिधे
हुतं ॥ १ ॥ नमोहिरण्यवाहवेसेनान्वेदिशांचपतयेनमोवृक्षेन्योहरि

केदोऽयः पश्चानां पतयैनम् भोनमः सुस्थिपञ्जरायुलिविषीमते पथीनां पतयैनम् भोन
मौवस्तुशायदिविन्याधिनेत्रानां पतयैनम् भो नमो हरिकशायोपवीति नमैषा
नां पतयैनम् भो भवस्त्वहृत्यैजगतां पतयैनम् भो नमो कुद्रायत्वाविनेक्षेत्रा
णां पतयैनम् भो नमः सुतायाहृत्यायवनानां पतयैनम् भो रोहित्वायस्थपत
भेवुक्षाणां पतयैनम् भो नमो मन्त्रिष्ठेवाणिजायकक्षाणां पतयैनम् भो नमो भुवंत
भेवारिवस्त्वकृतायां पथीनां पतयैनम् भो उच्चिष्ठायाकं दद्यते पत्तीनां पतयै
नमो नमः कुल्तव्यीतायाधावते सत्वनां पतयैनमः ॥ २ ॥ नमः सहमानायनि
व्याधिनेऽआ० याधिनीनां पतयैनम् भो नमः कुम्भायनिष्ठिगिणे रतेनानां पत
यैनम् भो नमो निष्ठिगिणाऽहु पुथिमतेतरकराणां पतयैनम् भो नमो वंचितपरिवंच
ते रत्तायवनां पतयैनम् भो नमो लित्वैरवै परि चरायारण्यानां पतयैनम् भो नमः सु
काविष्युजिविधा॒ एसङ्गो मुण्डतां पतयैनम् भो नमो सिमझोनकं चरञ्चः प्रकृ

तानांपत्तेनमो नर्मडालीपिणेगिरि चराय कुल्लुचातापत्तेनमोनमदइकुम
द्वोधन्वाविभ्यश्वेनमो नर्मआतन्वानेन्यः प्रातिदधानेन्यश्वेनमोनम
आयच्छ्वेविसूजस्वेश्वेनमोरस्यद्योविध्यस्यश्वेनमो नमउआसी
नेन्यः शायानेन्यश्वेनमोनमः स्वपद्योजायस्यश्वेनमो नमस्तित्तुङ्गो
धावेद्यश्वेनमोनमः सभान्यः सुभान्यः पतिन्यश्वेनमो नमोअश्वेन्योऽश्वे
पतिन्यश्वेनमः ॥ ३ ॥ नमआत्याधिनीन्योविविधतीन्यश्वेनमो
नमउणान्यस्तु छुतीन्यश्वेनमो नमेगल्सेन्योगत्सपतिन्यश्वेन
नमोनमोत्तेन्योत्तेपतिन्यश्वेनमो नमेगणेन्योगपतिन्यश्वेन
नमोनमोविहेन्योविध्यहेन्यश्वेनमो नमोमहङ्गः क्षुष्केम्बश्वेन
मोनमोएथिन्योरथेन्यश्वेनमोरथेन्योरथपतिन्यश्वेनमो नमः
सेनान्यः सेनानिन्यश्वेनमो नमः क्षुक्तुङ्गः संग्रहीत्वन्यश्वेनमोनमस्त

क्षेत्रोरथकरेरस्यश्वयोनम्भो नमः कुलालेन्यः कर्मीरेन्यश्वयोनम्भो नमः एवं
जिएत्येनिपादेन्यश्वयोनम्भमद्युक्त्योधन्वकुल्योधन्वश्वयोनम्भो नमोमृगा
युर्यः शुभनिम्यश्वयोनम्भो नमः श्वयः यपतिम्यश्वयोनम्भः ॥ ४ ॥ नमोमृ
गायचहृद्रायचन्नमः शार्वायचपश्चुपतेष्व नमोनीलभ्रीवायचिणितिकंठा
यचन्नमः कपुदिन्तेच०युतकेशायचन्नमः सहस्राशायचश्चत्यन्वनेचु नमो
गिरिशायचिणिपिविप्रायचुन्नमोमीडुष्टमायचेपुमतेचु नमोहस्वायचवा
मनायचन्नमोदृहतेचवपीयसेचन्नमोवृद्धायचसंटुक्खेनेचु नमोअनियाय
चप्रथमायचु नमेआशावेचाजिरायचन्नमः शरीणियायचशीम्यायचन्नम
कुम्हायचस्वन्ययचन्नमः स्वोतस्यायचहीयोयच ॥ ५ ॥ नमोज्येष्ठाय
चक्निप्रायचु नमः पूर्वजायचापर्जन्मोमध्यमायचापगलभायच
नमोजघन्योयचहुणियायचन्नमः सोम्योयचअतिसयोयचन्नमोयास्याय

४७२८
चेष्ट्यायचन्तमउद्योगायचर्वल्यायच नमः कोक्यायचावस्थान्योयचन
मोवन्योयचकद्योयचनमः श्रवायचप्रतिश्रुत्यायच नमंआश्चेष्ट्यायच
शुरेयचन्वाचभिद्वते चन्तमोवभिणोचवक्ष्यथिनेच नमोविलिम
तेवक्युचिनेचन्तमः श्रुतायचश्रुतसुन्तायच ॥६॥ नमाद्गुडुङ्यायचहन्त्या
यचन्तमोव्युणवेचप्रमद्यायचन्तमोदुतायचत्रहितायच नमोनिर्णिणेचे
पुधिमतेचन्तमस्तीष्ठोपेचाय्याधिनेचन्तमः स्वायुधायचसप्थन्वनेचन्तमः
काट्यायचतीय्यायचन्तमः कृप्यायचवल्यायचन्तमोवज्यायचावज्या
वृह्यायचवप्ययचन्तमः कृप्यायचवल्यायचतप्यायचन्तमोवज्यायच
नमोन्नायचविद्युतायचन्तमईश्चियायचतप्यायचन्तमोवात्यायच
प्रतिमयायचन्तमोवास्तुत्यायचवाएत्पायच ॥७॥ नमः सोमायचकद्वा
यचन्तमस्तुतायचारुणायचन्तमः शंगायचप्रकशपतेचन्तमेत्यायचभी

मायचन्नमोअयेवुधायेचद्दरेवुधायेच
हरिकेशेभ्योनमस्तारायनमःशंभवेचमयोभवेच नमःशंकरायेचमयस्क
गायचन्नमःशिवायेचशिवतरायचन्नसुस्तीश्येयच कूलयोयचन्नमःपाया
गचावार्येयचन्नमःप्रतरणायचोतरणायच नर्मआतार्यायचालायच
तमःशब्द्योयचफेन्योयचन्नमःसिकल्पोयचप्रवाह्योयच ॥ ८ ॥ नमेइरि
ष्यायचप्रपृथ्यायचन्नमःकिञ्चिलायेचक्षयणायच नमःकपुर्दिनेचपुल
स्त्रैयेचन्नमोगोप्यायचन्नस्तलयोयचगोह्योयचन्नमः काळ्योय
वगङ्गेप्रायचन्नमोहुदृश्यायचनिवेजप्यायचन्नमःपाञ्चसूत्रायचरजस्या
यचन्नमःशुद्धक्यायचहित्योयचन्नमोलोप्यायचोलुप्यायचन्नमङ्ग्योय
वस्तुपूर्णयचन्नमःपूर्णोयचपर्णशिवायच नमोपगुरमाणायचाभिवृते
चन्नमेआरिज्वद्वेचप्रविवद्वेतेच नमोवःकिरिकेभ्योदेवाज्ञा ॥ हट्टेभ्यो

तमौविक्षीणके अयोनमौविचिन्यकेभ्यों नमंआनिहृतेभ्योनमंआभीवृत्के
भ्यः ॥ ९ ॥ द्रापे अंधस्सपतेदरिदुनीलठोहित । एषांपुरुषाणामेषांपे
शुनांमामेमारिमोएषांकिचनाममत् । यातेलद्विश्वातनुःशिवाविश्वाह
भेषजी ॥ शिवालद्वस्यमेषजीतयानोमृडजीवसे ॥ इमा लक्ष्मद्वितवसे
कपुर्दितेस्तुच्छ्रद्धीरायुप्रभरामहेस्मिति । यथोनुःशमस्याद्विपुर्देविश्वैपु
द्यामेआस्मन्ननातुरं । मृडानोरुद्वोतनोमयस्कृचिक्षयद्वद्वरायनमसाविधे
मेते । यच्छ्वयोश्यमत्तरायजेपितातदेश्यामुतवरुद्वप्रणीतो । मानो
महांतेमुतमानोअर्भकं मानुउक्षंतमुतमानउक्षितं । मानोवधीः पितर्मो
तमातरप्रियमानस्तुनुवोरुद्वरिषः । मानस्तोकेतनयेमानआयुषिमा
तोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः । वीरान्मानोरुद्वभास्तोवधीहुविज्ञेतोन
मसाविधेमते । आरातेगोव्रद्वतपुरुषेक्षयद्वद्वरायसुखमस्तेआस्तु ।

रक्षाचनोऽधिंचदेवव्रह्याधोचनःशर्मयच्छुद्धिवहीः । रक्षुहिश्चतंगर्तस
द्वयुवानमूर्गानभीमसुपहुलुमुमं । मृडाजरिएकद्वस्तवानोअन्यते अस्म
निवपत्वुसेनोः । परिणोरुद्दरथेहुतिटुणकुपरिलवेपरस्तुमृतिरध्यायोः ।
अवस्थितामधवेद्वरस्तुमीढुटेकायुतनेयायस्तडय । मीढुइमुरि
वेतमशिवोनःसुमनोभव । परमेवक्षसआयुधनिधायुक्तिवसानुआचर
पिनोकंविभ्रदाग्निहि । विकिरिद्विविलीहितनमस्तेअस्तुभगवः । यास्त
सुहस्तहेतयोऽन्यमस्मशिवंपतुताः । सुहस्ताणिसहख्यधावोहुवोस्तव
द्वेतयः । तासामीक्षानोभगवःपराचीनामुखोक्तिधि ॥ १० ॥ सह
स्ताणिसहख्यशोयेकद्वाअधिभम्यां । तेषाऽसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म
सि । अस्मिन्महत्यण्वितरिक्षेभुवा अधि । नीलंग्रीवाःशितिकंठाःश
र्वीअघःक्षमाचरा । नीलंग्रीवाःशितिकंठादिव्युद्ग्राउपश्रिताः । येव

क्षेपुस्तिं पञ्जरानीलग्रीयुविलोहिता: । ये भूतान् मध्यिपतयो विशिष्टवासः
कपर्दिनाः । ये अब्देपुणिविध्यं तिपात्रोषु पिवतो जनोन् । ये पृथापथि रक्षय
ऐलनुदायन्तुयुधः । येतीयोनिप्रचर्तिसुकावंतो निषुणिणः । यएतावंतश्च
भया एसश्चदिशो कुद्वावितरिथ्ये ॥ तेषां सहस्रयोजने वृथन्वानितन्म
स्ति । नमो रुद्रेन्यो ये पृथिव्यात्येति क्षेत्रियेद्विवेष्याम द्वावातो वर्षमि वर्षस्ते
युग्मो दश्याप्राचीदीदशो दक्षिणादशो प्रतीचीदीदशो दृचीदीदशो द्वावरस्तेन्योनम्
स्तेनो गुडयंतुते यंद्विष्मो यश्चनोद्विष्टितं योजमेदुधामि ॥११॥ अऽ अन्नो
विष्णुसुजोवस्तुमावर्धतुवांगिरः । वार्जीश्चमेप्रसु
वश्चमेप्रथयति श्चमेप्रसिति श्चमेधीति श्चमेक्षतुश्चमेस्वरश्चमेश्चमेश्चा
वश्चमेश्चतिश्चमेज्योति श्चमेसुवश्चमेप्राणश्चमेपानश्चमेत्यानश्चमेसुश्चमेश्चमेश्च
चित्तचमुआर्थीतं चमेवाकचमेवाकचमेवाकचमेवाकचमेवाकचमेवाकच

मओर्जश्रमेसहश्रमआयुश्यमे जराचर्मआल्माचमेतनृश्यमेशर्मचमेवस्म
चमेगानिचमेल्थानिचमेपहुँचिचमेशरीराणिचमे ॥ १ ॥ ज्येष्ठुर्ध
चमाधिपत्यंचमेमन्त्रुश्रमेभार्मश्रमेमश्रमेजेमाचमे महिमा
चमेवरिमाचमे प्रथिमाचमेवर्षमाचमेदायुयाचमे वृद्धंचमेहुडिंश्रमेसु
त्यंचमेश्रद्वाचमेजगचमेवर्षश्रमे लिपिश्रमेकीडाचमेमोद
श्रमेजातंचमेजनिल्यमाणंचमेसुकंचमेसुकतंचमे विचंचमेवेद्यचमे भ
तंचमेभविल्यचमेसुगंचमे सुपर्यंचमेक्रुद्धंचमेक्रुद्धिश्रितिश्र
मेमलिश्रमेसुमलिश्रमे ॥ २ ॥ यांचमेमर्यश्रमेप्रियंचमेनुकामश्रमेकाम
श्रमेसोमनुसश्रमेभुद्धंचमेश्रमेवर्स्यश्रमेयश्रमे भर्तश्रमेद्विष्णवंच
मेयुताचमेहुर्ताचमेल्कोमश्रमे हुतिश्रमेवंचमेसुविच्चमिद्वात्रंच
सेसुश्रमेप्रसुश्रमेसीरंचमेल्यश्रमकुतंचमेयुद्धंचमेनोपयच्च

मेजीवातुंश्वेदीर्धायुत्वंचमेनमित्रं चमेसुं चमेदायनंचमेसु
षाचमेसुदिनंचमे ॥ ३ ॥ उक्तमेसन्दतोचमेपर्यश्वमेरसंश्वेदतच्चमि
मधुंचमेसन्दिधश्वमेसपीतिश्वमेकष्विमित्यादिष्टिवृद्यचमे
रुषिश्वमेरायश्वमेपुट्टचमेपुट्टिश्वमेविभुचमेपुट्टिवहुचमे भूयश्वमेपु
ण्ठचमेपुण्ठतंरुचमेक्षतिश्वमुकुर्यवाश्वमेलक्ष्मेक्षुचमेविहयश्वमेयवाश्व
मेमाधोश्वमेतिलोश्वमेसद्गाश्वमेगोधमोश्वमेमसुराश्वमेश्विं
गवश्वमेणवश्वमेल्यामाकोश्वमेनीवारोश्वमे ॥ ४ ॥ अश्वमोचमेम्यन्तिका
चमेगिरयश्वमेपर्वताश्वमेसिकताश्वमेवनस्पतयश्वमेहिरण्यचमेयश्वमे
सीसंचमेन्नश्वमेल्यामंचमेल्लोहचमेन्निश्वमित्यापश्वमेवीरुधश्वमुओष
धयश्वमेक्षुपच्छयंचमेक्षुपच्छयंचमेयाम्याश्वमेपश्वावेआरण्याश्वयद्वैन
कल्पतांवित्तंचमेवितिश्वमेभुतंचमेभुतिश्वमेवसुतिश्वमेकम्बेच

मे शक्तिःश्च मेर्थं श्वस एतम् श्वस इति श्वस गति श्वस मे ॥ ५ ॥ अभिश्वम इदं श्व
मे सोमे श्वम इदं श्वमे सविता च म इदं श्वमे सरस्वती च म इदं श्वमे पूषा च म इ-
दं श्वमे वृहस्पति श्वम इदं श्वमे मित्र श्वम इदं श्वमे वरुण श्वम इदं श्वमे लक्ष्मी
च म इदं श्वमे धाता च म इदं श्वमे विष्णु श्वम इदं श्वमे श्वर्णौ च म इदं श्वमे महा-
त श्वम इदं श्वमे विश्वेच मे देवा इदं श्वमे पृथिवी च म इदं श्वमे तरिक्षं च म इदं
श्वमे द्यौ श्वम इदं श्वमे दिश श्वम इदं श्वमे महाच म इदं श्वमे प्रजा पति श्वम-
इदं श्वमे ॥ ६ ॥ अ॒३४ श्वमे रुद्रिम श्वम इदौ भूमि पति श्वम उपा॒३५ श्व-
मेतयैर्मश्वम एऽद्यायुव श्वमे मित्रावरुण श्वम आविन श्वमे प्राणि प्रस्थान-
श्वमे श्वृक श्वमे मंथी च म आयुष्ण श्वमे वै श्वदेव श्वमे श्वृव श्वमे वै श्वान रश्वम-
कुरु श्वहा श्वमे तिश्वा ह्यो श्वम एऽद्वाम श्वमे वै श्वदेव श्वमे मरुत्युतीया श्वमे मा-
हैद श्वम आदित्य श्वमे सारस्वत श्वमे पौष्ण श्वमे पाली वृत श्व-

मेहारियोजनश्चमि ॥७॥ इथमश्चमेवाहिंश्चमेवेदिंश्चमेधितिणयाश्चमेहु
चश्चमेचसुसाश्चमेन्नावीणश्चमे स्वरंवश्चमउपरवाश्चमेधिष्वरेणोचमेद्रो
णकल्पयश्चमेवायुत्यानिचमेपुत्रशुच्चमआधवनीयश्चम आवीर्णचमेह
विधानंचमेग्रहाश्चमेसदृश्यमेपचयताश्चमेवभूथश्चमेस्वगा
कारश्चमे ॥८॥ अन्निश्चमेधमश्चमेकश्चमेसूच्यश्चमेप्राणश्चमेश्वमेधश्च
मेपुथिवीचमेऽदितिश्चमेद्योश्चमेशकरीरुद्गुलयोदितोश्चमेयज्ञो
नकलपुत्रास्त्रकचमेसामचमेलतोमश्चमेयज्ञश्चमे दीक्षाचमेतपश्चमऋतु
श्चमेवतंचमेहोरात्रयोवृत्यावृहदथंतरेचमेयज्ञोनकलपेतां ॥९॥ ग्रभा
श्चमेवत्साश्चमेन्न्यविश्चमेन्न्यवीचमेदित्यवाट्चमेदिल्यौहीचमेपञ्चावि
श्चमेपञ्चावीचमेत्रिवृत्सश्चमेत्रिवृत्साक्षमे तुर्थवाट्चमेतुयौहीचमेपष्ठवा
श्चमेपष्ठोहीचमउक्षाचमेवशाचमक्षपूर्षमश्चमेवहश्चमेऽन्नडान्चमेधेनश्चम

आयुर्वैदोनकलपतां प्राणोयजेनकलपतां मणीयजेनकलपतां व्यानोयजे
नकलपतां च क्षुर्यजेनकलपता एशोऽन्नेनकलपतां मनोयजेनकलपतां वा
यजेनकलपतामात्रमायजेनकलपतां यजेनकलपतां ॥ १० ॥ एकाच
मेतिलश्च मेपचमेसास च मेनवचमेकादशाचमें त्रयैदशाचमेपचदशा
चमेसुतदशाचमेनवदशाचमएकविद्यति श्च मेत्रयोग्यविद्यति श्च मेपच
विद्यति श्च मेसुतविद्यति श्च मेनवविद्यति श्च मएकविद्यति श्च मेत्रये
लिद्यति श्च मेचतस्व अमेष्टीचमेद्वादशाचमें षोडशाचमेविद्यति श्च मेचतु
विद्यति श्च मेष्टाविद्यति श्च मेद्वादशाचमेष्टदविद्यति श्च मेचतव्यादिद्य
ति श्च मेचतुश्वत्वारिद्यति श्च मेवाजं श्च प्रसवश्वापिज
श्च कहुतुश्वत्वारिद्यति श्च मेवाजं श्च प्रसवश्वापिज
विषितिश्च ॥ ११ ॥ इडादेवहमेउ० ॥ ॥

॥ अथ निशुपणीप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ अङ्गब्रह्ममे
तुमां ॥ मधुमेतुमां ॥ ब्रह्मेवमधुमेतुमां ॥ यास्तेसोमश्रजावत्सोमिसो
अहं ॥ दुःप्रक्षेपद्धुरुःषह ॥ यास्तेसोमश्राणा इस्तान्तुहोमि ॥ निशुपणी
मयाचित्तवाल्पायद्यात् ॥ ब्रह्महल्पायतेव्वाति ॥ येवोह्लाङ्गालिसु
पणीपठति ॥ तेसोमप्राप्तुवाति ॥ आसहस्रात्पक्तिपुन्नति ॥ अङ्गब्रह्ममे
धया ॥ मधुमेधया ॥ ब्रह्मेवमधुमेधया ॥ अद्यानोदिवसवितःप्रजाव
त्सावीःसोमग्ं ॥ पराद्गुण्विषय इसुव ॥ विश्वानिदेवसवितद्वितानिप
रासुव ॥ यद्गुद्रदत्तन्मुआसुव ॥ मधुवातोऽकलायुतेमधुक्षरंतिसंधवः ॥
माच्वीर्नःसंत्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसिमधुमत्पार्थिव इरजः ॥ मधु
वोरस्तुनःपिता ॥ मधुमाल्लावनसपतिमधुमा अस्तुसुर्यः ॥ माच्वीर्ना

वौभवंतुनः ॥ यद्दमंत्रिसुपर्णमयीचितंवाह्यणायद्व्यात् ॥ श्रुहृत्या
वाएतेन्मत्ति ॥ येवाह्यणालियुपर्णपठति ॥ तेसोमंप्राप्नुवंति ॥ आस
हुव्याटपुक्तिपुनर्ति ॥ उम्ब्रव्यमिधवा ॥ मधुमिधवा ॥ बह्यमधुमिधवा ॥
व्यादेवानांपद्मीःकवीनाम्याषिविप्राणांमहिषोम्याणां ॥ शेयनोग्यश्चाणां ॥
स्वधितिर्विनानांसोमःपुविमल्यतिरभन् ॥ हृसःशुचिष्ठद्वर्तं
रिक्षसङ्घोतवेदिपदतिथिरुराणसत् ॥ नष्ठद्वरुसद्वत्सव्याससद्वजागो
जाक्रत्तजाअद्विजाक्रत्वहत् ॥ क्रचेवारुचेव्यासमित्स्वर्वंतिसरितोन
धेनाः ॥ अंतहृदामनत्सापयमानाः ॥ धृतस्यध्यारोऽमिच्योकशीमि ॥
हिरण्येवित्सोमध्येआसा ॥ तस्मिन्द्वपणोमध्यकृत्कुलायीभजद्वास्ते
मधुद्विवत्तम्यः ॥ तस्योसत्तेहरयःसप्ततीरस्यधारुहानाऽमृतस्यथारा ॥ ये
यद्दमंत्रिसुपर्णमयीचितंवाह्यणायद्व्यात् ॥ श्रीरहृत्याएतेन्मत्ति ॥ ये

त्राहुणा लिस्तुपणं पठति ॥ तेसोमंशा इवंवंति ॥ आसहृष्टापकिं पुनः
ति ॥ उैतस्यैवंविदुः षोयजास्यालमायजमानः श्रद्धापलीशरमिकामुखे
वेदिलोमानिवाहिवदः शिरवाहृदयंयुपः कामआज्ञ्यमन्युः पश्चिस्तपोमिदि
मःशमसितादक्षिणावाग्योतप्राणउद्भावाता चक्षुरव्युमन्त्रिव्याशोन्नेत्रम्
सीचायद्विद्वयेतेसाद्विक्षा यदशान्तिताद्विर्यतिपवितितदस्यसोमपानं यद्वम
तेवदपसदो यतस्त्वरल्युपाविशल्युनिष्ठतेच्चसप्रवृत्यो यन्मुखंवंतदाहवनी
यो याचयाहृतिराहुतिर्थदस्यविहितानंतज्जहोति यत्सायं प्रातरचितत्सुमि
ध्यपश्चातमूर्यदिनैसायुचतानिसवनानि ये अहोग्नेतदरपुणीमासो
गर्भमासाश्यमासोश्यते चातुर्मास्यानियक्षतवस्तोत्यवंधायेसंवस्तुराश्य
परिवत्सुराश्यतेहरणाः सर्विवेदुसंवाएतत्सुक्ष्यमरणंतदवस्थापुतदेवज
रामर्यमभिहोत्रस्त्रं यपविविद्वात्तदायनेप्रमीर्यतेद्वानामेवमहिमानं

गुत्यादित्यसायुज्यं गच्छत्य ॥ योदृक्षिणे प्रभी च तेषि पितृणा मे वर्महिमानं
गुल्वा चंद्रमसः सायुज्य ५ सल्लोकतामा भ्रोत्येती वै सूर्या चंद्रमसोर्महिमा
नो नाह्यणो विद्वान्नी भूजयति तस्माह्याणो महिमानमाप्नोति तस्माह्याणो
महिमानम् ॥ सहनोववतु ॥ सहनोभुनकु ॥ सहवीथं करवावहे ॥
तेजस्तिवत्तमस्तुमाविद्विपावहे ॥ उमशांतिः शांतिः ॥ इति
विषुपणसमाप्त ॥ ॥

॥ अथ विषुपुरस्तुतारंभः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ हरिः ३० मू ॥ विष्णोनुकेवी
योषिणि प्रवोच्यः पार्थिवानि विमुमेरजासि ॥ यो अस्कमायुद्धतेर सधस्थं वि
चकम्भाणल्लेघोरणायः ॥ प्रतद्विष्णुस्तवते वीर्यूणामृगोनमीमः कुचरोगि
रिषाः ॥ यस्योर्पुत्रिपुष्टिकमणेष्वाधिक्षियं तिभुवनानिविश्वा ॥ प्रविष्णो

वे शपमेतुमन्मगिरिक्षितउलगायायुवृणे ॥ यदुदंदुर्दीर्घ्यतंसधस्थ्यमे
कोविमूम्हिभिरिपदेभिः ॥ यस्यन्नापदान्यक्षीयमाणास्वध
यामदंति ॥ यज्ञिधातुपुथिवीमूतद्यामेकोद्गाधारभुवेनानिविश्वा ॥ त
दस्यप्रियमभिपाथोअश्यान्नरोयत्रदेवयवोमदंति ॥ उक्तमस्यसहित्व
धुरित्याविष्णोःपुदेपरमध्यउत्सः ॥ तायांत्वारत्तुमसुगमध्येयन्
गावोभूर्णश्यंगाअयासः ॥ अश्वाहृतदुर्लगायस्यवृष्णःपरमपदमवेभाति
भूर्ण ॥ १ ॥ प्रवःपांतमध्यसोधियायतेमहेश्वरायविष्णवेचार्चत ॥ या
सानुनिपवेतानामदाभ्यामहस्तस्थत्वेतवसाधुना ॥ द्येषमित्थासमर
णंशिमीवतोरिद्विष्णवुतपावोमुख्यति ॥ यामत्यायप्रतिधीयमान
सित्कशानोरस्तुरस्तामुहृथयः ॥ ताँवधंतिमह्यपौस्यंलिमातरा
नयतिरेतसेभुजे ॥ दधोतिपुत्रोवंपरंपितुनामततीयमधिरोचनेद्विवः ॥

तच्चदिदेस्यपौस्यगुणीमसीनस्यचातुरवृकस्यमीहुषः ॥ यःपार्थिवानि
निभिरिद्विग्रामभिरुक्तमिटोरुग्रायायजीवसे ॥ द्वेददस्यकमणेस्वर्द्ध
शोभिष्वद्यायमल्योभुरप्ययति ॥ तुतीयमस्यनकिरादधर्षतिवयश्वनपुत
अंतःपत्रविणः ॥ चतुर्भिःसुकंतवृत्तिचनामभिश्वकंनवत्तेऽवतीरवीवि
पत् ॥ वृहच्छरीरोविभिमानकमिद्युवाकुमारःप्रलेत्याहृयं ॥ २ ॥ अ
वामित्रोनशेऽयोघृतासुतिविभूतव्युग्रपत्त्वाउत्सप्तथाः ॥ अचातिविष्णो
विद्युपचिदध्यःस्तोमैयुज्ञश्चराघ्योहृविष्टता ॥ यःपृथ्यायविधसेनवीय
सेसुमज्जोनयुविष्णोवेददाशाति ॥ योजातस्यमहृतोमहिनवत्सेदुश्रवो
पिद्युज्यन्विद्युसत् ॥ तसुस्तोतारःपृथ्ययथाविदकृतस्याभैजनुषापि
पत्तन् ॥ आस्यजानन्तोनाम्बिचिद्विवक्तनमुहसेत्विष्णोसुमतिभजामहे ॥ द्वाधारदक्ष

मुन्त्रमहाविद्वजं च विष्णुः स खिवाय सच्चथोय
देवं गवं द्वाय विष्णुः सुकृते सुकृतरः ॥ वेधा अजिन्वति प्रथमा आयी मृत
स्यभागो यजमानमाभजत् ॥ ३ ॥ इति विष्णुसुकृतं समाप्तं ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ श्रीसुक्रप्रारम्भः ॥ हिएष्णवणामिति पञ्चदशा
विष्णुसुक्रस्य आनन्दकदमचिक्षीतं दिरासुताक्रुषयः ॥ श्रीदेवता ॥ आ
व्यासित्वो तु इति ॥ चतुर्थी वृहती ॥ पञ्चमी पठुयो त्रिष्ठुभौ ॥ ततो
षावत्तु इति ॥ अंत्याप्रस्तारपञ्चिः ॥ जपेविनियोगः ॥ हरिः ३०८ ॥ हिर
प्रवणो हरिणी सुवर्णे रजतस्त्रजां ॥ चंद्रां हिएष्णमयीलुकमीजातवेदो ममा
वह ॥ तां मुआवहजातवेदोलुकमीमनेपगामिनी ॥ यस्यां हिएष्णविदेय
गाम व्युपुरुपानहं ॥ अश्वपूर्वी रथमध्यांहस्तितनादप्रवेधितीर्ण ॥ श्रीनदि
वीमुपक्लये श्रीमद्वीजुषतां ॥ कांसोस्त्रिमतां हिएष्णप्राकरामाद्वीजवल

तीव्रसांतपर्यंती ॥ पद्मेहिथृतापद्मावणीतामिहोपहृयेश्रिये ॥ चंद्रांश्
भासांयुशासुज्वलंतीश्रियेलोकेद्वज्जुष्टासुद्वारा ॥ तांपुद्धिनीमिश्ररणम्
हंप्रपेयेऽलङ्घमीमेनश्यत्तांत्वावृणे ॥ १ ॥ आदित्यवर्णेतपुसोधिजातो
वनरपतिसत्तवेवद्योथविल्वः ॥ तस्यफलानितपुसानुद्विमायांतरायाश्च
वाह्याअलृहमीः ॥ उपेतुमादिवसरवःकीर्तिश्यमणिनासह ॥ प्रादुर्भेतोस्मि
श्राद्धेशिष्यनक्तीर्तिमृद्धिदुदातुमे ॥ क्षुहिपपुसासामलांज्येषामलुक्ष्मीनक्षाया
म्यहं ॥ अभृतिमसमृद्धिचसर्वीनिर्णद्मेगृहात् ॥ गंधृद्वारादुराध्यांषानि
लापुएांकरीणिणी ॥ ईश्वरीसर्वेभृताजानांतामिहोपहृयेश्रिये ॥ मनसःका
ममाकृतिवाचःसुल्यमश्रीमहि ॥ पश्चानांहृष्मवश्यमयिश्रीःश्रेयतांयशः
॥ २ ॥ कदम्बेनप्रजामृतामृयिसंभवकदम् ॥ श्रियेवासयमेकुलेमातर
पद्ममालिती ॥ आपःस्वजंतुस्त्रियानिचिक्षीतवसमेगृहे ॥ निचिदेवा

मातरंश्रवयुसयमेकुले ॥ आदीपुष्करिणीपुष्टिसुवर्णोहममालिनी ॥
सूर्याद्विष्णमयीलक्ष्मीजातवेदोमआवह ॥ आदीयःकरिणीयाद्विष्णला
पद्ममालिनी ॥ चद्रांहिरण्मयीलक्ष्मीजातवेदोमआवह ॥ तांमुआवह
जातवेदोलक्ष्मीमनेपणामिनी ॥ यस्याहिरण्यंप्रभतंगावोदास्योश्वान्
विद्युपुरुषानह ॥ ३ ॥ यःशुचिःप्रथेतोभृत्वाजुहुयोदाज्यमन्वह ॥
सूक्ष्मपुचदशाच्चश्रीकामःसततंजपेत् ॥ पृज्ञानेपद्माङ्गुलपृज्ञाक्षीपद्मसं
भेदे ॥ तन्मेभुजास्तिपृज्ञाक्षीयेनसौख्यंलभाक्ष्यह ॥ अश्यदायैगोदायैधन
दायैमुहाधने ॥ धन्मेलभेतदिविसर्वकोमांश्यदेहिमे ॥ पद्मोनेपद्मवि
पद्मापत्रेपद्मप्रियेपद्मदलायतादिति ॥ विश्वाप्रियेविश्वमनोनुकूलेत्वतपोदप
द्वामयिसंनिधत्वा ॥ पुत्रपौत्रधनंध्यान्यहस्त्यश्वीदिग्वेरथं ॥ यज्ञाना
भवेसीमाताआयुष्मतंकरोतुमे ॥ धनंमनिधनंवायुर्धनंसूर्योधनंवसुः ॥

धन्मिद्वैद्युहसपतिर्वर्णंधनमस्तुमे ॥ वैनंतेयसोमंपिवसोमंपिवतुष्टु
व्रहा ॥ सोमंधनस्यसोमिन्द्रोमह्युददोत्सोमिनः ॥ नकोधोनचमात्सुयं
नलोभोनाश्रुभासति: ॥ भव्यतिकृतपुण्यानांमस्तानांश्रीसुक्तंजपेत् ॥
सरसिजनिलयेसरोजहस्तेधवलतरांशुकरांधमाल्यशोभे ॥ भगवतिह
रिवल्लभेमनोज्ञोनिभुयनभूतिकरिप्रसीदमह्यं ॥ विष्णुपुलीक्षमादेवीमाथ
र्वीमाध्यवत्रियां ॥ लक्ष्माप्रियसखादिवीनमाम्यच्युतवल्लभां ॥ महाल
हस्मीच्यविद्वैविष्णुपुलीचधीमहि ॥ तत्त्वोल्देशमीःप्रचोदयोत् ॥ श्रीवत्त
स्यमायुद्यमारोग्यमाविधातशोभमानंमहीयते ॥ धूनंध्यानंपश्युद्धुषु
नेत्तुभंशतसेवलसंट्रीर्घमायुः ॥ श्रीसुक्तं समाप्तम् ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ गणपत्यथर्वश्रीर्घ व्यारव्यारस्यामः ॥ उत्तम
स्तेगणपतये ॥ त्वमेवप्रत्यक्षंतत्कमसि ॥ त्वमेवकेवलंकर्त्तासि ॥ त्वमे

यकेवलंधतोसि ॥ त्वमेवकेवलहतोसि ॥ त्वमेवसर्वविवद्व्रहमासि ॥
त्वंसाक्षादालमासिनित्यं ॥ १ ॥ क्रतंवचिमा ॥ सत्यंवचिमा ॥ २ ॥ अवत्वंमां ॥ अव
वक्तारं ॥ अवश्रोतारं ॥ अवदातारं ॥ अवधातारं ॥ अवानुचानमवाक्षि
प्यं ॥ अवपश्यात्तार ॥ अवपुरस्तार ॥ अवोनरात्तार ॥ अवदक्षिणात्तार ॥
अवचोध्वर्तार ॥ अवाधरात्तार ॥ सर्वतोमांपाहि पाहि समतार ॥ ३ ॥
त्वंवाज्ञायस्त्वंचिन्मयः ॥ त्वमानदभमयस्त्वंव्रहमयः ॥ त्वंसाच्छिदानन्दाद्वि
तीयोसि ॥ त्वंप्रत्यक्षंव्रहमासि ॥ त्वंज्ञानमयोविज्ञानमयोसि ॥ ४ ॥ सर्वजग
दिदंत्वतोजायते ॥ सर्वजगदिदंत्वस्तिथाति ॥ सर्वजगदिदंत्वयिल
यमेज्यति ॥ सर्वजगदिदंत्वयिप्रत्येति ॥ त्वंभूमिरपैनलोनमः ॥
त्वंचत्वारिवाक्षपदानि ॥ ५ ॥ त्वंगुणत्रयातीतः ॥ त्वंकालत्रयातीतः ॥ त्वंद
हत्रयातीतः ॥ त्वंमूलाधारस्थितोसिनित्यं ॥ त्वंशास्तित्रयात्मकः ॥ त्वां

योगिनोद्यायायंति नित्यं ॥ त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुरस्त्वं द्वस्त्वमिदस्त्वं
वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चंद्रमास्त्वं त्रहुभूर्भुवः स्वरोम् ॥६॥ गणादिपूर्वमुच्चार्थव
णादितदनेतरं ॥ अनुस्वारः परतरः ॥ अर्धदुलसितं ॥ तारेणरुद्दं ॥ एत
त्वमनुस्वरहुपं ॥ गकारः पूर्वरुपं ॥ अकारो मध्यमरुपं ॥ अनुस्वारश्चां
त्वरुपं ॥ विदुरत्तररुपं ॥ नादः संधानं ॥ संहितासंधिः ॥ सैषाणणे
शिविद्या ॥ गणकक्रमिः ॥ निच्छ्रद्धायत्रीचुंदः ॥ गणपतिदेवता ॥ ॐ
गणपतयेनमः ॥७॥ एकदंतायविज्ञाहेव कर्तुडायधीमहि ॥ तत्त्वोद्दतीत्रचो
दयात् ॥८॥ एकदंतचतुर्हस्तं पाशमं कुद्राधारिणम् ॥ रद्दं च वरदं हस्तौ विं आ
णमूपकध्यजम् ॥ रक्तलोदरं द्युपकर्णके रक्तवाससं ॥ रक्तगंधातुलिसां
गंरकमुष्पेः सुपूजितम् ॥ भक्तानुकंपिनं देवं जगत्कारणमन्युतं ॥ आविर्भू
तं च स्फटयादोप्रकृतेः पुरुषात्परं ॥ एवं ध्यायति योनिलांसयोगीयोगिनां व

रः ॥१॥ नमो ब्रात पतयेन मौगण पतये नमः प्रमथ पतयेन मस्ते अस्तु लंबो द्
रः गैकदंताय विज्ञना शिनोशि विकुलाय श्रीवरद्भुतये नमः ॥ १०॥ एतदथ वं
कीर्णयोर्धीति ॥ सत्रहस्याय कलपते ॥ सप्तर्वीविष्णेन वाऽध्यते ॥ सप्तर्वीतः सुख
मेधते ॥ सप्तचमहापापात्रमुच्यते ॥ सायमधीयानोदिव सकुलं पापं ना
दायति ॥ प्रातर श्रीयानोरात्रिकृतं पापं नाशयति ॥ सायं प्रातः प्रसुंजानो
अपापो भवति ॥ सर्वत्राधीयानो पविष्टो भवति ॥ धर्मार्थकाममोक्षचार्वि
दति ॥ इदमथर्वश्रीष्ठम शिख्याय नदेयं ॥ योगदिमो हादास्यति ॥ सपापी
यानभवति ॥ सहस्रावर्तनात् ॥ यं यं काममधीते ॥ तं तमनेन साधयेत् ॥ ११॥
अनेन गणण पतिमभिष्ठचति ॥ सवाज्ञमी भवति ॥ चतुर्थ्यामनश्चन्तजपति ॥ नवि
सविच्यावान्भवति ॥ इदमथर्वणवाक्यं ॥ चह्यायाचरणं विद्यात् ॥ नवि
भेति कट्टाचनेति ॥ १२॥ योद्दुवाक्ये र्यजति ॥ सवेश्वरणोपमो नवति ॥ योला

जैर्यजति ॥ सयशोवान्भवति ॥ समेधावान्भवति ॥ योमोदकसहस्रेण
 यजति ॥ सवांचितफलमवाप्नोति ॥ यःसाज्यसमिद्धिर्यजति ॥ ससर्वल
 भर्तेसर्वलभर्ते ॥ अष्टौव्राह्मणान्सम्यग्राहपित्वासूर्यवर्चस्वीभवति ॥
 सूर्यग्रहेमहानद्यांप्रतिमासंनिधीवाजह्या सिद्धमंत्रोभवति ॥ महा
 विश्वात्प्रमुच्यते ॥ महादोषात्प्रमुच्यते ॥ महापापात्प्रमुच्यते ॥ ससर्व
 विद्धवितिसर्वविद्धविति ॥ यएवंवेद् ॥ इत्युपनिषत् ॥ ॐ तन्मामव
 तु ॥ तद्वक्तारमवतु ॥ अवतुमाम् ॥ अवतुवक्तारं ॥ १३॥ ॐशांतिःशांतिः
 शांतिः ॥ ॥ इति गणपत्यथर्वशीर्षं समाप्तम् ॥

इन पुलकं पणशीकरेपाङ्गलमणशर्मतउज्जुवा वामुदेवशमेणा संशोधितं तथं सुवर्दयां पांडुरंग जावजी
 भेडिग्निः स्त्रीये निर्णयसातारप्रेक्षेऽद्वन्यात्वालये सुद्रवित्वा प्रकाशितम् ।

शाफः १८६, सन १९३५.

Publisher — Panditnur Jawa^{ji},
Printer:—Ranachandra Yeru Shedge. }

at the "Nirmayesagar" Press,
26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति काव्येद्यनियंत्रिः समाप्तः ॥

॥ अथ ऋग्वेदौयदेवेप्रारंभः ॥

मूलं । आणका ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ १॥ उमेशपानौल्वागणपतिं हवामहे कविं कवीना मुषुप
मश्ववस्तमं ॥ ज्येष्ठराजं व्रहणं व्रहणस्पत आननः शुणवन्नतिभिः सीदुसा
दनं ॥ नमो मुहूर्णोनमैऽभुक्तयोनमोहुवेच्योनमैऽआशिनेष्यः ॥
यजोमदेवान्यदिश्यकवामाज्यायसुः शंसमावृक्षिदेवाः ॥ २॥ समस्तुतः प
रिजमावस्सहर्मस्मस्तुवातोऽपांवृपणवान् ॥ शिशीतामिद्वापर्वतायकनस्त
त्रोविश्वरिवस्यतुदेवाः ॥ ३॥ कथातेऽअमेष्यचर्यतऽआयोद्दाशुर्वा
देविराशुपाणीः ॥ उमेष्यत्तोकेतनयेद्धयनाकृतस्यामंत्रणयेतदेवाः
॥ ४॥ यज्ञोलयज्ञमयज्ञतदेवास्तानिधमाणिप्रथमान्योसन् ॥ तेहनाकं
महिमानेः सचतयत्पूर्वसाध्याः संतिदेवाः ॥ ५॥ पराश्रुआऽअयासोय
द्व्यासीधारणयेवमुखतोमिभिरुः ॥ नरोद्दसीऽअपतुदंतयोराजुपत्तुर्धस
रल्यायदिवाः ॥ ६॥ ल्वेराखंददेवाशतमाः प्रगतारः कस्यचिद्दतायोः ॥

ते पुणो मूरुतो मृलयं तु ये सापुरागात्यंतीवदेवा: ॥ ६ ॥ उभारांसानन्दा
मामविष्टासमेमामृतीऽनवसासचेतां ॥ भूरिचिद्वर्यः सुदासतरायेषामद्
तङ्गप्रेमदेवा: ॥ ७ ॥ उतन्दृमक्तौ वज्जसेन्तासम्ब्रोदसीसमनसः स
दंतु ॥ पुष्टदश्वासोवनयोनरथारिशाद्योमिवयुजोनदेवा: ॥ ८ ॥ तव
स्यामपुरुवीरस्यशम्बूलशंसस्यवहणप्रणेतः ॥ यर्यन्तः पुत्राऽअदितेरद
न्धाऽअभिक्षमध्यं युज्योगदेवा: ॥ ९ ॥ दिवाश्चिदातेरुचयंतरेकाऽउषो
विभूतीरन्तनासिपर्वीः ॥ अपोयदभुश्वाध्यवनैषुहोतुमंदस्यपुनयंतदे
वा: ॥ १० ॥ शंसामुहामिद्यस्मन्विश्वाऽआकृष्टयः सोमपाः काममत्य
न् ॥ यंसुकर्तुं धिषणीविष्वतस्त्रुनंवत्राणां जनयंतदेवा: ॥ ११ ॥ त्रिरु
त्तमादणशारोचनानिन्नयोराजंत्यसुहस्यवीरा: ॥ ऋतावान्तङ्गिष्ठाद
लभासुस्त्रिरादिवोविद्येसंतुदेवा: ॥ १२ ॥ नापोभूतनवोतीत्पुष्टामानि

इशस्तानुभवोयज्ञेऽस्मिन् ॥ समिद्रेणमद्यथसंपर्चद्विःसंराजेभीरलधे
यायदेवा: ॥ १३ ॥ अप्रतीतोजयतिसंधनानि प्रतिजन्यान्युतयासजे
न्या ॥ अवस्थयेयोवरिवः कृणोलिङ्गहणे राजातमवंतिदेवा: ॥ १४ ॥ को
वस्थातावस्थुः कोवस्थुतावस्थमीऽअदिलेवासीथानः ॥ सद्वीयसोवरु
णमित्यमद्वालकोवोध्यरेवरिवोधातिदेवा: ॥ १५ ॥ त्यस्मपेयद्वेतुवर्चशा
यारमयः सुदुधाः पारद्विद् ॥ उग्रमयातमवहोहुकुत्संसंहृष्टामुशनारंतदे
वा: ॥ १६ ॥ मध्यानंदिवोऽअरतिपृथिव्यावैश्वानुरमूलतःआज्ञातमुद्दिति ॥
कविस्त्राजामतिथिंजनानामुसक्षापात्रंजनयंतदेवा: ॥ १७ ॥ नाभि
युज्जानांसद्वन्नरथीणांसुहामाहावमभिसन्नवंत ॥ वैश्वानंदध्यमध्यराणां
युज्जास्तकुत्संजनयंतदेवा: ॥ १८ ॥ तेनोरायोद्युमतोवाजेवतोदातारोभ
तनवतः पुलक्षोः ॥ दृशस्थंतोदिव्याः पार्थिवास्तोगोजाताऽप्यामळता

चदेवा: ॥ १९ ॥ चेक्चउजमामहिनोऽआहैमायादिवोजिरेऽजपांसु
धस्थे ॥ तेऽअस्पाभ्यमिष्येविश्यमायःक्षपेत्स्वावरिवस्यंस्तुदेवा: ॥ २० ॥
असेहुद्ग्रामेहन्नापवैतासोहुवृहत्येभरहृतीसजोपाः ॥ यःशंसतेस्तुवते
धायिपुज्रहृद्येप्राऽुस्मांअवतुदेवा: ॥ २१ ॥ परिप्रधन्यद्यसोम
स्युद्गुमित्रायेपरणोभगांय ॥ इन्द्रस्तोमसुतस्येयाःकल्येदक्षोयविश्वे
चदेवा: ॥ २२ ॥ प्रयाजान्मैऽअनुयाजांश्चकेवलानुजस्वंतोहविषोदत
भागं ॥ घ्रतंचापांपुरुप्तचौषधीनामसेष्वद्वीघमायुरस्तुदेवा: ॥ २३ ॥
ऐभिर्देहुत्पापोर्स्यान्तियेभिरीक्षेहुवृहत्येयवज्ञी ॥ येकमैणःकियमा
णस्यमुक्तकृतेकर्ममुद्गजायंतदेवा: ॥ २४ ॥ अनक्षराक्रुजवैःसंतुपथ्येय
भिःसखोयोर्धतिनोवेष्य ॥ संमर्यमासंभगोनीयात्तंजोस्तप्लयंसु
यमस्तुदेवा: ॥ २५ ॥ ग्रन्थामितेस्तोभगत्वायहस्तमयापत्याजरद

पुर्यथासः ॥ भगोऽअर्थमासनवितापुर्यधिर्मद्यत्वादुग्गाहैपल्याचदेवा:
॥ २६ ॥ समस्तमन्जायमानऽआसत्तमाउते मवर्धन्नय॑ स्वगृहोः ॥ महे
यन्त्वापुर्वयोरणायावर्धयंदस्युहत्याचदेवा: ॥ २७ ॥ ब्रह्मचारीचरति
वेविष्ठिषःसदेवानांभवत्येकमन्तः ॥ तेनजायामन्विवद्दृहस्पतिःसोमे
ननीतांजक्तं नदेवा: ॥ २८ ॥ सद्योजातोऽव्यमिमीतयज्ञमनिद्वाना
ममवत्पुरुषोगा: ॥ अस्यहोतुःश्रद्धिश्यतस्यवाचिस्याहाकृतंहविरदंतुदे
वा: ॥ २९ ॥ इदंतेपात्रंसननवितामिद्विपवासोममनाशतकतो ॥ पुण्ड
ओहोमविरस्यमध्योपयविष्ठिद्विष्ठिवेत्वा: ॥ ३० ॥ ओजातवे
दसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः ॥ सनःपर्षदातिद्विगणिवि
श्वनवेवासपुंडितात्यमिः ॥ ओऽन्यवकंयजामहेसुगंधिषुटिवधन्तं ॥
उवारुकमिववंधनान्मलोमुक्तीयमामुतोत् ॥ ओऽग्नीरीस्मायसलिला

नितक्षेपेकपदीहुपर्दीसाच्चतुपदी ॥ अष्टापदीनवेपदीवभुवूषीसहस्रा
क्षरपरमेभ्योमन् ॥ अ॒ सकुमिव॒ नित॒ उनपनं तोयव॒ धीएमन॒ सावा॒ चम
क्रत ॥ अन्नासखोयः सख्यानि॒ जान॒ नेभ॒ द्विष्ठ॒ लक्ष्मीनि॒ हित॒ धिव॒ ाचि॒ ॥ ॥
उ॒ प्रणोद॒ वीसरस्वतीव॒ जेभ॒ मिव॒ जन्नीव॒ ती ॥ धीना॒ मविव्यव॒ तु॒ ॥ अ॒
याग्न्यास्मिन्निव्यालीच्यायाकायासरस्वती ॥ इद्वाणी॒ मह्न॒ कृत॒ येवरुणानी॒
स्वस्तये॒ ॥ अ॒ निपुस्तीदुगणपतेण॒ षष्ठ्यामा॒ हुविं प्रतमंकवीना॒ ॥ न॒ कृ
तेल्यतिक्यतेक्चनारेमहामक्मध्यव॒ च्यत्रम॒ च ॥ अ॒ आत॒ नं इद्व॒ कुमंतै॒ च
त्र्याभंसंगृभाय ॥ महाहृस्तीदक्षिणेन ॥ अ॒ चर्व॒ दतेविष्णव॒ सआकृणो
स्तिन॒ मैत्रुपस्वाशिपिष्ठहृयं ॥ वर्ध॒ तुल्यासुष्टुतयोगिरैमेययं पतस्व
स्तिभिः सदानः ॥ अ॒ गजाधिराजायप्रसह्यस्ताहिते॒ ॥ नमोव॒ यव॒ श्रव
णायकुम्भे॒ ॥ समेय॒ रोव॒ श्रवणोदद्दा॒ ॥ कामे॒ य॒ रोव॒ श्रवणोदद्दा॒

तु ॥ कुवेरायैश्वरणाये ॥ महाराजायनमः ॥ उँस्त्रिति ॥ साम्राज्यं
भीज्यस्वाराज्येवराज्यं पारमेषुयंराज्यमाहाराज्यमाधिपत्यमयं समंत
पर्यायीस्यात्सार्वभीमःसावायुषआन्तादापराधात् ॥ पृथिव्यैस्सुदृपर्यता
याएकराङ्गिति ॥ तदृप्येषःशोकेनिरीतीमरलुःपरिवेष्टारोमरुतस्या
वसन्तपृहे ॥ आविलितस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाःसुभासदइति ॥ योगेतांत्र
हृणोवेद्भुतेनामतांपुरी ॥ तस्मैवृहसच्चवल्माच्चआयुःकीर्तिप्रजांदः
दुः ॥ उँविश्वतश्कुलतविश्वतोमुखोविश्वतोवाहुकृतविश्वतेस्पात् ॥
संवाहुम्यांधमतिसंपत्तिविद्याभूमीजनन्देवएकः ॥ संस्मृट्यन्धनमुभयं
समाकृतमसम्बन्धेदत्तांवरुणश्यमन्तुः ॥ मियंदधान्ताहृदेषुशाश्रवःपरा
जितासोअपुनिलेयंतां ॥ विनयनमन्तिसुखवनिःसुतामिमान्यद्वपठेत्प्र
यतश्वसद्गाहिजः ॥ सभवतिधनधान्यपश्चुपुत्रकीर्तिमानमतुलंचसुखंस

मश्शतेदिवीतिदिवीति ॥ उन्नारायणायविब्रहैवासुदेवायधीमहि ॥ तंनो
 निष्णुः प्रचोदयोत् ॥ तत्पुरुषपायविद्वाहै महादेवायधीमहि ॥ तंनोरुद्धः
 प्रचोदयोत् ॥ एकदंतायविद्वाहै वक्तुडायधीमहि ॥ तंनोदंतीप्रचो
 दयोत् ॥ भास्करायविद्वाहै महदयुतिकरायधीमहि ॥ तंनोआदित्यः
 प्रचोदयोत् ॥ महालङ्घमीचविद्वाहै विष्णुपलीचधीमहि ॥ तंनोलङ्घमीः
 प्रचोदयोत् ॥

इदं पुस्तकं सुनय्यां पांडुरेग जावजी इत्येतोः स्त्रीये “निर्णयसागरा” लघयंते
 मुख्येत्वा प्रकाशितं । शाके १८५०, सन १९२३.

॥ इति ऋग्वेदीयदेवे मंत्राः समाप्ताः ॥

मूल्यं १ आणकः

॥ अथ हिरण्यकेशीया त्रिकालसंख्या ॥

अथ विभूतिधारणमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय तसः ॥ (हरसे भस्स जलं च गृहीत्वा) ॐ ईशानः सर्वविद्या-
नामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपति ब्रह्मणोधि प्रतिब्रह्माशिवोमे अस्तु स
दाशिष्वोम् ॥ शिरसि ॥ ॐ तत्त्वकृष्णाय विद्वाहृत्वार्थी महि ॥ तत्त्वोऽस्तु-
प्रचोदयोत् ॥ मुखे ॥ ॐ अधोरेत्योथुघोरेत्योर्घोरेत्यः ॥ सर्वविद्यः
सर्वशब्दयोनमस्ते अस्तु एष हृषेयः ॥ हृषेये ॥ ॐ वास्तुदेवायुतमोऽयेषा-
यनमः श्रेष्ठायनमोस्तद्वायनमः कालोयनमेवलविक-
रणायनमोवलायनमोवलप्रमथनायनमः सर्वभूतदमनायनमोमनम-
नायनमः ॥ गुह्ये ॥ ॐ सुखोजातं प्रव्याहासिसद्योजातायुवनमोनमः ॥ भवे-
भवेनगतिभवेभवस्यमांभुवोद्भवायनमः ॥ पाददंयोः ॥ ॐ उग्निरिति भस्मा ॥
ॐ वायुरिति भस्मा ॥ ॐ जलमिति भस्मा ॥ ॐ श्वासमेति

भूमि तो रुद्रभास्मि तो वर्धी हुविए मैं तो न मसाविधि
मते॥ इति सर्वांगे भस्म विलेप्य॥ आचम्य॥ केशवादि प्राणा यामं कृत्वो॥
॥ अथ ग्रातः संध्या ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (प्राञ्जुख उद्भुतो वा कुशासने ऊर्णसने
 वोपविद्य) (उच्चमा तारकोपेता मळ्यमा छुसतारका ॥ अंधमा सूर्य-
 सहिता प्रातःसंध्या विद्या मत्ता) ॥ उँ केशवाय नमः ॥ नारायणाय
 नमः ॥ माथवाय नमः ॥ गोविदाय नमः ॥ विष्णवे नमः ॥ मयुसः
 दनाय नमः ॥ विविक्तमाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ श्रीधराय नमः ॥
 हर्षिकेशाय नमः ॥ पद्मनाभाय नमः ॥ दामोदराय नमः ॥ संकर्षणाय
 नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥ प्रद्युम्नाय नमः ॥ अनिरुद्धाय नमः ॥

युरुपोत्तमाय नमः ॥ अधोक्षजाय नमः ॥ नारसिंहायनमः ॥ अच्युताय
नमः ॥ जनार्दनाय नमः ॥ उपेक्षद्वाय नमः ॥ हरये नमः ॥ श्रीकृष्णाय
नमः ॥ औं मूः ॥ औं भुवः ॥ औं ऽमुवः ॥ औं महः ॥ औं जनः ॥ श्रीकृष्णाय
औं तपः ॥ औं सूल्यम् ॥ औं तत्सवितुवरेण्यंभगोदिवस्यधीमहि ॥
थियोयोनःप्रचोदयात् ॥ औं आपोज्योतीरसोमुत्तंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥
प्रातःसंध्या ॥ कुमारी ॥ रक्ता ॥ रक्तवणी ॥ रक्तवस्त्रा ॥ रक्तगंधारु-
लेपना ॥ रक्तमाल्या ॥ हंसवाहना ॥ ब्रह्मदेवत्या ॥ गाईपत्यास्त्रुप-
स्थाना ॥ ऋग्वेदसंहिता ॥ प्रथमा ब्रह्मसंध्या वेदवतीनामी ममो-
पातदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्योपास्तिकरिष्ये ॥
आयतवरदादेवीअक्षरंब्रह्मसंमितम् ॥ ग्रायत्रीछंदसामातेदं ब्रह्मजु-
पस्त्रमे ॥ यदह्नात्कुटेपापंतदह्नात्प्रतिमुच्यते ॥ यद्वात्रियात्कुरुतेपा-

पंतद्वाचियोत्प्रतिष्ठृती॥ सर्ववर्णेमहादेविसंध्याविद्येसरुस्वति॥ अज-
र्नआमरेद्विष्टविंदविनमोरुत्ति ॥ अँ औजोसिसहोसिवल्मसि श्राजे-
सिदिवानांधामसिसिविश्वमसिविश्वायुः सर्वमसिसर्वायरभिभूर्णगाय
श्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि छन्दषीनावा-
हयामि श्रियमावाहयामि हियमावाहयामि ॥ अँ आपोहित्रामयोभुव-
स्तानकुञ्जदधातन ॥ महेशणायनकथसो॥योद्वःशिवतंमोरसस्तस्यभाजय-
तेहन्तः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामयोयस्यक्षयायजिन्वेश ॥
आपोजनयथाचनः ॥ आपोवाइद् सर्वविश्वाभतान्यापः प्राणावाआपः
पश्चायआपोब्रमापोमृतमापः सम्राडपृश्छंदाभस्था-
पोजयोतीच्छापोयज्ञेष्यापः सत्यमापः सर्वादिवत्ताआपोभूर्णवः शुवरा-
पओम् ॥ अँ चर्ष्णश्रमामन्युश्रमन्युपतयश्वमन्युक्तेष्यः ॥ पापेन्योरक्षतां ॥

यद्रात्रियापापंमकार्यं ॥ मनसावाचाहस्तान्याम् ॥ पञ्चामुदरेणशिश्वा ॥
राग्निस्तदद्यल्लंपतु ॥ यहिंकचुद्दितंमर्थि ॥ इदमहंमाममृतयोनो ॥ सूर्ये
ज्योतिपिजुहोमिस्याहा ॥ (इतिजलंपीत्वा) आचम्य प्राणायामंकृत्वा
द्विधिक्रावणोअकारिषंजिणोरश्वेत्यवाजिनः ॥ सुरभिनोमुखोकर्त्-
प्रणआद्युपितारिषत् ॥ अँआणोहिपुमेयोभुवस्तानकुजेदधातन ॥
महेरणायुचक्षसे ॥ योवैःशिवतेमोरसस्तस्यभाजयत्तेहनः ॥ उशाती-
रिवमातरः ॥ तस्माअरेमामवोयस्युद्युजिन्वथ ॥ आपैजनयथाच
नः ॥ हिरण्यवणीःशुचयःपावकायासुजातःकश्यपोयास्तिंदः ॥ अमित्या
गर्भदधिरेविरुपास्तानआपुःशस्योनामेवंतु ॥ यासाऽरजावरुणो
यातिमध्येसल्यानुतेअवपर्युजनानाम् ॥ मधुश्शुतःशुचयोयाःपावका-
स्तानआपुःशस्योनामेवंतु ॥ यासाऽद्वादिविकुण्ठंतिमधुंचाउंतरि-

क्षेवहुधाभवंति॥ या: पृथिवीपर्यसुंदंतिशुकारतानुआपःशास्त्र्योनाम-
कंतु॥ शिवेनेमा चक्षुपापद्यतापः शिवयोत्तुग्रोपस्पृशत्वचंमे ॥ स-
वीञ्जनीञ्जनपूर्णपदोहुवेयोमयिवचोवलमोजोनिधन्त ॥ पवेमानुसुव-
र्जन्तः ॥ पवित्रेणविचर्पणिः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनंतुमादेवज्ञ-
नाः॥ पुनंतुमनवोधिया ॥ पुनंतुविश्वभायवः ॥ जातेवेदःपवित्रवत् ॥
पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शुक्रेणदेवदीयत् ॥ अस्मेकल्याक्रतुञ्जन्तु ॥
यत्तेपुवित्रमुच्चिष्ठ ॥ अस्मेवितेतमंतरा ॥ व्रह्मतेनपुनीमहे ॥ उभाम्या-
देवस्तवितः ॥ पवित्रेणसुवेनेच ॥ इदंनहर्पुनीमहे ॥ वेश्वदेवीपु-
नतीदिव्यागत् ॥ चर्येवहीस्तनुवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसत्यमाद्य-
पु ॥ वयस्योमपतेयोरयीणाम् ॥ वेश्वानुरोरहिमभिमापुनातु ॥ वातः
प्राणेनेपिरोमयोभुः ॥ चावोपृथिवीपर्यसापयोमिः ॥ क्रतावेरीयज्ञयेमा

युनीताम् ॥ वहुद्धिः सवितुस्तुभिः ॥ वाष्पुद्देवमन्मभिः ॥ अग्रेदक्षैः पु-
नाहिमा ॥ येनदेवा अपुनत ॥ येनापोदिव्यंकरोः ॥ तेन दिव्येन नवहृणा ॥
इदं ग्रहसुनीमहे ॥ यः पावमानीरथ्येति ॥ ऋषिभिः संभृते रसम् ॥
सर्वे इसपुतमेश्वाति ॥ स्वदितं मातृतरिश्वना ॥ पावमानीरथ्येति ॥
ऋषिभिः संभृते रसम् ॥ तस्मैसरस्वतीद्गुहे ॥ क्षीरे सार्पिं मधुदुकं ॥ पाव-
मानीरथ्येनीः ॥ सुडघाहिपयस्वतीः ॥ ऋषिभिः संभृते रसः ॥ ब्रा-
ह्णेष्वमृते इहितम् ॥ पावमानीरथ्येनुनः ॥ इमंलोकमयो अमुम् ॥ का-
मान्तसमर्धयेनुनः ॥ देवीदृविः समार्थताः ॥ पावमानीरथ्येनीः ॥
सुडघाहिरथ्येनुनः ॥ ऋषिभिः संभृते रसः ॥ ब्राह्मणो वमृते इहितम् ॥
येनदेवा पवित्रेण ॥ आत्मानेन पुनर्तेसदा ॥ तेन सहस्रधारिण ॥ पावमा-
न्यः पुनर्तुमा ॥ प्राजापलं पवित्रम् ॥ शतोद्याम इहितमयम् ॥ तेनत्रहु-

विदोवुयम् ॥ पृतं त्रहस्पुनी महे ॥ इँड़ः सुनीतीसहस्रायुनातु ॥ सोमः रवस्या
वरेणः समीच्या ॥ यमो राजो प्रमणाभिः पुनातुमा ॥ जातवेदामोजयेत्या
युनातु ॥ दुपदादिवेन्मुक्तानः ॥ स्त्रियत्स्त्रात्कीमलादिव ॥ पृतं पवित्रेणो-
वाज्यम् ॥ आपः शुधंतुमेनसः ॥ आचम्य प्राणानायम्य ॥ उँभूमुक्तुवः सुर्वः
तत्सवितुवेरण्यं भगवद्वस्यधीमहि ॥ धियो योनेनः प्रचोदयोत् ॥ श्रीसर्वाय
इदमध्यं दर्तं न मम इतित्रिः ॥ असावादिलोकाहेतिब्रह्मवसन्त्रहाप्ये-
तियएवयेद्वाचम्य ॥ उँकेशवाय नमः ० श्रीकृष्णाय नमः ॥ प्राणायाम
कृत्वा ॥ अपकामंतु पिशाचा भूताये भूमिपालकाः ॥ भूतानामवरो-
धेन ब्रह्मकर्म समारभे ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः कूर्मा देवता
सुतलं छंदः आसने विनियोगः ॥ उँ एष्ठिव त्वया धूता लोका देवि लं-
विष्णुना धूता ॥ लं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अंगुष्ठामे

तु गोविंदं तर्जन्यां तु महीधरं ॥ मध्यमायां हृषीकेशमनामिक्यां
निविक्रमम् ॥ कनिनिष्ठियां न्यसेद्दिण्यं करमध्ये तु माधवम् ॥ एवं च
करविन्यासं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ उमूः पादाभ्यां नमः ॥ उमूः भुवः जानु-
भ्यां नमः ॥ उमूः सुवः कटिभ्यां नमः ॥ उमूः महः नाभ्यै नमः ॥ उमूः जनः हृद-
याय नमः ॥ उमूः तपः कंठाय नमः ॥ उमूः सल्लाटायनमः ॥ उमूः परत्रहृ-
शिरसे स्वाहा ॥ तत्सवितुर्ब्रह्मने हृदयाय नमः ॥ वरेण्यं विष्णवात्मने
शिरसे स्वाहा ॥ मगोदिवस्य रुद्रात्मने शिखायि वृषट् ॥ धीमहि परमा-
त्मने कवचाहुङ् ॥ धियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रवयोर्यौषट् ॥ प्रचोदया-
त्सत्यात्मने अखाय फट् ॥ इति दिग्बन्धः ॥ गायत्रीच्छुदो वि-
श्वामित्र क्रष्णः सविता देवताभिसुखं ब्रह्मा शिरो विष्णुहृदय ऐरुद्रः
शिखा पृथिवी योनिः प्राणपानव्यानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवणा

सांख्यायनसगोत्रा गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा त्रिपदा पटकुक्षिः पंच-
क्षीर्षेषपनयने विनियोगः॥३७५॥ अँभुवः ३०८८मुवः अँमहः अँजनः अँ-
तपः ३०६८सत्यम्॥ अँतसंवितुवरेण्यं भगोद्दिवस्यधीमहि ॥ शियोयोनं:
प्रचोदयात् ॥ ओमापुरोज्योतीरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवः सुवरोम्॥ प्रातः संध्या-
गतवेनाष्टोनरशतमष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥
अँभुर्भुवः सुवः ॥ तसंवितुवरेण्यं भगोद्दिवस्यधीमहि ॥ शियोयोनं: प्रचोद-
योत् ॥ अँइति गायत्री जप्त्वा ॥ तत्सवितुव्रहसात्मने हृदयाय तमः ॥
वरेण्यंविष्णवात्मने शिरसे स्थाहा ॥ भगोद्दिवस्यरद्रात्मने शिखायै वषट् ॥
धीमहि परमात्मने कर्वन्नायुहम् ॥ शियोयोनोऽनात्मने नेत्रवत्याय वी-
पद् ॥ प्रचोदयात्मतयात्मने अस्त्रायुक्त ॥ इति दिग्बन्धः॥ अँमित्रस्यचर्षी-
पी चृतश्रवेद्दिवस्यसानुसि ॥ सुत्याश्वित्रश्रवस्तमं ॥ मित्रोजनांन्त्यात्म

तिप्रजानन्मत्रोदाधारपृथिवीमुत्त्वां ॥ मित्रः कुट्टीरनिमिषाभिचैष्टु
स्यायहृष्टविद्विधेम ॥ प्रसभित्रमत्तौ अस्तु प्रयेरवान्यस्तु आदित्यशि-
क्षलिश्वतेन ॥ नहन्यतेन जीयते त्वोत्तोनेन मैं हौं अश्वोद्यतितोनदुरात् ॥
यच्चिद्विदेतिविश्वो यथा प्रदेववरणवत्तं ॥ मित्रीमसिद्यविद्यवि ॥ यस्तिक्षे-
दं वैरण्डेव्येजनैभिद्वोहं मनुष्योश्चरामसि ॥ अचित्तीयतवधमौ युयोपिम
मानुसतस्मादेन सोदेवरीरिषः ॥ कितवासो यद्विरुद्धीवियद्वाचासत्यमृ
तयत्राविद्वा ॥ सवृत्ताविष्यत्थिरेवद्विवायां तेस्यामवरुणप्रियातः ॥ या २
सदोसवृभूतानि स्थावराणिचंराणिच ॥ सायं प्रातन्मस्यां विस्यासां व्या-
अभिरक्षल्लोनमः ॥ नमः प्राच्येद्विशेया श्वेतवतो एतस्यां प्रतिवसंत्येता
भ्यं श्रन्मोनमोदक्षिणायद्विशेया श्वेतवतो एतस्यां प्रतिवसंत्येताभ्यं श्रन्मो-
नमः प्रतोच्येद्विशेया श्वेतवतो एतस्यां प्रतिवसंत्येताभ्यं श्रन्मोनमउ-

दीन्दैदिशोयाश्रद्देवता पुतस्यां प्रतिवसंल्येताभ्यश्नमोनमंडध्वायैदिशो
याश्रद्देवता एतस्यां प्रतिवसंल्येताभ्यश्नमोनमोधरयैदिशोयाश्रद्देवता
एतस्यां प्रतिवसंल्येताभ्यश्नमोनमोवातुरायैदिशोयाश्रद्देवता पुतस्यां
प्रतिवसंल्येताभ्यश्नमोनमोगंगायमुनयोर्मध्येयवसंति ते मे प्रसक्षतात्मा
तश्चिरं जीवितं वर्धयंति नमोगंगायमुनयोर्मुनिभ्यश्नमोनमोगंगायमुन
योर्मुनिभ्यश्नमः ॥ अवांतरदिशाभ्यो नमः ॥ स ल्लवं तु दिशोमयिसा
मागच्छं तु सूकृताः ॥ सर्वेकामा अभियंतुनः ॥ प्रिया अभिस्वर्वं तु नः ॥ ॐ
प्रिया अभिवादये ॥ अमुकप्रवरणन्वितामुकगोत्रोत्पव्वः यजुर्वेदस्यतीन्तरी
यशालांतर्गतहि इप्यकेशीशालालायी अमुकशामर्हाहं भौः अभिवादया
मि ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोत्राहृषण हिताय च ॥ जगद्विताय कृष्णाय गो
विदाय नमोनमः ॥ उत्तमैश्च वर्णे जातेभस्यां पर्वतमूर्धनि ॥ वाह्यगच्छो-

भयं उज्ज्ञाता गच्छुदेवियथा सुखं ॥ स्तुतो मया वरदो वेदमात्राप्रचोदयंतीपव
नैंहि जाता ॥ आयुः पृथिव्यां द्रविणं त्रहवर्चसं महं दलवाप्रजातुं त्रहलोकं ॥
घृणः सूर्यं ऊदिल्यो नप्रभावात्यक्षरं ॥ मधुक्षरं तितद्वंसं ॥ सुल्यैतद्रसमा
पोज्यो तीरसुमृतं त्रहमृभृत्युः सुवरोम् ॥ श्रिये नमः । संध्याये नमः ।
विद्याये: नमः । गुरुभ्यो नमः । वेदाय नमः । वेदसुरुषाय नमः । सर्वे-
भ्यो देवेभ्यो नमः । सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः । आकाशात्पतितं
तोयं यथा गच्छति सागरम् ॥ सर्वदेवनमस्कारः केशावं ग्रति गच्छति ॥
केशाचाय नम इल्यादि प्राणायामं कृत्वा ॥ अनेन प्रातः संध्यानित्यकर्मणा
भगवान् श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णुवे नमो विष्णुवे नमो विष्णुवे
नमः ॥ इति प्रातः संध्या समाप्ता ॥

॥ अथ मध्याह्नसंध्याप्रारंभः ॥

केशवाय नेम इत्यादिं प्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्या युवाना श्वेता
श्वेतवणा श्वेतवस्त्रा श्वेतगंधा श्वेतमालयानुलेपना वृषभवाहना
सद्गैवलया दक्षिणाद्युपस्थापना यजुर्वेदसंहिता छितीया रुद्रसंध्या
धर्मवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नं
संध्योपास्ति करिष्ये ॥ आयोत्तिवरेदादेवी० सवर्णदिवताआपोभूर्भुवः
सुवरापओम् ॥ आपःयुन्तुपृथिवीपृथिवीपतापुनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणं
स्पतिंश्वेतपतापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टपूर्वभोजियंपद्मादृशरितमम् ॥ सर्वे
पुनंतुमामापोसुताच्चप्रतिश्वहृस्याहा ॥ उमेकशरावाय नमः । नारायणाय
नमः । माधवाय नमः । द्विधिकाठणों अकारिष्मित्यादि । अर्थदानांते
प्राणायामांतं प्रातःसंध्यावत् ॥ ॥ औं उद्द्युम्यंतमसुरप्रिपक्ष्यतेऽयोलिति

रुत्तरं ॥ देवंदेवूक्तासृयैमगत्त्वम् ॥ उद्गृह्यंजातवैदसंदिव्यवै-
तिकेतवे: ॥ हृदोविश्वोयस्यै ॥ चित्तोवैवानामुद्गादनीकुचक्षुमि-
त्रेस्यवर्णस्यामैः ॥ आप्नायावोपुष्टिवीअंतरिक्षस्यैआलमाजनतस्त-
स्युवेश ॥ तच्चक्षुद्वयहितपुरस्तोच्छकमुच्चरत् ॥ पश्येमशारदःशुतंजी-
वेमशारदःशुतंदामश्चरदःशुतंभोदामश्चरदःशुतंभोमश्चरदःशुतं-शु-
णवामश्चरदःशुतंप्रवेवामश्चरदःशुतमजीतास्त्रामश्चरदःशुतंज्योक्त्यस्-
र्वेहुर्वे ॥ यउद्गुग्नमहृतोर्णवाहुम्भ्राजेमानःसादिरस्यमध्यात्मोवृपुभो-
क्तोहिताक्षःसूर्योविष्णुश्वन्मनसापुनातु ॥ अवांतरदिशाखयो नमः॥अप-
कामंतु पिशाचादिप्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्यांगं आटोत्तरशातं
अप्ताविश्वतिर्दशासंख्यं वां गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥
सञ्च्चवंतुदिश्वोमयिः ॥ अनेन सध्याह्नसंध्यानित्यकर्मणा भगवान्परमे-

श्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति
मध्याहिसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥

केशावाय नम इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ सायंसंध्या तु द्वा कृष्ण
कृष्णवर्णा कृष्णवल्ला कृष्णांधा कृष्णमाल्यातुलेपना गरुडवाहना
विष्णुदेवता आहवनीयाऽनुपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णु-
संध्या सत्यवतीनामी मम उपाचारुरितक्षयहारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थ
सायंसंध्योपास्ति करिष्ये ॥ आयातुवरदादेवी० सवोदिवताआपोमूर्त्यु-
सुवरापुओम् ॥ अग्निश्चमामन्त्युपतयश्चमन्त्युक्तेभ्यः ॥ पापेभ्ये
रहंतां ॥ यदह्नोपापेमकार्ष ॥ मनसावाचोहरत्तम्भ्यां ॥ पञ्चासुट्टरेणाति-
श्वा ॥ अहस्तदेवलुपतु ॥ यक्तिकचेदुरितंमयि ॥ इदमहं माममृतयोनी ॥

सत्येऽगोतिपिजुहौमिस्त्वाहा ॥ ॐके शावाय नमः ॥ नारायणाय० ॥ ३५-

दा दिवेन्मुखानः ॥ रिचन्नात्वीमलोदिव ॥ पतंपवि त्रैगेवाज्यं ॥

आपःशुधुमेनसः ॥ ३० भूर्भुवःसुवस्तसमितुवरेण्यमगोदिवस्यधी-

महि ॥ धियोयोनेऽपचोदयात् ॥ ३२ श्रीवरुणाय इदमध्यं दृशं नमः ॥

एवंत्रिः अव्यदत्वा ॥ असावोदित्योत्तिव्याहेतिव्याएत्यएव-

वेद ॥ ३३के शावाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अपकामंतु० ओमा-

पोऽज्ञोतीरसीमृष्टं बहुभूर्भुवःसुवरोम् ॥ सायंसंध्यानमटोत्तरशतमष्टा-

विशातिदेशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥ ३४

इमंमेवरुणश्रुधीहव्यमध्याचमृडया ॥ त्वामेवस्तुराचके ॥ ३५तत्वायामित्रहा-

णावंदमानस्तदाशारतेयजमानोवरुणोहवोश्युरुषा

श्युरुषमानायायःप्रमोषीः ॥ ३६तत्वास्त्रुवरुणस्थविद्वन्दिवस्यहृदावयासि

सीरा: ॥ यज्ञेष्टुवाहिन्तमःशोशुचानोविश्वादेषाऽस्मिन्प्रस्तुवध्यसत् ॥
सत्वनों असेवमोभवोतीनेदिष्टोअस्याउपसोब्ल्युट्टो ॥ अवेयद्वनोवकुण् ॥
ररणोवीहि मृडीक् सुहवोनएधि ॥ अ॒यच्चिद्वितेविशोयथाप्रदेववरुण
वृतां ॥ मिनीमसिद्धाविच्यविचिति० सायं प्रातनैमस्युनिसामासंध्या अभिरक्षत्वा
नमः ॥ नमः प्रतीच्येदिवता श्रद्विवता एतस्याप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोन
मउदीच्येदिवता श्रद्विवता एतस्याप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमः प्राच्यै
दिवेया श्रद्विवता एतस्याप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोद्दिक्षणायेदिशेया
श्रद्विवता एतस्याप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमज्ज्वायेदिशेया श्रद्विवता०
आयुः पृथिव्यादिविणव्रह्मवर्चसंमहंदत्वाप्रजातुव्वहालोकं ॥ अ॒श्रिये
नमः ॥ संध्यायैनमः ॥ विद्यायै नमः ॥ अनेन सायंसंध्यारथकर्मणा भगा-
वान्परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥

॥ अथ तुच्चाकल्पनमस्कारप्रारंभः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ अचेत्यादि० श्रीसवितृसूर्यनारायणप्रीत्यार्थं तुच्चा-
कल्पेन विधिना नमस्कारात्यं कर्म करिष्ये ॥ अथ ध्यानम् ॥ ध्येयः
सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः ॥ केयु-
रवान्मकरकुडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्धुतशांखचक्रः ॥ ॐ
नहां उद्यज्ञद्यमित्रमहः नहां औं मित्राय नमः ॥ १ ॥ ॐ नहीं आरोहद्युत्तरं
दिव्यं नहीं औं रवये नमः ॥ २ ॥ ॐ नहुं हृद्गोगांसमस्तर्यं नहुं औं सूर्योऽय ०
॥ ३ ॥ ॐ नहीं हृरिमाणंचनाशाय नहीं औं भानवे० ॥ ४ ॥ ॐ नहों शुके
पुमेहरिमाणं नहों औं खणाय ० ॥ ५ ॥ ॐ नहः रोपणाकासुदध्मसि नहः
औं पूज्यो० ॥ ६ ॥ ॐ नहां अशोहारिद्वैषुमे नहां औं हिरण्यगमा-
य ० ॥ ७ ॥ ॐ नहीं हृरिमाणंनिदध्मसि नहीं औं सरीचये० ॥ ८ ॥ ॐ

नहुं उद्गादयमादित्यः नहुं अदित्या० ॥ ९ ॥ औं नहुं विशेषसद्देसा
सह नहुं उम् सवित्रे० ॥ १० ॥ औं नहुं हिष्पतंसमर्थयन् नहों औं अका
य० ॥ ११ ॥ औं नहुः मोअहंहिष्पतेरधं नहुः औं भास्कराय० ॥ १२ ॥
औं नहां-हीं उद्यत्ययमित्रमहआरोहत्पुत्तरांदिवं औं नहां नहीं मित्ररविम्या
तमः ॥ ३२ नहुं नहुं लद्वीगंममसूयहरिमाणंचनाशय नहुं नहुं औं सूर्यभा
तु० ॥ ३३ नहुं-हुः शुकेपुमेहरिमाणंरोपणाकोशुद्धमसि नहां-हुः औं लक्षण
पश्यांत० ॥ ३४ नहां-हीं अथोहारिद्वेषुमेहरिमाणंनिद्धमसि ॥ नहां-हीं
औं हिरण्यगर्भमरीचिम्यां० ॥ ३५ नहुं नहुं उद्गादयमादित्योविश्वेन्नस
हसासह नहुं-नहुं औं आदित्यसवितुर्यानः ॥ ३६ नहां-हुः हिष्पतंमस
रंधयन्मोअहंहिष्पतेरधं नहां-हुः औं अकिभास्कराय० ॥ ३७ नहां-हीं
नहुं-नहुं उद्यत्यय० दिवं ॥ हद्वो० नाशय ॥ नहां नहीं नहुं नहुं औं मित्र

विसर्यभानुभ्यो०॥ अँ हूँ न्हौं न्हः न्हां न्हीं शुके० सुदधमसि॥ अथौहा०नि
 दधमसि॥ न्हौं न्हः न्हां न्हीं उँखगपूषहिरण्यगर्भमरीचि०॥ अँ हूँ न्हौं न्हौं
 न्हौं न्हः उद्रगा० सह॥ डिष्टंतं० रथ्य०॥ न्हूँ हूँ न्हौं न्हः अदित्यसवित्रकं
 भास्करम्योन०॥ अँ न्हां न्हीं हूँ हूँ न्हौं न्हः न्हां न्हीं हूँ हूँ न्हौं न्हौं
 न्हौं न्हः डिष्टंतंसमर्थयन्मोअहं डिष्टतेरथं न्हां न्हीं हूँ हूँ न्हौं न्हौं
 न्हौं न्हः मित्रविसर्यनानुखगपूषहिरण्यगर्भमरीच्यादित्यसवित्रकभा
 स्करेभ्यो नमः इति त्रिः ॥ तुच्चाकलपनमस्काराः समाप्ताः ॥

इदं पुस्तकं सुंचक्यां ‘निर्णयसागर’ सुदण्यं चालयाधिपैः पांडुरंगा जावजी
 इत्येति: सुदापितम् शाक: १८५२, सन १९३०.

Published by Pandurang Jawaji,
 Printed by Rambandra Yesu Shedge, { At the Nirnaya-sagar Press,
 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिरण्यकेशीया निकालमंच्या ॥

मूल्यं २ आषाकः

॥ अश्व हिरण्यकेरीया त्रिकालसंध्या ॥

अथ विभूतिधारणमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (हस्ते भस्म जलं च गृहीत्वा) ॐ ईशानः सर्वविद्या-
तामीश्वरः सर्वभूतानन्त्रहस्याधिष्ठापति वैश्वर्यपति निहालिशुवोमेऽस्तु स-
दाशिशुवोम् ॥ शिरसि ॥ ॐ तत्पुरुषाय विद्यहृदिवाय विद्यमाहि ॥ तत्त्वोरुद्दः-
प्रचोदयात् ॥ मुखे ॥ ॐ अधोरैऽन्योथोरैऽन्योधोरैऽन्यः ॥ सर्वभू-
सर्वक्षयेऽन्योनमस्ते अस्तु रुद्रकृपयः ॥ हृदये ॥ ॐ वासुदेवाय नमो ज्येष्ठा-
युनमः श्रीपुरुषनमोरुद्रायुनमः कालायुनमः कल्पिकरणायुनमोवलविक-
रणायुनमोवलायुनमोवलप्रसथनायुनमः सर्वभूतदमनायुनमोमन्म-
नायुनमः ॥ गुह्ये ॥ ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वेनमोनमः ॥ भवे-
भवेनातिभवेभवस्यमान्मवोद्दिवायुनमः ॥ पादयोः ॥ ॐ आग्निरिति भस्म ॥
उवाच्यरिति भस्म ॥ ॐ जलमिति भस्म ॥ ॐ स्थलमिति भस्म ॥ ॐ योगमति

भूस्सा ॥ उ० सर्व लहवाहुदं भूस्सा ॥ उ० मानेस्त्रोकेतनयैमान आयुषिमानोगो-
पुमानो अश्वेपुरीरिषः ॥ वीरान्मानोरुद्धभामितोर्धीहि विष्मैतोनमसावि-
धेमते ॥ इति सर्वांगो भस्म विलेप्य ॥ आचम्य ॥ केशवादिप्राणात्यामंकृत्वा ॥
॥ अथ प्रातःसंध्या ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (श्राङ्ग्रह उद्भुतो वा कुशासने उणिसने
गोपविद्य) (उत्तमा तारकोपेता मध्यमा लुप्ततारका ॥ अधमा सूर्य-
सहिता प्रातःसंध्या त्रिधा मता ॥) ॥ अ॒ केशवाय नमः ॥ नारायणाय
नमः ॥ माधवाय नमः ॥ गोविंदाय नमः ॥ विष्णवे नमः ॥ मधुर-
दनाय नमः ॥ त्रिविक्रमाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ श्रीधराय नमः ॥
हृषीकेशाय नमः ॥ पद्मानामाय नमः ॥ दामोदराय नमः ॥ संकरिणाय
नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥ प्रद्युम्नाय नमः ॥ अनिरुद्धाय नमः ॥

पुरुषोरमाय नमः ॥ अधोक्षजार्थं नमः ॥ नारसिंहायनमः ॥ अन्तुताय
नमः ॥ जनाद्वनाय नमः ॥ उपेद्राय नमः ॥ हरये नमः ॥ श्रीकृष्णाय
नमः ॥ अ॒ भूः ॥ अ॒ भुवः ॥ अ॒ सुवः ॥ अ॒ महः ॥ अ॒ जनः ॥
अ॒ तपः ॥ अ॒ सूलम् ॥ उ॒ तस्मि॒ वितु॒ य॒ पर्य॒ भग॒ विवस्य॒ धीमहि॒ ॥
धियो॒ योन॑ः प्रचोदयोत् ॥ अ॒ आपो॒ ज्योती॒ रसो॒ मृत्वल॒ भूर्भुवः॒ सुवरोम्॒ ॥
प्रातः॒ सं॒ ध्या॒ ॥ कुमारी॒ ॥ रक्ता॒ ॥ रक्तवणी॒ ॥ रक्तवल्ला॒ ॥ रक्तगंधानु-
लेपना॒ ॥ रक्तमाल्या॒ ॥ हंसवाहना॒ ॥ ब्रह्मदेवल्या॒ ॥ गाह॒ पल्याश्चुप-
स्थाना॒ ॥ क्रुणवेदसंहिता॒ ॥ प्रथमा॒ ब्रह्मसंध्या॒ वेदवतीनाम्नी॒ ममो-
पात्तुरितक्षयद्वारा॒ श्रीपरमेश्वरं प्रीत्यर्थं प्रातः॒ संध्योपास्ति॒ करिष्ये॒ ॥
आयोत्तुरदादेवी॒ अश्वरं ब्रह्मसंमितम् ॥ गायत्री॒ छंदः॒ सांमातेदं॒ ब्रह्मज-
पस्वेसे॒ ॥ यदहोत्कर्तेपापं तदक्षत्रिति॒ मृत्यु॒ भवते॒ ॥ यद्ग्रन्तियोत्कर्ते॒ पा-

पंतद्राविन्यात्प्रतिष्ठुच्यते॥ सर्ववर्णेमहाद्विसंध्याविद्येसहस्रत्वति ॥ अज-
मेरेदेविसर्वदेविन्मोस्तुते ॥ अँ ओजोसिसहोस्त्रिवल्मसिआजो-
सिदेवानांधामनामासिविश्वायुःसर्वमसिसुवर्णयरभिभूरोगाय
त्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि लंदषीनावा-
हयामि श्रियमावाहयामि हियमावाहयामि ॥ ॐ आपोहित्रामयोभुव-
स्तानंजुर्जदधातन ॥ महेरणायनक्षसे॥योवःशिवतमोरसस्तस्यमाजय-
तेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमव्ययस्यक्षयायजिनव्यथ ॥
आपोजनयथाचनः ॥ आपोवाइद् ६सर्वविश्वाभ्यतान्यापःप्राणावाआपः
पशवुआपोद्वमापोमृतमापःसुम्भ्राडापोविराडापःस्वराडापुश्छुदा४स्या-
पोज्योतीच्छापोयज्ञेष्यापःसूलमापःसर्वदिवत्वाआपोभूर्भुवःसुवर्ग-
पओम् ॥ अँसूर्यश्वमन्युपतयश्वमन्युक्तोऽयः॥पापेम्योरक्षुतां॥

यद्वाग्रियापापमकार्षं ॥ मनसावाचोहस्ताभ्याम् ॥ पद्मामुद्देणशिश्वा ॥
रात्रिस्तदवलुप्तु ॥ यर्तिकचेदुरितंमयि ॥ इदमहंमासमृतयोनो ॥ सूर्ये
जयोतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ (इतिजलंपीत्वा) आचम्य प्राणायामंकृत्वा
द्विधिकावणोअकारिषंजिषोरश्वस्यवाजिनं: ॥ सरभिनोमुखोकरत-
प्रणआयृष्पितारिषत् ॥ अँआपोहिप्रामयोभुवस्तानकुर्जदधातन ॥
महेरणीयुचक्षसे ॥ योवेःकिवतेमोरसस्तस्यमाजयतेहनः ॥ उज्जाती-
रिवमातरः ॥ तस्माअरंगमवोयस्यक्षयोयजिन्वय ॥ आपोजनयथाच
नः ॥ हिरण्यवणीःशुचयःपावकायालुजातःकरयपोयास्तिंदः ॥ अनिया-
गमेदधिरेविलपस्तानउआपःशस्योनाभंवंतु ॥ यासाऽरजावरुणो
यातिमध्येसल्यानतेअवपश्युजननाम् ॥ मधुश्वतःशुचयोयाःपोवका-
स्तानउआपःशस्योनाभंवंतु ॥ यासंदिवादिवकृपावंतिमुक्षंयाउंतर-

क्षेवहुंधाभवन्ति ॥ योः पृथिवीपर्यसुंदितिशुक्रास्तानंआपःशस्योताम्-
वंतु ॥ शिवेनसाचक्षुपापव्यंतापःशिवयाद्गुरुयोपस्पुश्चात्वचेमे ॥ स-
वींअस्मींरप्सुपदोहुवेवीमयिवचोवलमोजोनिधंता ॥ पर्वमानःसुव-
जनेः ॥ पवित्रेणविचर्षणिः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पूर्वतुमादेवज्ञ-
नाः ॥ पुनर्तमनवोधिया ॥ पुनर्तुविश्वआयवः ॥ जातवेदःपवित्रवत् ॥
पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शक्रणदिवदीद्यत् ॥ अस्यकल्याक्रतुर्रन्तु ॥
यत्तेपवित्रमाचिषि ॥ अत्तेविततमंतरा ॥ ब्रह्मतेनपुनीमहे ॥ उभाम्यो
देवसवितः ॥ पवित्रेणसवेनच ॥ इदंत्रहस्पुनीमहे ॥ वेश्वदेवीपु-
नतीदिव्यागात् ॥ यस्यवहकीरतनुवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसध्यमाद्य-
पु ॥ वयस्यामपतयोरधीणाम् ॥ वैश्यानरोरिमसिमासुनातु ॥ वातः
प्राणेनैपिरोमयोम् ॥ व्यावोपुथिवीपर्यसापयोमिः ॥ क्रुतावैरीयज्ञियेमा

पुनीताम् ॥ वहद्विःसवितर्हभिः ॥ वाष्पेदुर्वमन्मभिः ॥ अग्नेदक्षैः पु-
नाहिमा ॥ येनदुवा अपुनत ॥ येनापोदिव्यंकरोः ॥ तेन दिव्येन वल्लभणा ॥
इदं व्रह्मापुनीमहे ॥ यः पावमानी इध्योति ॥ ऋषिभिः संभृते रसम् ॥
सर्वे इसपतमेश्वाति ॥ स्वदिव्यंतमातरि श्वना ॥ पावमानीयो अध्येति ॥
ऋषिभिः संभृते रसम् ॥ तरस्मसरस्वतीदुहे ॥ क्षीरे इसपिंभृदकं ॥ पाव-
मानीः स्वरस्य यन्नीः ॥ सुदुध्याहि पर्यस्वतीः ॥ ऋषिभिः संभृतोरसः ॥ ब्रा-
हणो इव भृते इहितम् ॥ पावमानी दिव्यं तुनः ॥ इमं लौकमथो अमुम् ॥ का-
मान्तसमर्थ्यं तुनः ॥ देवीदुविः समाख्यताः ॥ पावमानीः स्वरस्य यन्नीः ॥
सुदुध्याहि यत्तश्चतः ॥ ऋषिभिः संभृतोरसः ॥ ब्राह्मणो इव भृतम् ॥
येनदुवाः पवित्रेण ॥ आत्मानं पुनते सदा ॥ तेन सुहस्त्रधारेण ॥ पावमा-
न्यः पुनं तुमा ॥ प्राजापलं पवित्रम् ॥ शातो द्याम इहिरण्यमयम् ॥ तेन त्रह्मा

विदोव्यम् ॥ पूतं त्रहल्पुनीमहे ॥ इदंः सुनीतीसहस्रायुनातु ॥ सोमः स्वरत्या
वरेणः समीचयो ॥ यमो राजो प्रमणाभिः पुनातुमा ॥ जातवेदामोजीयत्या-
युनातु ॥ हुपदादिवेन्मुक्त्यानः ॥ स्थित्रस्त्रात्वीमलादिव ॥ पूतं पवित्रेणो-
वाज्यम् ॥ आपः शुधंतुमेनसः ॥ आचम्य आणानायम्य ॥ अँ मूर्खुवः सुवः
तत्सवितुवरेण्यं भगद्वस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोदयोत् ॥ श्रीसूर्यान्य
इदमर्थं दत्तं तं सम इतित्रिः ॥ असावादिलोक्लोक्तिवसन्त्रह्लाप्ये-
तियपुवेदुआचम्य ॥ अँ केशवाय नमः ॥ प्राणायामं
कृत्वा ॥ अपकामंतु पिशाचा भूताये भूमिपालकाः ॥ मूर्खानामवरो-
धेन ऋह्लकर्म समारभे ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ कृषिः कूमो देवता
सुतलं उद्दुः आसने विनियोगाः ॥ अँ पृथ्वी तवया धृता लोका देवि त्वं
चिष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देविपवित्रं कुरु चासनम् ॥ अंगुष्ठामे

तु गोविंदं तर्जन्यां तु महीयरं ॥ मध्यमायां हृषीकेशमनामिवयां
निविकमम् ॥ कनिपियां न्यसेद्विष्णुं करमध्ये तु माध्यवम् ॥ एवं च
करविन्यासं सर्वप्रणाशनम् ॥ अँमूःपादाभ्यां नमः ॥ अँभुवः जानु-
भ्यां नमः ॥ अँसुवः कटिभ्यां नमः ॥ अँमहः नाम्यै नमः ॥ अँजनः हृद-
याय नमः ॥ अँतपः केठाय नमः ॥ अँसल्यं ललाटायनमः ॥ अँ परश्वहा-
रिसे स्थाहा ॥ तत्साचितुव्रहात्मने हृदयाय नमः ॥ वरेण्यं विष्णवात्मने
शिरसे स्थाहा ॥ भगवद्वस्य लद्वात्मने शिखायै वृषट् ॥ धीमहि परमा-
त्मने कवचायहुं ॥ धियोगोनो ज्ञानात्मने नेत्रत्रयोय वौषट् ॥ प्रचोदया-
त्सल्यात्मने अस्वाय फट् ॥ इति दिग्बन्धः ॥ गायत्र्या गायत्रीच्छंदो वि-
श्यामित्र क्रष्णः साचिता देवतामिसुखं ब्रह्मा शिरो विष्णुहृदयः ॥
शिखा पृथिवी योनिः प्राणपानठयानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवणा

सांख्यायत्तसगोत्रा गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा त्रिपदा षट्कुटिःः पंच-
शीघ्रोपनयने विनियोगः॥३०८भूः उ॒०८मुवः ३०८सुवः उ॒०८जनः ३०८-
तपः ३०८सल्यम्॥उ॒०८तत्सवितुवरेण्यं भगोद्वस्यधीमहि ॥ धियोयोनं:
प्रचोद्यात् ॥ओमापोज्योतीरसोमृतं त्रह्णभूमुख्यः सुवरोम्॥प्रातः संध्या-
गतवेनाटोत्तरशतमष्टाविंशतिदशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥
उ॒०८मुमुख्यः सुवः ॥ तत्सवितुवरेण्यं भगोद्वस्यधीमहि॥धियोयोनंः प्रचोद-
योत् ॥ उ॒०८इति गायत्री जप्त्वा ॥ तत्सवितुवह्यात्मने हृदयाय नमः ॥
वरेण्यविषयात्मने शिरसे स्युहा ॥ भगोद्वस्यह्यात्मने शिरवायै वृषट् ॥
धीमहि परमात्मने कर्तव्यायहुम् ॥ धियोयोनोज्ञानात्मने नेत्रवयोय वृ-
पद् ॥ प्रचोदयात्मसत्यात्मने अस्वायफट् ॥ इति दिग्बन्धः॥३०८स्त्रिसंचर्ष-
णीयृतश्रवेदिवस्यसान्विति ॥ सूत्यश्वत्रश्रवस्तमं ॥ स्त्रिजनानव्यातय

तिप्रजाननिम्नोदायारपृथिवीमुत्थां ॥ मित्रःकट्टीरनिमिषाभिष्ठेस
स्वायहृष्टंधृतवृद्धिधेम ॥ प्रसमिक्रमतोऽरस्तुप्रयरच्चान्वयस्तंआदित्यशि-
क्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेवत्वोत्तेनम् ५होअश्वेत्यंतितोनदुरात् ॥
यच्चिद्विद्वेतिविश्वोच्यथाप्रदेववरुणव्रतं ॥ मिनीमसिद्यविद्यावि ॥ यहिकचे-
दंवरुणद्वयेजन्तीभिद्वोहमनज्ञोश्वरामसि ॥ आचिंत्यीयस्तवृथमीयुयोपि स
मानस्तस्मादनसोदेवररिषः ॥ कित्तवासोयद्विरुपुनद्वीयियहोयास्त्वम्
तयव्वविद्वा ॥ सर्वाताविष्यश्विथिरेवदेवाथातेस्यामवरुणप्रियासः ॥ या ८
सदोसवैभृतानिस्थावराणिच्चरणिच्च ॥ सायंप्रातनमस्त्वंतिसामासंध्या
अभिरक्षत्वोनमः ॥ नमः प्राञ्छैदिशोयाश्वेद्वेवताएतस्यांप्रतिवसंलयेता
स्यश्वनमोनमोदक्षिणायदिश्याश्वेद्वेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताख्यश्वन
मोनमःप्रतीच्छैदिशोयाश्वेद्वेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताख्यश्वनमोनमः

दीन्दैविदिशेया श्रद्धेवता एतस्यां प्रतिवर्षं त्येतास्यश्चनमोनमं कुरुच्चीयैदिशे
या श्रद्धेवता एतस्यां प्रतिवर्षं त्येतास्यश्चनमोधरयैदिशे या श्रद्धेवता
एतस्यां प्रतिवर्षं त्येतास्यश्चनमोनमं वांतरायैदिशे या श्रद्धेवता एतस्यां
प्रतिवर्षं त्येतास्यश्चनमोनमं गणगाय मुनयोर्मध्येत्यवसंस्तिरेमेप्रसवात्मा
तीश्चरंजीवितं वर्धयंति नमोगणगाय मुनयोर्मध्यश्चनमोनमोगणगाय मुन
योर्मुनिन्यश्चनमः ॥ अवांतरदिशास्यो नमः ॥ स एत्यवंतुदिशोमयिसा
मागच्छुसूनुताः ॥ सर्वेककामा अभियंतुनः अप्रिया अभिस्वर्वंतुनः ॥ अं
प्रिया अभिवादये ॥ अमुकप्रवर्णन्वितामुकगोत्रोपपत्रः यजुर्वेदस्यतत्त्वी
यशारावांतर्गतहि इयकेश्वीशारावाध्यायी अमुकशार्मा हं भोः अभिवादया
मि ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोत्राहणहिताय च ॥ जगद्विताय कृष्णाय गो-
विंदाय नमोनमः ॥ उत्तमेश्वरवरे जाते भग्न्यापवृत्तमूर्धनि ॥ ब्राह्मणेभ्यो-

अथनुज्ञातात् गच्छुदेवियथा सुखं ॥ स्तुतोभयावरदावेदमात्राप्रचोदयंतीपव
ते दिजाता ॥ आयुः पृथिव्यां द्रविणं ब्रह्मवृसं महंदत्वा प्रजातुं ब्रह्मलोकं ॥
वृणि: सूर्य अदिलोनप्रभावित्यक्षरं ॥ मधुकरं तितद्रसं ॥ सूर्यवैतद्रसमा
पोज्योतीरसो मृतं ब्रह्मभृत्युवः सुवरोम् ॥ श्रिये नमः । संध्याये नमः ।
विद्याये: नमः । गुरुभ्यो नमः । वेदाय नमः । वेदपुरुषाय नमः । सर्वे-
भ्यो देवेभ्यो नमः । सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः । आकाशात्पतितं
तोर्य यथा गच्छति सागरम् ॥ सर्वदेवनमस्कारः केशावं प्रति गच्छति ॥
केशावाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा ॥ अनेन प्रातः संध्यानित्यकर्मणा
भगवान् श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे
नमः ॥ इति प्रातः संध्या समाप्ता ॥

॥ अथ मध्याहसंध्याप्रारंभः ॥

केशवाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याहसंध्या युवाना श्वेता
श्वेतवणा श्वेतवस्त्रा श्वेतगांधा श्वेतमाल्यानुलेपना वृषभवाहना
रुद्रदेवत्या दक्षिणाश्चुपस्थापना यजुर्वेदसंहिता द्वितीया रुद्रसंध्या
धर्मवतीनास्त्री मम उपाचारुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्ना
संध्योपास्ति करिष्ये ॥ आयोद्युवरंदोदेवी ० सवोद्युवता आपोभूमुखः
सुवरापुओम् ॥ आपः पुनंतुपृथिवीपुथिवीपुतापुनातुमां ॥ पुनंद्युवहसीणः
स्तपतिनैस्तपुतापुनातुमां ॥ यदुच्छ्रुतप्रभोज्यंयद्वाटश्वरितममर्त ॥ सर्व-
पुनंतुमापापसुतांचप्रतिश्वस्ताहा ॥ उम्केशवाय नमः । नारायणाय
नमः । माधवाय नमः । द्विधिकाठणोऽकारिघमित्यादि अदर्यदानांति
प्राणायामांतं प्रातःसंध्यावत् ॥ ॐ उद्द्युप्तमस्तपतिप्रस्त्रेतोऽन्योन्ति

रुत्तरं ॥ द्वैवंदेवतासुर्यमग्न्यमज्योतिरुत्तरम् ॥ उत्तुर्यंजातयेदसंदेवंवहं-
तिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूक्ष्मे ॥ चिंतेवातासुदृगादनीक्ष्युमि-
त्रस्यवरुणस्याम्भः ॥ आप्रायावापुष्टिवीअंतरिक्षस्यैआत्माजगतस्तु-
स्थुष्ठेश्वर ॥ तच्छ्रुद्विविहृतपुरस्तोच्छुक्ष्मचरत् ॥ पद्मयेमशरदःशतंजी
वेमशरदःशतंनदामशरदःशतंमोदामशरदःशतंभवामशरदःशतश्शु-
णवामशरदःशतंप्रब्रवामशरदःशतमजीतास्यामशरदःशतंजयोक्यस्तु-
श्शुद्वये ॥ यउत्तुर्गान्महुतोणवाहुभ्राजेमानःसप्तिरस्यमध्यात्मावृष्टभो-
लोहिताक्षःसूर्योविपश्चिन्मनसापुनातु ॥ अवांतरदिशान्योनामः॥अप-
कामंतुपिशाचादिप्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्यांगं आटोत्तरशतं
अष्टावृशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥
संस्खवंतुदिशोमयि ० अनेन मध्याह्नसंध्यानिष्टकमणा भगवान्परमे-

श्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति
मध्याह्नसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥

केद्याचाय नम इत्यादिप्राणायामं कृतवा ॥ सायंसंध्या दृढ़ा कृष्णा
कृष्णवर्णा कृष्णवस्त्रा कृष्णगांधा कृष्णमाल्या तुलेपना गहडवाहना
विष्णुदेवता आहवनीयाऽप्यस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णु-
संध्या सत्यवतीनाम्नी मम उपात्तुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरत्रीत्यर्थ
सायंसंध्योपास्ति करिष्ये ॥ आयोत्तुरदोद्दीपी० सर्वोदीवता आपोभूमुखः
सुवरापुओम् ॥ अग्निश्वसामन्युश्वसन्युपतयश्वमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेभ्यो
रक्षतां ॥ यदह्नापापमकार्ष ॥ मनसावाचोहरस्तान्यां ॥ पञ्चामुद्देणिश्वा
श्वा ॥ अहस्तदेवलुप्तु ॥ यज्ञिकचेदुरितमर्थं ॥ इदमहं माममृतयोनौ ॥

सत्येऽयोतिष्ठुहोमिस्त्वाहा ॥ ३० केशाचाय नमः ॥ नारायणायः ॥ ३१-
दा दिवेन्मुचानः ॥ स्त्रिवास्त्रात्वीमलादिव ॥ पूर्णपवित्रेणोचाज्य
आपःशुंधत्तमेनसः ॥ ३२ भूर्भुवःसुवृत्तत्वितुवैरेष्युभगोदिवस्तर्धी-
महि ॥ चियोयोनेऽप्त्योदयात् ॥ ३३ श्रीवरुणायइदमध्यं दत्तं नमम् ॥
एवंविःअध्यदत्तवा ॥ असाचादित्योब्रह्मोतिव्लृष्टसन्त्वह्याप्येतियएवं
वेदः ॥ ३४ केशवाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अपकामंतु ० ओमा
पोज्योतीरसोम्युत्तव्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ सायंसंध्यांगमष्टोत्तरशतमष्टा-
विंशतिर्दशासंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥ ३५
इमंसेवरुणश्रुधीहवैमधाचमृडय॥त्वामवृत्तुराचेके ॥ ३६ तत्त्वोयामिन्वहो
णावंदमानुसादाशास्तेयजोमानोहुविभिः ॥ आहेडमानोवरुणोहवोशुरुक्षा
श्वसमानत्तायायुःप्रमोषीः ॥ ३७ त्वन्नोअम्भेवरुणस्थिगिद्वान्देवस्त्यहेदोवेगासि

सीषा: ॥ यजिनेष्टोवाहिंतमःशोकुचानोविश्वादेषां॒सित्रमुमुक्षुं॑यस्मत् ॥
सत्यन्नोअमेवमोभवोतीनेदिष्टोअस्याउषसोव्युट्टो ॥ अवेयक्ष्वन्नोवर्कण्॒
रराणोवीहि मृडीक॒सुहवोनएथि ॥ उ॒यच्चिद्वितोविशोयथाप्रदेववरुण
त्वं ॥ मिनीमसिद्यविद्यविति० सायंप्रातन्मस्युतिसामासंध्या॑अभिरक्षत्वा॒
तमः ॥ नमःप्रतीच्येद्विशोया॑श्रद्विवतोएतस्याप्रतिवसंलयेताभ्यश्वनमोन
मुउदीच्येद्विशोया॑श्रद्विवतोएतस्याप्रतिवसंलयेताभ्यश्वनमोनमःप्राच्यै
द्विशोया॑श्रद्विवतोएतस्याप्रतिवसंलयेताभ्यश्वनमोनमोदक्षिणायेद्विशोया॑
श्रद्विवतोएतस्याप्रतिवसंलयेताभ्यश्वनमोनमु॑ध्यायेद्विशोया॑श्रद्वेवता॑ ॥
आयुःपृथिव्यांद्विणांत्रिद्विवर्धसंमहाद्वाप्रजातुंवैलालोकं ॥ उ॒श्रीये॑
तमः ॥ संध्यायैनमः ॥ विद्यायै नमः ॥ अनेन सायंसंध्यारूपकर्मणा भगा-
वान्परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥

॥ अथ तुच्चाकलपनमस्कारप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अद्येलादि० श्रीसवितृसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तुच्चा-
कलपेन विधिना नमस्कारारब्दं कर्म करिष्ये ॥ अथ ध्यानम् ॥ इये यः
सदा सविटुमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविटः ॥ केयु-
रवान्मकरकुडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुष्टुतशंखचक्रः ॥ अ॒
-हां उद्यश्वयामित्रमहः नहां अ॒ मित्राय नमः ॥ १ ॥ अ॒ नहीं आरोहुस्तत्त्वां
दिव्यं नहीं अ॒ रवये नमः ॥ २ ॥ अ॒ नहुं हृदीगंगमसूर्यं नहुं अ॒ सूर्योयः ०
॥ ३ ॥ अ॒ नहुं हृषिमाणं चनाशय नहुं अ॒ भानवे० ॥ ४ ॥ अ॒ नहीं शुके-
पुमेहृषिमाणं नहीं अ॒ खवाय० ॥ ५ ॥ अ॒ नहृः रोपणाकामुदधमसि नहृः
अ॒ पूष्णे० ॥ ६ ॥ अ॒ नहां अथोहारिद्वयेपुमे नहां अ॒ हिरण्यगमा-
य० ॥ ७ ॥ अ॒ नहीं हृषिमाणं निटुधमसि नहीं अ॒ मरीचये० ॥ ८ ॥ अ॒

नहुं उद्गाटयमादित्यः नहुं अदित्या०॥ ८॥ अ॒ नहुं विश्वेनसहस्रा॑
सह नहुं अ॒ सवित्रे०॥ १०॥ अ॒ नहुं द्विष्ठंतमरंधयन् नहों अ॒ अका॑
य०॥ ११॥ अ॒ नहुं मोअहंद्विष्ठतेरधं नहुं: अ॒ भास्कराय०॥ १२॥
अ॒ नहोंनहीं उद्यद्याच्यमित्रमहारोहसुतरांदित्ये अ॒ नहों नहीं मित्रविश्वा॑
तमः॥ अ॒ नहुं नहुं नहुं हृद्वैगंममसद्यहरिमाणीचनाशय नहुं नहुं अ॒ सूर्यमा॑
तु॥ अ॒ नहोंनहुं: शुकेपुमेहरिमाणीरोपणाकासुदधमसि नहोंनहुं: अ॒ खगपू॑
पश्यांनत०॥ अ॒ नहोंनहीं अथोहरिद्वेषुमेहरिमाणीनिदधमसि॥ नहोंनहीं
अ॒ हिरण्यगार्भमरीचिम्या०॥ अ॒ नहुं नहुं नहुं उद्गाटयमादित्योविश्वेनस
सासह नहुं नहुं अ॒ आदित्यसावित्रांयांनः॥ अ॒ नहोंनहुं: द्विष्ठंतमस
रंधयन्मोअहंद्विष्ठतेरधं नहोंनहुं: अ॒ अकभास्कराम्या०॥ अ॒ नहोंनहीं
नहुं नहुं उद्यद्याच्य० दित्ये॥ हृद्वो० नाशय॥ नहों नहीं नहुं अ॒ मित्र

विस्युर्भानुम्यो ॥ अँ नहौं -हः: नहौं -हीं शुके० सुदध्मसि ॥ अथोहा०नि
 दमसि ॥ नहौं -हः: नहौं -हीं उै॒खगापूषहि॒रण्यगर्भमरीचि० ॥ ॐ नहौं -है०
 -हौं -हः: उद्गा० सह ॥ हिपंत० रथ्यां ॥ नहौं -हीं -है० -हः: अै॒आदित्यसवित्रकं
 भास्करेभयोन० ॥ ॐ नहौं -हीं -है० -है० -है० -है० -है० -है०: उच्चल०
 हिपंत॒मसंध्युन्मोअ॒हंदिप॒तेरधं -है० -हीं -है० -है० -है० -है०: -हां -हीं -है०
 -हौं -हः: मित्ररविस्युर्भानुखगापूषहि॒रण्यगर्भमरीच्यादित्यसवित्रकभा०
 स्फरेभ्यो नमः इति निः ॥ तुच्चाकलपनमरकारा॒: समाप्ता॒: ॥

यद्युक्तकं मुख्यां ‘निर्णयसागर’ सुदण्डंजाल्याधिमै॒: पांडुरंगा जावजी
 इत्येति॑: सुदापितर॒. शाकः १८५३, सन् १९५०।

Published by Pandurang Jawali,
 Printed by Ramchandra Yew Shedge, { At the Nirneya-Sangar Press,
 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिग्रामकेशीया निकालसंश्या ॥

अथ क्रग्वेदीया त्रिकालसंच्या ॥

मिमांसा १॥ आणा.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथस्सवारणविधिः ॥ आचम्य त्राणायाम्
कृत्वा ॥ अद्येत्यादिपुर्वोऽशरीरशुद्धयं भस्मशारणमहं करिष्ये । उम्माने
स्तोकेतनयेमानंआयोमानोगेषुमानोअश्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मानोरुद्ध
भास्त्रितोवंधीहिष्पैत्तुःसदुभित्वोहवामहे ॥ (इति हस्ते भस्म गृहीत्वा
जलमिश्रितं कृत्वा)॥उम्मैशानःसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानांत्रहास्थि
पतित्रिहृषिणोधिपतित्रहस्तशिवोमेऽसतुसदाशिवोम् ॥ निरसि ॥ उम्मत्वपु
रुपायविद्यहेमहादिवायधीमहि ॥ तत्रोरुद्धःप्रचोदयोत् ॥ मुखे ॥
उम्मैअयोरेभ्योथयोरेभ्योरेभ्योरेभ्यः ॥ सर्वशर्वमयोनमस्ते
अस्तुरुद्धरुपेभ्यः ॥ हृदये॥उम्मवासदेवायनमोज्येष्टायनमःश्रेष्ठायनमोरु
द्धायनमःकालोयनमःकलेविकरणायनमोवलविकरणायनमोवलायन
मोवलप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोनमनायनमः ॥ गुह्ये ॥

ॐ सद्यौ जातं प्रपद्यामि सद्यो जाता यै न मोनमः ॥ अवे भविना ति भवे भवस्व
मां भयो द्वयाय नमः ॥ पादयोः ॥ अभिरिति भस्म । वायुरिति भस्म ।
जलमिति भस्म । घ्योमेति भस्म । सर्वं हवा इदं
भस्म । मन एतानि चक्षुषि भस्मानि ॥ तच्च ॥ औं नमः शिवाय इति
विवारे चारितेन सर्वाङ्गे विलिष्य आचामेत् ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ प्रातः संध्या प्रारंभः ॥ केशवाय नमः ।
तारायणाय नमः । माधवाय नमः । गोविदाय नमः । विष्णवे नमः ।
मधुसूदनाय नमः । त्रिविक्रमाय नमः । वामनाय नमः । श्रीधराय नमः ।
हृषीकेशाय नमः । पचानामाय नमः । दामोदराय नमः । संकर्षणाय
नमः । वासुदेवाय नमः । प्रद्युम्नाय नमः । अनिरुद्धाय नमः । युरु-
पोत्तमाय नमः । अधोक्षजाय नमः । नारासहाय नमः । अन्युताय

नमः । जनार्दनाय नमः । उपेद्राय नमः । हरये नमः । श्रीकृष्णाय
नमः । प्रणवस्य परब्रह्म ऋषिः । परमात्मा देवता । देवीगायत्री छंदः ।
सप्तानां व्याहृतीनां विश्वामित्रजमद्भिरह्लाजगोत्रमात्रिवसिष्ठुकश्य-
पा ऋषपयः । अग्निवाच्चादित्यवृहस्पतिवरुणद्विश्वेदेवा देवताः ।
गायत्र्युपिणगुडवृहतीपंकितिपृजगात्यछंदांसि । गायत्र्या वि-
श्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः । गायत्रीशिरसः
प्रञ्जापतिर्क्षिप्तिः । व्रह्माभिराच्चादित्या देवताः । यजुश्छंदः । प्राणायामे
विसियोगः ॥ उ॒॒भूः उ॒॒स्यः उ॒॒महः उ॒॒जनः उ॒॒तपः उ॒॒सल्यं
उ॒॒तलसंवितुर्वरेण्यं भगविवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोद्योत् ॥
उ॒॒आपोज्योतीरसोमूलं ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॥ ममोपातहुरितक्षयद्वारा
श्रीपरमेवरप्रीत्यर्थं प्रातः संध्यासुपासिष्ये । आपोहित्येति तुच्चस्याः

वरीपः सिंधुद्वीप ऋग्निः । आपो देवता गायत्री छंदः । मार्जने विनि-
योगः ॥ ३० आपोहित्पामयो भुवः ॥ तान् कूर्जेद्धातना ॥ मुहेरणीयचक्षसे ॥
योवः शिवते मोरसः ॥ तस्य भाजयते हन्तः ॥ उशतीरिव मातरः ॥ तस्मा अ-
र्णमामवः ॥ यस्य क्षयां शुजिन्वय ॥ आपो जनय शाचनः ॥ सूर्यश्वेति मं-
त्रस्य चाङ्गवलस्य उपनिषद् क्रीष्णः । सर्वमन्युपतिरात्रिश्च द्वे व-
ताः । प्रकृतिश्छंदः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ ३१ सूर्यश्वमामन्यु-
श्वमन्युपतयश्वमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यद्व्यापापं म
कापं ॥ मनसाचाहस्ताभ्यां ॥ पञ्चामुदरेणश्चा ॥ रात्रिस्तदव-
कृतु ॥ यक्षिच्छुरितं मत्यि ॥ इदमहं ममुत्तयोनो ॥ सूर्येभ्योतिषिञ्चु-
हामिस्वाहा ॥ इति जलं पीत्वा आचम्य ॥ आपोहित्पुति नवचर्चस्य
सूक्तस्यांचरिपः सिंधुद्वीप आपो गायत्री । पंचमी वर्धमाना सप्तमी

प्रतिपुा अंले दे अनुष्टुभौ ॥ मार्जने विनियोगः ॥ ॐआपोहि प्रेति
ऋक्तवयम् ॥ तांनोदिवीरभिष्टयुआपैभवंतुपीतये ॥ शंयोरभिस्ववंतु
तः ॥ ईशानानावायाणंक्षयंतीश्चर्पणीनाम् ॥ अपोयाचामि भेषजम् ॥
अनुसुमेसोमो अचवीद्वंतविश्वानिभेषजा ॥ अस्ति च विश्वदृशु वम् ॥ आ-
पः पृणीतभेषजं वरुथं तन्वे दृमम् ॥ जयोक्यस्य दृशो ॥ इदमोपः प्रवह
तयलिकचदुरितं मयि ॥ यद्वाहमंभिदुद्वै हयद्वै श्रेष्ठतानुतम् ॥ आपो अ-
यानवचारिपुरसेनसमगस्सहि ॥ पर्यस्वानम् आग्नहितं मासं स्फूजवचसा ॥
(सस्मुपीस्तदप्सोदिवानकंचस्युषीः ॥ वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवेसेहुवो ॥)
कृतं च विति तु च स्य सूक्ष्य माधुर्घुच्छंदसोऽधमर्पण कृष्णः । भाववृत्ति-
द्वेषता । अनुष्टुप् छुदः । अघमर्पणे विनियोगः ॥ ॐऋतं च सुलं
चाभीद्वाचप्सोऽयजायत ॥ ततोरात्मजायतातः समुद्रो अंगीवः ॥ स

मुद्रादर्णवादृक्षिसंवत्सरो अजायत ॥ अहो शत्राणि विदधुं धुं श्वस्य मिष्ठ
तोयशी ॥ सूर्यो च द्रुमसौधातार्यथा पर्वमेकलपयत् ॥ दिवैच पृथिवीं चां
तरिक्षुमयोस्वः ॥ दक्षिणनासया पापपुरुषं निरस्य तज्जलं नावलोक्य
वामभागे क्षिप्तौ क्षिपेत् । आचम्य ॥ गायत्र्या विश्वामित्रः सविता
गायत्री । श्रीसूर्याद्यर्थदाने विनियोगः ॥ उँभूर्भुवःस्त्रः तत्सवितुर्व॒०
श्रीसवितुर्सूर्यनारायणाय इदमद्युं दृत्यं न मम ॥ इति त्रिः । आच-
म्य प्राणायामं कृत्वा ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपुष्टकुडपिः ॥ कूर्मो देव-
ता । सुतलं छंदः । आसने विनियोगः ॥ उँपृथिव तवया धृता लोका
देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पाविनं कुरु चासन-
म् । उद्धर्वकेशि विरुपाक्षि मांसशोणितभक्षणे ॥ तिष्ठ देवि शिवा-
न्दिये चामुडे ह्वपराजिते ॥ अपसंपत्तु ते भूता ये भूता. भूमिसंस्थि-

ताः ॥ ये भूता विष्वकर्ता रस्ते गच्छु शिवाज्ञया ॥ अपक्रामंतु भु-
तानि पिशाच्चाः सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्म समा-
रभे ॥ जायन्त्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । जायन्त्री छंदः ।
न्यासे विनियोगः । उँतसविठुर्हदयाय नमः । वरेण्यं शिरसे स्थाहा ।
भगोदिवस्य शिखायै वपट् । धीमहि कवचाय हुम् । धियोयोनो ने-
वत्रयाय वौषट् । प्रचोदयात् अख्याय फट् । इति दिग्बन्धः ॥ वालों
वालादित्यमंडलमध्यस्थां रक्तव्यणी रक्तांवरात्रुलेपनस्तग्नभरणां चतु-
र्वेक्षां दंडकमंडलवक्षसक्रामयांकचतुर्भुजां हंसासनालृठां अहतदेवत्या-
मुण्डेदमुदाहरेतीं भूलोकाधिष्ठानीं जायन्त्रीं नाम देवतां ध्यायामि ॥
आगच्छ चरदे देवि जपे मे संनिधीं भव ॥ जायन्तं त्रायसे यस्माद्वाय-
नी त्वं ततः स्मृता ॥ जायन्त्री जपमङ्गं करिष्ये ॥ अप्तोत्तरशतमष्टाविंश

तिर्दश्यार्थं वा गायत्रीं उप्त्वा ॥ पुनः तस्मिन्द्वयासं कृत्वा
उपस्थानं कुर्यात् ॥ जातवेदसे मारीचः कह्यपो जातवेदा अग्निलि-
क्ष्मेप ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ जातवेदसे सुनवामसोमं मरातीयुतो-
द्धिदेहातिवेदः ॥ सनः पर्णदत्तिदुग्धाणिं विश्वानावेद्यासि धुंडुरितात्याग्नेः ॥
सित्रोजनानिति नवर्चस्य सूक्तस्य गाथिनो विश्वामित्रः सविता त्रि-
ष्टुप् अंत्याश्रवतस्वो गायत्र्यः सुर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ मित्रोजना-
नान्यातयतिद्वयाणो मित्रोदायारपृथिवीमत्वां ॥ सित्रः कट्टीरनिमिषाभि-
न्देमित्राय हृष्ट्यं प्रवतवेजुहोत ॥ प्रसादिमित्रमतौ अस्तु प्रस्त्वान्यस्तेआदि-
त्यशिक्षितिवतेन ॥ नहन्यतेन जीयतेत्वोतीनेन महो अश्वीत्यतितोनन्द
रात् ॥ अनमीवासु इलयामदं तोमितद्वयोवार्दिमश्वापृथिव्याः ॥ आदि-
त्यस्येतत्सु प्रस्त्रियं तोवयं मित्रस्य सुमतोस्याम ॥ अर्यमित्रोनमस्यः सु

वोराजासुक्त्रोअंजनिष्टवेधा: ॥ तस्यवृयंसुमतौयुद्धियुस्यापि भ्रद्रेसौम
न्तसेस्याम ॥ महौआदिल्योनमंसोपसद्योयात्यज्ञनोगृणतेसुशोधः ॥
तस्याएतत्वपन्थ्यतमायुजुष्टमस्मौमित्रायहविराजुहोत ॥ मित्रस्यचर्षणी
धृतोऽविद्वत्सानुसि ॥ ध्युम्बांचित्रश्रवस्तमम् ॥ अभियोमहिनादिव
मित्रोवभूष्यथाः ॥ अभिश्रवोभिः पृथिवीम् ॥ मित्रायुपचयेमित्रज
नाऊभिष्टुशयसे ॥ सदेवान्विश्वभर्ति ॥ मित्रोदेवेवायुष्टजनायव
कन्धाहिष्ये ॥ इप्तिष्टवताअकः ॥ ऋयवकं मेत्रावरुणिर्वसिष्ठो रुद्रोऽनु-
प्तु । उपस्थाने विनियोगः ॥ अङ्गैवकं कथजामहेसुगांधिष्ठुपिवधीनम् ॥
उवाक्षकमित्रवंदेनतन्मृत्योदुक्तीयमुत्तोत् ॥ तच्छ्रुयोः शंखुर्विश्वेदेवाः
शकरी । उपस्थाने विनियोगः ॥ अङ्गतच्छ्रुयोरात्मुणीमहेगात्मयज्ञायगा-
तुंयज्ञपतयेदेवास्त्रस्तिरस्तुतःस्वस्तिसमाचुपेभ्यः ॥ उद्धर्जिगतुभेष-

जम् ॥ शंनोअस्तुद्विपदेष्टांचतुष्पदे ॥ नमो ब्रह्मणे प्रजापतिर्विं-
शेदेवा जगती । उपस्थाने विनियोगः ॥ उँ॑नमोब्रह्मणे॒नमो॒अ-
स्त्व्यमयै॒नमः पृथि॒वै॒नम॒ओर्ध्वीभ्यः ॥ नमोवाचेनमोवाचस्त्वै॒नमो॒
विष्णविमहृतेकरोमि ॥ प्राच्यै॒ दिशे इंद्राय च नमः । आवैश्यै॒ दिशे
अस्यै॒ च नमः । दक्षिणस्यै॒ दिशे यमाय च नमः । नैऋत्यै॒ दिशे
निर्कृतये॒ च नमः । प्रतीच्यै॒ दिशे वरुणाय च नमः । वायुवै॒ दिशे
वायवे॒ च नमः । उदीच्यै॒ दिशे सोमाय च नमः । ईशान्यै॒ दिशे ईश्व-
राय च नमः । ऊर्ध्वायै॒ दिशे ब्रह्मणे च नमः । अधरस्यै॒ दिशे अन-
ताय च नमः । संध्यायै॒ नमः । गोयन्यै॒ नमः । सावित्र्यै॒ नमः । सरस्वत्यै॒
नमः । सर्वाभ्यो देवताभ्यो नमः ॥ यां सदा सर्वभूतानि स्थावराणि
चराणि च ॥ सायं प्रातर्नमस्यंति सा मा संध्याऽभिरक्षतु ॥ अमुक

गोत्रासुकप्रवरोत्पत्तोऽहमसुकशमा भौ गुरो त्वामभिवादयामि ॥
उत्तमे शिखेरे जाते भूम्यां पर्वतसूर्धनि ॥ ब्राह्मणेष्योऽस्यनुज्ञाता गंच्छु
देवि यथासुखम् ॥ भद्रंनोअपिवातयुमन्तः ॥ अुंशांतिःशांतिःशांतिः ॥
प्रददिक्षिणं परिश्रमन् । आसत्यलोकादापातालादालोकपर्वतात् ॥
ये संति ब्राह्मणा देवास्तेष्यो निल्यं नमो नमः ॥ इति गुरुनभिवा-
दयेत् । अनेन प्रातःसंध्यावंडनेन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः श्रीयतां ॥
अुं तत्सद्गुरुवार्णमस्तु ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणान्वायम्य ॥ ममोपाचारुरितक्षय-
द्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्यामुपासिष्ये ॥ आपोहिष्टेति
ठृचेन पूर्ववत्प्रथमं मार्जनं कृत्वा संत्राचमनं कार्यं ॥ आपः पुनं-
त्विलस्यानुवाकस्य नारायण आपो अष्टिः संत्राचमने विनियोगः ॥

ॐ आपः पुनंतु पृथिवीं पृथिवीं पुनातु मां ॥ पुनंतु वह्नीष्ट्रिपति व्रह्मा-
पता पुनातु मां ॥ यदुच्छिष्ठमभोज्य यदोद्धरितं मामे ॥ सर्वे पुनंतु मामा-
पे सतां च प्रतिअहृत्स्वाहा ॥ इति अपः पीत्वा । आचम्य प्रातः संध्या-
वत् द्वितीयं माजनं अघमपिण्ठं कृत्वा ॥ हंसः शुचिष्ठिदिति मंत्रस्य
गोतमो वामदेवः सूर्यो जगती ॥ अर्धदाने विनियोगः ॥ ॐ हंसः
शुचिष्ठसुरंतरि क्षसद्वोतवेदिष्ठदतिथिरुणसत् ॥ नूष्ठद्वृसद्वृत्सद्
व्योमसदृज्ञागोजाकृतजाअद्विजाकृतं ॥ श्रीसूर्याय इदमध्यं दत्तं न
मम ॥ आत्मानं परिष्ठिच्य द्विराचम्य ॥ ऊर्ध्ववाहुरुमुखः सूर्यमुप
तिष्ठत ॥ उदुत्यमिति त्रयोदशार्चस्य सूक्तस्य काणवः प्रस्कणव ऋगिः
श्रीसूर्यो देवता नवाच्या गायत्र्यः अंत्याश्रतस्वोनुष्ठुमः ॥ चित्रं देवा-
तामिति पडुचस्य सूक्तस्य आंगिरसः कुत्सः सूर्यस्त्रिव्रुपुप् सूर्योपस्थाने

विनियोगः ॥ ॐ उद्गुलं जातवेदसंदेवं वैहंतिकेतवः ॥ उशेविश्वायसुर्ये ॥
अपुलेत्रायवौयथानक्षत्रायन्त्यकुमिः ॥ सूर्यायविश्वचक्षसे ॥ अहं अम
स्य केतवो विरुद्धमयोजनां अनु ॥ आजैतो असयोयथा ॥ तरणिर्विश्वदं
र्णतो ज्योतिष्कुदस्य ॥ विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यड्डुचानां विश्वः
प्रत्यड्डुदिप्मातुपान् ॥ प्रत्यड्डुविश्वस्थैरुद्दो ॥ १ ॥ अनोपावकचक्ष
सा भएष्यंतं जनां अनु ॥ लंवंवेरुणपक्षयसि ॥ विद्यामैपि रजस्पथव्यहामि
मानो अकुमिः ॥ पश्यन्जनमनिसूर्य ॥ सप्तल्याहुरितोरयेवहंतिदेव
सूर्य ॥ श्रोचिकैक्यांविचक्षण ॥ अयुक्तमस्त्रध्युवः सूरथस्यन्दर्थः ॥
ताभिर्यातिस्वयुक्तिक्षिः ॥ उद्गुंतमसुस्परिज्योतिष्पर्यन्तउत्तरं ॥ देवं
देवुत्रासूर्यमानमूर्योतिरुत्तमं ॥ उद्यव्ययमित्रमहआरोहुश्चतुर्यादिवै ॥
हुद्गोगमसुर्यहरिमाणं चनाशय ॥ शुकेषु मेहुमित्रां रेपुणाकासुदःस

स्ति ॥ अथोदारिद्वैपुमेहुरिमाणंनिदृध्मासि ॥ उद्गादयमादिल्योविश्वेनसहस्रासह ॥ द्विपंतंमहूरंधयन्मोअहंद्विष्टपतेरधं ॥ २ ॥ चिन्तेदेवानमुद्गानदीकचक्षुमित्रस्यवरुणस्यासः ॥ आप्राद्यावापुथिकीअंतारिक्षंसुर्ये आत्माजगतस्तरशुष्पश्य ॥ सूर्यदिवीमुपसुरोचमानांमयौनयोषामन्येतिपश्यात् ॥ यज्ञानसोदिवयंतोयुगानिवितन्वतेप्रतिभग्नायभद्रं ॥ भद्राअश्वोहरितःसूर्यस्याचिक्राएतेगवा अनुमाद्योसः ॥ नमस्यंतोदिवआपुमंस्यःपरिद्यावापुथिकीयंतिस्यद्यः ॥ तत्सुर्यस्यदेवलवंतनमहित्यमध्याकर्त्तायितितुंसंज्ञार ॥ यदेदद्युक्तहरितःसुधस्थादाद्राचीवासंस्ततुतेस्मस्मै ॥ तनिमित्रस्यवरुणस्यामिच्छेसुर्योहुपंकृष्टेयोहुपश्ये ॥ अनंतमन्यद्विद्युपाजःकृष्णमन्यद्विरितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाडदतासुर्यस्यनिरहसःपिपूतानिरव्युद्यात् ॥ तन्मोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःस

कुँ^१पृथिवीउत्तरायौः ॥ ३ ॥ इत्युपस्थाय उपविश्या चम्य प्राणायामं
कृत्वा ॥ युवतीं युवादित्यमंडलमध्यस्था श्वेतवणा श्वेतांवरानुलेपन-
स्थागाभरणां चतुर्वक्रां प्रतिवक्तं त्रिनेत्रां चंद्रशोखरां त्रिशूलखड्डगड्ड-
मवंकचतुर्भुजां उपभासनारुद्धां रुद्रदेवत्यां यजुर्वेदमुदाहरतां भुव-
लैकाधिष्ठात्रीं नामदेवतां ध्यात्वा संपूज्य यथाक्राक्ति जपं कुर्यात् ॥
अन्यत्र प्रातःसंध्यावत् ॥ इति मध्याह्नसंध्या ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः॥ प्रातःकालवदाचमनं
प्राणायामं च कुर्यात् ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवरणी कृष्ण-
वस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विज्ञुदेवत्या आह-
वानीयांश्युपस्थाना सामवेदसंहिता दृतीया विष्णुरांध्या सत्यवती
तात्री ममोपात्तद्वितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्ति

करिष्ये ॥ ततः प्रथममार्जनपूर्यंतं प्रातःकालवत् ॥ अग्निश्चेति
मंत्रस्य ॥ याह्वालक्य उपनिषद् ऋषिः ॥ अग्निमन्त्रयुपतयोऽहश्च
देवता: ॥ प्रकृतिरच्छदः ॥ मंत्राच्चमने विनियोगः ॥ उम्भोग्निश्चमामन्त्रु
श्चमन्त्रयुपतयश्चमन्त्र्युक्तेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यदल्कापापमकार्ष ॥
मनसाचाचाहस्ताम्यां ॥ पञ्चासुदरेणग्निश्चा ॥ अहुस्तद्वल्लंपतु ॥ यालिक
चद्विरितंमर्यि ॥ इदमहंमामस्तुतयोनौ ॥ सत्येऽज्योतिषिञ्चुहौमिस्त्वाहा ॥
आचम्य० ॥ प्रातःकालवदापोहितुति नवर्भमर्जनं कृत्वा ॥ तथा गा
यनीमंत्रेण वरुणाय ग्निवारमध्यं दत्वा ॥ असाचादित्यो ब्रह्म ॥ द्विरा
चमनं प्राणाचामं च कृत्वा ॥ प्रातःकालवत् द्विग्नवंधासनं घडंगं तथा
च गायत्रीजपः ॥ पुनश्च घडंगं कृत्वा यच्चिद्वितेइति दद्याचार्माजीग
तिःशुनतःशोपःसकृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरात ऋषिः वरणो देवता गाय

क्रीलंदः वरुणोपस्थाने विंशोऽयथाप्रदेववरुणव्यतीतं ॥ ३०
मिनीमसिद्धिविद्याचि ॥ मानोवधायहुलबौजिहील्लानस्यरिधः ॥ माह
णानस्यमन्यवे ॥ विमल्लीकार्यतिमग्नोरुथीरथ्यनसंदितं ॥ गीर्भिर्वरुण
सीमहि ॥ पराहिमेविमन्ययःपतंतिवस्पाइष्ये ॥ वयोनवस्तीरुपं ॥ क
दाक्षेत्राश्रियन्नरमावरणंकरामहे ॥ मूलीकायोरुचक्षेसं ॥ १ ॥ तदित्सं
मानमाशात्वेनतानप्रयुच्छतः ॥ धृतव्रतायदाशुपे ॥ वेदायेवीनंपद
मन्तरिक्षेणपतेतां ॥ वेदन्तावःसमुद्दियः ॥ वेदमासोऽयुतवैतोद्वाढेशाश्र
जावतः ॥ वेदायउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोक्तिवस्यवृहतः ॥
वेदोयेअद्यासते ॥ निपसाद्यृतवैतोवरुणःपुस्त्युऽस्वा ॥ साश्राज्या
यसुकर्तुः ॥ यांसदास०इतःप्रातःकालसंध्यावत् ॥ इति सायंसंध्या ॥

इस प्रबलं पांडुरंग जायपती इत्येति. नमीते तिर्णयसागरसुदाळाये
मायकिया समाधिष्ठ आप्ते ०८३२ वा ०८३३

॥ इति कृष्णेदीया विकालसंध्या ॥

पण्डितशर-पादुरा काचरी, निण्यसागर ब्रेम,
मिन्दर-एमचद ये सूर्योगे } न० २१२८ कोलमाट लेन, मुंबई.

मुद्रा ५ अष्टमः ।

॥ अथ हिरण्यकेशीयो नित्यविधिः ॥

॥ हिरण्यकेशीयनित्यविधरतुकमणिका ॥

१ सानविधि:
२ विभूतिधारणम्	३	८ अद्ययः	२४
३ प्रारुःसंध्या	४	९ वैश्वदेवः	२७
४ मध्याह्नसंध्या	५	१० यज्ञोपवीतमंत्रः	३०
५ सायंसंध्या	६	११ चद्रः	३१
६ रुचाकलपनमस्कारा:	७	१२ देवे	३२

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ अथ सानविधिः ॥ नमामि
गंगो तत्र पादपंकजं सुरासुरैर्वदिवदिव्यरूपम् ॥ श्रुतिं च मुक्तिं च
ददासि निलं भावानुसारेण सदा नराणाम् ॥ १ ॥ दर्शनात्सर्वपा-
पवीं सपर्णानामोक्षदायिनीम् ॥ स्थानेन मुकिद्वां युण्यां भागीरथीं
नमाम्यहम् ॥ २ ॥ आचम्य । प्राणानायम्य । विष्णवे नमो विष्णवे
नमो विष्णवे नमः ॥ विष्णुर्विष्णुः ॥ श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णो-
राज्ञया प्रवर्तिमानस्य अद्य ब्रह्मणो हितीये परार्थं विष्णुपदे श्री श्वेतवा-
राहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे भरतवर्षे भरतखंडे जंबुद्धीपे दंडकारण्ये
देशे गोदावर्याः दक्षिणे तीरे कृष्णावेष्योरुत्तरे तीरे शालिलाहन-
शाके वौद्धावतारे रामक्षेत्रे रामरामाश्रमे अस्मिन्वर्तमाने असुकनाम-
संवत्सरे असुकञ्चने असुकऋती असुकमासे असुकपदे असुक-

तियौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकस्थे वर्तमाने चेद्दे अमुकस्थे
श्रीसूर्ये अमुकस्थे देवगुरो शेषेषु ग्रहेषु यथायथं राशिस्थान-
स्थितेषु सत्त्वे एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथी मम आ-
त्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्यथं श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं कायि-
कवाचिकमानसिकसांसारिंकद्वाताहातस्पृष्टारप्यएषुकाभुक्तपीतापि-
तसकलपापक्षयार्थं गंगाभागीरथीतीर्थं प्रातःस्नानमहं करिष्ये॥हिरण्य-
शुंगंवर्णंप्रधेतीर्थमेदेहियाचेतः ॥ यन्मयाभुक्तमसाधुनांपुण्य-
श्रप्रतिग्रहः ॥ यन्मेमनसायाचाकमणावाट्कुत्कुतम् ॥ तत्त्वाङ्गदोव
हणोचृहुर्सप्तिःसविताचपुनंतुपुनःपुनः ॥ नमोमयेषुमतेनमइद्वायन-
मोवरणायनमोवाहण्येनमोक्षः ॥ यदुपांकुरंयद्दमेध्यंयद्दशांततदप्यगच्छु-
तात् ॥ अल्याशनादतीपानाद्यचाउप्रात्प्रतिग्रहोत् ॥ तत्त्वोवरुणोरजा-

पाणिनाह्यवमशैतु ॥ सोहसंपा पोविरजोनिमुक्तोसुककिलिवर्षः ॥ नाक-
स्यपुष्टमारह्यगच्छेद्वस्त्वोकताम् ॥ यश्चाप्सुवर्णः सपुनात्यधमर्षणः ॥
तीर्थणद्वृमहाकाय कलपांतदहनोपमा ॥ भेरवाय नमस्तुभ्यमउज्ज्ञां दातु-
मर्हसि ॥ सागरस्वननियोप दंडहस्तासुरांतक ॥ जगत्वाटज्ञान्मादि-
तमामि त्वां सुरेश्वर ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य तीर्थं स्वानं समाचेरेत् ॥ अ-
न्यथा तत्फलस्याधं तीर्थशो हरति ध्रुवम् ॥ स्वानं कृत्वा ॥ इमंमैग्नेयमु-
नेसरस्वतिश्चित्तुद्विस्त्रोमैस्सचतापलिण्या ॥ अस्तिकियामरहृधेवित-
स्तुयाजीकीयशृणुह्यासुपोमया ॥ अवमर्षणम् ॥ क्रुतंचस्त्वंचाभीच्छात-
पसोऽध्यजायत ॥ ततोरात्रिरजायतततः समद्रोअंणवः । समद्रदर्णवाद-
यिः संवत्सरोअंजायत ॥ अहृत्राणिविद्धिद्वस्यमिष्टोयुशी ॥ सुया-
च्छुमसौधातायथापवीमंकलपयत् ॥ द्विवैचप्रथिवीचांतरिक्षमथोसुवः

॥१॥ क्रतं च सत्यं० इति त्रिरात्रुतया वर्णं कुर्यात् ॥ आपो हि द्वामयो भुव-
स्ताने कुर्जेद्यातन ॥ महेरणां युचक्षेसे ॥ योवेः शिवतमोरस्तस्यभाजय-
तेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरेगमामयो यस्यक्षयो यजिन्वथ ॥
आपोजनयथाचनः ॥ नमः कमलनाभाय नमस्ते जलशायिने ॥ न-
मस्ते केशवानन्त गृहणाद्य नमोस्तु ते ॥ एहि सूर्यं सहस्राश्रो तेजोरा-
शो जगत्पते ॥ अतुकंपय मां भरत्या गृहणाद्य नमोस्तु ते ॥ ब्रह्मकमंड-
लद्वृते गंगो त्रिपथगामिनि ॥ त्रैलोक्यवंदिते देवि गृहणाद्य नमोस्तु-
ते ॥ ३ ॥ तपनस्य सुते देवि यसुने च महानदि ॥ शुद्धये
देवि गृहणाद्य नमोस्तु ते ॥४॥ किरणा धूतपापा च पुण्यतोया सर-
खती ॥ गंगा च यसुना चैव गृहणाद्य नमोस्तु ते ॥५॥ पापोहं पाप-
कर्माहं पापात्मा पापसंभवः ॥ त्राहि मां कृपया गंगे सर्वपापहरा भव ॥

(पुनश्च स्वानंकृत्वा) अद्यपूर्वोच्चरितवर्तीमानएवंगुणविशेषणविशिष्टा-
यां शुभपुण्यतिथी ॥ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोकफलत्राह्यर्थ
स्वानां देवार्थपितृतर्पणं करिष्ये ॥ तान्देवांस्तर्पयामि ॥ भूदेवांस्तर्प-
यामि ॥ भुवदेवांस्तर्पयामि ॥ सुवदेवांस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःसुवदेवांस्त-
र्पयामि ॥ निवीती ॥ तान् क्रपीस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवांस्तर्पयामि ॥
भुवक्रपीस्तर्पयामि ॥ सुवक्रपीस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःसुवक्रपीस्तर्पया-
मि ॥ प्राचीनाचीती ॥ तान् पितृस्तर्पयामि ॥ भूःपितृस्तर्पयामि ॥ भु-
वःपितृस्तर्पयामि ॥ सुवःपितृस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःपितृस्तर्पयामि ॥
अनेन तर्पणेन श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् ॥ यन्मया हूषितं तोयं शारीरम-
लसंभवात् ॥ तद्वोषपरिहारार्थं यद्दमाणं तर्पयाम्यहम् ॥ वस्त्रपरिधानं
कुर्यात् ॥ इति स्त्रानविधिः समाप्तः ॥ ॥

॥ अथ विभूतिधारणमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (हस्ते भस्म जलं च गृहीत्वा)ॐ ईशानः सर्वविद्या
तामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मिष्वोमेऽस्तुत
दाशिष्वोम् ॥ शिरसि ॥ ॐ तत्पुरुषाय विद्वाहमहादिवायैर्धीमहि ॥ तत्त्वोरु
दः प्रचोदयोत् ॥ सुखे ॥ ॐ अधोरेण्योथयोर्योर्योर्तरेण्यः ॥ सर्व-
भ्यः सर्वशर्यां योनमर्त्ते अस्तुतदरुपेभ्यः ॥ हृदये ॥ ॐ वामद्वयायनमोज्ये-
ष्ट्रायनमः श्रेष्ठायनमोरुदायनमः कालायनमः कल्पविकरणायनमोवलवि-
करणायनमोवलायनमोवलप्रमथनायनमः सर्वभूतदमनायनमोमनो-
न्मनायनमः ॥ शुद्ध्ये ॥ ॐ सद्योजातप्रपद्यामिसुद्योजातायवनमोनमः ॥ भ-
वेभवेनातिभवेभवस्यमांभवोद्भवायनमः ॥ पादयोः ॥ अन्निरिति भस्म ॥
वायुरिति भस्म ॥ जलमिति भस्म ॥ स्थलमिति भस्म ॥ ठयोमेति भस्म ॥

सर्वङ्गहवाइदं भस्म ॥ उम्मानेस्तोकेतनयैभानुआयुषिमानोगोष्मानोअ-
श्वेषुपुरीरिपः ॥ वीराण्मानोरुद्भास्तिर्थीहृविष्मैत्रोनमंसाविधेमते ॥
द्वितिसर्वांगि भस्म विलिप्य ॥ आचम्न्य ॥ केशवादिप्राणाचामं कृत्वा ॥

॥ अथ प्रातःसंध्या ॥

श्रीगणेशाय नमः (प्राञ्जल्य उद्भुवो वा कुशासने उणासने वो-
पविश्य) (उत्तमा तारकोपेता मध्यमा लुप्ततारका ॥ अधमा सूर्य-
सहिता प्रातःसंध्या निधा मता) ॥ उग्नेकेशवाय नमः ॥ ताराय-
णाय नमः ॥ माधवाय नमः ॥ गोविद्याय नमः ॥ विष्णवे नमः ॥
मधुसूदनाय नमः ॥ विविक्तमाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ श्रीध-
राय नमः ॥ हृषीकेशाय नमः ॥ पद्मनाभाय नमः ॥ दामोदराय नमः ॥
संकर्पणाय नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥ प्रद्युम्नाय नमः ॥ अनिरुद्धोम्

नमः ॥ पुरुषोत्तमाय नमः ॥ अर्थोक्तजाय नमः ॥ नारसिंहाय नमः ॥ अ-
च्युताय नमः ॥ जनादृत्नाय नमः ॥ उपेंद्राय नमः ॥ हरये नमः ॥ श्रीकृ-
णाय नमः ॥ उम्भूः ॥ उम्भुवः ॥ ॐ सुवः ॥ ॐ जनः ॥ ॐ तपः ॥
ॐ सुलभम् ॥ ॐ तत्सवितुर्वरेण्यंभगवान्देवस्यधीमाहि ॥
थियोनोनःप्रचोदयोत् ॥ ॐ माप्नोज्योतीरसोमुत्तन्त्रहस्त्युत्त्वःसुवरो-
म् ॥ प्रातःसंध्या कुमारी रक्ता रक्तवर्णा रक्तवर्खा रक्तगंधा
रक्तमालयातुलेपना हंसवाहना ब्रह्मदेवत्या गाहुपत्याऽस्युपस्थाना
ऋग्वेदसंहिता प्रथमा ब्रह्मसंध्या वेदवतीनाम्नी ॥ ममोपा-
त्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्योपास्ति करिष्ये ॥
आयोत्तवरदाद्वेषीअक्षरंनहसंभितम् ॥ गायत्रीछंदसांमातेदं व्रह्म-
उपस्थमे ॥ यदद्वक्तुकुरतेपापंतदद्वक्तुप्रतिमुच्यते ॥ यदात्रियोक्तुर-

ते पापं तद्रात्रियोत्प्रतिमुच्यते ॥ सर्ववर्णमेहादेविसंध्याविद्येसरस्वति ॥
अजेरं अमरे देविष्वर्देविनमोस्तुते ॥ ॐ ओजोस्त्रिसहोस्त्रिवलभस्त्रिआजो
सिद्वेवानां धामस्त्रिस्त्रिविश्वमस्त्रिविश्वायुः सर्वमस्त्रिस्त्रिविश्वम
नीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि छन्ददर्शनावा
हयामि श्रियमावाहयामि हियमावाहयामि ॥ ॐ आपोहृष्टामयोऽुव
स्तानकुञ्जदधातन ॥ मुहेरणायचक्षसे ॥ योवः श्रिवत्मैरस्तस्यभाज
यतेहतः ॥ उशतीरिवमातः ॥ तस्मा अरणमामयोयस्यक्षयाग्निन्व
य ॥ आपोजनयथाचनः ॥ आपोवाइद् ८सर्वविश्वाभतान्यापः प्राणावा
आपः प्रशवुआपोद्वमापोमृतमापः सुआडापोविराडापः स्वराडापुक्कुंडा
८स्यापोज्ञोती लघ्यापोगज्जुर्ज्ञापः सवीद्विवता आपुभृमुकुवः
सुवर्णप्रोम् ॐ सूर्यश्वमन्त्यश्वमन्त्यकृतेन्यः ॥ पापेन्योर

अंते ॥ यद्ग्रात्रियापापमकार्ष ॥ मनसावाचाहस्त्राम् ॥ पञ्चासुदरेण शि-
शा ॥ शांतिस्तदवलुप्तु ॥ यातिकच्छेदुरितंमयि ॥ इदमहंसाममृतयोनी ॥
सर्वज्योतिपिजुहोमिस्त्वाहा ॥ अँकेशवायनमः० ॥ श्रीकृष्णायनमः ॥
अँभः० ॥ अँभुवः० ॥ अँतस्मिनि० ॥ अँमपोज्योत्तीरसोमुत्त्रहमृतु-
म् ॥ दधिकाठणोअकारिपंजिणोरश्वस्यवाजिनः ॥ सुरभिनोमु-
खोकरप्रणआर्थुपितारिपत् ॥ आपोहिघामयोभुवस्तानेऽकजंदधात
न ॥ महेरणायचक्षेदे ॥ योवैःशिवतेमोरसुस्तस्यभाजयतेहनः ॥ उशती
रियमातरः ॥ तस्माअरंगमामयोरस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाच-
नः ॥ हिरण्यवणीःशुच्यःपावकायासुजातःकर्त्यपोयास्त्विदः ॥ अँनिया-
गमेदधिरविलुपास्तानआपःशरस्योनाभवंतु ॥ यासाल्लराजावरुणो-
यातिमध्येसत्यान्ते अवपश्युजनानाम् ॥ मधुशृतःकुचयोर्याःपावका-

स्तान_आपःश_५स्योना_भवंतु ॥ यासांदिवादिविकण्वंति_भक्षंया_अंतरिक्षे-
वहुधामवंति ॥ या:पृथिवींपर्यसोंदंतिशुक्रास्तानुआपःश_५स्योनाभं-
वंतु ॥ शिवेनमाचक्षुषापश्यतापःशिवयोत्तनुवोपस्थृशत्तल्वचंमे ॥
सवा_अमीरप्सपदोहुवेयोमयिवचोवल्मोजोनिधन्त ॥ पवेमानुःशुव-
जंनः ॥ पवित्रेणविचर्पणः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनंतुमादेवज्ञ-
ना: ॥ पुनंतुमनवोधिया ॥ पुनंतुविश्वआयवः ॥ जातेवेदःपवित्रवत् ॥
पवित्रेणाहिमा ॥ शुक्रेणदेवदीद्यत् ॥ अस्मेकत्वाकर्त्तरनु ॥
पतेपवित्रमन्विषि ॥ अग्नेविततमंतरा ॥ ग्रह्यतेनपुनीमहे ॥ उभास्या-
देवसवितः ॥ पुवित्रेणसवेनच ॥ इदंत्रहस्यपुनीमहे ॥ वैश्वदेवीषु-
नतीद्विद्वयागोत् ॥ यस्यैवहीरत्तनुवोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदेतःसधमाच्य-
मु ॥ वृश्य५स्यामुपतेयोरयीणाम् ॥ वैश्वानरोरथिमभिर्मोपुनातु ॥ वातः

प्राणेन्पिरोमयोभूः ॥ यावां पुथिवीपयसापयोभिः ॥ ऋतावरीयजियेमा-
पुनीताम् ॥ वृहद्भिः सवित्सहस्रमिभिः ॥ वर्षिष्ठेद्युमनमीभिः ॥ अद्येदक्षेः पु-
ताहिमा ॥ येनद्वेवा अपुनत ॥ येनापोदिन्यंकशः ॥ तेनदिव्येनवहसणा ॥
दुर्द्वंत्रहस्यपुनीमहे ॥ यः पावमानीरथ्येति ॥ ऋषिभिः संभृतं रसंम् ॥
सर्वं लसपतसंश्काति ॥ स्वदितं मातुरिश्वता ॥ पावमानीयो अध्येति ॥
ऋषिभिः संभृतं रसंम् ॥ तरसैसरखतीदुहे ॥ क्षीरं सर्वपर्मधृदकं ॥
पावमानीः स्वरस्ययनीः ॥ सुदुध्याहि पथस्वतीः ॥ क्रषिभिः संभृतोरसंः ॥
वाहसुणोप्वमृतं छितम् ॥ पावमानीद्वयंतुनः ॥ इमंलोकमथो अमुम् ॥
कामान्तसमर्थयंतुनः ॥ देवीद्वैः समाभृता ॥ पावमानीः स्वरस्ययनीः ॥
सुदुध्याहि धृतश्चतः ॥ क्रषिभिः संभृतोरसं ॥ वाहसुणोप्वमृतं छितम् ॥
यनद्वेवा पवित्रेण ॥ आत्मानं पुनतेसदा ॥ तेन सहस्रं धारण ॥ पावमा-

न्यः पुनं तु मा ॥ प्राज्ञापुलं पुवि त्रैम् ॥ शतो च्याम इह इण्मयं म् ॥ ते नं त्रह्ल
विदो वय म् ॥ पतं त्रह्लापुनी महे ॥ इंद्रः सुनीती सुहमा पुनातु ॥ सोमस्त्रह्लया
वर्णणः समीच्यो ॥ युमोराजां प्रमृणग्निः पुनातु मा ॥ जातवेदासीज्यथ्या
पुनातु ॥ हुपुदादिवेन्सुहुचानः ॥ स्त्रियतस्त्रात्वी मलादिव ॥ पतं पुवित्रेण-
वाज्यम् ॥ आपः शुद्धं तु मेत्सः ॥ आचम्य प्रणानायम्य ॥ उम्भुरुचुः सुव-
स्त्रतसंवितुवरेण्यं भग्नादिवस्त्रधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोदयात् ॥ श्रीसु-
र्णाय इदमध्यं दत्तं न मम ॥ उम्भुरुचुः सुवस्त्रसंवितुवरेण्यं भग्नादिव
स्त्रधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोदयात् ॥ श्रीसुर्णाय इदमध्यं दत्तं न मम ॥
उम्भुरुचुः सुवस्त्रसंवितुवरेण्यं भग्नादिवस्त्रधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचो-
दयात् ॥ श्रीसुर्णाय इदमध्यं दत्तं न मम ॥ असाचादित्यो बहुवस-
त्रह्लाप्येति यएवं वेद ॥ केशवाय नमः ० श्रीकृष्णाय नमः ॥ प्राणायाम

कृत्या ॥ अपक्रामेत् तु पिशाचा ये भूता भूमिपालकाः ॥ भूतानामवरोधेत
व्रह्मकर्म समारभेते ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ क्रिषिः कूर्मो देवता सुतलं
चंदः आसने विनियोगः ॥ पृथ्वी त्वया भूता लोका देवि त्वं विष्णुना
धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अंगुष्ठामे तु गोविंदं
तर्जन्यां तु महीं चरं ॥ मध्यमायां हृषीकेशसनामिक्यां त्रिविकृमम् ॥ क-
तिष्ठिक्यां न्यसेद्विष्टुं करमध्ये तु माधवम् ॥ एवं च करविद्यासं सर्वपा-
प्यणाशानम् ॥ उ॒०भूः पादाभ्यां नमः ॥ उ॒०भूवः जातुर्यां नमः ॥ ३०६८-
वः कटिभ्यां नमः ॥ उ॒०महः नाम्यै नमः ॥ उ॒०जनः हृदयाय नमः ॥ उ॒०तपः-
कंठाय नमः ॥ ३०६९सद्य ललाटाय नमः ॥ उ॒०परब्रह्म शिरे स्वाहा ॥
उ॒० तत्सवितुर्ब्रह्मत्मने हृदयाय नमः ॥ उ॒०वरेण्यं विष्णवात्मने शिरसे
स्वाहा ॥ उ॒० भग्नोदिवस्य रुद्रात्मने शिखायि वृष्ट ॥ उ॒० धीमहि परमा-

तस्मै कर्वचाय हुं ॥ उँधियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रतयायवृषद् ॥ उँप्र-
चोदयात्सत्यात्मने अल्लायुकद ॥ इति दिग्बन्धः गायत्रीच्छुद्दो
विशामित्रकृषिः सविता देवतामिर्तुलं ब्रह्मा शिरो विष्णुहृदयस्तद्दः
शिखा पृथिवी योनिः प्राणापानठयानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवणा
सांख्यायनसगोत्रा गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा त्रिपदापद्मकुक्षिः पंच-
शीषोपनयने विनियोगः उँभूः उँमुवः उँसुवः उँमहः उँजनः उँ
तपः उँसुत्यम् ॥ ओंततस्वितुवैरेण्यं भग्नादिवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः
प्रचोदयात् ॥ ओमापोऽयोतीरसोमुत्तं ब्रह्म भूमुख्यः सुवर्णः ॥ प्रातःसंध्या-
गतवेनाष्टोत्रशतमष्टाविंशतिदंशासंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥
उँमुर्खुवः सुवस्तस्वितुवैरेण्यं भग्नादिवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोद-
यात् ॥ इति गायत्री जप्त्या ॥ उँततस्वितुवैरेण्यं वा गायत्री जपमहं करिष्ये ॥

वेरेण्यं विष्णुप्राप्तमने शिरसे स्वाहा ॥ भगोदिवसरद्वाहमने शिखायै वृषद् ॥
धीमहि परमात्मने कर्वचायु हुम् ॥ धियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रवत्योय वी-
पद ॥ प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्रायुफद् ॥ इति दिग्बन्धः ॥ उमित्रस्थं चर्पे
णीयृतश्रवेदिवस्यसानुसि ॥ सुल्यं चित्रश्रवस्तमं ॥ मित्रोजनान्त्रयात्म
तिअजानन्मित्रोदायारपुथीमुतच्यां ॥ मित्रः कृष्टीरनिमिषाभिचर्टेसु
लायहुयं युतवद्विधेम ॥ प्रसामेत्रमतो अस्तु प्रयस्यान्यस्ते आदित्यशि-
क्षेत्रिवतेन ॥ नहन्यते तर्जीयतेत्वोतो नेत्रम् अहो अश्वो लंतितो न दरात् ॥
यच्चिद्वितो विशेषाय याप्रदेव वरण्यत ॥ मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ यत्किं चेदं
वरुण्यदेव्युजेऽनभिद्वेष्मनुष्याश्वरामसि ॥ अन्वितीयत्वृथमायुयोपिम
मानुस्तस्मादेन सो देवरीरिषः ॥ कित्वासोयदिएषु नदीवियद्वायासालम्
तयविद्या ॥ सर्वताविष्ट्यर्थिरेव देवाथ्यतिस्यामवस्पण प्रियासः ॥ या-

सदौ सर्वैभूतानि रथ्यावरणि चरणिच ॥ सायं प्रातनै मरुयंति सामासंध्या
अभिरक्षत्वांनेमः ॥ नमः प्राचैव दिशो या श्रद्धेवतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता
भ्यश्वनमोदाक्षिणा वै दिशे या श्रद्धेवतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता भ्यश्वनमो
नमः प्रतीच्येव दिशे या श्रद्धेवतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता भ्यश्वनमोनमुद्दृ
च्येव दिशो या श्रद्धेवतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता भ्यश्वनमोनमुक्तु ध्यायेव दिशो या
श्रद्धेवतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता भ्यश्वनमोनमोध्यायेव दिशे या श्रद्धेवतो ए
तस्यां प्रतिवसंल्येता भ्यश्वनमोनमोवांलरायेव दिशो या श्रद्धेवतो एतस्यां प्र
तिवसंल्येता भ्यश्वनमोनमोगंगायमुनयोर्भ्येव संतिते मे प्रसाकालमा
नीश्वरं जीवितं वै धर्यं प्रतिनमोगंगायमुनयोर्भुनिभ्यश्वनमोगंगायमु-
नयोर्भुनिभ्यश्वनमः ॥ अवांतरदिशाक्षो नमः ॥ स॒स्वं तु दिशो मनि
सामागच्छतु मृत्वतः ॥ सर्वैकामा अभियंतु नः उ॑प्रिया अभिस्वर्वं तु नः ॥

ॐ भिर्या अभिवादये ॥ असुक प्रवरानि चतासु कगोनौ तपशः यजुर्वेदस्यते-
तिरीयशालांतर्ताहि रण्यके दीशारवाध्यायी असुकशामाहं भोः अभिवा-
दयामि ॥ नमो व्रहस्यदेवाय गोव्राहसणाहिताय च ॥ जगद्गिताय कृष्णा-
य गोविंदाय नमो नमः ॥ उत्तमै शिखं रेजाते भस्यां पर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणे
भ्यो म्येनु ज्ञाताण छुद्वै विश्वासु रुखं ॥ सुतो मयावरदावेदमात्राप्रचोदनं
तीपवनं द्विजाता ॥ आयुः पृथिव्यां द्विविणं व्रहस्यां संस्थानं दलवाप्रजातुं व्रहस
लोकं ॥ घण्णः सूर्ये आदिलोनप्रभावात्यक्षरं ॥ मधुक्षरं तितद्रसं ॥ सूत्यवे
तु द्रस्मापोल्यो तीरसो मृतं व्रहस्यामृत्युः सुवरोम् ॥ श्रिये नमः ॥ संध्याये
नमः ॥ विश्वाये नमः ॥ गुरुभ्यो नमः । वेदाय नमः । वेदपुरुषाय नमः ॥
सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । सर्वेभ्यो ब्राह्मणो नमो नमः । आका-
शात्पतितं तोर्यं यथा गच्छति सागरम् ॥ सर्वदेवनमस्तकारः केशाचं

प्रति गच्छति ॥ ॐ केशवाय नम इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अनेन
प्रातःसंध्यानित्यकर्मणा भगवान् परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे
नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति प्रातःसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ मध्याह्नसंध्याप्रारंभः ॥

ॐ केशवाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्या युवाना
श्रेता श्रेतवणा श्रेतवस्त्रा श्रेतगंधा श्रेतमाल्यातुलेपना- युप-
भवाहना रुद्रदेवत्या दक्षिणाद्युपस्थाना यजुर्वदसंहिता द्वितीया
रुद्रसंध्या धर्मवतीनांशी मम उपाचाद्युरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वर-
प्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्योपास्ति करिष्ये ॥ आयातुवरदादिवी ० सर्वद्वि-
वता आपेसूर्यवःसुवरपञ्च ॥ आपःपुनंतुपृथिवीपृतापुना-
तुमां ॥ पुनंतुवक्ष्यणस्तप्तिवर्द्धपुत्रापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमोऽन्यद्वा-

दुश्चरितंमसे ॥ सर्वे पुनं दुभामा पौसुतां च प्रतिग्रहैस्त्वा हो ॥ ॐ केशवाय
नमः । नारायणाय नमः । माधवाय नमः । दधिकराणो अकारिष-
मित्यादि । अर्थदानांति प्राणायामांति प्रातः संध्यावत् ॥ ॐ उद्दय-
तमसुरपरिपथ्यतोज्योतिरुत्तरं ॥ देवं देवचासैर्यमग्नमूलयोतिरुत्तरम् ॥
उदलं जातवेदसंदिवं वहन्ति केतवः ॥ हुशोविश्वाय सूर्यम् ॥ चित्रदेवाना-
मुदगादनीकुचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याम्भेः ॥ आप्राच्यावापुथिवी अंतरिक्षम् ॥
सूर्ये आत्माजगतस्तस्युपश्च ॥ तचक्षुर्देवाहेत्पुरस्ताच्छुकमुच्चरत् ॥ प
श्चये मशारदः शतं जीवेमशारदः शातं तंहामशारदः शतं मोहोमशारदः शतं भ
वामशारदः शुत शृणवामशारदः शातं प्रवेवामशारदः शातमजीताः स्यामशा-
रदः शतं ज्योक्त्वस्येदद्ये ॥ यउदगानमहृतोर्णवाहिं आजमानः सरिरस्य
मस्यात्समावृप्तमेलोहिताः सूर्योविष्णुमनंसापुनातु ॥ अवांतरदि-

शास्त्रो नमः ॥ अपकामंतु पिशाच्चादिप्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्ल-
संध्यांगं अष्टोत्तरशातं अष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं क-
रिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥ स इत्यवंतुदिशोमयि ॥ अनेन मध्याह्लसं-
ध्यानिलयकर्मणा भगवान्परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे
नमो विष्णवे नमः ॥ इति मध्याह्लसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥

अैकेनावाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृत्या
कृष्णविष्णवल्ला कृष्णविष्णवा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना
विष्णुदेवता आहवनीयाऽनुपस्थाना सामवेदसंहिता दृतीया वि-
ष्णुसंध्या सल्यवतीनाम्नी मम उपाञ्चदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वर-
प्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्ति करिष्ये ॥ आयोत्तुवरेदाद्वै ॥ सर्वदिव-

ता आपो भूर्भुवः सुवरापञ्च ॥ अग्निश्च मामन्तुश्च मन्त्रयुपतयश्च मन्त्रयुक्ते-
भ्यः ॥ पापेभ्यो रक्षतां ॥ यद्गङ्गापापमकार्ष ॥ मनसावाचाहस्ताम्यां ॥
पञ्चामुदरेणश्च ॥ अहस्तदवलुपतु ॥ यांतिकच्छुटितं मायिं ॥ इदमह-
मामस्ततयोनी ॥ सलेज्योतिषिञ्चुहोमिस्युहा ॥ उम्बैकेशावाय नमः ॥
तारायणाय ॥ द्विपदादिवेनमुमुक्ष्यानः ॥ स्त्रियचस्त्रात्वीमलादिव ॥ प्रतं पवि-
त्रेणोवाज्ये ॥ आपः शुंधं तु मनसः ॥ उम्भर्मुवः सुवस्तस्त्रितुवर्णं भगो-
देवस्त्रीमहि ॥ धियोगोनः प्रचोदयात् ॥ उम्भ्रीवस्त्रणाय इदमव्य-
दत्तं नमस ॥ एवं निरहयं दत्या ॥ असावादिलोक्योतिवहस्तवसन्त्रहस्ताप्ये-
तियएवं वेद ॥ उम्बैकेशावाय नमः इलादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अपकामंतु ॥
उम्भपोज्योतीरसोम्युतं वहस्तमुख्युवः सुवरोम् ॥ सायंसंध्यांगमष्टोत्रशत-
मष्टाविश्च तिर्दशासंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥

ॐ इमं मैवरुण श्रुथी हृष्मद्याचं मृडय ॥ त्वामेव स्थुराचके ॥ ॐ तत्त्वायामि
त्रहृणावंदमानस्तदाशास्त्रो यजमानो हृविभिः ॥ अहे डमानो वरुणे हृवो हृ
रुश एसमान आयुः प्रमोषीः ॥ ॐ तत्त्वां अस्त्रवरुणस्य विहान्दवस्य हृडोवंया
सिसीष्टाः ॥ यज्ञिष्ठो वलितमः शो हृष्मचान्त्रो विश्वाहृपा ॥ सिप्रमुख्यसा
त् ॥ सत्त्वां अस्त्रेवमोभवोतीनेदिष्ठो अस्याउषसो व्युट्टा ॥ अव्यक्षवन्नोव
रुण एरराणो वीहि मृडीक एसुहवोनएधि ॥ ॐ यज्ञिष्ठो विश्वाप्रदेव
वरुणवतं ॥ मिनीमासि द्याविद्यविधि ॥ सायं प्रातनमस्य विसामासं ध्या अभिर
क्षुव्योनमः ॥ नमः प्रतीच्यदिष्ठो या श्रेद्वयतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता अयश्चन
मोनमउदीच्यदिष्ठो या श्रेद्वयतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता अयश्चनमोनमः प्रा
च्यदिष्ठो या श्रेद्वयतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता अयश्चनमोनमोदक्षिणायदिष्ठो
या श्रेद्वयतो एतस्यां प्रतिवसंल्येता अयश्चनमोनमः उच्चवायदिष्ठो या श्रेद्व-

तौ० ॥ आयुः पृथिव्यां द्विष्णवं त्रैहृष्वर्च संमहो ददत्वा प्रजातुं त्रैहृष्लोकं ॥ श्रीये-
नमः ॥ संध्याये नमः ॥ विद्याये नमः ॥ अनेन सायंसंध्यारूपेनकर्मणा भ-
गवान्परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥
॥ अथ तुच्छाकलपनमस्कारप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणायामं कृत्वा अद्येत्यादि० श्रीसावि-
टसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तुच्छाकलपेन विधिना नमस्कारारव्यं कर्मे करि-
ज्ये ॥ अथ द्यानम् ॥ द्येयः सदा सर्वितुमंडलमध्यवती नारायणः
सरसिजासनस्त्रिविष्टः ॥ केऽनुरव्यान्मकरकुङ्डलवान् किरीटी हारी हि-
मयवपुर्धृतशरवचकः ॥ उद्यवद्यमित्रमहः नहां उँ॒ मित्राय नमः
॥ १ ॥ उँ॒ हर्ही आरोहुसुत्तरां दिवं नहीं उँ॒ रवये नमः ॥ २ ॥ उँ॒ नहूं
हृद्गोगं ममस्त्वर्य नहूं उँ॒ सूर्याय० ॥ ३ ॥ उँ॒ नहूं हरिमाणं चनाश्रय नहूं

ता० ॥ आयुः पृथिव्यां द्विष्णवं त्रैहृष्वर्च संमहो ददत्वा प्रजातुं त्रैहृष्लोकं ॥ श्रीये-
नमः ॥ संध्याये नमः ॥ विद्याये नमः ॥ अनेन सायंसंध्यारूपेनकर्मणा भ-
गवान्परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥

ॐ भानवे० ॥ ४ ॥ ॐ नहौं शुकेपुमेहरिमाणी नहौं ॐ खगाय० ॥ ५ ॥
ॐ नहौं शोपुणाकोसुदधमसि नहौं ॐ पूष्टो त० ॥ ६ ॥ ॐ नहौं अशोहा
रिद्वेपुमे नहां ॐ हिरण्यगमय० ॥ ७ ॥ ॐ नहौं हरिमाणनिदधमसि
नहौं ॐ मरीचये० ॥ ८ ॥ ॐ नहौं उद्गादयमाद्वित्यः ॥ ९ ॥ ॐ अदि-
त्याय० ॥ १० ॥ ॐ नहौं विश्वेनुसहस्रा सुह नहौं ॐ सवित्रे न० ॥ १० ॥
ॐ नहौं हिपंतंसमरंधयन् नहौं ॐ अकाय० ॥ ११ ॥ ॐ नहौं मोअहं
हिपतोरधं नहौं ॐ भास्कराय० ॥ १२ ॥ ॐ नहांनहौं उद्यन्दयमेत्रमह
आरोहन्नतरांदिव्ये ॐ नहां नहौं मित्रविभ्यां नमः ॥ ॐ नहौं नहौं नहौं
समस्यहरिमाणी चनाशाय ॥ १३ ॥ ॐ सूर्यभानुम्यां० ॥ ॐ नहौं नहौं
शुकेपुमेहरिमाणीरेपुणाकासुदधमसि नहौंनहौं ॐ खगापूष्यम्यां० ॥ १४ ॥
नहांनहौं अशोहारिद्वेपुमेहरिमाणनिदधमसि ॥ १५ ॥ ॐ हिरण्यग-

र्भमरीचिभयां ॥ उद्गातुयमांविद्योवि श्वेतुसंहृसासुहृ नहुंहृ
आदित्यसवित्तुभयोन ॥ अ॒हृनहृः हिष्ठंतमसंधयन्मोअहोडैष
तोरेष्वं नहृनहृः अ॒अक्षमास्करामयां ॥ उ॒हृनहृ नहृ नहृ सित्ररविस्तुर्य
ब्रय ० दिवै० ॥ हृद्गौ० नाश्रय ॥ नहृ नहृ नहृ सित्ररविस्तुर्य
भातुभयो० ॥ उ॒हृनहृ नहृः नहृनहृ के० सुदृष्टमसि ॥ अथोहा० निदृ
मसि ॥ नहृ नहृः नहृ नहृ उ॒खगपृष्ठिरण्यगभमरीचि० ॥ उ॒हृ नहृ नहृ
नहृ नहृः उद्गा० सुहृ ॥ हिष्ठंतै० रेधं ॥ नहृनहृनहृ नहृः अ॒आदित्यसवित्रकं
मासकरेभयोन ॥ उ॒हृ नहृ नहृ नहृ नहृः नहृनहृ नहृ नहृः नहृ नहृ नहृ
हिष्ठंतमसंधयन्मोअहंदिपतोरेधं अ॒नहृ नहृ नहृ नहृ नहृः नहृ नहृ
क्षमास्करेभयो नमो नमः ॥ इति चिः ॥ तुचाकलपनमस्काराः समाप्ताः ॥

अथ देवपूजाप्रारंभः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ उ०के शवादिप्राणायामं कृत्वा ॥ श्रीमन्महागण-
धिपतये नमः ॥ इष्टदेवताभ्यो नमः ॥ कुलदेवताभ्यो नमः ॥ ग्रामदे-
वताभ्योनमः ॥ वास्तुदेवताभ्यो नमः ॥ शाचीपुरंदराभ्यां नमः ॥ उमा-
महेश्वराभ्यां नमः ॥ मातापितृभ्यां नमः ॥ सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ॥ स-
र्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः ॥ अविज्ञमस्तु ॥ उमुखश्चिकदंतश्च कपि-
लो गजकर्णिकः ॥ लंबोदरश्च विकटो विज्ञनाशो गणाधिपः ॥ धूम्रके-
रुणाध्यक्षो भालचंद्रो गजाननः ॥ द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छु-
णयादपि ॥ विद्यारंभे विवहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ॥ संग्रामे संकट-
च्च विज्ञस्तस्य न जायते ॥ शुक्रांवरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ॥
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविविषोपशांतये ॥ सर्वमंगलमांगलये शिवे सर्वा-

श्रीसाधिके ॥ शारण्ये ऋंवेके गौरि नारायणि नमोस्तु ते ॥ सर्वदा
सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममंगलम् ॥ येषां हृदिस्थो भगवान्मंगलायतनं
हरिः ॥ तदेव लभं सुदिनं तदेव तारावलं चंद्रवलं तदेव ॥ विद्या-
वलं दैववलं तदेव लक्ष्मीपते तेंडधियुगं सरामि ॥ लाभस्तेषां जय-
स्तेषां कृतस्तेषां पराजयः ॥ येषांस्तीवरद्यामो हृदयस्थो जनादूनः ॥
विनायकं शुरुं भारुं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ सरस्वतीं प्रणीम्यादी सर्व-
कार्यार्थसिद्धये ॥ अभीष्टसतार्थसिद्धर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ॥ सर्व-
विघ्नहरस्तस्मै गणगाधिपतये नमः ॥ सर्वेष्वारभकार्येषु त्रयस्त्रियुवनेश्व-
राः ॥ देवा दिशांतु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनादूनः ॥ श्रीमद्भगवतो म-
हापुरुषस्य विष्णोराज्ञाया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्थे
विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वेचस्वतमन्वंतरे भरतवर्षे भरतरवंडे क-

लियुगे कलिप्रथमचरणे जंबुद्धीपे दंडकारणे देशे गोदावर्या: दक्षिणे
तीरे कृष्णावेण्योरुत्तरे तीरे शालियाहनशके वीज्ञावतारे रामक्षेत्रे रा-
मरामाश्रमे अस्मिन्वर्तमाने असुकनामसंवत्सरे असुकायने असुकऋ-
ती असुकमासे असुकपक्षे असुकतिथी अद्य वासरः वासररु असुक-
वासरे ॥ अद्य दिवसनक्षत्रं विष्णुदिवसनक्षत्रे ॥ विष्णुस्ये वर्तमाने
चेद्दे ॥ विष्णुस्ये श्रीसूर्ये ॥ विष्णुस्ये देवगुरो ॥ शेषेषु ग्रहेषु यथायर्थं
गशिस्थानस्थितेषु सत्सु एवं गुणविशेषणविशेषणार्थं शुभपुण्यतिथी
सम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्यर्थं श्रीमहाविष्णुप्रसुरल-
पंचायतनदेवताप्रीत्यर्थं यथामीलितोपचारद्रूण्यः पूजनमहं करिष्ये ॥
तदुग्ं कलशपूजनं शंखपूजनं घटापूजनं पुरुषसूक्ष्मघंगन्यासं च
करिष्ये ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठक्रष्णः कूमो देवता सुतलं छुंदः

आसने विनियोगः ॥ अँ पूर्णिव त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना
धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ ऊर्ध्वकेशि
विरुपाक्षि मांसशोणितमोजने ॥ तिषु देवि शिखावंधे चामुडे हाप-
राजिते ॥ अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥ सर्वेषाम-
विरोधेन पूजाकर्म समारम्भे ॥ तीक्ष्णदंटद्रू महाकाय कल्पांतदंहनो-
पम् ॥ भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमहसि ॥ अँयतपुरुषंवदधुः ॥
कृतिधार्यकल्पयन् ॥ मुखंकिमस्यकावाहु ॥ कावृकृपादाउच्येते ॥
अँहृदयाय नमः ॥ वाहृणोरस्यमुखमासीत् ॥ वाहृराजन्यःकृतः ॥ ऊरु-
तदंस्तुयहृदयः ॥ पञ्चाङ्गद्वोअजायत ॥ अँशिरसे स्वाहा ॥ चंद्रमामन-
सोजातः ॥ चक्षोःसूर्योअजायत ॥ सुखादिद्वश्यामिश्र ॥ प्राणाहायुरजा-
यत ॥ अँशिखावंधे वषट् ॥ नाम्या आसीद्वतरिक्षं ॥ श्रीपणोद्योःसमवर्तते ॥

पञ्चांभूमिदिशःश्रोत्रात्मा॥तथोल्लोका॒अंकल्पयन्॥ अँ॑कवचायहुँ॥ सु-
सास्योसन्परिधयः॥ त्रिःसुस्मिधःकृता:॥ द्वेवायद्यहांतेन्युनाः॥ अ-
वेध्यन्पुरुषंपशुँ॥ अँ॑नेत्रत्रयाय वीषद्॥ यहोनयहामयजंदेवाः॥ तानि॒ध
मौणिप्रथमान्यासन्॥ तेहुनाकैमहिमान्तःसचंते॥ यत्पूर्वसाध्याःसंति॒
देवाः॥ अँ॑अखाय फद्॥ कलशास्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्धः समाश्रितः॥
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणा: स्मृता:॥ कुक्षी तु सागरा:
सर्वे सपहीपा वसुंधरा॥ ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः॥
अँ॑श्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः॥ अत्र जायनी सावित्री
शांतिपुष्टिकरी तथा॥ आयांतु देवपूजार्थं द्विरितक्षयकारकाः॥ गंगे
च यमुने चैव गोदावरि सरस्यति॥ नर्मदें सिंधु कावेरि जलेऽसि-
न्संनिधिं कुरु॥ अँ॑भूर्षुवःसुवःकलशाय नमः॥ सकलपूजन्ये

गंधाक्षतपुण्यं समर्पयामि ॥ कलशामुद्रां प्रदक्षर्य ॥ शंखादौ चंद्रदेवत्यं
कुक्षी वरुणदेवता ॥ पृष्ठे प्रजापतिश्चेव अग्ने गंगा सरस्वती ॥
व्रेतोक्येयानि तीर्थानि वासुदेवस्य चाङ्गाया ॥ शंखेतिरुंतिविप्रेद् त-
स्मान्वच्छेत्वं प्रपूजयेत् ॥ त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विध्यतः करे ॥
अग्रतः सर्वदेवानां पांचजन्यं नमोऽस्तु ते ॥ पांचजन्याय विद्धाहे पाव-
मानाय धीमहि ॥ तत्रः शंखः प्रचोदयात् ॥ शंखदेवताम्यो नमः ॥
समस्तोपचारार्थं गंधपुण्यं समर्पयामि ॥ शंखमुद्रां प्रदक्षर्य ॥ आगमार्थं
तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसां ॥ कुर्वे घंटारवं तत्र देवताह्नानलाञ्छनं ॥
घंटायै नमः सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुण्यं समर्पयामि ॥ घंटामुद्रां प्रदक्षर्य ॥
घंटानादं कुर्यात् ॥ भोदीपमूताध्यारहस्त्वं ज्योतिषां पतिरल्ययः ॥ याव-
त्पूजासमाप्तिः स्यात्तावत्त्वं सुस्थिरोभव ॥ दीपदेवतायैनमः स० गंधा०

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वाचिष्ठां गतोपि वा ॥ यः सरेत्पुंडरीकाल्कं स-
चाह्याम्यन्तरः शुचिः ॥ शांखोदकेन पूजाद्वयाणि संप्रोद्य आत्मानं
च प्रोक्षेत् ॥ अथ ध्यानम् ॥ शांताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं
सुरेशं विश्वाधारं गणनसदशं मेघवर्णं शुभांगम् ॥ लक्ष्मीकांतं कम-
लनयनं योगिभिर्द्यनिनाम्यं चंदे विष्णुं भवाभयहरं सर्वेलोकेकन्नाथम्
॥ १ ॥ ध्यायेनिलं महेशं रजतगिरितिभं चारुचंद्रावतंसं रलाकलपो-
ल्लाङ्गं परशुमुगवरामीतिहसं प्रसन्नम् ॥ पञ्चासीनं समंतास्तुत-
मपरणीयाद्यकृति वसानं विश्वाद्यं विश्ववं निखिलभयहरं पञ्चवक्रं
निनेत्रम् ॥ २ ॥ चक्रतुंड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभा ॥ निर्विज्ञं कुरु मे देव
सर्वकायेषु सर्वदा ॥ ३ ॥ व्येयः सदा सवित्रमंडलमध्यवती नारायणः
सरसिजासनसंनिविष्टः ॥ केषुरवान्मकरकुंडलचान् किरीटी हारी हि-र-

प्रमयवपुर्युतशांखचक्रः ॥४॥ नन्मो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः ॥
नमः प्रकृत्ये भद्रायै नियताैः प्रणताैः स्म ताम् ॥५॥ श्रीमहाविष्णुप्रसु-
खपंचायतनंदेवताभ्यो नमो नमः ॥६॥ यायामि ॥ उँसुहस्रशीष्ठीपुरुषः ॥
सुहस्राक्षः सुहस्रपात् ॥ सभूमिविष्यतोवृत्या ॥ अत्यन्तिष्ठदशांगिलं ॥
श्रीमहाविष्णुप्रसुखपंचायतनंदेवताभ्यो नमः ॥ आवाहनार्थं पुष्टपाजलिं
समर्पयामि ॥ उँपुरुषएवेद् ८सर्वे ॥ यद्गुरुतयब्युभठर्य ॥ उत्तामृततवस्येशा-
नः ॥ यदद्वेनातिरोहति ॥ श्रीमहाविष्णुप्रसुखपंचायतनदेवताभ्यो
नमः ॥ आसनार्थं अक्षताच्च समर्पयामि ॥ उँएतावानस्यमहिमा ॥ अतो
जयायां उश्शपुरुषः ॥ पादोस्यविश्वाभृतान्ति ॥ त्रिपादंस्यामृतंदिवि ॥ श्री-
महाविष्णुप्रसुखपंचायतनंदेवताभ्योनमः ॥ पाद्यंसमर्पयामि ॥ उँत्रिपा-
दंविउद्देपुरुषः ॥ पादोस्येहाभृतपुनः ॥ ततोविष्वद्व्यक्तामत् ॥ साश्च

नान्तर्श्चने अभि ॥ श्रीमहाविष्णुप्रसुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः ॥ अव्यू
समर्पयामि ॥ तस्माद्विराङ्गजायत ॥ विराजो अधिपूरुषः ॥ सज्ञातो अल्प
रिच्यत ॥ पश्चाद्ब्रूमिमथो पुरः ॥ श्रीमहाविष्णुप्रसुखपंचायतनदेवता
भ्योनमः ॥ आचमनीयं समर्पयामि ॥ उँौ यत्पुरुषेण हुविष्ठो ॥ देवायज्ञ
मतन्वत ॥ वसुंतो अस्यासीदाज्ञं ॥ श्रीष्टमद्धमः शरहुविः ॥ श्रीमहावि-
ष्णुप्रसुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः ॥ स्नानान्तरेण
आचमनीयं समर्पयामि ॥ उँौ सप्तसास्थो सन्परिधयः ॥ न्रिः सप्तसमिधः क-
ताः ॥ देवायज्ञानान्तरेण ॥ अवेक्ष्णपुरुषपश्च ॥ मधुपक्न निवेदयामि
दधि घृतं मधु मधुपक्न स्नानान्तरेण आचमनीयं समर्पयामि ॥ अथ पंचा
मृतस्नानम् ॥ उँौ आप्यायस्युसमेतुतेविश्वतः सोमवृष्टिण्यं ॥ भवावाजे
स्यसंग्रहये ॥ श्रीमहाविष्णुप्रसुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः ॥ पवः स्नानं

समर्पयामि ॥ पवयः स्वानां तरेण शुद्धोदकस्तानं समर्पयामि ॥ शुद्धोदकस्ता-
नां तरेण आचमनीयं समर्पयामि ॥ सकलपूजार्थं गंधाक्षतपृष्ठं सम-
र्पे ॥ अ॒ दृथिकाठणों अकारि पंजिणोरथं स्यवृजिनः ॥ सुरभिनो मुख्या
करुण आयुर्पितारिपत् ॥ श्रीमहाविष्णु ० दधिस्तानं समर्पे ॥ दधि-
स्तानां तरेण शुद्धोदक ० सम ० ॥ शुद्धोदक ० आच ० सकलपूजार्थ ० ॥
अ॒ श्रुतं मिमिक्षिरे घृतमेरुयोनि वृत्तिश्रितो वृत्तमुवस्थधामे ॥ अनुज्यध
मावेहमादयस्य व्याहृतवृत्तमवक्षिहृये ॥ श्रीमहाविष्णु ० ॥ घृतस्तानं स-
र्पे ० ॥ घृतस्तानां तरेण शुद्धोदकस्तानं सम ० ॥ शुद्धोदक ० सकलपूज० ॥
अ॒ श्रुतं वृत्तातो क्रहतावृत्तेमध्यसंकरं तिसंधवः ॥ माध्यीनं: संत्वोषधीः ॥ मध्यनक्त
मुतो पासिमध्यस्तपार्थव्यरजः ॥ मध्यवौरस्तुनः पिता ॥ मधुमाद्योवनस्प
तिर्मधुमा अस्तु स्त्रेयः ॥ माध्यीर्गवोभवत्तुनः ॥ श्रीमहाविष्णु ० ॥ मधुस्तानं ०

॥ मधुस्तानांतरेण शुद्धोदक० ॥ सकल० ॥ उँ॑त्येकतुमपि॒यंजन्तिवि॒शे
द्वियदुतेत्रिभव्यूमा॒ः ॥ स्यादो॒ःस्वादीयःस्वादुनास्तुजासमते॒कुमधुम-
धुनामियोधि॒ ॥ श्रीमहावि॒ ॥ शकरास्तानं स॒ ॥ शकरास्तानं-
ते॒ ॥ शुद्धोदक॒ ॥ सकलपूजा॒ ॥ उँ॑गंधद्वारांदुराधर्षानित्यपूष्टांक-
शीपिणी॒ ॥ ईश्वरै॒सर्वै॒भूतानांतामिहोपक्षयेश्चित्य॒ ॥ श्रीमहा॒ ॥ पष्ठेन
गंधोदकस्तानं सम॒ ॥ गंधोदकस्तानांतरेण शुद्धोदकस्ता॒ ॥ सकल-
पू॒ ॥ श्रीमहावि॒ ॥ विलेपनार्थं चंदनं सम॒ ॥ अलंकरणार्थं अक्ष-
तान् सम॒ ॥ पूजार्थं पुष्पाणि तुलसीपत्राणि विलवपत्राणि दुवाकुरांश्च
ऋतद्वयानि पुष्पाणि समर्प॒ ॥ श्रीमहा॒ ॥ धूपं स॒ ॥ श्रीमहा॒ ॥
दीपं स॒ ॥ श्रीमहा॒ ॥ नैवेच्यार्थं पञ्चामृतशेषपत्रेवेद्यं स॒ ॥ (अथवा
पयःशकरां शुद्धं) ॥ उँ॑प्राणाय स्याहा॒ ॥ उँ॑अपानाय स्याहा॒ ॥ उँ॑च्या-

ताय स्वाहा ॥ उ॒ँ उदानाय स्वाहा ॥ उ॒ँ सुमानाय स्वाहा ॥ उ॒ँ ब्रह्मणे
स्वाहा ॥ नैवेद्यमध्ये पानीयं समर्प० (ुनः) उ॒ँ प्राणाय स्वाहा ॥
ब्रह्मणे स्वाहा ॥ हस्तप्रक्षालनं सम० सुवप्रक्षालनं स० ॥ करोद्धर्तं-
तार्थं चंदनं स० ॥ सुखवासार्थं पूर्णीफलतांवूलंस० ॥ सुवर्णपुष्टपदक्षिणा-
समर्पयामि ॥ श्रीमहा० ॥ प्रदक्षिणां सम० ॥ नमस्कारं सम० ॥ मंत्र-
पुष्टं समर्पयामि ॥ अनेन यथाज्ञानेन कृतपूर्वाराधनेन श्रीमहाविष्णुः
प्रीयतां न मम ॥ तत्सद्गृह्णापूर्णमस्तु ॥ उत्तरे निर्मालयं विसर्जयेत् ॥
अथाभिषेकः ॥ उ॒ँ सहस्रशीर्षीपुरुषः ॥ सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ सभूमि-
विश्वतोयत्वा ॥ अद्यतिपुढशांगलं ॥ पुरुषएवेदुम्सव॑ ॥ यद्गुहतंयज्ञभ-
व्य॑ ॥ उत्तामृतत्वस्येनानः ॥ यदद्वेनातिरोहति ॥ एतावानस्यमहिमा ॥
अतोऽज्ञायाऽश्वपूरुषः ॥ पादोस्युविश्वाभृतानि ॥ त्रिपादस्यामृतादिवि ॥

विपाटधर्मेउद्देष्युक्तः ॥ पादोस्थेहाभेदात्पुनः ॥ ततोविष्वद्वयक्रामत् ॥
साशूनानश्चनेआभिः ॥ तस्माद्विराङ्गजायत ॥ विराजोआधिपूरुषः ॥ सजा-
तो अल्परिच्छत ॥ पश्चाद्ब्रह्मिमयोपरः ॥ यद्युर्वेणहुविषः ॥ देवायद्वाम-
तन्वत ॥ वसंतोअस्यासुदाज्यः ॥ ग्रीष्मद्वधमःशरद्विः ॥ सप्तास्यासन्प-
रिधयः ॥ विःसप्तमिधःकृताः ॥ देवायद्वज्ञतेन्वानाः ॥ अवेष्टन्पुरुषंप-
र्णः ॥ तंयज्ञान्वहिप्रीक्षन् ॥ पुरुषजातमग्रतः ॥ तेनदेवाअयजंत ॥ सा-
ध्याकृपयश्चये ॥ तस्माद्वज्ञातसर्वहुतः ॥ संख्यतपुष्टाज्यः ॥ पश्यस्ताऽश्च
केवायव्योन् ॥ आण्यान्यास्याश्चये ॥ तस्माद्वज्ञातसर्वहुतः ॥ ऋच्चःसा-
मनिजज्ञिरे ॥ लंदाऽसिजजिरेतसात् ॥ यज्ञस्तसाद्वजायत ॥ तस्माद-
श्चोअजायंत ॥ येकेचोभयादृतः ॥ गावेहजहिरतसात् ॥ तस्माज्ञातात्ताअ-
जाययः ॥ यद्युर्पुरुषदधुः ॥ कलित्याच्चकलपयनः ॥ मुरव्यंकिमस्यकोवाह ॥

कावृक्षपादांवृच्येते ॥ व्राह्मणोस्यमुख्यमासीत् ॥ वा हूर्णजन्यः कृतः ॥ ऊरु-
तदस्यद्वेष्यः ॥ पृथ्वा लक्ष्मदो अजायत ॥ चंद्रमामनेऽसोजातः ॥ चक्षोः
सूर्यो अजायत ॥ मुख्यादिदेश्याभिश्च ॥ प्राणहृष्टयुरजायत ॥ नाम्यो आ-
सीदुतरिक्षं ॥ शीर्ण्योः समवर्तत ॥ पृथ्व्यांभूमिदिशः श्रोत्रात् ॥ तथा
लोकां अकल्पयन् ॥ वेदाहमेतं पुरुषमहातां ॥ आदित्यवर्णं तमसस्तु-
पारे ॥ सर्वाणि कृत्याभिवद्यदास्ते ॥ नामानि कृत्याशतस्तु-
धातापुरस्तायमुदाजहार ॥ शकः प्रविद्यानप्रदिशशतस्तु-
नमृतदुहभेवति ॥ नान्यः पंथाअयनायविद्यते ॥ यज्ञोन्यज्ञमयज्ञतदेवाः ॥
तानिधर्माणि प्रथमान्योसन् ॥ तेहृताकं महिमानः सचंते ॥ यत्पूर्व-
साध्याः संतिदेवाः ॥ अतेदिवा अवंतुनो यतो विष्णुर्विचक्ष्मे ॥ पथिव्याः
सप्तधामभिः ॥ इदं विष्णुविचक्ष्मेत्रयानिदेषेपदः ॥ सप्तहमस्यपात्युरे ॥

त्रीणिं पुदावि चकमे विल्पुंगो पा अदान्यः ॥ अनौधमाणि धारयत् ॥
विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो वृत्तानि पस्पुष्टो ॥ इंद्रेस्य युज्यः सखा ॥ तद्दि-
प्तोः पुरमं पुदं सदा पश्यति सरये ॥ दिवीवृच क्षुरा तेतां ॥ तद्विश्वासो विष्णु-
न्यवो जाग्नवा ईसः समिथते ॥ विष्णोर्यह परमं पदं ॥ देवस्यैवासवितुः प्र-
सवेऽधिनो वृहुभ्यां पृष्ठो हस्तोऽन्यामुमे स्तेजसासूर्यस्थवर्च्छेद्विष्णेणा-
भिष्णिचामि ॥ वलाया अर्थयशसे त्रायाय ॥ भूर्भुवः सुवः अमृताभिषेको-
रतु ॥ शांतिः युष्टिरुष्टिश्वरतु ॥ हरौ हरौ हरहरमहादेव ॥
श्रीमहादि० ॥ अभिषेकस्वानं समर्पयामि ॥ अभिषेकस्वानान्तिआच-
मनीयसम० ॥ नर्यप्रजामेंगोपाय ॥ अमृतलवायजीवसे ॥ जातांजे-
निल्यमाणांच ॥ अमृतैसल्ये प्रतिष्ठिताम् ॥ सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥ उत्तंथुइं
वाहृहिप्रियोक्त्रेन ॥ पुरुषं जातमयुतः ॥ तेन देवा अंयजन्त ॥ साध्याक्रम्यश्व

ये ॥ श्रीमहा० ॥ वस्त्रार्थं तुलसीपत्रं सम० ॥ उँतस्मौद्युक्तुहुतेः ॥
संभृतं० ॥ उपवस्त्रार्थं यज्ञोपवीतं सम० ॥ (अथवा तुलसीपत्रं स०)
वस्त्रोपवस्त्रांते आचमनीर्थं सम० ॥ उँतस्मौद्युक्तुहुतेः ॥ क्रुच्चःसा०
श्रीरवंडं चंदनं दिन्डयं गंधाल्वं सुमनोहरम् ॥ विलेपनं सुरश्रेष्ठ चंदनं
प्रतिगृह्णताम् ॥ गंधारांडुशुपानिलपृष्ठांकरीषिणी ॥ इश्वरी इसर्वै० ॥
श्रीमहा० विलेपनार्थं चंदनं सम० ॥ अक्षताश्च सुरश्रेष्ठ कुकुमाक्ता॒ः सु-
शोभिताः ॥ मया निवेदिता भक्तया गृहण परमेश्वर ॥ श्रीमहा० ॥
अलंकरणार्थं अक्षतान् सम० ॥ हरिद्रां कुकुमं परिमलद्रव्यं सम० ॥
तस्मादश्वो० ॥ मालयादीनि सुगंधीनि मालत्यादीनि वै प्रभो ॥ मया-
हृतानि पूजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ करवीरजातिकुसुमैशंपकेर्व-
कुलेः शुभेः ॥ शतपञ्चश्च कलहौरेश्वरे परमेश्वर ॥ श्रीमहा० ॥

पूजार्थं कालोऽवपुष्टपाणि समर्पयामि ॥ श्रीमहा० ॥ केशगचादिचतु-
क्षिक्षितिनामभिः तुलसीपत्राणि सम० ॥ त्रिदलं त्रिगुणाकारं त्रिनेत्रं च
त्रयायुधं ॥ त्रिजन्मपापसंहारमेकविलवं शिवार्पणम् ॥ उँयत्पुरुष-
लयदधुः ॥ कति० ॥ धूर्सिधूर्वधूर्वत्धूर्वतं योस्मान् धूर्वतिं धूर्वयं वृय-
धूर्वामः ॥ वनस्पतिरसोऽद्वतो गंधाळ्यो गंध उत्तमः ॥ आग्रेयः सर्व-
देवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥श्रीम० धूपं स०॥उँत्राह्युणोस्यतुर्वय०॥
आज्ञं च वर्त्तिसंयुक्तं वक्षिना योजितं मया ॥ दीपं गृहण देवेश ब्रैलो-
क्यतिमिरापह ॥ भक्तया दीपं प्रयच्छामि देवाय परमात्मने ॥ चाहि-
मां निरयादोरादीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥ उद्दीप्यस्वजातवेदोपव्यनि-
क्रैतिम० ॥ पृशूलश्शेमह्यमावहुजीवनंत्वदिशोदिश ॥ श्रीम० ॥ दीपं
स० ॥ उँचंद्रसामनतसोजातः ॥ चक्षोःसू० ॥ नेवेद्यं गृह्यतां देव भक्ति-

मे ह्यचलां कुरु ॥ ईपिसतं मे वरं देहि परत्र च परां गतिम् ॥ शार्क-
राखंडवाचानि दधिक्षीरयृतानि च ॥ आहारं भद्र्यमोज्यं च ज्ञेवेच्य-
प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीमहा० ॥ नैवेद्यार्थं पयःशक्तरानैवेच्यं सम० ॥
नैवेद्यापूर्वं आचमनीयं स० ॥ असृतोपस्तरणमसि ॥ उ० त्राणायुस्या-
हा० ॥ उ० अपानायस्याहा० ॥ उ० चयानायस्याहा० ॥ उ० उदानायस्याहा० ॥
उ० समानायस्याहा० ॥ उ० ब्रह्मणेस्याहा० ॥ नैवेद्यमध्ये पानीयं स० ॥ उ० प्रा-
णायस्याहा० ॥ उ० अपा० ब्रह्मणेस्याहा० ॥ उत्तरापोशानं सम० ॥ हस्ता-
प्रक्षालनं स० ॥ मुखप्रक्षालनं स० ॥ करोदर्ढतनार्थं चंद्रनं स० ॥ पूर्णीफलं
महाद्विद्यं नागवल्लीदल्लीर्युतम् ॥ कपुरिलासमायुक्तं तांवूलं प्रातिगृह्या-
ताम् ॥ उ० नाम्या० आसी० ॥ श्रीम० तांवूलं स० ॥ वेदाहमेतापुरुषं
महातं ॥ आदित्यवेण्ठतम्भस्तुपारे ॥ सवाणिरुपाणिं विनिचित्यवीरः ॥

नामानिकृत्वाभियदन्त्यदास्ते ॥ हि रथयगार्भगर्भस्यं हेमकीजं विभावसोः ॥
अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥ श्रीम० सुवर्णपुण्यपद-
क्षिणांस० ॥ ध्यातापुरस्ताचमुदाजहारै ॥ शुक्रः प्रविहान्० ॥ इदं
फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे सुफलाचाप्तिर्भवेजन्मनि-
जन्मनि ॥ फलेन फलितं सर्वं ब्रैलोक्यं सच्चराचरं ॥ तस्माटप्रदा-
नेन सफलाश्च मनोरथा: ॥ श्रीम० ॥ नारि केलफलं स० (अथवा)
कालोद्वयफलं स० ॥ श्रियआनिरियायुश्रियंवयो जरित-
भयोदधाति ॥ श्रियंवसनानाअमृतल्यमोयन्भवंतिसुल्यासमिथामित-
द्वां ॥ श्रियपैवेनतच्छुषामादधातिसंततमुच्चावपद्गुल्यंसंतत्यसंघीय-
तेप्रजयापशुभिर्यपुंचेद् ॥ कपूरगोरं करुणावतारं संसारसारं भुज-
गेंद्रहारम् ॥ सदा वसंतं हृदयारविदे भवं भवानीसाहितं नमामि ॥

(आरातीदयं कुर्यात्) ॥ अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ॥
तस्मात्कारण्यभावेन रक्षस्य परमेश्वर ॥ श्रीम० ॥ नमस्कारान् सम० ॥
यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च ॥ तानि विनश्य-
ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥ श्रीम० ॥ प्रदक्षिणाः सम० ॥ यज्ञेन्यज्ञामय-
जंत० ॥ अङ्गजाधिराजाय प्रस्तवाहिने ॥ नमोवर्यवैश्रवणाय कुर्म-
हे ॥ समेकासानकासकामायमहे ॥ कामेश्वरोवैश्रवणोददातु ॥ कुबेरा-
यवैश्रवणाय ॥ महाराजायनमः ॥ उम्भस्यस्ति ॥ साम्राज्यं भौजयं स्वारा-
ज्यं वैराज्यं पारमेष्टुयं राज्यं माहाराज्यमाधिपत्यमयं समंतपर्यायी स्थात्
सार्वभौमः सार्वयुप आंतादापराधीत् पृथिव्यै समुद्रपर्यताया एकरा-
लिति ॥ तदेष्येप लोकोभिगीतो मरुतः परिवेष्टारो मरुतस्यावसन्
गृहे ॥ आविद्यितस्य कामप्रेर्विश्वेदेवाः सभासद इति ॥ योवैतांच-

क्षणोवेद् ॥ असुतेनावृतांपुरीं ॥ तस्मैश्वर्याच्व्रह्माच्च ॥ आयुःकीर्ति-
प्रजांदुः ॥ श्रीम ० ॥ मंत्रपुष्पं स ० ॥ नमस्करोमि ॥ गतं दुःखं गतं
पापं गतं दारिद्र्यमेव च ॥ आगता सुखसंपत्तिः पुण्योहं तव दर्शना-
त् ॥ आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् ॥ पूजां चैव न जा-
नामि क्षम्यतां परमेश्वर ॥ मंत्रहीनं कियाहीनं भक्तिहीनं सुरे-
श्वर ॥ यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ नमो देवेभ्यः
अनेन व्यानावाहनादिपोडशोपचारियथाज्ञानेन पूर्वार्थनेत्तराध्य-
नेन च श्रीभगवान् परमेश्वरः प्रीयतां न सम ॥ तलसद्व्यापणा-
स्तु ॥ कलशशशंखचंटाधूपदीपस्थावरदीपदेवताख्यो नमः ॥ विलेप-
नार्थं चंदनं स ० ॥ अलंकरणार्थं अक्षतात् सम ० ॥ पूजार्थं पुष्पाणि
स ० ॥ धूपं स ० ॥ दीपं स ० ॥ कलशादिसमस्तदेवता ० ॥ नैवेद्यार्थं प-

यःशक्करनिवेद्यं स० ॥ अमृतोपस्तरणमसि ॥ औं प्राणायस्याहो ॥ औं अ-
पाना० ॥ औं न्याना० ॥ औं उदाना० ॥ औं सुमाना० ॥ औं ब्रह्मणेरस्या-
हा० ॥ नैवेच्यमध्ये पानीयं स० ॥ औं प्राणायस्याहो० ब्रह्मणेरस्याहा० ॥
कलशांदिसमस्त० ॥ मंत्रपूष्पं स० ॥ शंखमध्ये स्थितं तोयं आमितं
केशावोपरि ॥ अंगलसं मनुष्याणां नहसाहल्यां व्यपोहाति ॥ १ ॥ अ-
कालभृत्युहरणं सर्वठयाधिविनाशनम् ॥ विष्णुपादोदकं तीर्थं जठरे
धारयाम्यहम् ॥ २ ॥ वाणरावणचंडीशनंदीभूग्नीरिटादयः ॥ सदा-
शिवप्रसादेन सर्वे गृह्णेतु शांभवाः ॥ ३ ॥ अपराधसहस्राणि क्रि-
यंतेऽहनिन्दां मया ॥ दासोऽयमिति मां मत्वा द्वस्मरव परमेश्वर ॥ इति
प्रार्थनां समर्पयामि ॥ अनेन यथाङ्गानेन कृतपूजनेन श्रीभगवान्
परमेश्वरः प्रीयतां ॥ औं तत्सत् ॥

अथ व्रह्मयज्ञतर्पणप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अद्य पूर्वोच्चरितवर्तमानएवं गुणविशेषणविशिष्टा-
यां शुभमपुण्यतिथी मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्यर्थम्
श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं व्रह्मयज्ञोन यक्षये ॥ हस्तांचवृनिज्य ॥ त्रिराचांसे
त् ॥ द्विःपरिमुज्ये ॥ सुकृदुपस्तुये ॥ सुवर्णप्राणिपादोद्योक्षति ॥
निरश्वर्णपीनासिकेऽपोनेहृदयमालम्य ॥ दक्षिणोत्तरोपाणीपादोद्योक्ष-
त्वा ॥ सपुवित्रावोमितिप्रतिपद्यते ॥ उ॒॒॒ भूस्तसंवित्तुवरेण्यं ॥ अुवो-
भर्गादिवस्यधीमहि ॥ सुवर्णधियोनेनः प्रचोदयोत् ॥ १॥ उ॒॒॒ भूर्भुवस्तस्त-
षितुवरेण्यभगोदिवस्यधीमहि ॥ सुवर्णधियोनेनः प्रचोदयोत् ॥ २॥ उ॒॒॒ भू-
र्भुवः सुवर्णसंवित्तुवरेण्यभगोदिवस्यधीमहित्योनेनः प्रचोदयोत् ॥ ३॥
उ॒॒॒ अग्निमीठेपुरोहितं यज्ञस्तदेवमृतिवज्ञे ॥ होतांरं रब्धात्मं ॥ १ ॥

इपेत्युर्जेत्यावायवस्थोपायवेस्थदेवोवैः सविताप्राप्यतु श्रेष्ठुतमायकम्-
णआप्योयच्चमनियादेवभुग्मूजस्वतीः पर्यस्वतीः प्रजावेतीरनमीवा-
अयद्मामावेस्तेनहृशतमाघशं सोरुदस्यहुतिः परिवोद्युणकुश्वाअ-
सिमन्नगोपतीस्थातवल्लीर्यजमानस्यपश्चनपाहि ॥ २ ॥ उ३० अस्त्रआया-
हिवीतयेषुणानोहुव्यदीतये ॥ निहोतासत्सवाहीषि ॥ ३ ॥ उ३० श-
तोदिवीरमिष्टयापौभवंतुपीतये ॥ चांयोरुभिस्ववंतुनः ॥ ४ ॥ उ३० न-
मोवस्येनमोअस्त्व्यमयेनमः पुथिऽयैनम_ओषधीम्यः ॥ नमोवाचेनमो-
वाचस्पतयेनमोविष्णवेवृहतेकरोमि ॥ इतित्रिवारंजस्या ॥ ५ ॥
शांतिःशांतिःशांतिः ॥ अनेन ब्रह्मयज्ञाभ्येन कर्मणा श्रीभगवान्
परमेश्वरः प्रीयतां न मम ॥ तदसद्रह्मापूणमस्तु ॥ ॥ श्रीपरमेश्वर-
प्रीत्यर्थं देवर्धिपितृतपणं करिष्ये ॥ उ३० ब्रह्माणं तर्पयामि ॥ प्रजापाति

तर्पयामि ॥ वृहस्पतिं त० ॥ आमिं त० ॥ वायुं त० ॥ सूर्यं त० ॥ चंद्र-
मसं० ॥ नक्षत्राणि० ॥ इन्द्रःराजानं० ॥ यमःराजानं० ॥ वरुणः
राजानं० ॥ सोमःराजानं० ॥ वैश्रवणःराजानं० ॥ वसुंस्त० ॥
स्त्रांस्त० ॥ आदित्यांस्त० ॥ विश्वान्देवांस्त० ॥ साध्यांस्त० ॥ क्रुं-
स्त० ॥ भृगुंस्त० ॥ मरुतस्त० ॥ अथर्वणस्त० ॥ अंगिरसस्त० ॥
अथ निवीती ॥ विश्वामित्रं त० ॥ जमदग्निं त० ॥ भरद्वाजं त० ॥ गौतमं
त० ॥ अत्रिं त० ॥ वसिष्ठं त० ॥ कश्यपं त० ॥ अंहधर्तीं त० ॥ अगस्त्यं
त० ॥ कृष्णदेवायनं त० ॥ जातुकण्यं त० ॥ तरुक्षं त० ॥ दृणविद्वंत० ॥
वर्मिणं० ॥ वरुद्धिनं० ॥ वाजिनं० ॥ वाजश्रवसं० ॥ सत्यश्रवसं० ॥
सुश्रवसं० ॥ सुतश्रवसं० ॥ सोमश्रुणायणं० ॥ सत्ववंतं० ॥ वृहद्भु-
वयं० ॥ वामदेवं० ॥ वाजिरलं० ॥ हर्यजवायनं० ॥ उद्भमयं० ॥

गोतमं० ॥ ऋणंजयं० ॥ ऋतंजयं० ॥ कुतंजयं० ॥ धनंजयं० ॥
वस्त्रं० ॥ अरुणं० ॥ त्रिवर्षं० ॥ त्रिधातुं० ॥ शिविंदं० ॥ पराशा-
रं० ॥ विष्णुं० ॥ रुद्रं० ॥ स्कंदं० ॥ काशीश्वरं० ॥ ज्वरं० ॥ धर्मं० ॥
अर्थं० ॥ कामं० ॥ क्रोधं० ॥ वसिष्ठं० ॥ ईद्रं० ॥ त्वष्टारं० ॥
कर्तारं० ॥ धर्तारं० ॥ धातारं० ॥ मृत्युं० ॥ सावितारं० ॥ सावित्रीं० ॥
ऋग्येदं० ॥ यजुर्वेदं० ॥ सामवेदं० ॥ अथर्ववेदं० ॥ इतिहा-
सपुराणंता० ॥ प्राचीनावीती ॥ वैशंपायनं० ॥ पालिग्रं० ॥ तिति-
रं० ॥ उखं० ॥ आत्रेयपदकारं० ॥ कौडिण्यंद्युतिकारं० ॥ सूत्रका-
रं० ॥ सत्याघाटं० ॥ प्रवचनकर्त्तस्ता० ॥ आचार्यास्ता० ॥ ऋषीस्ता० ॥
वानप्रस्थास्ता० ॥ उद्धर्वैतसस्ता० ॥ एकपलीस्ता० ॥ १४ ॥
यथाधिकारं पितृन् ॥ तातांवाचितयं सपलजननी मातामहादित्रयं

सखि स्वीतनयादि तातजननास्वश्रातरः सखियः । तातांचातमभगि-
न्यपलधवयुगजायापिता सदुरुः शिष्यामाः पितरो महालयविधौ
तीर्थं तथा तर्पणे ॥ आबहसंचपर्यंतं देवर्षिपितमानवाः ॥ तुष्ट्यंतु
पितरः सर्वे मातृमातामहादयः ॥ अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवा-
सिनाम् ॥ आबहसुवनाल्लोकानिदमस्तु लिलोदकम् ॥ ये के चास्स-
कुले जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः ॥ ते गृहंतु मया दूरं सूत्रनिष्ठपी-
डनोदकम् ॥ अतेन देवर्षिपितृपणाल्येन कर्मणा भगवान् परमेश्वरः
प्रीयतां न मम ॥ तत्सद्गृह्णार्पणमस्तु ॥

अथ सवलिहरणवैश्वदेवत्रारंभः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ केशवादिचतुर्विशतिनामभिराचम्ब्य ॥ प्राणा-
यामं कृत्वा ॥ अद्य पूर्वोच्चरितवर्तमान एवंगुणविशेषणविशिष्टायां

श्री-

शुभपुण्यतिथी मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्तयर्थं श्रीप-
रमेश्वरप्रीत्यर्थं पञ्चसूनादोषपरिहारार्थं आत्मसंस्कारार्थं अन्नसंस्का-
रार्थं सिद्धान्तेन सायंप्रातवेष्ट्यश्वदेवो तंत्रेण करिष्ये ॥ अस्मि प्रज्ञवाल्य ॥
हक्षमकनामानमान्मित्रं प्रतिष्ठापयामि ॥ ॐ चृत्वापि शुंगान्नान्नां अस्यपाद्मा-
देशीपेसुस्तहस्तोसोअस्य ॥ त्रिधोवद्वृष्टिमोरोरवीतिमहोद्देवोमत्यां-
आविवेश ॥ सप्तहस्तश्वतुःशंगः सप्तजिङ्गको द्विशीष्टिकः ॥ त्रिपा-
त्प्रसन्नवद्दनः सुखालीनः शुचिच्छितः ॥ स्वाहां तु दक्षिणे पाश्च-
देवीं वासे स्वधां तथा ॥ विभ्रहदक्षिणहस्तैस्तु शक्तिमन्त्रं सुन्चं सुव-
म् ॥ तोमरं ठयजनं वामेष्टिपात्रं च धार्यन् ॥ आत्माभिमुखवमासीन
एवंरूपो हुताशनः ॥ अस्मे च श्वानर शांडिलयगोत्र मेषध्वजं प्राञ्जु-
स्त ममसंमुखो चरदो भव ॥ यथोहृतद्वस्वेगीश्चित्पदिष्टिताम-

सुंचतायजन्नाः ॥ एवात्वम् समत्प्रमुच्चाव्य इहः प्रातोर्धिप्रतरन्तरायुः ॥
परिस्तीर्थ ॥ अदिते तु मन्त्रस्व ॥ अनुभूते तु मन्त्रस्व ॥ सरस्वते तु मन्त्र-
स्व ॥ देवसवितः प्रमुचः ॥ यस्त्वा हृदाकीरिणामन्यमानो मन्त्रम-
ल्योजो हृवीभि ॥ जातेवे दोयशो असादुधो हि प्रजाभिरमे अस्तत्वम-
र्यां ॥ यस्त्वा इस्कृतो जाते वेदउलोकमन्नेकणवः रथोनं ॥ आश्वन् ॥
सपुत्रिणीर्वतं गोमते इन्द्रियनेशाते स्वस्ति ॥ सिद्धमत्तमसावधिश्र-
ल्य ॥ उदगुदास्य ॥ प्रोक्ष्य ॥ असोः पश्चात् आत्मनो ग्रतो निधाय ॥
अभिधार्थ ॥ अँ अभये स्वाहा ॥ अभय इदं न मम ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्यः
स्वाहा ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं न मम ॥ ध्रुवाय भूमाय इस्वाहा ॥ ध्रु-
वाय भूमाय इदं ॥ ध्रुवाक्षितये स्वाहा ॥ ध्रुवाक्षितय इदं ॥ अच्युत-
क्षितये स्वाहा ॥ अच्युतक्षितय इ ॥ अमर्येस्विष्ट कुते स्वाहा ॥ अम-

येस्तिषुकृतददं० ॥ उ॒ँ भःस्वाहा॑ ॥ अन्नय इदं० ॥ उ॒ँ भुवःस्वाहा॑ ॥ वायव॑
इदं० ॥ उ॒ँ सुवःस्वाहा॑ ॥ सूर्यायेदं० ॥ सूर्युभुवःस्वाहा॑ ॥ प्रजापत-
य इदं० ॥ यथोहतद्वसवोगीर्भचित्पुष्टिप्रितामसुचताचत्राः ॥
एवात्यमसत्प्रसुचान्वैहुःप्रातार्थ्येप्रतरान्नआयुः ॥ परिस्तरणान्वित्वा-
विद्वज्य ॥ आदितेन्वेम्॒स्था॑ ॥ अनुमतेन्वेम्॒स्था॑ ॥ सुरस्वतेन्वे-
म्॒स्था॑ ॥ देवसवित्तःप्रासादीः ॥ यज्ञानमस्तेयह ॥ नमोनमश्रवेत्य
ह ॥ शिवेनमेसंतिष्ठ ॥ स्योनेनमेसंतिष्ठ ॥ सुभतेनमेसंतिष्ठ ॥
उपतेनमेसंतिष्ठ ॥ यज्ञास्याधिमनुसांतिष्ठ ॥ उपतेयज्ञनमः ॥
उपतेनमः ॥ उपतेनमः ॥ सर्वमंत्रेषु तिष्ठति ॥ मेघावीतेजस्वीवर्च-
स्वीयशास्त्रीत्रहस्येसीआयुष्मान् भूयासं० ॥ स्वस्ति ॥ श्रद्धां मेधा॑
यशः प्रह्लां विद्यां बुद्धिं श्रियं वलम् ॥ आयुज्ज्वं तेज आरोग्यं देवहि

मे हृत्यवाहन ॥ प्रसादादकुर्वतां कर्म प्रचयवेताध्वरेपु यत् ॥ स्मरणा-
देव तद्विद्विणोः संपूर्णं स्थादिति श्रुतिः ॥ अँ धर्मायस्वाहा ॥ अधे-
र्मायस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ अन्नास्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ ओषधिवन-
स्पतिम्यःस्वाहा ॥ रक्षोदेवजनेभ्यःस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ गुह्योऽयु-
स्वाहा ॥ अवसानेभ्यःस्वाहा ॥ अवसानेपतिम्यःस्वाहा ॥ सर्वभूतेभ्यः-
स्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ कामायस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ अंतरिक्षायस्वाहा ॥ परि-
पिच्य ॥ यदेजातिजातिपञ्चवेटविनाशोभागीयशास्त्रेस्वाहा ॥ दिवस्वाहा ॥ सूर्या-
यस्वाहा ॥ चंद्रमसिस्तस्वाहा ॥ नक्षत्रेभ्यःस्वाहा ॥ इदायस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ वृहद्व-
त्येस्वाहा ॥ चंद्रमपतयेस्वाहा ॥ ब्रह्मणेस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ नमोऽडायेपश्चपतयेत्याहा ॥

परिपिन्द्य ॥ देवेष्यःस्वाहा ॥ अयौपरिपिच्य ॥ अपसद्वर्णं ॥
पितृर्थःस्वधारतु ॥ परिपिच्य ॥ सवर्णं ॥ भतेर्योनमः ॥ परिपिच्य ॥
मनुष्ययज्ञोनयक्षे ॥ मनुष्येभ्योहंते ॥ परिपिच्य ॥ अजाप-
तयुस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ परमाप्तिनेस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ यथाकृपः
शतधारःसहस्रधारोआक्षितः ॥ एवामैअस्तुधान्य ऐसहस्रधारमक्षितं ॥
यन्नधान्येस्वाहा ॥ परिपिच्य ॥ अनेनसायंप्रातर्वश्वदेवहोमाल्येन
कर्मणाभगवानपरमेश्वरःप्रीयतांनमम ॥ तत्सद्गहसार्पणमस्तु ॥ अमर्ये
तमःगःधाक्षतपृष्ठपत्समप्यामि ॥ येभूताःप्रचरंतिदिवानकुवलिमिच्छुं
तोविविद्यप्रेष्याः ॥ तेभ्योवलिपुष्टिकामोहरासुमियपुष्टिपतिर्द-
दावुस्वाहा ॥ चांडालवायसेभ्यो भतोर्य इदं त मम ॥ हस्ती पादी
प्रक्षालन ॥ आचमन ॥ प्राणायामं कुर्यात् ॥

॥ कुण्ड ॥

२५ देवम्यः	२२ ब्रह्मा०	२७ खट्टे०	२६ पतृ०
३१ यया०	१२ सर्वभू०	१२ यदेज०	५ रसोद०
३० परमे०	८ अवस्ता०	१३ अंतरि०	४ ओषधि०
२९ प्रजाप०	७ अवस्ता०	१० कामा०	३ अन्त्रा०
२८ मतुर्प्ये	६ शुल्गा०	२ अथर्वा०	२ घर्मा०
			१९ इंद्रा०
			१८ नक्षत्रे०
			१७ चंद्र०
			१६ सूर्या०
			१५ दिवे०
			१४ अंतरि०
			१३ पुर्यि०

अथ यज्ञोपवीतमंत्रः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य ॥ प्राणायामं कृत्वा ॥ अद्य पूर्वोच-
रितवर्तमानएवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः
श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीतस्मात्कर्मात्मनसिद्धार्थं यज्ञो-
पवीतसंस्कारमहं करिष्ये ॥ आपोहितामयोभुः ० जातवेदामोर्जयंत्या
पुनातु ॥ उम्भूभूमिच्चेष्टिर्थीचमांचं ॥ श्री॒श्वेतोकान्त्संवल्सरंचं ॥
प्रजापतिस्तवासाद्यतु ॥ तथोद्वतेयांगिइस्वध्वृवासीद् ॥ शुवोवायुंचा
तरिक्षंचमांचं ॥ श्री॒श्वेतोकान्त्संवल्सरंचं ॥ प्रजापतिस्तवासाद्यतु ॥
तथोद्वतेयांगिइस्वध्वृवासीद् ॥ स्वरादिलंचादिलंचमांचं ॥ त्री॒श्वं० ॥
प्रजाप० ॥ तथा० ॥ भूर्भुवःसुवश्वेद्मसंचादिश्वश्वमांचं ॥ त्री॒श्वं० ॥
प्रजाप० ॥ तथा० ॥ उम्भूकारं प्रथमतंत्रो न्यसामि ॥ आन्ति द्वितीय-

तंत्रौ न्यसामि ॥ नागांस्तुतीयतं०॥ सौमं चतुर्थंतं०॥ पितॄन्पञ्चमंतं०॥
प्रजापति पष्टुंतं०॥ वायुं सप्तमंतं०॥ सूर्यमाटमंतं०॥ विश्वानदेवान्
तवमंतं०॥ उद्धयंतमस्तुपरिपश्यैतोऽयोतिरुचरं॥ देवदेवतासूर्यमण्डनम्
ज्योतिरुक्तम्॥ उडल्यंजातवेदसंदेवंवाहंतिकृतवः॥ दृशेविश्वायस्त्वये ॥
चित्रेदिवानासुदगादनीकुचल्लुमित्रस्यवर्णस्याम्भेः॥ आप्राद्यावाप्तुथि-
यीअंतरिक्षमध्ये आत्माजगतस्तुस्थुपश्य ॥ त्रिस्ताडयेत्॥ अय पूर्वा-
चारितवर्तमानएवगुणविशेषणविशिष्टायां शुभमुण्यतिथी मम आत्म-
नःश्रुतिस्मृतिपुराणोकफलप्राप्यर्थं॥ श्रोतस्मार्तकमानुषानसिद्धर्थ
यज्ञोपवीतधारणमहं करिष्ये॥ यज्ञोपवीतंपरमपवित्रंप्रजापतेर्यसह
जैपुरस्तोत्॥ आयुष्यमुख्यंप्रतिमुच्युत्यज्ञोपवीतवलभस्तुतेजः॥
अनेनमन्वेणाधारयेत्॥ दशगायत्रीजपित्वा॥ 'जीणं विस्मुजेत्॥

॥ अथ रुद्रः ॥

हरिः ॐ ॥ इडदिव्यहूमनुर्यज्ञनीवृहुहसपतिरुक्थामुदानिशा ५सिषद्विश्वेदि
वा: सुकुकवाचः पृथिविमातमामाहि ५सीर्मधुमनिष्येमधुजनिष्येमधुव
द्यामिसधुवदिष्यामि । मधुमतीद्वेष्योवाच्मुद्यारस ५शुश्रूपेष्यामनज्ये
भ्यस्तंमदिवा अवंतुश्योभावेपितरोद्गुमद्गु ॥ ॐ शांतिः शांतिः ॥
ॐ नमेरतेकद्भुम्न्यवउतोत्तद्धेनमः । नमेरतेअस्तुधन्वनेवाद्गुभ्यामुत
तेनमः । यातुहपुःशिवतेमाशिवंवभूयतेधनः । शिवाश्युव्यायातवृत
योनोरुद्गमुडय । यातेरुद्गशिवात्तन्त्रयोरापापकाशिनी । तयानस्तन्त्रया
शंतेमयागिरिशंताभिचौकरीहि । यामिमुगिरिशंतहरतोविभूयस्तवे ।
शिवागिरिशंतकुरुमाहि ५सीः पुरुषंजनात् । शिवेनवचसाल्यागिरिशा
च्योवद्यामसि ॥ यथोन्मः सर्वमिज्जगद्युद्यम ५सुमन्नाअसत् । अच्यवोच

दधिवक्ताप्रथमोदीव्योगिषक् । अहींश्वसवीन्जुभयन्तसवोश्वयातुधा
न्यः । असौयस्तामोअकृणउत्तवश्वःसुमंगलः । येचेमाऽकुद्धाअभितोदि
श्वश्रिताःसहस्रशोवैषाभैर्द्वैमहे । असौयोवैसपृतिनीलग्रीवोविलो
हितः । उत्तेनंगोपाआहयाशद्याद्युद्हार्यैः । उत्तेनंविश्वभतानिसद्वृष्टोम्ब
डयातिनः । नमोअस्तुनीलग्रीवायसहस्राक्षायसीड्लुमे । अथेयेअस्युस
ल्वोन्मोहेत्यैकरुनमः । प्रमुच्यधन्वन्तरस्यमुभयोरालिंयोज्यं । याश्रेति
हस्तइष्ठवःप्रातामेगवोवप । अवृत्यनुरस्य इसहस्राक्षातेपुष्टे ॥
निशीयेश्वलयनांमुखोशिवोनैःसुमनोभव । विज्युंधर्तुःकपुदिनोविश्वल्यो
वाणवा अतुत । अनेश्वस्येषवआमुरस्यनिष्ठाश्चिः । यातेहितिमीडुपम
हस्तेष्वमुक्तेथर्तुः । तयास्मान्विश्वस्यमयक्षमयापरिव्रम्भज । नमस्तेअ-
स्त्वायुधायानाततायधृण्यै । उभास्यामुततेनमोवाहुयांतवधन्वन्वनि ।

परिते धन्वनो हुतिरुसमान्दृणकुलिष्यतः । अथोयहुप्रधिस्तव्यो रुसमन्त्रिष्ये
हुतं ॥ १ ॥ नमोहिरुप्रवाहवेसेनान्वेदिक्षां च पतेयेनमोनमोवृक्षेभ्योहरि-
केऽभ्यः पश्चात्पतेयेनमोनमः स्त्रिपञ्जरा युलिष्यीमतेपश्चीनां पतेयेनमोन
मोवृक्षायुविल्युगधिनेव्वानां पतेयेनमो नमोहरिकशायोपवीतिनेपश्चा-
त्पतेयेनमोनमोभवस्वहुत्येजातां पतेयेनमोहुक्षायातताविनेक्षेत्रां
पां पतेयेनमो नमः सुतायाहुत्यायुवनानां पतेयेनमोरोहितायस्थपते-
येवृक्षाणां पतेयेनमोनमामंत्रिष्येवाणिजायकक्षोणां पतेयेनमो नमो भुवंत-
तमोनमः कृत्वायीतायुधावतेसत्वनां पतेयेनमः ॥ २ ॥ नमः सहमानायनि-
व्याधिनं ऽआव्याधिनीनां पतेयेनमो नमः कृभान्यनिष्टिगिरोस्तेनानां पते-
येनमोनमोनिष्टिगिरोस्तेनकराणां पतेयेनमो नमो वंचतेपरिक्षंच

तेरतायनांपतयेनमोनमोनिचेरवेपरि चरायारण्यानांपतयेनमो नमः सु
काविश्चौजिया ४ सञ्ज्ञो मुल्लितांपतयेनमो नमोस्मिमङ्गोनकंचरक्षः प्रकं
तानांपतयेनमो ५ समउल्लिष्ठिणिगिरिचरायकुल्लुचानांपतयेनमो नमइहुम
द्योधन्याविभ्यश्वयेनमो नमआतन्यानेभ्यः प्रतिदधनिभ्यश्वयेनमो
आयच्छ्वयोविसुजङ्गश्वयेनमोस्यश्वयेनमो नमआसी
नेभ्यः शयानेभ्यश्वयेनमोनमोनमो रुपद्योजायन्द्यश्वयेनमो नमस्मित्तुह्यो
धावेद्यश्वयेनमोनमः सभान्यः सभापतिभ्यश्वयेनमो नमोअश्वेष्योऽश्व
पतिभ्यश्वयेनमः ॥ ३ ॥ नमंआव्याधिनीभ्योविविध्यतीभ्यश्वयेनमो
नमउगणाभ्यस्त्वैहृतीभ्यश्वयेनमो नमोगत्सभ्योगत्सपतिभ्यश्वयो
नमोनमोवातेभ्योवातेपतिभ्यश्वयेनमो नमोगणेभ्योगत्सपतिभ्यश्वयो
नमोनमोविरुद्धपेभ्योविश्वहेपेभ्यश्वयेनमो नमोमहाभ्यः क्षुल्लकेभ्यश्वयेन

वैतिकायचन्तमौवारस्तुयोग्यवास्तुपायन्वच ॥ ७ ॥ नमः सोमायन्वक्षद्वा
संक्षतमस्तुयचायचारुणक्षिवनमः शंगायचपश्चपतेषि चन्मत्तुयचन्व
मायचन्माअग्नेयधायेवयाप्त्वा नमोहुङ्गवहनीयसेचनमोवक्षेम्यो
हरिकेश्म्योनमस्तापायनमः शंभवेचमयोभवेच नमः शंकरायेवयस्क
गचायायीयचनमः शिवायेचशिवतेरयचनमस्त्रीययच नमः आतायेयचालायायन्व
नमः शज्जयेयचनमः किञ्चिलायेचक्षयणायन्व कल्यायेयचनमः प्रायो
नमः कपुदितेचपुद्दि नमः कपुदितेचपुद्दि नमः कपुदितेचपुद्दि
नमः शज्जयेयचनमोगोष्ठोयचनमः शिक्कलायेचक्षयणायन्व होयचनमः कपुदितेचपुद्दि
नमः शज्जयेयचनमः शिक्कलायेचक्षयणायन्व होयचनमः कपुदितेचपुद्दि

चसुम्यांयचनमः पुण्यायचपर्णश्चायच नमोपगरमाणायचाभिमृते
चनम्भआरिवद्देवं प्रारिवद्देवं नमोवः किरिकेम्यादिवाना एहदेम्यो
नमोविक्षीणकेम्योनमोविच्चिन्यत्केम्यो नमंआनिहितम्योनमंआमीवृत्के
म्यः ॥ ९ ॥ द्वापे अंधसस्पतेद्विद्विनील्लोहित । एषांपुरुषाणमेषांपे
शनांमामेमार्शमोएषांकिच्छनामेमत् । यातेलदशिवातुन् । शिवायिश्वाह
मेषजी ॥ शिवालदस्यमेषजीतयानीमृडजीवते ॥ इमा एरुद्वायतवसे
कपदिनेक्षयद्वीरायप्रभामहेमति । यथानःशमसंहिपदेवत्तुष्ठेविश्वेष
संशामेअसिमवनात्तुर । मृडानोलद्वोतन्नोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसावित
वेमते । यच्छ्वयोश्यमनुरायजेपितातदेश्यामतवरुद्धप्रणीती । मानों
महांतेमुतमानोअर्भकं मानउक्षेतमानउक्षितं । मानोवधीः पितरमो
तमातरप्रियामानेष्टुवोरुद्वरीरिषः । मानेष्टोकेतनंयेमानआयुषिमा

रेतिप्रयाण्यचनमोद्यासत०योद्यवामुपार्थ्य ॥ ७ ॥ नमःसोमायचरुदा
 येचनमस्तुधायचारुणायचनमः शुंगायेचपश्चापत्तेयेचनमउड्यायचमी
 मायेचनमोअगेवधायचद्वेयधायेचनमः हृष्मवेचमयोभवेचन
 हरिकेशेभ्योनमस्तुपायचनमः हृष्मवेचमयोभवेचन
 गर्वेचनमः शिवायेचशिवतेगायचेनमस्त्रीयौयचन
 यचावायायायेचनमः प्रतरणायचोत्तरणायचन
 तमः किञ्चित्तायेचक्षयेणायचन
 तमः शब्द्योयेचक्षयेचनमः सिक्त्योयेचपवाह्यायचन
 स्त्रैयेचनमोगोप्तोयेचनमः हृदयोयेचनमः पालस्त्रियेचनमः
 काट्योय
 येचनमः शुक्यायेचहृदयोयेचनमोलोच्येचनमऽक्षयैय

चन्द्रम्यायचन्ननमः पृष्ठ्यायचपण्डश्चायच
चन्नमेंआरिल्लवदुते चंप्रिल्लवदुते च नमोवः किरिकेम्योदिवाना इहदेम्यो
नमोविक्षीणकेम्योनमोविचिन्नचकेम्यो नमंआनिहृतेभ्योनमंआसीवृत्के
भ्यः ॥ ९ ॥ द्रापे अंधस्तपेदिर्दिनीलोहित । एषांपुरुषाणामेषांपे
गुनांमामेमारोमोएषांकिचन्नाममत् । यातेरद्विश्वातनुःशिवाविश्वाह
भेषजी ॥ शिवारुद्धस्थमेषजीतयनोमृडजीवते ॥ इमा इद्वायत्वसे
कपुदिनेक्षयद्वीरायप्रामेयमहेस्ति । यथोनःशमसस्तिहृपदेविश्वेष
द्वंगामेअस्मक्षनतुरुः । मृडानोरुद्वेतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसावित
धेमते । यच्छुच्योश्चमतुरायजेपितातदेश्यामतवरुद्धप्रणीतो । मानो
महांतेमुतमानोअर्थकं मानुद्दर्शतमानउक्षितं । मानोवधीः पितरुमो
तमातरप्रियामानतस्तुवोरुद्दरीरिषः । मानस्तोकेतनन्येमानुआयुषिमा

नेगोपुमानोअव्यैपुरीरिषः । वीरान्मानोरुद्भासितोवधीहुविष्मतोन
मसाविधेमते । आयातेगोशउत्पूरुषेक्षयद्वीरायसुमस्मेतेअस्तु
रक्षोचनोअधिच्छेदवन्वद्यायाचनःयामयच्छद्विवहोः । स्तुहिश्रुतंगतेस
द्युधानमुगानभीमसुपुहलुममः । मुडाजरिनेबद्दस्तवानोअन्यंतेअस्म
न्निवेपतुसनोः । परिणारुद्दस्यहुतिद्युणकुपरिल्येषस्यदुर्मितिरघायोः ।
अवीस्यरामधवन्वद्यारत्तुजमीहुरतोकामतयायमृडय । मीडुष्मरि
वतमश्चिवोनःसुमनीभव । परमेवक्षआयुधनिधायकनिवसानआचर
पिनोक्तिविश्रदागाहि । विकिरिदुविलोहितनमस्तेअस्तुभगवः । यास्ते
सहस्रेहेतयोऽन्यमुस्मनिवंपतुताः । सुहस्याणिसहस्रध्यावोहुवोस्तव
हेतयः । तासामीशानोभगवःपराचीनासुवीकृधि ॥ १० ॥ सह
स्याणिसहस्रोयेरुद्गाअधिभूम्याः । तेपासहस्रयोजनेवधन्वनितन्म

सि । आस्मन्महत्यण्वैऽतरिक्षेभुवा अथि । नीलग्रीवाः शितिकंठाः
र्ग्याअयःक्षमाचराः । नीलग्रीवाः शितिकंठादिव ऐलद्वाउपश्चिताः । येव
क्षेपुस्तिपञ्चनीलग्रीवाविलोहिताः । येभतानामधिपतयोविशिखवास्तः
कपुदिन्दिनः । येअन्नेपुविविघ्यतिपात्रेषुपिवतोजनान् । येपथांपथिरक्षय
ऐलवृद्धायन्वयः । येतीर्थानिप्रचरातिसुकावेतोनिष्पिणिः । यएतावेतश्च
भया रसश्चदिवोरुद्वावितास्ये ॥ तेषांसहस्रयोजनेवधन्यानितन्म
सि । नमोऽदेष्म्योयेपुथियांयतरिक्षेयेदिवियेषामव्यंवातोवर्धमिवरस्ते
प्रयो दद्याप्राचीदंशोदक्षिणाददरोप्रतीचीदंशोदीचीदंशोद्वास्तेऽयोनम्
स्तेनोमुडयतुतेयद्विष्मोयश्वनोद्दित्योजनेदधामि ॥११॥ ॥ ॐ अग्ना
विष्णुसजोपस्तेमावर्धतुवांगिरः । ब्रह्मिवर्जिभिरागतं । वार्जन्नश्चमेत्रस
वश्वमेप्रयतिश्चमेप्रसितिश्वमेव्यीतिश्चमेकतुश्वमेस्वरश्वमेलोकश्वमेश्वा

वश्रोमि श्रुतिं श्रमेज्योर्तिं श्रमेसुवंश्रमेप्राणश्रमेपानश्रमेऽप्यानश्रमेसुश्रमे
चित्तं च मुआधीतं च मेवाक्च मेवाक्च मेवाक्च मेवाक्च मेवाक्च मेवाक्च
मुओजं श्रमेसहं श्रम आयुश्रमे जरा च मआत्मा च मेतनुश्रमेशार्थमेवामे
चमंगानिच मेस्थानिच मेपल्लैषिच मेशार्थिराणिच मे ॥ १ ॥ ज्येष्ठुर्यं
च मुआधीपत्यं च मेस्तुश्रमेभार्थमेश्रमेस्तुश्रमेज्ञाच मे माहुमा
च मेवरिमा च मे प्राथिमा च मेवाज्ञा च मेवाद्युया च मे वृद्धं च मेवटद्विश्रमेस
तं च मेश्रद्वा च मे जग्नीच मेधनं च मेवशोश्रमे
श्रमेजातं च मेजनिज्यमाणं च मेसुकं च मेसुकं च मेश्रुकं च मेश्रुकं च मेश्रु
तं च मेभविष्यच मेसुरं च मेसुपर्यन्तं च मेसुपर्यन्तं च मेकुस्तिश्र
मेमुति श्रमेसुमाति श्रमे ॥ २ ॥ शांच मेमयं श्रमेश्रियं च मेनुकामश्रमेकाम
श्रमेसोमनुसश्रमेभद्रं च मेश्रेयं श्रमेवस्य श्रमेयद्वाश्रमे भग्नश्रमेद्विणं च

धयश्चामेकुटपृच्छमेकुटपृच्छमेन्द्राम्याश्चमि पश्चात्वारुप्याश्चयज्ञाते
कलपतांवित्तंचमेवित्तिश्यमेभूतंचमेभूतिश्यमे वसुचमेवसुतिश्यमेकमीच
मे शक्तिश्यमेध्यश्यमेपर्याम्यइतिश्यमेगतिश्यमे ॥ ६३ ॥ आस्तिश्यमिहंद्रश्य
मे सोमंश्यमिहंद्रश्यमेसविताचमिहंद्रश्यमेपुष्टाचमिहंद्र
हंद्रश्यमेवृहुरपतिश्यमिहंद्रश्यमि सित्रश्यमिहंद्रश्यमेवरुणश्यमिहंद्रश्यमेल्वष्टा
चमिहंद्रश्यमेद्याताचमिहंद्रश्यमेविष्णुश्यमिहंद्रश्यमेश्वरीश्यमिहंद्रश्यमेसुर
तंश्यमिहंद्रश्यमेविष्णुचमेद्यवाहंद्रश्यमे पुथियीचमिहंद्रश्यमेतरिक्षंचमिहंद्र
श्यमेवौश्यमिहंद्रश्यमेदिहाश्यमिहंद्रश्यमेसुधांचमिहंद्रश्यमे प्रजापतिश्यम
हंद्रश्यमे ॥६४॥ अ॒६५श्यमेविष्णुश्यमेविष्णुश्यमेविष्णुपतिश्यमउपा॒६६श्य
मेतयोर्मश्यमएद्यवायुपश्यमेविवरुणश्यमआश्विनश्यमे प्रतिश्वरथात
श्यमेत्युक्तश्यमेमन्त्रीचमआयुरुणश्यमेवेवदेवश्यमे धूवश्यमेवेवानुरश्यम

कःतु युहा श्वेतियाहो श्वम् एङ्गानश्वमेव श्वदेवश्वमे मरुत्वतीया श्वमेमा
हृदश्वमआदित्यश्वमे सारस्वतश्वमेपौणश्वमेपालीवृतश्व
मेहारियोजनश्वमे ॥ ७ ॥ इृथश्वमेवुहिंश्वमेवदिश्वमेतियाश्वमेद्यु
चश्वमेचम्साश्वमेप्रायाणश्वमे स्वरेवश्वमउपरुवा श्वमेऽधिष्ठवणे चमेद्वा
णकलुशश्वमेवायुड्यानिचमेपृष्ठभृश्वमआधवनीयश्वम आमीञ्चमेह
विधानेचमे श्रहाश्वमेसदंश्वमेपुरोडाशा श्वमेपचताश्वमेवभृथश्वमेस्वगा
कारश्वमि ॥ ८ ॥ अस्तिश्वमेघर्मश्वमेकश्वमेसूर्यश्वमेत्राणश्वमेवश्वश्व
मेपुष्टिवीचमेऽदितिश्वमेदितिश्वमेयोश्वमेश्वरीरुद्गुलयोदिश्वमेयज्ञे
नकलपंतामृकचमेसामेचमेरतोमश्वमेयज्ञश्वमे द्वीक्षा चमेतपश्वमऋतु
श्वमेवतंचमेहोरात्रयोर्विष्ट्यावृहद्यंतरेचमेयुद्गोनकलपेतां ॥ ९ ॥ गर्भा
श्वमे युत्साश्वमेऽत्यविश्वमेऽत्यवीचमेदित्यवाटचमेदित्यौहीचमेपंचावि

अमेपं चावीचमेनिवृत्तश्वमेनिवृत्ताचमे तु यवाद्युचमेनिवृत्त्यौहीनमपल्वा
चमेपल्लोहीचमउक्षाचमेवृद्धा चमक्रुपमश्वमेवृहचमेइनडान्चमेधुश्वम्
आयुर्वज्ञोनकल्पताम्प्राणोयज्ञोनकल्पताम्पानोयज्ञोनकल्पतां व्यानोयज्ञो
नकल्पतांचक्षुर्वज्ञोनकल्पतांश्वोन्वज्ञोनकल्पतां मनोयज्ञोनकल्पतांचा
यज्ञोनकल्पतामायज्ञोनकल्पतांयज्ञोयज्ञोनकल्पतां ॥ १० ॥ एकाच
मेतिस्तश्वमेपंचचमेससचमेनवचमएकाकादशाचमे त्रयोदशचमेपंचदशा
चमेससदशाचमेनवेदशाचमएकविलक्षणिश्वमेवयोविलक्षणिश्वमे पंच
विलक्षणिश्वमे सप्तविलक्षणिश्वमेनवनिलक्षणिश्वमएकनिलक्षणिश्वमेवय
लिलक्षणिश्वमेवत्त्वश्वमेट्टोचमेढादशाचमे षोडशचमेविलक्षणिश्वमेवत्तु
लिलक्षणिश्वमेपट्टनिलक्षणिश्वमेवत्त्वाहि ५
शब्दमे चतुर्व्यालवारि लक्षणमेष्टष्टाचेत्वारि लक्षणमेवाजेश्वप्रसवश्वश्वपिज

श्वकतुर्श्वुवंश्च मूर्धा च॒वृयश्वात्यायनश्वांत्यश्वमौवृनश्वभुवैतश्व
द्विंपतिश्व ॥ ११ ॥ इडोदेवहूर्मेरु० ॥ ॥

॥ अथ देवेमन्त्रप्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥२॥ मध्यनन्दिवो अेरुति पृथिव्यादैश्वानरमृतायज्ञात
सुन्मि ॥ कुवि ३स्माज्ञमातिथ्यजनोनास्त्रापात्रेजनयंतदेवा: ॥ १ ॥
समलुनः परिज्ञमावस्तुहस्तुवातो अपांत्वृष्टेवान् ॥ शिशीतिमिद्वापवता
युवक्षस्तद्वोविश्वेवरिवस्तुदेवा: ॥ २ ॥ सदुक्षादोष्टुपारयुद्धहृष्ण
तिदेवतायस्तुश्वाद ॥ वृश्वाद्यो अग्रमृत्युजसाद्वृहृष्टपतिमाविवासं
तिदेवा: ॥ ३ ॥ वायुरुक्ता ५अग्ने प्रसुमोकुदेवः प्रजापतिः प्रजयोसंविदा
तः ॥ प्रसुचमानाभुवेनस्यरेतोगातुंधर्चयजमानायदेवा: ॥ ४ ॥ जा
तेवेदोयपयोगच्छुदेवान्त्व॑हिहोतोप्रथमोवृभूय ॥ घृतेनत्वंतुवेवर्ध

यस्यरसादावृत्तेऽहुविरेदंतुद्वेद्वा: ॥ ५ ॥ शतंवृचिनः सुहस्यैचसुकृहुयो
ओप्रलयस्यवीरान् ॥ उत्तमातामहिषमन्वेतेनदुभीत्वा जहाति पुनर्दु
वाः ॥ ६ ॥ यज्ञेनेनयज्ञामेयज्ञतदेवास्तानिधमाणिप्रथमान्यासन् ॥ तेहु
नाकमहिमान्तःसचंतेयत्पृथ्वेसाध्याः संतिद्वा: ॥ ७ ॥ वृहस्पतेसवित
गोध्येन इस अशितांचितसंताराऽस एद्विशाधि ॥ वध्येनं महतेर्सोभंगाय
विश्वेनस्तुमदंतुद्वा: ॥ ८ ॥ यह्निश्चास्तुपद्धत्युपदः कस्मैद्वा:
यहुविपाविधेम ॥ यआदपदावेलदायस्यविश्वेतुपासेतेप्रतिपंयस्यद्वीवा:
॥ ९ ॥ येरह्नैस्तुसहस्रासहृतेर्जते असेपुष्टिवीमखेन्यः ॥ विश्वेदु
वाविश्वेद्वा: ॥ १० ॥ अपास्तिदमैत्वाध्यमानाशुयस्पोषेयज्ञपतिमा
भजंतीसुवैर्यहियज्ञेमानायपोपेमध्यर्थसादयतामिहत्वा ॥ अस्मै
पुरोपमस्तिदेवयानीतांत्वाविश्वेआप्तिग्रन्तवृद्वा: ॥ ११ ॥ मर्माणितेवम्

मिश्चादयामिसोमरव्याराजामृतेनाभिवर्स्तां ॥ उरोर्वरीयोवरीवस्तेअ-
स्तुजयंतल्यामनुमद्वद्वेवा: ॥ १२ ॥ प्रजापतेरस्तपस्यावावृथानः सद्यो-
जातोर्दधिषेयज्ञामते ॥ स्वाहाद्वतेनहृविषापुरोगायुहि साध्याहृविरद्वद्व-
देवा: ॥ १३ ॥ तद्गहणाणंग्रहत्वं ॥ देवतावापुतायज्ञमानस्यगदेष्यां
ते ॥ यद्गहो: ॥ विदुरेनदेवा: ॥ १४ ॥ तदिट्टनामिष्ठित्वं ॥ पंष्ठेयो
हृवीनाम ॥ तावट्टयहृत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ पुरोक्षप्रियाहृविद्वेवा: ॥ १५ ॥
दद्याहृतोहृवीनामेप: ॥ तंवाएतदशहृत् संतं ॥ दद्याहृतेत्याचक्षतेपरो
क्षेण ॥ पुरोक्षप्रियाहृविद्वेवा: ॥ १६ ॥ सप्तहृतोहृवीनामेप: ॥ तंवाए-
त् सप्तहृत् संतं ॥ सप्तहृतेत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाहृविहि-
देवा: ॥ १७ ॥ पद्मतोहृवीनामेप: ॥ तंवाएत्पद्मत् संतं ॥ पद्मतेत्या
चक्षतेपरोक्षेण ॥ पुरोक्षप्रियाहृविद्वेवा: ॥ १८ ॥ पंचहृतोहृवीनामेप: ॥

तंवाएतंपंचहृत्पंसंतं ॥ पंचहृतेत्याचेक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रिया
इवहिद्वा: ॥ १९ ॥ चतुर्हृतोहृवेनामीषः ॥ तंवाएतंचतुर्हृत्पंसंतं ॥
चतुर्हृतेत्याचेक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिद्वा: ॥ २० ॥ आशिकं
तोनयोकिम् ॥ मेदस्यतायजमानाः ॥ सुचाज्येन्तुर्हृताः ॥ अकामावौवि
शेद्वा: ॥ २१ ॥ नहिरूपशामविहसन्यमसात् ॥ वैश्वानरक्षेत्रजित्यायदेवा: ॥ २२ ॥
ग्रेः ॥ अथेममंथन्तममृताः ॥ वैश्वानरक्षेत्रजित्यायदेवा: ॥ २३ ॥
उपतेरगाइवाकरं ॥ वृणीष्वदुहितदिवः ॥ रात्रीस्तोममनजित्युष्णी ॥ द्वेर्वी
वाचमजनयंतदेवा: ॥ २४ ॥ साहिवेदयशोहृषिः ॥ शिवाअसमन्य
मोषधीः ॥ कणोत्तुविश्वचर्षिणिः ॥ भद्रान्तःश्रेयःसमन्तेष्टदेवा: ॥ २५ ॥
अयंयज्ञोवर्धतांगोभिरश्चेः ॥ द्वयंवेदिःस्वप्यासुवीरा ॥ इदंवाहृत्याति
वहाँप्यन्या ॥ इमंयज्ञोविश्वेअवंतुदेवा: ॥ २६ ॥ द्वेवंद्वेवायजाय

विं ॥ कामिहेका:कहुमेर्तंगा: ॥ मांथाला:कुलिपरिमापतंति ॥ अनो
यृतीनन्प्रधमंतुदेवा: ॥ २६ ॥ स्तोमेससदशोस्तुतं ॥ वैरुपेणविशी
जसा ॥ हृविरिद्वयोदधुः ॥ शारदेनतुनादेवा: ॥ २७ ॥ एकविलक्षण
भवेस्तुतं ॥ वैराजेनःश्रियाश्रियं ॥ हृविरिद्वयोदधुः ॥ हृमंतेनतुना
देवा: ॥ २८ ॥ मुरतेलिणवेस्तुतं ॥ वलेनशक्तीःसहः ॥ हृविरिद्व
योदधुः ॥ शशिरेणतुनादेवा: ॥ २९ ॥ आदिलानकाममवस्थुवेम ॥
येभतानिजनयंतोविचिर्लभुः ॥ सीदेतुपञ्चाआदितेतुपस्थै ॥ स्तीर्णव
हिहृविरचयोदेवा: ॥ ३० ॥ आवृत्रहणागीर्मिविप्रः ॥ ब्रह्मणस्पते
त्वमस्ययुता ॥ सुकरस्यवोधितनयंचजिन्व ॥ विवृत्तदंयदवंतिदेवा:
॥ ३१ ॥ नराशाल्सोशासपातिनोअव्यात् ॥ आयेवामस्यसंगश्चरयी
णां ॥ श्रियोदेवस्यसवितुःस्याम ॥ आनोविश्वेऽसकागमंतुदेवा: ॥

॥ ३२ ॥ शार्मीभिषाचःशासुरातिषाचः ॥ शंनोदिनुङ्या:पार्थिव्याःशांनो
आत्याः ॥ ये संवितुः सुल्यसंवस्युवि श्वेषं ॥ मित्रस्य ब्रह्मेव रुणस्य देव्या: ॥
॥ ३३ ॥ याश्वेषं शंतीरुतप्रासुचीयोः ॥ यासोमधाडामधुमक्षयैति ॥ ती
तान आपःशास्युनाभवं तु ॥ तन्नोविश्वेषु उपशुणवं तु देव्या: ॥ ३४ ॥ ती
द्वेषेष्यः कुण्ठितोदीर्घमायुः ॥ श्रुत इसुहस्तामेषजानिधनः ॥ यज्ञानोरा
जावर्कणउपयातु ॥ तन्नोविश्वेषं अभिसंयंतु देव्या: ॥ ३५ ॥ श्रेष्ठोदेव्याना
मुतमानुषाणां ॥ तं न्नाहृणाः सोम्यासः सोम्यासः ॥ श्रोषु पुण्डासो अभिर
द्वेषिति सर्वे ॥ चल्वारुपकमभिकर्मदेव्या: ॥ ३६ ॥ लोकस्य शराजामहृतो
महान् ग्रहि ॥ सुग्रन्तः पंथामभेषं कुणो तु ॥ यस्मिन्नाश्रेष्ठनेत्रिराजो ॥
यस्मिन्नेन मन्याधिं चंतदेव्या: ॥ ३७ ॥ यथादेवतमेव प्रसोति ॥ देव्यस्य
चमानुषस्य च ऊङ्याहृत्ये ॥ त्रिराह ॥ त्रिष्ठाहित्यादेव्या: ॥ ३८ ॥ यपैव

देवानां ऽहविष्टकृतः ॥ तानक्षयति ॥ त्रिहंश्यति ॥ त्रिष्ठाहिदेवा:
॥ ३९ ॥ तद्ग्रहणं नात्यच्यवत् ॥ अंतर्वेदिनिन्युत्यवैरुद्येये ॥ उल्लु
केनाभिगृह्णाति श्रुतलवाये ॥ शातकामाइयोहिदेवा: ॥ ४० ॥ तेषांतङ्गां
धेयं ॥ तानेवतेनं प्रीणाति ॥ वैश्वेद०यन्वाच ॥ एतोहिविश्वेदेवा: ॥ ४१ ॥
सुयोजातो व्यमितयज्ञं ॥ अभिर्देवानामभवत्पुरोगाः ॥ अस्य होतुः
प्रदिद्युतस्य याचि ॥ स्वाहो कृतं हुविरदंतु देवा: ॥ ४२ ॥ आमन्वा
न्तसो मध्यतव्यानहि भवत्वा ॥ देवानगच्छुवीर्विदयज्ञमानायुमह्ये ॥ इरामू
तिः पृथिव्यैरसोमोलकमीत् ॥ देवोः पितरः पितरोदेवा: ॥ ४३ ॥ यज्ञा
यां यज्ञां विचर्यंति शंच ॥ ओषधीरापुहशकरीश्च ॥ योमाहृदामन्तसाय
चयाचा ॥ योवद्युषाकम्षणदिपिदेवा: ॥ ४४ ॥ विच्छिन्नविच्छिन्नी
भ्यां सुपत्वान् ॥ जातान आतु यान्येचंजनित्यमाणाः ॥ विशेष्यना

भयांविधमाम्येनान् ॥ अहैस्त्रानामुत्तमोस्मानिदेवा: ॥ ४५ ॥ उषा
श्रुतस्मैनिच्छके ॥ सर्वप्राप्तसमूहतां ॥ योनःसपलोयोरणः ॥ मतो
सिदासंतिदेवा: ॥ ४६ ॥ अच्छविराद ॥ विराजैवाव्याद्यमवर्णन्थे ॥ त्रेधा
विभज्यदेवतांजुहोति ॥ ऋयोवृतीवेदेवा: ॥ ४७ ॥ अस्मिलेवतल्लोके
कामान्दधाति ॥ तसादुसिल्लोकेवृहवःकामा: ॥ ऋयाणांत्रेयाणाऽसु
हवपाञ्चहोति ॥ ऋयोवृतीवेदेवा: ॥ ४८ ॥ राजामहिमा ॥ यद्गुणां
महिमोभयतःपरियज्जति ॥ यजमानमेवराज्येनोभयतःपरिगृह्णता
पुरस्तोतस्वाहाकारावाअन्येदेवा: ॥ ४९ ॥ पुतद्वृतहृवाएतदिवतां ॥
पञ्चभूतमेधायाठमंत ॥ यज्ञमेव ॥ यज्ञेनयज्ञंतदेवाः ॥ ५० ॥
तेनमेतप ॥ तेनमेजवल ॥ तेनमेदीदिःहि ॥ यावहिवा: ॥ ५१ ॥
वासोददाति ॥ तेनायुःप्रतिरते ॥ वेदितर्तीयेयज्जेत ॥ त्रिष्ठुग्निदे

वा: ॥ ५२ ॥ कृशा॒तुर्विश्वावेषुः ॥ सूर्यवान्तर्खेयव॒चाः ॥ कृतिरिल्येका॑
दशागं॑धर्वेगणाः ॥ देवा॒श्रमहादेवा: ॥ ५३ ॥ ए॒क्षाहिव॒चोयो ॥ ए॒वाहाँ॑
इ ॥ ए॒वाहिपूर्वपन् ॥ ए॒वाहिदेवा: ॥ ५४ ॥ भुवेन्देव॒सूखरी: ॥ आ॒टि॑
ल्यानादिंतदेवा: ॥ योनिनो॒धर्वमृदीपत ॥ भुंक्तजै॒भिःशृणु॒यामदेवा: ॥ ५५ ॥
५६ ॥ उपा॒श्रुतसात्मित्युक्त्वा ॥ सर्वै॒प्राप्तसमूहतां ॥ योनैःस॒पल्लोये॑
रणः ॥ मतो॒मिदासंतिदेवा: ॥ ५६ ॥ ऋतस्यपदेकव॒योनिपौति ॥ अं॑
तःप्रविष्टकौरमेत ॥ अंतश्च॒द्भूमिस॒मनेस॒चरंत ॥ स॒हवसंतनविजान॑
तिदेवा: ॥ ५७ ॥ शक्रःप्रविहान्प्रदिश्चाश्रतस्तः ॥ तमेवंविहानमृतद्वृह॑
भवति ॥ नान्यःपंथ्याअयननाथविद्यते ॥ यज्ञोनेयज्ञमेयज्ञतदेवा: ॥ ५८ ॥
ॐ॒राजाधिराजायप्रसद्यसाहिनै ॥ नमो॒व॒यव॒श्रवणायकुर्महे ॥ समे॑
काम॒नकाम॒काम॒यमहै ॥ क्रामे॒श्वरोवैश्रवणोददातु ॥ कृत्वैरायविश्रयणा

ये ॥ महाराजायनमः ॥ उमेश्वरस्ति ॥ सौम्राज्यंभीज्येस्वाराज्यं वैराज्यं
 पारमेकुंराज्यंमाहाराज्यमाधिपत्यमयंसमंतपयायीस्यात् ॥ सार्वभौमः
 सावायुषआंतादापराधार्थात् ॥ पृथिव्येसमुद्पर्यतायाएकराज्ञिति ॥ तद्
 च्येष्वशोकोभिगीतोमरुतः परिवेष्टारो महतस्यावसन्न्युहे ॥ आविद्या
 तस्यकामप्रेरिंश्वेदेवाःसभासदद्विति ॥ विश्वतंश्वद्वृतविश्वतोमुखोविश्व
 श्वतोहस्तउतविश्वतंसपत्नैश्वार्यावापुथिभीजन्यन्देवएकः ॥ योवैतांबहुणोवेद ॥ अमृतेनावृतांपुरी ॥ तस्मैब्रह्मच
 ब्रह्माच ॥ आयुःकीर्तिप्रजांददुः ॥ इति देवेमन्त्राः समाप्ताः ॥

इदं पुलकं मुञ्चयां पाङ्गुरंग जावजी इत्येति: स्वीये “निर्णयसागरा” ख्यातुदण्ड-
 यन्त्रालये मुद्रित्वा प्रकाशितं । शाके १८५३. सन १९३२.

॥ इति हिरण्यकेशीयो नित्यविधिः ॥

॥ अथ हिरण्यकेशी देवे प्रारंभः ॥

मूल्यः १ आणका:

श्रीगणेशायनमः ॥ ३०८ मध्यान्तिदिवो अर्थिति पृथिव्यावै श्वानरम्भतायंजात
मुक्तिं ॥ कुवि इस आजमाति शिंजनान्तामासद्वापावै जनयंतदेवा: ॥ १ ॥
मुमत्तुनः परिजमावस्थामत्तुवातो अपावृष्टिवान् ॥ शिशीतिमिंद्रापर्वता
युवन्तस्तद्वोविश्वेवरिचस्यंतुदेवा: ॥ २ ॥ सत्त्वशादाष्टजनुपाञ्चयंबृहस्प
तिद्वत्तायस्त्राट् ॥ बृहशाचोअत्रमुभ्यल्लोजसावृहस्पतिमाविवासं
तिदेवा: ॥ ३ ॥ वायुस्ता अये प्रमुमोकुदेवः प्रजापतिः प्रजयासंविदा
तः ॥ प्रमुचमान्ताभुवनस्य रेतोगातुंधतयजमानायदेवा: ॥ ४ ॥ जा
तेवेदोवपयोगच्छुदेवान्तवैहिहोतिप्रथमोवभूर्थ ॥ घृतेनत्त्वंतुवैवर्ध
यस्यस्याहाकृत इहिगिरंदुदेवा: ॥ ५ ॥ शुतंवालिनः सहस्रचसाक बृहथो
अप्रलयसुरस्यवीरान् ॥ उत्तमातामहिषमन्यवेनदमीत्यजहतिपुत्रदे
वा: ॥ ६ ॥ यज्ञोनयज्ञामयज्ञतदेवास्तान्तिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥ तेह

नाकैमहिमानः सच्चतेयत्पूर्वसाध्याः संतिदेवाः ॥ ७ ॥ ब्रह्मपतेसवित
गोधयैन् स इश्वितं चित्संतराऽसूक्ष्मिशाधि ॥ वर्धयैनं महते सौभंगाय
विश्वएनस्तुमद्वदेवाः ॥ ८ ॥ यद्देशो अस्यहिपदश्वरुपदुः कस्मदेवा
यद्विषाणविधेम ॥ य आत्मदावलदायरस्यविश्वेतुपासनेतेष्यस्यदेवाः
॥ ९ ॥ ये सहा इसि सहस्रासहतेरेजते अस्मेषु विवीमर्वेष्यः ॥ १० ॥ विश्वेदु
वाविश्वेदेवाः ॥ १० ॥ अपामांतिदुर्मांतिवाधमानायपोषेयज्ञपतिमा
भजंतीर्थुवैश्वेहियज्ञमानायपोषमांश्वनाऽव्ययुसादियतामिहत्वा ॥ अम्बः
पुरीपमसिदेव्यपानीतांत्याविश्वेअभिगृह्णतुदेवाः ॥ ११ ॥ समाणितेवम
भिष्ठादयामिसोमस्त्वाराजामुतेनाभिवस्तां ॥ उरोर्बरीयोवरिवस्ते अ
स्तु जयतेवामनुमद्वदेवाः ॥ १२ ॥ प्रजापतेस्तपसावावृथानः सद्यो
ज्ञातोदिधिपेयज्ञमेमे ॥ स्वाहो कलेन हविषापुरोगायाहिसाध्याहृविरद्दतु

देवा: ॥ १३ ॥ तद्गदाणांगहुतं ॥ देवतावाएतायज्ञमानस्यग्रहेगृह्यं
ते ॥ यद्गहोः ॥ विदुरेनदिवाः ॥ १४ ॥ तदिदैनामिष्टित्वं ॥ एष्टयो
हृवैनामे ॥ ताङ्गुप्तयुक्त्याचक्षते परोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइयहिदेवा: ॥ १५ ॥
दशगृहो हृवैनामेषः ॥ तंवाएतद्गदाहुतं संतं ॥ दशगृहो तेत्याचक्षते परो
क्षेण ॥ परोक्षप्रियाइयहिदेवा: ॥ १६ ॥ सप्तहृतो हृवैनामेषः ॥ तंवाए
तस्तस्तस्तु संतं ॥ सप्तहृतेत्याचक्षते परोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइयहि
देवा: ॥ १७ ॥ पांडुतो हृवैनामेषः ॥ तंवाएत अप्तृष्ठुतं संतं ॥ पुहृतेत्या
चक्षते परोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइयहिदेवा: ॥ १८ ॥ पुंचहृतो हृवैनामेषः ॥
तंवाएतपंचहुतं संतं ॥ पुंचहृतेत्याचक्षते परोक्षेण ॥ परोक्षप्रिया
इयहिदेवा: ॥ १९ ॥ चतुर्हृतो हृवैनामेषः ॥ तंवाएतं चतुर्हृतं संतं ॥
चतुर्हृतेत्याचक्षते परोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइयहिदेवा: ॥ २० ॥ आशिक्ष

तोनशेकिम ॥ मेदस्वतायजमाना: ॥ सुचारूयेन्तुर्हक्तः ॥ अकामाचोवि
श्वेदेवाः ॥ २१ ॥ नहिस्पश्चामविंदत्वन्यस्सात् ॥ वैश्वानरात्पुरएतारभ
ग्रेः ॥ अथेममंथनमृतमृताः ॥ वैश्वानरक्षेत्रजित्यायेवाः ॥ २२ ॥
उपतेरगाइवाकरं ॥ वृणीच्छिहितादिवः ॥ रात्रीस्तोमंनजिग्युषीः ॥ द्वे
र्णिवाचेमजनयंतदेवाः ॥ २३ ॥ सहिवेद्यथोहिविः ॥ शिवाअसम्यु
मोपधीः ॥ कृणोत्विश्वर्थपिणः ॥ भद्रानःश्रेयःसमनेष्टदेवाः ॥ २४ ॥
अयंयज्ञोवधर्त्तागोभिरभैः ॥ इयंवेदिःस्वप्लवासुवीरो ॥ इदंवाहरति
वहीन्यन्या ॥ इमयज्ञंविश्वेऽवंतुदेवाः ॥ २५ ॥ द्वेवद्वेवायजाए
नि ॥ कामिहकाःकद्वेषपतंगाः ॥ मांथाला:कुलिपरिमापतंति ॥ अना
यैतेनान्प्रथमंतुदेवाः ॥ २६ ॥ सोमेससद्वेष्टुतं ॥ वैरुपेणविशीज
सा ॥ हृषिरिद्वयोदयुः ॥ शारदेन्तर्तुनदिवाः ॥ २७ ॥ एकविशक्त

भवःस्तुतं ॥ वैराजेनःश्रियाश्रियं ॥ हविरिद्वयोदधुः ॥ हेमंतेनस्तुत्तुना
देवा: ॥ २८ ॥ मुखतस्थिणवेस्तुतं ॥ वलेनशक्तरीःसहः ॥ हविरिद्वय
योदधुः ॥ शशिरेणस्तुतिदेवा: ॥ २९ ॥ आदित्यान्कामवस्तुहवेम ॥ ये
भतानिजनस्यतेविचरव्युः ॥ सीदेतुपुत्राअदितेष्टपस्थं ॥ स्त्रीणविहिंह
विरेच्यायदेवा: ॥ ३० ॥ आवृत्तहणागीभिर्विषः ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वम्
स्यस्युंता ॥ सुक्तस्यवोद्यितन्यचजिन्य ॥ विश्वंतद्वद्वंतिदेवा:
॥ ३१ ॥ नराशास्त्रोनारपतिनोअव्यात् ॥ आयेवामस्यसंगथेरयी
णां ॥ प्रियादेवस्यसवितुःस्यान् ॥ आनेविश्वेऽसक्तिमंतुदेवा: ॥
॥ ३२ ॥ शम्भिषाचश्चमुरातिषाचः ॥ शंनोदिठ्याःपार्थिव्याःकांचोअ
प्याः ॥ येरसवितुःसत्यसंवस्यविश्वे ॥ मित्रस्यव्रतेवरणस्यदेवा: ॥
॥ ३३ ॥ याश्वेष्टातिस्त्रूतप्रासचीयाः ॥ यासामषाढामयुभक्षयंति ॥

तान् आपः शा अस्यौनाभवंतु ॥ तत्रोविश्वेत्पशुण्वंतुदेवा: ॥ ३४ ॥ ती
देवेभ्यः कृषुतोदीर्घमायुः ॥ शत् सुहस्यामेषुजानिधत्तः ॥ यज्ञानोरा
जावरेणउपयातु ॥ तत्रोविश्वेअभिसंबृतुदेवा: ॥ ३५ ॥ श्रेष्ठोदेवाना
मृतमानुषाणां ॥ तंब्राह्मणाः सोमपाः सोमयासः ॥ श्रोप्तपदासोअभिर
क्षतिसर्वे ॥ चृत्वारपैकमनिकर्मदेवा: ॥ ३६ ॥ लोकस्युराजामहतोम
हान्वहि ॥ सुगंनः पंथामभंवंकुणोतु ॥ यस्मिन्वधक्षेत्रेयमएतिराजा ॥ य
स्मिन्वेनमयपिष्ठंवंतदेवा: ॥ ३७ ॥ यथादेवतमेवप्रसौति ॥ द्वैठ्यस्य
चमानपस्यचल्यावृत्ये ॥ निराह ॥ त्रिष्ठ्याहिदेवा: ॥ ३८ ॥ यग
वदेवानाऽहविष्टकुतः ॥ तान्वक्तयति ॥ त्रिक्लेयति ॥ त्रिष्ठ्याहिदेवा:
॥ ३९ ॥ तद्वैष्ट्यहण्णनाल्चयवत ॥ अंतर्वेदिनिनेयत्यवर्णये ॥ उल्लु
केनाभिगृह्णति शृतत्वाय ॥ शतकोमाइवहिदेवा: ॥ ४० ॥ तेषांतद्वा

गेधेये ॥ तानेवतेनप्रीणाति ॥ वैश्वदेव्यन्वर्णा ॥ एतेहिविश्वेदिवा: ॥ ४१ ॥
सद्योजातोऽव्यमिभीतयज्ञां ॥ अभिन्नेद्वानामभवत्पुरोगा: ॥ अस्यहोतुःप्र
दिक्षुतस्येवाचि ॥ स्वाहोकुत् इहविरदंतुदेवा: ॥ ४२ ॥ आत्मन्नवान्तसो
मध्यतव्यान् रहिमल्ला ॥ देवान् राज्यसुवर्विद्युजनमानायमह्य ॥ इहामू
तिः पृथिव्यैरस्तमोक्तमीत् ॥ देवा: पितरः पितरोदेवा: ॥ ४३ ॥ यज्ञि
यायज्ञांविचयंतिशांच ॥ ओषधीरापुहराकरीश्व ॥ योमाहृदामनसाय
श्वेवाचा ॥ योत्रहृणाकमण्णदेइदेवा: ॥ ४४ ॥ विच्छिन्नद्विविधृती
रया इसपलोन् ॥ जातानश्चातृठ्यन्यचजनिष्यमाणाः ॥ विशेषयुंत्रा
यांविधमाम्येनान् ॥ अह॒स्यानासुतमोसानिदेवा: ॥ ४५ ॥ उषा
श्रुतस्मैनिमुक्ते ॥ सर्वेषापत्समृहतां ॥ योनेः सपलोयोरणः ॥ मतोमि
दासंस्तिदेया: ॥ ४६ ॥ अन्नेविराट् ॥ विराजीवान्नायमवरुणे ॥ त्रेधा

विभन्नं यदि वतां उहोति ॥ व्याहृतो वेदव्या: ॥ ४७ ॥ अस्मिन् वतल्लोके का
मन्दध्याति ॥ तस्माद्दिस्मैल्लोके वहवुः कामाः ॥ त्रयाणां त्रयाणा इसहन
पाजुहोति ॥ व्याहृतो वेदव्या: ॥ ४८ ॥ राजामहिमा ॥ यद्धपां महि
ग्रोभयतः परियज्ञति ॥ यज्ञमानमेवशुभयतः परिगृह्णति ॥ पर
स्तोत्स्वाहाकाराचाअन्येदेवा: ॥ ४९ ॥ एतद्वेतहृचाएतद्विवतां ॥ पञ्च
भत्तमेयायालभंत ॥ यज्ञोमव ॥ यज्ञोनयद्वामयज्ञतदेवा: ॥ ५० ॥ तेन
मतप ॥ तेनमेज्यल ॥ तेनमेद्वीदिहि ॥ यावहृचाः ॥ ५१ ॥ वासो
ददाति ॥ तेनायुः प्रतिरते ॥ वेदिततीयेयजेत ॥ ५२ ॥ त्रिष्ठ्याहि
देवा: ॥ ५३ ॥ कृशो नुर्विश्वाचेसुः ॥ मूर्खवान्तस्तुर्यवर्चीः ॥ कृतिरित्ये
कादशांधर्वगणाः ॥ देवाश्महादेवा: ॥ ५४ ॥ एवाहिवायो ॥ ५
वाहीद ॥ एवाहिपूष्पच ॥ एवाहिदेवा: ॥ ५५ ॥ अवनंदेवसर्वरीः ॥

आहिंसानादितिहैर्वीं ॥ योनिनोधर्वमदीषत ॥ भद्रंकर्णेभिःशुण्यामदे-
वा: ॥ ५५ ॥ उषाश्वतसनिमुक ॥ सर्वेपुपापल्समृहतां ॥ योनःसप्लो-
योरणः ॥ मतोभिदासंतिदेवाः ॥ ५६ ॥ क्रुतस्यपुदेकवयोनिपांति ॥ अं-
तःप्रविष्टकर्तरमेत ॥ अंतश्च्छ्रद्धमस्तुमनसुचर्ततं ॥ सहवसंतनविजा-
नंतिहेवाः ॥ ५७ ॥ शकःप्रविद्वान्प्रदिश्यश्वतस्वः ॥ तमेवंविद्वानस्तेऽह-
भवति ॥ नान्यःपंथाअयनायविद्यते ॥ यज्ञोनयज्ञमयज्ञतदेवाः ॥ ५८ ॥
उंगजाधिराजायप्रसहस्राहिने ॥ नमोवयंवेशवृणायकुम्हे ॥ समे-
कामान्कामकामायमह्य ॥ कामेश्वरोवेशवृणोददातु ॥ कवेशवैश्व-
णाय ॥ महाइजायनमः ॥ अँस्वास्ति ॥ साआआज्ञमौज्यस्वाराज्ञं वैरा-
ज्यंपारमेष्टुराज्यंमाहाराज्यमाधिपत्यमयंसमंतपयोर्यीस्यात् सार्वभौमः
सार्वयुषअंतादापराधात् ॥ पृथिव्येसमुद्धर्यतायाएकराज्ञिति ॥

तदप्येषश्चोकोभिगीतोमरुतः परिवेष्टारो मरुतस्यावसन्मृहे ॥ आवि
 क्षितस्यकामप्रेर्वश्चेदेवाः सभासदइति ॥ विश्वतेश्वश्वरुतविश्वतोमु
 खोविश्वतोहस्तुउतविश्वतेस्पात् ॥ संचाहुभ्यांनमतिसंपत्तिच्छायापृथि
 वीजनयन्देवएकः ॥ योवितोन्नहृणोवेदु ॥ अमृतेनावृतांपुरी ॥ तस्मैव
 हस्त्वच्छाच ॥ आयुःकीतिप्रजांदेदुः ॥ इति देवेमंत्राः समाप्ताः ॥ ॥

इदं युतकं मुख्यं पाण्डुरक्षं जावजी इत्येति: स्वीये ‘निर्णयसागरारव्य’ मुद्रणालये
 मुद्रणिता प्रकाशितम् ॥ शाक: १८५२, सनात्द: १९३०।

Published by Pandurang Jawali,
 Printed by Ramchandra Yesu Shedge,

At the Nirnaya-sagar Press,
 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिरण्यकेशी देवे समाप्ताः ॥

अथ कुरुवेदीया त्रिकालसंच्या ॥

किंमत १॥ आणा.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथभस्सधारणविधिः ॥ आचम्य ग्राणाचामं
कृत्वा ॥ अद्येत्यादिपूर्वोऽशरीरशुद्धयर्थं भस्सधारणमहं करिष्ये । उम्मानं
रत्नोकेतन्येमानंआयोमानोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मानोरुद्ध
भामितोवैधीर्हविज्ञातःसदुभित्वाहवामहे ॥ (इति हस्ते भस्स गृहीत्वा
जलभित्तिश्रितं कृत्वा) ॥३२॥ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानांब्रह्माधि
पतिवृह्णिपतिवृह्णिविश्वोमेऽस्तुसदाशिवोम् ॥ शिरसि ॥ ॐतत्पु
रुषायविद्विहैमहादिवायधीमहि ॥ तद्वौरुद्धः प्रचोदयात् ॥ मुखे ॥
ॐअघोरेष्योथघोरेष्योघोरघोरतरेष्यः ॥ सर्वशर्वैष्मयोनमेस्ते
अस्तुरुद्धरुपेष्यः ॥ हृदये ॥ ॐदेवायनमोऽयेप्रायनमः श्रेष्ठायनमेरु
दायनमः कलायनमः कलविकरणायनमोवलंविकरणायनमोवलायन
मोवलंप्रमथनायनमः सर्वभूतदमनायनमोमनोनमेनायनमः ॥ गुह्ये ॥

ॐ सूचयोजातं प्रेपव्यामिसुद्योजातान्यवैनमोनमः ॥ भवेभवेनातिभवेभवस्य
मां भवोऽद्वयायुनमः ॥ पादयोः ॥ अग्निरिति भस्स । वायुरिति भस्स ।
जलमिति भस्स । स्थलमिति भस्स । ठ्योमेति भस्स । सर्वे इह वा इदं
भस्स । मन एतानि चक्षयि भस्सानि ॥ तत्त्व ॥ ॐ नमः शिवाय इति
त्रिवारोचारितेन सर्वाङ्गे विलिष्य आचामेत् ॥

अग्निरेत्याय नमः ॥ ॥ अथ प्रातः संध्याप्रारंभः ॥ केशवाय नमः ।
तारायणाय नमः । माध्यवाय नमः । गोविदाय नमः । विष्णवे नमः ।
मधुसूदनाय नमः । त्रिविक्रमाय नमः । वामनाय नमः । श्रीधराय नमः ।
हृषीकेशाय नमः । पश्चनाभाय नमः । दामोदराय नमः । संकर्षणाय
नमः । वायुदेवाय नमः । प्रद्युम्नाय नमः । अग्निरद्वाय नमः । पुरु-
पोत्तमाय नमः । अध्योक्षजाय नमः । नारसिंहाय नमः । अच्युताय

नमः । जनार्दनाय नमः । उपेंद्राय नमः । हरये नमः । श्रीकृष्णाय
नमः । प्रणवस्य परचत्वा क्रुपिः । परमात्मा देवता । देवीगायत्री छंदः ।
सप्तानां व्याहृतीनां विश्वामित्रजमद्भिरभरह्नाजग्नोत्तमान्निवर्सिष्टुकस्य-
पा क्रुपयः । अग्निवाऽव्यादिल्यवृहस्पतिवरुणोद्दिविश्वेदेवा देवताः ।
गायत्र्युचिणगचुक्त्युहतीपंक्तिनिष्टुप्जगत्यश्चंदांसि । गायत्र्या वि-
श्वामित्र क्रुपिः । सविता देवता । गायत्री छंदः । गायत्रीशिरसः
प्रजापतिर्क्षिपिः । व्रह्मामित्रायवादित्या देवता । यजुर्वल्लंदः । प्राणायामे
विनियोगः ॥ उँमूः उँभुवः उँसः उँमहः उँजनः उँतपः उँसत्यं
उँतसंविठुर्वैण्यंभग्नेन्दिवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयोत् ॥
उँआपोज्योतीरसोमुत्तंनहसभृष्टुचःस्वरोम् ॥ ममोपाचादुरितस्यद्वारा
श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्यामुपासिष्ये । आपोहिष्टुति तुच्यां

वरीपः सिंधुदीप कृष्णिः । आपो देवता गायत्री छंदः । मार्जने विनि-
योगः ॥ उँौआपेहित्रामयो भुवः ॥ तान्तकार्जेद्धातन् ॥ महेरणोयुचक्षसे ॥
योवः शिवतमोरसः ॥ तस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअ-
रंगमामवः ॥ यस्युक्षयायुजिन्वथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ सूर्यश्वेति मं-
त्रस्य याज्ञावल्क्य उपनिषद् ऋद्धिः । सूर्यमन्तुमन्तुपतिरात्रिश्च देव-
ताः । प्रकृतिरच्छंदः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ उँौसूर्यश्वमामन्यु-
श्वमन्युपतयश्वमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षुताम् ॥ यद्ग्रन्थापापम
कुर्व ॥ मनसाचाहस्ताख्यां ॥ पद्मासुदरेणश्चिश्चा ॥ रात्रिस्तदंव
लंपतु ॥ यकिंच्छुद्दितमयि ॥ इदमहंमाममृतयोनी ॥ सूर्यज्योतिषिञ्चु
हृष्टमिस्याहा ॥ इति जलं पीत्वा आचम्य ॥ आपोहिष्टुति नवर्चस्य
सूक्तस्यांवरीपः सिंधुदीप आपो गायत्री । पंचमी वर्धमात्रा सप्तमी

प्रतिष्ठा अंसे है अनुष्टुप्मौ ॥ मार्जने विनियोगः ॥ ॐ आपोहि उत्तेति
करक्कन्यम् ॥ शंनोदीवीरभिष्टुय आपेभवंतु पुत्रैः ॥ शंयोरभिस्थवंतु
नः ॥ इशानावायीणां क्षयंतीश्वर्णीनाम् ॥ अपोयाचामि भेपुजम् ॥
अप्सुमेसोमो अनवीदुत्तर्णीश्वनिभेपुजा ॥ अतिं चविश्वर्णभुवम् ॥ आ-
पः पुणीतमेपुजं वरुथंत्वेऽमर्म ॥ उपोकच्चसयैहृदो ॥ इदमापुः प्रवैह
त्यहिंकचुद्दितंमधि ॥ यहुहमभिद्दोहयद्वाशेपउतानुतम् ॥ आपोअ-
शान्वचारिपुरसेन्वसमगसाहि ॥ पयस्वानन्मआग्नीहितंमासंस्तुजवच्चसा ॥
(सहुपीस्तदेपसोदिवानकैचसुखुपीः ॥ वरेण्यकरतूहमादेवीरवसेहुवे ॥)
ऋतंचेति तुचस्य सूक्तस्य माधुच्छुद्दसोऽधमर्षण क्रुपि: । भाववृत्ति-
देवता । अनुष्टुप् उद्दः । अघमर्षणे विनियोगः ॥ ॐ ऋतंचस्मलं
चार्भान्वाचपसोऽधजायत ॥ ततोरात्र्वजायततांः समुद्रो अर्णवः ॥ स

मद्रादृणीवाद्विधिं संवदसरो अजायत ॥ अहो राजाणि विद्युद्धिं श्वस्य मिष्ठ
तौ वयशी ॥ सुर्याचंद्रमसौधातार्यथा पुर्वमेकलपयत् ॥ दिव्यं च पुष्टिवीचा
तरिक्षुमथोस्ये: ॥ दक्षिणनासया पापपुरुषं निरस्य तज्जलं नावलोक्य
वामभागे दिती क्षिपेत् । आचम्य ॥ गायत्र्या विश्वामित्रः सविता
गायत्री । श्रीसूर्यायाधर्यदाने विनियोगः ॥ उम्भुर्भुवःस्यः तत्त्ववित्तुर्व०
श्रीसवित्सूर्यनारायणाय इदमधर्य दत्तं न मम ॥ इति त्रिः । आच-
म्य प्राणायामं कृत्वा ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठकुपि: ॥ कूर्मो देव-
ता । सुतलं छंदः । आसने विनियोगः ॥ उम्भुर्भुव त्वया धूता लोका
देवि त्वं विष्णुना धूता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासन-
म् । ऊर्ध्वेकिशि विरुपाक्षि मांसशोणितभक्षणे ॥ तिषु देवि शिखा-
वंधे चामुडे ह्यपराजिते ॥ अपसर्पतु ते भूता ये भूमिसंस्थि-

ताः ॥ ये भूता विज्ञकर्तारस्ते गच्छंतु शिवाहाया ॥ अपक्रामंतु भू-
तानि पिद्धाचाः सर्वतोदिक्षाम् ॥ सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्म समा-
रमे ॥ गायन्या विश्वामित्र क्रुषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः ।
न्यासे विनियोगः । उँतलसवितुहृदयाय नमः । वरेण्यं शिरसे स्वाहा ।
भगोदिवस्य शिखायै वपट् । धीमहि कवयचाय हुम् । धियोयोनो ने-
ववयाय वीपट् । प्रचोदयात् अस्त्राय फट् । इति दिग्बन्धः ॥ वाला-
वालादिलसंडलमध्यस्थां रक्तवर्णं रक्तांवरानुलेपनस्त्रियाभरणां चतु-
र्वकां दंडकमंडलवक्षसत्राभयांकचतुर्भुजां हंसासनारुद्धां ब्रह्मदेवत्या-
मुरवेदसुदाहरंतीं भूलूकाधिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यायामि ॥
आगच्छ वरदे देवि जपे मे संनिधीं भव ॥ गायत्रं त्रायसे यस्माद्वाय-
त्री त्वं ततः स्मृता ॥ गायत्री जपमहं करिष्ये ॥ अष्टोत्तरशतमष्टाविंश

तिर्दशावारं वा गायत्रीं जप्त्वा ॥ पुनः तत्सवितुंरिति षडंगन्यासं कृत्वा
उपस्थानं कुर्यात् ॥ जातवेदसे मारीचः कक्षयपो जातवेदा अभिलिं-
ष्टुप ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ जातवेदसे सुनवामसोमं मरातीयतो-
निदहातिवेदः ॥ सनः पर्पदतिदुग्धाणिणिविश्वानावेवासिं धुरितात्यग्निः ॥
मित्रोजनानिति नवर्चस्य सूक्ष्मस्य गाथिनो विश्वामित्रः सविता त्रि-
ष्टुप् अंत्याश्रतस्यो गायत्र्यः सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ मित्रोजना-
न्यातयतिद्वयाणो मित्रोदाधारपृथिवीमुंतव्यां ॥ मित्रः कष्टीरनिमिपुभि-
चेष्टिमित्रायहृथ्यतवृज्जुहोत ॥ प्रसमित्रमतौ अस्तु प्रयस्यान्यस्ते आदि-
त्यशिक्षातिवतेन ॥ नहैन्यतेन जीयतेत्वोतीन्तमहो अश्वेत्यन्तितोनन्द-
गत ॥ अनन्तमीवासाङ्गलेयामदं तोमितज्ञावोवरिमत्त्वापृथिव्याः ॥ आदि-
त्यस्य ब्रह्मतसुपाप्तिथंतोवयं मित्रस्य सुमतोस्याम ॥ अयं मित्रोन्तमस्यः सुरो

वोराजोसुक्ष्मोअंजनिपृथुवेधा: ॥ तस्यवृयंसुमतीयजियस्यापि भद्रेसौम
नसेस्वाम ॥ महांआदिलोनमसोपुसध्योयातयज्ञनोगृणते सुशेवः ॥
तस्माएतत्पन्थेतमयुजुष्टमूलोमित्रायहविराजुहोत ॥ मित्रस्यचर्णी
यृतोऽयैदिवस्येसान्वसि ॥ युम्बांचित्रश्वेवस्तमम् ॥ अभियोमहिनादिवं
मित्रोवभूतेसुप्रथाः ॥ अभिश्रवोभिःपृथिवीम् ॥ मित्रायुपचयेभिरेज
तोउभिटिशवसे ॥ सदेवान्विश्वानिक्षमति ॥ मित्रोदेवेष्वायुपजनायवु
क्तव्याहिषे ॥ इपेऽप्तव्रताआकः ॥ व्यंवकं मैत्रावरुणिर्वितिषो रद्वोऽनु-
द्गु । उपस्थाने विनियोगः ॥ अङ्गवैवकंयजामहे सुगंधिषुष्टिवधीनम् ॥
उवाचकमित्रवंधनान्मृत्योसुक्षीयमामृतात् ॥ तच्छुयोः शंयुविश्वेदेवा:
शाकरी । उपस्थाने विनियोगः ॥ उत्तरच्छुयोरात्मणिमहगातुयज्ञायगा-
तुयज्ञपतयेदीर्घ्यस्त्रिरस्तुनःस्यस्त्रिरस्तुनःस्यस्त्रिरस्तुनः ॥ उत्तरांजिगातुभेष-

जम् ॥ रांनौ अस्तु हिपदेशं च तुष्टपदे ॥ नमो ब्रह्मणे प्रजापतिर्विं-
श्वेदेवा जगती । उपस्थाने विनियोगः ॥ अँ नमो ब्रह्मणे नमो अ-
स्त्वयस्येनमः पृथिवैनम् और्धीक्ष्यः ॥ नमो व्याचेनमो व्याचरपत्येनमो
विष्णवेमहतेकरोमि ॥ प्राञ्छये दिशे इङ्गाय च नमः । आग्नेये दिशे
अग्नये च नमः । दक्षिणस्ये दिशे यमाय च नमः । नैऋत्यस्ये दिशे
निक्रितये च नमः । प्रतीच्यै दिशे वरुणाय च नमः । यायत्र्यै दिशे
वायवे च नमः । उदीच्यै दिशे सोमाय च नमः । ईशान्यै दिशे ईश्व-
राय च नमः । कृत्यायै दिशे ब्रह्मणे च नमः । अधरस्यै दिशे अनं-
ताय च नमः । संध्यायै नमः । गायत्र्यै नमः । सरस्वत्यै
नमः । सर्वाङ्ग्यो देवताभ्यो नमः ॥ यां सदा सर्वभूतानि स्थावराणि
चराणि च ॥ सायं प्रातर्नमस्यांति सा मा संध्याऽभिरक्षतु ॥ अमुक

गोत्रामुकप्रवरोत्पत्रोऽहमसुकशार्मा
उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमृधनि ॥ ब्राह्मणेष्योऽयनुज्ञाता गच्छ
देवि यथासुखम् ॥ भुद्दन्तोअपिवातयुमनं: ॥ ॐशांतिःशांतिः ॥
प्रदक्षिणं परिअमन् । आसत्यलोकादापातालादालोकपर्वतात् ॥
ये संति ब्राह्मणा देवास्तेष्यो नित्यं नमो नमः ॥ इति गुरुनभिवा-
दयेत् । अनेन प्रातःसंध्यावंदनेन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः श्रीयतां ॥
ॐ तत्सङ्क्लापणमस्तु ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणानायम्य ॥ ममोपाचान्दुरितक्षय-
द्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्यामुपासिष्ये ॥ आपोहिषुति
हृचेन पूर्ववत्प्रथमं मार्जनं कृत्वा मंत्राचमनं कार्यं ॥ आपः पुनर-
त्वित्यस्यानुवाकस्य नारायण आपो अट्ठः मंत्राचमने चिनियोगः ॥

ओँ आर्पः पुनंतु पृथिवीं पृथिवीं प्रतायुना तुमां ॥ पुनंतु ब्रह्मण्डपति वर्हद्वे-
पता युना तुमां ॥ यदुच्छिष्ठमभोज्यंयदोद्दश्वरितं ममे ॥ सर्वेषु पुनंतु मामा-
पासुतां च प्रतिअहु॑स्याहा॑ ॥ इति अपः पीत्वा । आचम्य प्रातः संध्या-
वत् द्वितीयं माज्जनं अध्यमर्षणात् कृत्वा ॥ हंसः शुचिष्ठदिति मंत्रस्य
गोतमो वामदेवः सूर्यो जगती ॥ अर्थदाने विनियोगः ॥ ॐ हूँसः
शुचिष्ठद्वयं तरिक्षसद्वोतावेदिष्ठदिति शिरोणसत् ॥ नष्टद्वयसद्
ठयोमसदुव्यागोजाकैतजाअद्विजाक्रहतं ॥ श्रीसूर्याय इदमध्यं दर्शनं न
मम ॥ आत्मानं परिषिष्य द्विराचम्य ॥ ऊर्ध्ववाहुरुन्मुखः सूर्यमुप
तिष्ठत ॥ उद्दलभिति वयोदयाचर्षस्य सूक्ष्मस्य काणवः प्रस्कपव ऋषिः
श्रीसूर्यो देवता नवाद्या गायत्र्यः अंत्याश्रतसोनुष्टुमः ॥ चित्रं देवा-
नामिति पड्डचर्षस्य सूक्ष्मस्य आंगिरसः कुत्सः सूर्योत्तिष्ठुप् सूर्योपस्थाने

विनियोगः ॥ उद्गुलंजातेवेदसंदेवंवंहंतिकेतवः ॥ द्वैशोविश्वायस्यर्थे ॥
अपलेतायवौयथानक्षत्रायंत्यकुम्भिः ॥ सरायविश्वचक्षसे ॥ अहंत्रम
स्वकृतयोविरुद्धमयोजनांअनु ॥ आजंतोअद्ययोयथा ॥ तरणिंविश्वद
र्तोज्योतिकृद्दिसिस्त्वर्य ॥ विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यग्नद्वानांविश्वं
प्रत्यग्नद्वापि मानुपात् ॥ प्रत्यग्निश्वर्वद्वये ॥ १ ॥ येनापावकचक्ष
साभुष्यंतंजनांअनु ॥ त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामैषिरजस्यवहुमि
मानोअकुभिः ॥ पश्यन्नमनिस्त्वर्य ॥ सप्तलवाहृतोरथेवहंतिदेव
स्त्वर्य ॥ शोचिद्देवकेशंविचक्षण ॥ अयुक्तमस्त्रयुवःस्त्रोरथस्त्रयः ॥ देव
ताभिर्यातिस्त्रयुक्तिभिः ॥ उद्यंतमस्तपरिज्योतिपद्यंतउत्तरं ॥ देव
देवतामूर्यमन्नमज्योतिलक्ष्म ॥ उद्यद्यमित्रमहआरोहुतंशंदिवे ॥
हृद्दोग्नमस्तुर्वहरिमाणंचनाशय ॥ शकेप्रमेवहरिमाणंरोपणाकसुददःस

सि ॥ अथोद्यारिद्विवेषुमेहरिमाणंनिदृष्मासि ॥ उद्गादुष्मादित्योवि
शेनसहस्रासह ॥ द्विष्टंतमद्युंधयन्मोअहंद्विष्टतेरधं ॥ २ ॥ चित्रंदेवा
ताचुदगानदीक्षुभित्वरुणस्यान्तेः ॥ आप्राच्यावापुथिवीअंतारि
तांस्तुर्थुआत्माजगतस्तर्थुष्वश्च ॥ सूर्यदिवीमधसंरोचमानांमयैनयोधा
मन्येतिपश्चात् ॥ यज्ञानरोदेवयंतोयुगानिवितन्यतेप्रतिभूदायंभद्रं ॥
भद्राअश्वोहरितःसर्वेत्याएतत्याअनुमाच्योसः ॥ नमस्यंतोदिवआ
पएमस्यःपरिव्यावापुथिवीयंतिरुद्यः ॥ तत्स्यंस्यदेवत्वंतन्महित्वंमध्या
कर्त्तव्यंविततंसंज्ञभार ॥ यदेदद्युक्तहुरितःसुधस्थादाद्रात्रीवासंस्तनुतेसि
मस्से ॥ तनिमत्वरुणस्याभिच्छ्रुतेस्यारुपंकृष्टेच्योहुपस्थे ॥ अनंत
मन्यद्वृदस्यपाजःकल्पमन्यद्वितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाउदितास्य
स्यनिरंहसःपिपूतानिरव्यात् ॥ तत्वोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःस्मि

कुःपृथिवीउत्तरायौः ॥ ३ ॥ इत्युपस्थाय उपविश्या चम्य प्राणायामं
कृत्वा ॥ युनतीं युवादित्यमंडलमध्यस्थां श्वेतवणा श्वेतांवरानुलेपन-
स्थाणाभिरणां चतुर्वक्रां प्रतिवक्रंत्रिनेत्रां चंद्रशेखरां त्रिशूलखड्हखट्टांगड-
मर्यंकचतुर्सुजां दृष्टप्रभासनालूढां रुद्रदेवत्यां यजुर्वेदमुदाहरंतीं भुव-
लोकाधिष्ठानीं नामदेवतां ध्यात्वा संपूज्य चथाशकि जपं कुर्यात् ॥
अन्यत् प्रातःसंध्यावत् ॥ इति मध्याह्नसंध्या ॥ ॥

श्रीणोशाय नमः ॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः॥ प्रातःकालवद्वाचमनं
प्राणायामं च कुर्यात् ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्ण-
वत्वा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडध्याहना विष्णुदेवत्या आह-
यानीयाऽयुपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णुसंध्या सत्यवतीं
नाम्नी ममोपात्तद्वित्क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रतियर्थं सायंसंध्योपास्ति

करिष्ये ॥ ततः प्रथममाजनपर्यंतं प्रातःकालवत् ॥ अस्मिश्चेति
मंत्रस्य ॥ याज्ञवल्क्य उपनिषद् ऋषिः ॥ अस्मिन्युपतयोऽहश्च
देवता: ॥ प्रकृतिरच्छंदः ॥ मंत्राच्चमने विनियोगः ॥ अँआस्मिश्चमासन्यु
श्चमन्युपतयश्चमन्युक्तेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यद्हक्षपापमकार्ष ॥
मनसावाचाहस्ताम्यां ॥ पञ्चामुदरेणशिश्या ॥ अहस्तदवलुप्तु ॥ यद्दिक्
चटुष्टितंमयि ॥ इदमहंसामस्वतयोनी ॥ सत्येऽयोतिथिजुहोमिरव्याहा ॥
आचम्य० ॥ प्रातःकालवदापोहिष्टेति नवर्जिभर्जिनं कृत्वा ॥ तथा गा
यनीमंत्रेण वरुणाय त्रिवारमध्यं दत्वा ॥ असावादित्यो व्रह्म ॥ द्विरा
चमनं प्राणायामं च कृत्वा ॥ प्रातःकालवत् दिग्बन्धासनं घडंगं तथा
च गायत्रीजपः ॥ पुनश्च घडंगं कृत्वा यस्त्रिद्विते दृश्चर्चामाजीग
तिःशुनःशेषःसकुक्तिमो वैश्वामिको देवरात ऋषिः वरुणो देवता गाय

श्रीचंदः यस्तोपस्थाने विः ० ॥ उँयचिन्दितेविशोयथाप्रदेववरुणाव्रतं ॥
 मिनीमसिचयविद्यावि ॥ मानोवधायहुलवेजिहीलानस्यरिधः ॥ माह
 पानस्यमन्यवे ॥ विमृद्धीकायतेमनोरथ्यिरञ्जनसंदितं ॥ गीर्भिर्वरुण
 सीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवःपरंतिवस्यइष्टये ॥ वयोनवस्तीरुपं ॥ क
 दाक्षेन्नाश्रियन्तरमावरणंकरामहे ॥ मूलीकायोरुचक्षसं ॥ १ ॥ तदित्स
 मानमाशात्वेनंतानप्रयुच्छतः ॥ धृतव्रतायदाशुरे ॥ वेदायोवीनांपद
 मंतरिक्षेणपतेता ॥ वेदनावःसंसुद्धिः ॥ वेदमासोधतव्रतोद्वादशाश्र
 जायतः ॥ वेदायउपजायते ॥ वेदायातेल्यवत्तनिमुरोक्त्यवस्यचृहतः ॥
 वेदायेअध्यासते ॥ निपत्सादधृतव्रतोवरुणःपुस्त्यस्ता ॥ साम्राज्या
 यस्तुक्तुः ॥ यांसदास०इतःप्रातःकालसंध्यावत् ॥ इति सायंस्या ॥

इति उपां पांडुरंग जातजी इयेते सीमे निर्णयसागरुचणालय
 चन्द्रशिखा भाषितम् गांडे १८४३ सन १९५०.

॥ इति क्रन्देदीया त्रिकालसंध्या ॥

पण्डितशर-पाठ्यांग जावडी, {
प्रिन्टर-रामचंद्र येसू, फोडो. } निष्ठयसामर ब्रेस,
मो २१२८ बोलभाट लेन, मुंयहै.

LIBRARY